

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017 - 2027

Grajewo, październik 2017 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy	5
2.1 Program Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023	5
2.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Grajewo	11
2.3 Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 - 2024	13
2.4 Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020	17
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.....	20
3.1 Ogólna diagnoza Miasta Grajewo	20
3.1.1 Sfera społeczna	21
3.1.2 Sfera gospodarcza	31
3.1.3 Sfera środowiskowa	34
3.1.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	35
3.1.5 Sfera techniczna	37
3.2 Delimitacja obszaru zdegradowanego w Grajewie	41
3.2.1 Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego w Grajewie.....	41
3.2.2 Wskazanie obszaru koncentracji problemów społecznych.	55
3.2.3 Wskazanie obszaru występowania problemów innych niż społeczne.....	69
3.2.4 Wytyczenie obszaru zdegradowanego wraz z uzasadnieniem	81
4. Obszar rewitalizacji	84
5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	89
5.1 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze społecznej	90
5.1.1 Demografia	90
5.1.2 Bezrobocie i rynek pracy.....	92
5.1.3 Pomoc społeczna	94
5.1.4 Przestępczość.....	98
5.1.5 Aktywność społeczna	99
5.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej.....	100
5.3 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej.....	106

5.4	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej ..	108
5.5	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze technicznej	112
5.6	Obszar rewitalizacji w ocenie mieszkańców i liderów społeczności miasta Grajewo	113
5.8	Podsumowanie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, potencjały obszaru rewitalizacji.....	131
6.	Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele oraz kierunki rewitalizacji	135
7.	Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	145
8.	Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne	181
9.	Mechanizmy zapewnienia komplementarności	183
10.	Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji	191
11.	Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji	200
11.1	Procedura uspołecznienia na etapie przygotowania programu rewitalizacji.	201
11.2	Procedura uspołecznienia na etapie realizacji programu rewitalizacji.	207
12.	Opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.....	210
13.	Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322)	222
14.	Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji	223
15.	Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania	225
16.	Sposób realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.....	226
16.1.	Zakres niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	226
16.2.	Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany	226
17.	Spis tabel, rycin, map, fotografii, wykresów	227

Załącznik graficzny nr 1 przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

1. Wprowadzenie

Gmina Miasto Grajewo przystępuje do przeprowadzenia rewitalizacji zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2017 poz. 1023).

Miasto Grajewo na podstawie uchwały nr XXXIV/269/17 Rady Miasta Grajewo z dnia 29.03.2017 r. miasto Grajewo przystąpiło do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo oraz wyznaczyło i przyjęło obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji miasta Grajewo uchwałą nr XXXIII/261/17 z dnia 02.03.2017 r. zmieniony uchwałą nr XXXIX/303/17 Rady Miasta Grajewo z dnia 30 sierpnia 2017 r.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.¹

Definicja rewitalizacji podkreśla kilka istotnych zagadnień i wyzwań związanych z procesem wychodzenia ze stanu kryzysowego obszaru kryzysowego. Po pierwsze proces rewitalizacji powinien być realizowany w sposób kompleksowy, tj. w taki sposób, który nie tylko rozwiązuje lub eliminuje wybrane zagrożenia i problemy, ale także w sposób pozwalający na wykorzystanie mocnych stron nie tylko obszaru rewitalizowanego, ale całej gminy, jak również potencjału otoczenia zewnętrznego, traktowanych jako szanse rozwoju. Takie kompleksowe podejście do rewitalizacji oznacza, że działania podejmowane na rzecz wychodzenia ze stanu kryzysowego powinny wpisywać się w szerszy nurt realizacji polityki rozwoju całej gminy i jej otoczenia, w szczególności otoczenia powiązanego funkcjonalnie z gminą. Po drugie proces rewitalizacji powinien być prowadzony w sferach społecznej, przestrzennej i gospodarczej, tj. być ukierunkowany na wieloaspektowe podejście oraz rezultaty. Kluczowe dla właściwego zdiagnozowania skali poszczególnych problemów, a tym samym wybór zawężonych terytorialnie obszarów do rewitalizacji powinien być poprzedzony rzetelną diagnozą. Diagnoza powinna wskazać stany kryzysowe na obszarze miasta, zarówno w sferze terytorialnej, ale przede wszystkim w sferze kategorii problemów. Ostateczny wybór obszarów do rewitalizacji powinien być wyborem najefektywniejszej ścieżki działań, w kontekście oczekiwanych rezultatów, tj. wynikać z rangi lub znaczenia wybranych zagadnień jak też obszarów rewitalizacji dla polityki rozwoju całej gminy. Po trzecie, istotną rolę w procesie tworzenia i realizacji programu rewitalizacji odgrywa partycypacja społeczna, która obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. W toku przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji dąży się, aby działania, skutkowały wypowiedzeniem się przez wszystkich interesariuszy.

Interesariuszami procesu rewitalizacji są w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- mieszkańcy gminy inni niż wymienieni powyżej;

¹ Ustawa z 9 października 2015 roku o rewitalizacji

- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej;
- podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Oznacza to, że sam proces rewitalizacji powinien być tak zaplanowany, aby umożliwić czynny udział wybranych grup społecznych i tzw. aktorów rozwoju lokalnego. Udział interesariuszy powinien zostać zaplanowany zarówno na etapie tworzenia programu rewitalizacji, jak również na etapie jego realizacji, w tym ewaluacji. Na etapie tworzenia programu rewitalizacji wskazany jest udział interesariuszy zarówno na etapie diagnozy, jak również planowania poszczególnych celów i działań rewitalizacyjnych.

2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

2.1 Program Rozwoju Miasta Grajewa na lata 2016 – 2023

Program rozwoju Miasta Grajewa na lata 2016 – 2023 stanowi najważniejszy dokument strategiczny nakreślający cele i priorytety inwestycyjne samorządu na najbliższe lata. Stanowi on kontynuację treści zapisanych w Strategii rozwoju miasta Grajewa na lata 2007-2015.

Główne potrzeby rewitalizacyjne Gminy Miasta Grajewa zdefiniowane zostały w następujących celach strategicznych, ujętych w Programie Rozwoju Gminy Miasta Grajewa na lata 2016 – 2023.

TABELA 1. SPÓJNOŚĆ REWITALIZACJI Z ZAŁOŻENIAMI PROGRAMU ROZWOJU GMINY MIASTA GRAJEWÓ NA LATA 2016 - 2023

Cele zdefiniowane w Programie Rozwoju Miasta Grajewa na lata 2016 – 2023	Potencjalna spójność z założeniami rewitalizacji
<p>Misja: Grajewo dynamicznie rozwijającym się miastem, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańcom i dogodne warunki do rozwoju przedsiębiorczości poprzez efektywne wykorzystanie potencjału wewnętrznego, atrakcyjnego położenia i napływu inwestycji zewnętrznych.</p>	
<p>Cel I. Wzrost konkurencyjności gospodarki. Cele operacyjne: I.A Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej. I.B Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy. I.C Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. I. D Budowa rozpoznawalności Grajewa jako marki miejskiej.</p> <p>Osiągnięcie celu stanie się możliwe dzięki stworzeniu warunków niezbędnych do wzrostu zainteresowania miastem ze strony zewnętrznych inwestorów, a także rozwojowi form wsparcia biznesu już obecnie rozwijającego się na jego terenie. Zakłada się, że wzrost konkurencyjności miejskiej gospodarki nastąpi jako efekt poprawy innowacyjności lokalnych firm. Ważnym elementem realizacji tego celu będzie także edukacja lokalnej społeczności w zakresie przedsiębiorczości i samozatrudnienia, obejmująca zwłaszcza mieszkańców pozostających obecnie bez pracy. Istotną rolę w osiągnięciu tego celu będą odgrywać działania związane z budową rozpoznawalności marki miasta Grajewa jako miejsca przyjaznego inwestorom, oferującego atrakcyjne warunki działalności gospodarczej.</p> <p>W odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych zaplanowano następujące działania:</p>	<p>Duża</p> <p>Uzasadnienie: cel wskazuje na konieczność aktywizacji mieszkańców pozostających bez pracy, zwiększania przedsiębiorczości oraz tworzenia warunków do wzrostu zainteresowania miastem zewnętrznymi inwestorów.</p>

I.A Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.

1. Opracowanie strategii pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.
2. Poszerzenie strefy ekonomicznej.
3. Rozszerzenie systemu wsparcia inwestorów zewnętrznych.
4. Kształtowanie polityki wykupu i dzierżawy terenów od prywatnych właścicieli.
5. Opracowanie systemu komunikacji z inwestorami (stworzenie lokalnego centrum obsługi inwestorów, opracowanie procedury pierwszego kontaktu z inwestorem).
6. Współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami w zakresie budowania wizerunku miasta jako destynacji o wysokim poziomie atrakcyjności inwestycyjnej.

I.B Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy.

1. Stworzenie punktu doradztwa zawodowego we współpracy z PUP.
2. Dostosowanie lokalnego systemu kształcenia do potrzeb przedsiębiorstw.
3. Rozwój form kształcenia ustawicznego we współpracy z lokalnym biznesem.
4. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na projekty aktywizujące zawodowo ludzi młodych i realizację działań edukacyjno-szkoleniowych.
5. Badanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług szkoleniowych.
6. Budowanie platformy współpracy instytucji oświatowych, organizacji pozarządowych i innych organów publicznych z głównymi pracodawcami w mieście (staże, praktyki, stypendia).
7. Promocja elastycznych form pracy, tj. telepracy, pracy czasowej oraz różnych form samozatrudnienia.

I.C Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

1. Stworzenie systemu zachęt finansowych oraz doradztwo dla lokalnych przedsiębiorców i pomoc w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.
2. Promocja postaw przedsiębiorczych i idei samozatrudnienia.
3. Stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości i Współpracy.
4. Likwidacja barier biurokratycznych związanych z założeniem działalności gospodarczej (opracowanie przewodnika dla przedsiębiorcy, e-urząd).
5. Rozwój form współpracy z regionalnymi ośrodkami naukowymi.
6. Promocja lokalnych marek i produktów.

I.D Budowa rozpoznawalności Grajewa jako marki miejskiej

1. Opracowanie koncepcji marki Grajewa jako miasta nowoczesnej gospodarki.
2. Tworzenie dwustronnego systemu komunikacji z mieszkańcami (w tym kontynuacja cyklicznych spotkań Burmistrza miasta z różnymi grupami mieszkańców, np. młodzieżą, przedstawicielami lokalnego biznesu, seniorami, osobami niepełnosprawnymi).
3. Realizacja działań promocyjnych na rzecz zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w imprezach organizowanych na terenie gminy.
4. Kształtowanie wizerunku urzędów i instytucji użyteczności publicznej

<p>jako dostępnych i przyjaznych mieszkańcom.</p> <p>5. Opracowanie materiałów promocyjnych dotyczących lokalnego potencjału biznesowego.</p> <p>6. Cykliczne spotkania informacyjne nagłaśniające tematykę związaną z potencjałem inwestycyjnym gminy.</p> <p>7. Uczestnictwo w targach i innych imprezach promujących atrakcyjność inwestycyjną gminy.</p>	
<p>Cel II. Wzrost dostępności do infrastruktury technicznej. Cele operacyjne</p> <p>II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta. II.B Modernizacja układu komunikacyjnego miasta. II.C Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i ochrona wód. II.D Rozwój gospodarki niskoemisyjnej.</p> <p>Wśród istotnych problemów na obszarze miasta wyróżnia się niską jakość infrastruktury drogowej i towarzyszącej, niski poziom skanalizowania miasta. Miasto jednocześnie posiada dość duży potencjał rozwoju sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i ciepłowniczej. Istotny jest także aspekt ochrony lokalnego środowiska, w tym poprzez likwidację zbiorników bezodpływowych i inwestycje w gospodarkę niskoemisyjną. Miasto potrzebuje także uporządkowania przestrzennego w centrum, między innymi poprzez działania rewitalizacyjne. Rozbudowa infrastruktury technicznej umożliwi miastu rozwój, pozyskanie inwestorów, nowych mieszkańców i podniesie jakość życia oraz przyczyni się do ochrony środowiska przyrodniczego.</p> <p>W odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych zaplanowano następujące działania:</p> <p>II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie parku „Solidarność” 2. Rewitalizacja centrum miasta 3. Zagospodarowanie budynku dworca PKP i przyległego terenu 4. Poprawa estetyki miasta poza centrum 5. Opracowanie wytycznych projektowych dla inwestorów w mieście Grajewo <p>II.B Modernizacja układu komunikacyjnego miasta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przebudowa przejazdu kolejowego: skrzyżowanie ul. Piłsudskiego i Szkolnej 2. Budowa systemu ścieżek rowerowych 3. Lobbing społeczny i polityczny na rzecz budowy obwodnicy wzdłuż drogi krajowej nr 61 i nr 65 4. Lobbing na rzecz budowy przejazdu kolejowego w ul. Wierzbowej 5. Budowa, przebudowa i modernizacja nawierzchni dróg lokalnych 6. Rozbudowa systemu sygnalizacji świetlnej 7. Oświetlenie przejść dla pieszych przy drodze krajowej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. 8. Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne 	<p>Duża</p> <p>Uzasadnienie: cel wskazuje przede wszystkim na potrzebę uporządkowania przestrzennego centrum, między innymi poprzez działania rewitalizacyjne. Cel zwraca uwagę na konieczność rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej, która wpływa na jakość życia w mieście.</p> <p>W ramach celu operacyjnego II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta zaplanowano realizację następujących zadań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie parku „Solidarność” 2. Rewitalizacja centrum miasta 3. Zagospodarowanie budynku dworca PKP i przyległego terenu 4. Poprawa estetyki miasta poza centrum 5. Opracowanie wytycznych projektowych dla inwestorów w mieście Grajewo

<p>9. Rozbudowa oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem lamp energooszczędnych</p> <p>II.C Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i ochrona wód.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży 2. Opracowanie programu rozwoju i kontroli terenów zielonych 3. Objęcie ochroną rzeki Ełk i Jeziora Brajmura 4. Rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej 5. Rozwój systemów segregacji odpadów <p>II.D Rozwój gospodarki niskoemisyjnej.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa nowych sieci ciepłych 2. Lobbing na rzecz podłączenia miasta do sieci gazowej 3. Termomodernizacja budynków prywatnych na terenie Grajewa 4. Wymiana starych mało sprawnych pieców i kotłów przez inwestorów indywidualnych i przedsiębiorców 5. Budowa instalacji fotowoltaicznych i kolektorów przez inwestorów indywidualnych i przedsiębiorców 6. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: szkoły, przedszkola, budynki Urzędu Miasta, GCK, itp. 7. Wspieranie organizacyjne i doradcze termomodernizacji budynków mieszkalnych należących do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych 8. Termomodernizacja budynków komunalnych (zmiana sposobu zaopatrzenia w ciepło, instalacja odnawialnych źródeł energii) 9. Termomodernizacja budynków mieszkalnych, usługowych i przeznaczonych pod działalność gospodarczą 10. Wymiana oświetlenia w obiektach użyteczności publicznej 11. Montaż odnawialnych źródeł energii dla budynków użyteczności publicznych 	
<p>Cel III. Poszerzenie oferty usług publicznych.</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p>III.A Wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego</p> <p>III.B Poprawa jakości kształcenia w placówkach oświatowych</p> <p>III.C Rewitalizacja i aktywizacja społeczna</p> <p>Cel stanowi odpowiedź na sugestie mieszkańców deklarujących w badaniach ankietowych chęć korzystania z szerszej oferty usług wychodzących naprzeciw ich potrzebom zarówno o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym, związanych z edukacją, jak też przede wszystkim dotyczących pomocy społecznej i opieki zdrowotnej. Ważną rolę w realizacji tego celu odegra również rewitalizacja społeczna obszarów zdegradowanych w mieście. Zakłada się, że w rezultacie rozwoju usług i infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup szczególnie wrażliwych nastąpi poprawa lokalnej jakości życia i wzrost integracji społecznej.</p> <p>W odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych zaplanowano następujące działania:</p>	<p>Duża</p> <p>Uzasadnienie: cel wskazuje na potrzebę inwestowania w kapitał ludzi oraz społeczny miasta, m. in. poprzez rozwój usług oraz infrastruktury społecznej.</p>

III.A Wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego

1. Poszerzenie oferty imprez kulturalnych, w tym organizacja wydarzeń z zakresu kultury wysokiej, w tym współorganizacja i promocja regionalnych i ponadregionalnych imprez kulturalnych.
2. Poszerzenie oferty imprez sportowych i rekreacyjnych, w tym: współorganizacja i promocja regionalnych i ponadregionalnych imprez sportowych.
3. Utworzenie plaży miejskiej.
4. Budowa ścieżek rowerowych.
5. Organizacja aktywności sportowej, twórczej, kulturalnej dla osób dorosłych i starszych.
6. Utworzenie systemów szkolenia młodzieży w wybranych dyscyplinach sportowych.

III.B Poprawa jakości kształcenia w placówkach oświatowych

1. Zwiększanie ilości miejsc opieki żłobkowo – przedszkolnej.
2. Wyposażenie placów zabaw przy przedszkolach i szkołach.
3. Przeprowadzenie remontów budynków szkolnych i przedszkolnych.
4. Doposażenie świetlic i pracowni w szkołach w pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny.
5. Wyposażenie przedszkoli w pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny.
6. Budowa hali sportowej na przy ZSM nr 3 w Grajewie.
7. Rozwój infrastruktury w istniejących przedszkolach i szkołach.
8. Rozwój oferty edukacyjnej szkół – elastyczne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy (współpraca z podmiotami gospodarczymi). Tworzenie warunków do współpracy instytucji oświatowych z biznesem.
9. Realizacja programów stypendialnych dla najlepszych uczniów i nauczycieli.
10. Realizacja przez placówki oświatowe projektów skierowanych do różnych grup wiekowych z zakresu kształcenia ustawicznego.
11. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.
12. Rozwój form współpracy: pomiędzy placówkami edukacyjnymi; pomiędzy placówkami edukacyjnymi i organizacjami pozarządowymi; pomiędzy placówkami edukacyjnymi i Grajewskim Centrum Kultury.
13. Realizacja programów doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym dotyczących wsparcia metodycznego oraz współpracy z biznesem.

III.C Rewitalizacja i aktywizacja społeczna

1. Zwiększenie dostępu do budownictwa komunalnego i socjalnego.
2. Wsparcie programów pomocowych skierowanych do: rodzin w trudnej sytuacji materialnej, osób niepełnosprawnych, osób starszych.
3. Stworzenie platformy współpracy: biznesu, organizacji non-profit i administracji samorządowej oraz instytucji oświatowych w zakresie rewitalizacji społecznej.
4. Monitorowanie potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i doskonalenie systemu zabezpieczenia społecznego.
5. Realizacja projektów zapewniających wzrost bezpieczeństwa socjalnego.

6. Rozwój form współpracy pomiędzy rodziną, szkołą, a podmiotami odpowiedzialnymi za pomoc społeczną w gminie.7. Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.8. Wprowadzenie systemu dożywiania dzieci podczas organizowanych zajęć w okresie ferii i wakacji szkolnych.9. Szeroka profilaktyka zdrowotna (promocja zdrowego stylu życia).10. Zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług medycznych (tworzenie zachęt finansowych i organizacyjnych przyciągających lekarzy specjalistycznej opieki zdrowotnej).	

Program Rozwoju Miasta Grajewa na lata 2016 – 2023 zwraca szczególną uwagę na kwestię rewitalizacji miasta, w szczególności w sferze społecznej, czego wyrazem są Cel operacyjny III.C Rewitalizacja i aktywizacja społeczna.

Ponadto w sferze pozaspołecznej Program zwraca uwagę na konieczność rewitalizacji technicznej i przestrzennej miasta (Cel operacyjny IIA), wskazując jego wybrane części, tj. park „Solidarności”, centrum miasta, budynek dworca PKP i teren przyległy.

Szczególnie istotne dla rewitalizacji Miasta Grajewa wydaje się być również kierunki zadań związane z Celem operacyjnym I.B Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy.

2.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przemysłowego Miasta Grajewo

Zapisy dot. potrzeb rewitalizacyjnych ujęte są również w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przemysłowego Gminy Miasta Grajewo.

TABELA 2. SPÓJNOŚĆ REWITALIZACJI Z ZAŁOŻENIAMI STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZEMISŁOWEGO GMINY MIASTA GRAJEWO

Zapisy Studium	Wskazanie na potrzebę podjęcia działań rewitalizacyjnych
<p>Kierunki działań w zakresie mieszkalnictwa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Modernizacja istniejącej zabudowy szczególnie na obszarze śródmieścia z porządkowaniem oraz racjonalnym zagospodarowaniem przestrzeni publicznych. 2) Racjonalne wykorzystanie przestrzeni w istniejących strukturach terenów mieszkaniowych poprzez uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudowa mieszkaniowa, wymiana budynków w złym stanie technicznym. 3) Wyposażenie mieszkań w urządzenia infrastruktury technicznej. 4) Współpraca i wspomaganie inwestorów realizujących nowa zabudowę. 5) Zwiększanie udziału powierzchni dobrze urządzonej i utrzymanej zieleni. <p>Główne kierunki działań w zakresie prawidłowej obsługi ludności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tworzenie warunków dla koncentracji usług w śródmiejskim centrum charakteryzującym się intensywnością zabudowy, ruchu pieszego. 2) Podnoszenie standardów świadczonych usług. 3) Utrzymanie istniejących urządzeń w dobrym stanie technicznym. 4) Podnoszenie jakości wyposażenia placówek infrastruktury społecznej. 5) Powiększanie bazy placówek usługowych. <p>Kierunki działań zmierzające do zapewnienia warunków rozwoju funkcji wypoczynku w mieście w oparciu o istniejące i projektowane obiekty i tereny:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesywna realizacja centrum sportowo-rekreacyjnego wykorzystującego walory środowiska przyrodniczego (tereny 	<p>Duże</p> <p>Zapisy Studium wskazują na potrzebę podjęcia interwencji na obszarze śródmieścia. Dotyczy ona w szczególności zabudowy oraz gospodarowania przestrzenią publiczną.</p> <p>W sferze technicznej wskazuje na potrzebę poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych.</p> <p>W sferze gospodarczej wskazuje na tworzenie warunków dla koncentracji usług w śródmiejskim centrum.</p> <p>W sferze przestrzenno-funkcjonalnym zwraca uwagę na jakość wyposażenia infrastruktury społecznej.</p>

zielone w centrum miasta) oraz występujące obiekty specjalistyczne jak stadion, przystań - stwarzającego możliwości wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego oraz o charakterze specjalistycznym.

2. Tworzenie systemu ciągów pieszo-rowerowych łączących tereny mieszkaniowe i centrum z obrzeżami miasta (terenami biologicznie czynnymi). System ciągów pieszo-rowerowych powinien funkcjonować w izolacji od systemu komunikacji kołowej.

3. Ustalenie preferencji ekonomicznych dla inwestorów obiektów rozszerzających ofertę w zakresie usług kultury oraz świątecznej rekreacji mieszkańców.

4. Wykształcenie systemu zieleni miejskiej:

a) zieleń miejska dla zabezpieczenia funkcji ekologicznej (dolina rzeki Ełk, korytarze ekologiczne, tereny leśne),

b) zieleń miejska urządzona uzupełniająca system (parki miejskie i osiedlowe około 12 ha, zieleńce około 2 ha),

c) zieleń w obszarach zabudowanych (utrzymanie 50% powierzchni działki pokrytej zielenią),

d) zieleń izolacyjna (miedzy zgrupowaniami miejsc postojowych od 15 do 30 m.),

e) zieleń przydrożna i towarzysząca ciągom pieszym.

2.3 Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 - 2024

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 – 2024 przyjęta została uchwałą Rady Miejskiej Nr XXXI/241/17 z dnia 2017-01-25 w sprawie przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 – 2024.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zmianami). Przewiduje on w ramach zadań własnych gminy „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Grajewo na lata 2017-2027 jest dążenie do poprawy jakości życia grupom społecznie zagrożonym, zapewniającej godne warunki życia oraz rozwój mieszkańców poprzez uświadomienie aktualnej sytuacji społecznej oraz wytyczenie kierunków zmian do budowania gminy wspierającej zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Grajewo na lata 2017-2027 jest osiągnięcie opisanego poniżej stanu:

GRAJEWO MIASTEM ZHARMONIZOWANEGO I INTENSYWNEGO ROZWOJU, WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH ŻYCIA, PRZECIWDZIAŁAJĄCĄ MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU POPRZEZ SPRAWNY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ.

Urzeczywistnianie misji odbędzie się poprzez realizację celów strategicznych, programów operacyjnych oraz kierunków działań.

CEL STRATEGICZNY 1 – WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM

PROGRAM OPERACYJNY 1.1 AKTYWIZACJA SPOŁECZNA

Kierunki działań:

- Promowanie wśród społeczności lokalnej i samych osób starszych i niepełnosprawnych aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
- Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem
- Diagnoza potrzeb ludzi niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokojenia

- Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez systematyczną współpracę z PCPR i PUP oraz informowanie środowiska o istniejących możliwościach zatrudnienia
- Współdziałanie z PCPR i PFRON w likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych
- Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem
- Rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób niepełnosprawnych w celu ich aktywizacji
Propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia
- Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu
- Umożliwienie dostępu do kształcenia ustawicznego, rozwijanie i podtrzymywanie zainteresowań osób starszych

PROGRAM OPERACYJNY 1.2 OGRANICZENIE SKUTKÓW NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI USPRAWNIANIE OSÓB STARSZYCH I ZAPEWNIENIE IM WŁAŚCIWEJ OPIEKI

Kierunki działań:

- Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- Zapewnienie usług opiekuńczych i wspierających ludziom starszym, samotnym i chorym w miejscu zamieszkania
- Zapewnienie możliwości udziału w turnusach rehabilitacyjnych i obozach terapeutycznych
Skuteczna realizacja programów profilaktycznych
- Wykorzystanie potencjału ludzi starszych
- Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych do realizacji projektów skierowanych do osób starszych i przewlekle chorych
- Zwiększenie dostępu osób starszych i niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach wsparcia, m.in. poprzez wykorzystanie sieci Internet
- Wykorzystanie doświadczenia osób starszych przy prowadzeniu różnego rodzaju świetlic, kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży Inicjonowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu wiedzy i społecznej akceptacji osób starszych i chorych
- Utworzenie wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy osobom starszym

CEL STRATEGICZNY 2 – WSPARCIE RODZIN W PRAWIDŁOWYM, SAMODZIELNYM WYPEŁNIANIU ICH FUNKCJI

PROGRAM OPERACYJNY 2.1 RODZINA WYPEŁNIAJĄCA W SPOSÓB PRAWIDŁOWY SWOJE FUNKCJE

Kierunki działań:

- Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych
- Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie
- Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężeniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie bądź wzmocnienie ich funkcji
- Monitorowanie zachowań o charakterze patologicznym w środowisku szkolnym oraz podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie tego rodzaju niepożądanych zachowań wśród uczniów
- Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

- Zapewnienie, w razie potrzeby, osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia Kierowanie, w razie potrzeby, sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych

PROGRAM OPERACYJNY 2.2 ROZWÓJ SYSTEMU ZAPEWNIAJĄCEGO PRAWIDŁOWE UTRZYMANIE SAMODZIELNOŚCI ŻYCIOWEJ ZAPEWNIAJĄCEJ PRAWIDŁWE WARUNKI BYTOWE I ROZWOJOWE DZIECIOM

Kierunki działań:

- Organizacja i finansowanie dożywiania w szkołach dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Organizacja akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
- Zintensyfikowanie i rozwój form prac socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo
- Działania w kierunku organizacji alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież
- Organizowanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlice)

CEL STRATEGICZNY 3 – PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ OGRANICZENIE ICH NEGATYWNYCH SKUTKÓW SPOŁECZNYCH

PROGRAM OPERACYJNY 3.1 ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU NOWYCH PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ NA TERENIE GMINY

Kierunki działań:

- Podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów w zakresie ich działań profilaktycznych i terapeutycznych w formie szkoleń i superrewizji
- Prowadzenie miejskich kampanii społecznych i działalności edukacyjnej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom
- Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami
- Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania narkomanii
- Monitorowanie i kreowanie lokalnej profilaktyki sprzedaży alkoholu

PROGRAM OPERACYJNY 3.2 WZMOCNIENIE LOKALNYCH SYSTEMÓW PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW

Kierunki działań:

- Opracowywanie, upowszechnianie i dystrybucja materiałów edukacyjnych dla osób i podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w tym również przemocy w rodzinie
- Doskonalenie zawodowe kadr z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Podejmowanie działań poprzez kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe

CEL STRATEGICZNY 4 – SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW

PROGRAM OPERACYJNY 4.1 DOSTOSOWANIE WARUNKÓW PRACY ORAZ STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ JEDOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ DO POTRZEB WYNIKAJĄCEJ Z DIAGNOZY SPOŁECZNEJ

Kierunki działań:

- Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej
- Zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych
- Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie w jak najszerszym zakresie, przez organizacje społeczne, kościoły, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne
- Sygnalizowanie radnym i władzom gmin istniejących problemów społecznych oraz potrzeb związanych z ich skutecznym rozwiązywaniem

PROGRAM OPERACYJNY 4.2 OCENA I WERYFIKACJA POSIADANYCH INSTRUMENTÓW ODDZIAŁYWANIA - KOMPLEKOSWY SYSTEM WSPARCIA SŁUŻB SOCJALNYCH

Kierunki działań:

- Doskonalenie kadr pomocy społecznej
- Zatrudnianie asystentów rodziny
- Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi polegającymi między innymi na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym
- Dostosowanie liczby pracowników socjalnych do wymogów ustawy o pomocy społecznej oraz lokalnych potrzeb
- Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i formach pomocy

Co do zasady należy założyć, że zestaw działań, jakie przewidziano do realizacji w ramach Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 – 2024 będzie w dużym stopniu przyczynić się do realizacji założeń programu rewitalizacji. Program rewitalizacji kładzie szczególny nacisk na rozwiązywanie problemów społecznych. Wytyczne obszaru rewitalizacji następuje w oparciu o kryteria pozwalające stwierdzić, gdzie koncentrują się problemy społeczne. Istotna różnica związana z realizacją działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych polega na tym, że Strategia skupia się na przestrzeni całej gminy – zaś program rewitalizacji zawęża pole działań do przestrzeni rewitalizacji.

2.4 Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 przyjęty został UCHWAŁĄ NR XV/126/15 RADY MIASTA GRAJEWO z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia "Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 - 2020".

Na dzień 30.06.2015 r. struktura rodzaju mieszkań komunalnych i powierzchni, przedstawia się następująco:

- mieszkania komunalne wraz z mieszkaniami komunalnymi w budynkach Wspólnot Mieszkaniowych – 544 szt. o powierzchni – 22.791,33 m²,
- lokale socjalne – 57 szt. o powierzchni 1947,16 m²,

Planowane jest zwiększenie zasobów mieszkaniowych Miasta w związku z:

- budową w latach 2016-2020 budynku mieszkalnego o pow. ok. 1500 m², obejmującego 32 lokale mieszkalne. Na ten cel przewiduje się zabezpieczenie środków finansowych w budżecie Miasta z uwzględnieniem dofinansowania z dodatkowych środków zewnętrznych z Banku Gospodarstwa Krajowego na wsparcie tworzenia lokali.

Planowane zmniejszenie zasobów mieszkaniowych nastąpi w wyniku:

- 1) sprzedaży 88 lokali mieszkalnych,
- 2) wyburzeń 20 lokali tj.:
 - w 2016 roku - Pl. Niepodległości 14 -15 – 4 lokale,
 - w 2017 roku - Józefa Piłsudskiego 5A – 1 lokal,
 - w 2018 roku - Traugutta 1 i 3 – 4 lokale,
 - w 2019 roku - Józefa Piłsudskiego 19 i 21 – 10 lokali,
 - w 2020 roku - Strażacka 17 – 1 lokal.

Remonty i modernizacje budynków mieszkalnych będą wykonywane przede wszystkim w celu poprawy ich stanu technicznego, zapobiegania degradacji zasobów oraz poprawy wyposażenia technicznego, odpowiednio do uchwał Wspólnot Mieszkaniowych, potrzeb mieszkańców i możliwości finansowych.

Program określa prognozowane zmiany stanu technicznego budynków mieszkalnych będących w administrowaniu Zakładu ADM do 2020 (wynikające z planowania w tym okresie remontów i modernizacji). Planuje się zmniejszenie liczby obiektów w złym stanie technicznym z 5 do 1 oraz zmniejszenie obiektów do rozbiórki z 8 do 1.

Planuje się modernizacje obiektów i instalacji w budynkach o średnim i dobrym stanie technicznym, podwyższające standard mieszkań oraz poprawiające warunki zamieszkiwania lokatorów:

- a. w 2016 roku – realizacja wykonania zewnętrznej i wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej do budynków nr 2 i 2A przy ul. Kolejowej i M. Buczka 9,

- b. w 2017 roku – wykonanie instalacji c.o. i c.c.w. wraz z licznikami ciepła i zaworami termostatycznymi w budynku nr 3, 5, 7-9 przy ul. Józefa Piłsudskiego oraz Placu Niepodległości 17,
- c. w 2018 roku – wykonanie instalacji c.o. w budynku nr 8-10 przy ul. Kopernika,
- d. w 2019 roku – wykonanie przyłączy oraz wewnętrznych instalacji wodno-kanalizacyjnych w budynku przy ul. Sportowej 6A - 10 mieszkań,
- e. w 2020 roku – wykonanie zewnętrznej i wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej do budynku nr 2 i 3 przy dr. Tadeusza Nowickiego;

Przewiduje się remonty zapobiegawcze oraz modernizacje obiektów oraz urządzeń technicznych budynków, umożliwiające utrzymanie obiektów w dotychczasowym, dobrym i średnim stanie technicznym:

a) w 2016 roku

- wykonanie remontu schodów z obłożeniem ich płytką kamienną na 2 budynkach (Kolejowa 2 i 3),
- dokonanie wymiany drzwi wejściowych do 2 budynków (Konstytucji 3-go Maja 21A i Etcka 5),
- malowanie klatek schodowych w 2 budynkach (Kopernika 8-10 i Konstytucji 3-go Maja 21A),
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

b) w 2017 roku

- wykonanie remontu kominów z wymianą obróbek blacharskich na budynku nr 8-10 przy ul. Kopernika,
- wykonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku przy ul. dr. Tadeusza Nowickiego 3,
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

c) w 2018 roku

- odnowienie elewacji budynku przy ul. Kolejowej 3,
- wykonanie wymiany drzwi wejściowych do budynku przy ul. Kilińskiego 5,
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę).

d) w 2019 roku

- malowanie klatek schodowych w 4 budynkach (Etcka 1, Kilińskiego 5 oraz Józefa Piłsudskiego 3, 5 i 7-9),
- wykonanie wymiany eternitu, docieplenie ścian oraz wykonanie elewacji na ścianach podłużnych z ewentualnym odtworzeniem detali elewacji na budynku nr 8-10 przy ul. Kopernika,
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

e) w 2020 roku

- wykonanie przebudowy przyłączy sanitarnych do budynków przy ul. Piłsudskiego 3, 5,
- kontynuacja wymiany eternitu, docieplenia ścian z odtworzeniem detali na elewacji oraz wykonaniem elewacji na budynku Kopernika 8-10 (zakończenie robót),
- wymiana okien (z rejestru osób oczekujących na wymianę),

Przewiduje się inspirowanie realizacji remontów w budynkach Wspólnotach Mieszkaniowych, administrowanych przez Zarządców Wspólnot Mieszkaniowych w kierunku dalszej poprawy stanu technicznego i estetyki budynków oraz nieruchomości wspólnych, poprzez podejmowanie uchwał.

Przewiduje się, że liczba lokali socjalnych w latach 2016-2020 wzrośnie według stanu na dzień 30.06.2015 roku z 57 do 91 na koniec 2020 roku. Na lokale socjalne przeznaczone zostają lokale, głównie w budynkach, położonych przy ul. Dolnej, M. Buczka, Traugutta, Józefa Piłsudskiego 18 i Sportowej 6A.

Miasto Grajewo w latach 2016-2020 będzie prowadzić sprzedaż mieszkań komunalnych na zasadach określonych w uchwale Rady Miasta wydanej w oparciu o art. 18 ust. 2 pkt. 9 lit. a ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Aktualnie obowiązuje w tym zakresie uchwała Nr XI/74/11 Rady Miasta Grajewo z dnia 26 sierpnia 2011 roku w sprawie zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawienia lub wynajmowania na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, z późniejszymi zmianami.

Po analizie wielkości sprzedaży mieszkań w zasobach komunalnych w latach 2011-2014 szacuje się, że w latach 2016-2020 zostaną sprzedane 88 mieszkania.

Stawka czynszu winna być utrzymana na poziomie, który zapewni pokrycie kosztów związanych z utrzymaniem lokalu, w szczególności z kosztami zarządzania nieruchomością, konserwacji i bieżących napraw. Poziom podwyżek dyktuje w przeważającej mierze istniejąca sytuacja ekonomiczna gospodarki zasobami mieszkaniowymi miasta, jak również struktura zasobu, potrzeby remontowe i inflacja.

W latach 2016-2020 Miasto Grajewo będzie podejmować działania mające na celu poprawę wykorzystania i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem.

Miasto Grajewo ograniczać będzie stary (o złym stanie technicznym) zasób mieszkaniowy do lokali uznanych za niezbędne dla prawidłowego pełnienia przez Miasto przypisanych mu zadań publicznych poprzez rozbiorę budynków o najgorszym stanie technicznym, których remont okaże się nieopłacalny oraz sprzedaż mieszkań zbędnych z punktu widzenia sprawności i ciągłości wykonywania zadań przez Miasto. Dokonywać będzie remontów i modernizacji wynikających ze stanu technicznego budynków i lokali mieszkalnych.

Miasto Grajewo będzie prowadzić racjonalną politykę czynszową, która ma na celu utrzymanie mieszkaniowego zasobu Miasta na odpowiednim poziomie technicznym, estetycznym i użytkowym.

Złagodzenie problemu zapewnienia lokali zamiennych pod rozbiorę i inne niezbędne cele takie jak, przekwaterowanie osób w związku z ujawnieniem zagrożeń technicznych w budynkach, klęski żywiołowej, itp. może nastąpić po wybudowaniu w 2016-2020 roku budynku komunalnego. Przewiduje się, że nastąpi również wydzielenie w ramach zasobu mieszkaniowego 1-2 lokali zamiennych o charakterze rotacyjnym lub podpisanie porozumień z innymi podmiotami na wynajęcie lokali zamiennych.

Zarówno sprzedaż lokali (88 szt.), jak i wyburzenie (20 szt.) mieszkań, spowoduje ogółem zmniejszenie liczby mieszkań o 108. W związku z budową budynku komunalnego liczba mieszkań zwiększy się o 32. Reasumując, zasób komunalny na koniec 2020 r. zmniejszy się o 76 mieszkań.

Ww. wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 wskazuje na dążenie do poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych. Większość planowanych inwestycji będzie miała miejsce w ścisłym centrum miasta, uznanym przez Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, jako przestrzeń wymagającą przekształceń. Istotne oprócz poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych jest wyburzanie obiektów. Pozwoli to „uwolnić” przestrzeń w ścisłym centrum miasta i uporządkować strukturę przestrzenną oraz jakość terenów publicznych. Ww. założenia Planu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta wskazują na dużą spójność z założeniami rewitalizacji.

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych

3.1 Ogólna diagnoza Miasta Grajewa

Miasto Grajewa położone jest w północno-wschodniej części Polski w środkowej części województwa podlaskiego. Z punktu widzenia geograficznego Grajewa położone jest na styku trzech krajobrazowo zróżnicowanych jednostek geograficznych: od zachodu Wysoczyzny Kolneńskiej, od wschodu Kotliny Augustowskiej natomiast od północy graniczy z Pojezierzem Łęckim.

Grajewo to siódme pod względem liczby ludności miasto w województwie podlaskim, liczące 22 171 mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.). Miasto pełni ważne funkcje gospodarcze, społeczne i administracyjne. Jest siedzibą władz powiatu grajewskiego i gminy wiejskiej Grajewa oraz samorządu miasta Grajewa.

RYСУNEK 1. MIASTO GRAJEWO NA TLE KRAJU I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

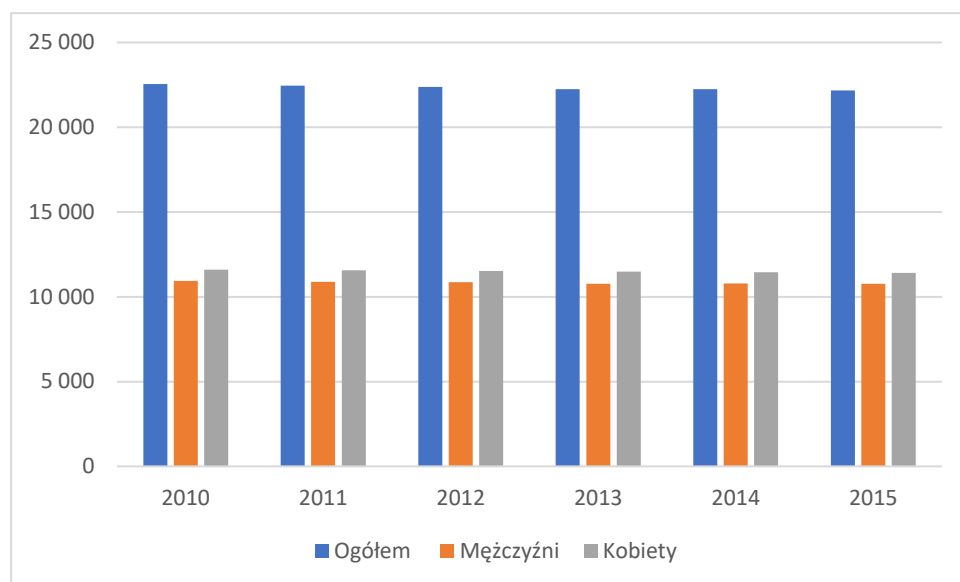
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.1.1 Sfera społeczna

3.1.1.1 Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności miasta Grajewa na koniec 2015 roku wyniosła 22 171 osób, co stanowiło 45,8% populacji całego powiatu grajewskiego oraz niespełna 2% ludności całego województwa podlaskiego. W porównaniu z rokiem 2010 liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o 368 osób (w 2010 roku liczba ludności wynosiła 22 539 osób). Jak wskazują dane zaprezentowane poniżej, sytuacja demograficzna, dotycząca zmiany liczby ludności w Grajewie na przestrzeni ostatnich 5 lat mimo nieznacznego spadku liczby mieszkańców jest relatywnie stabilna.

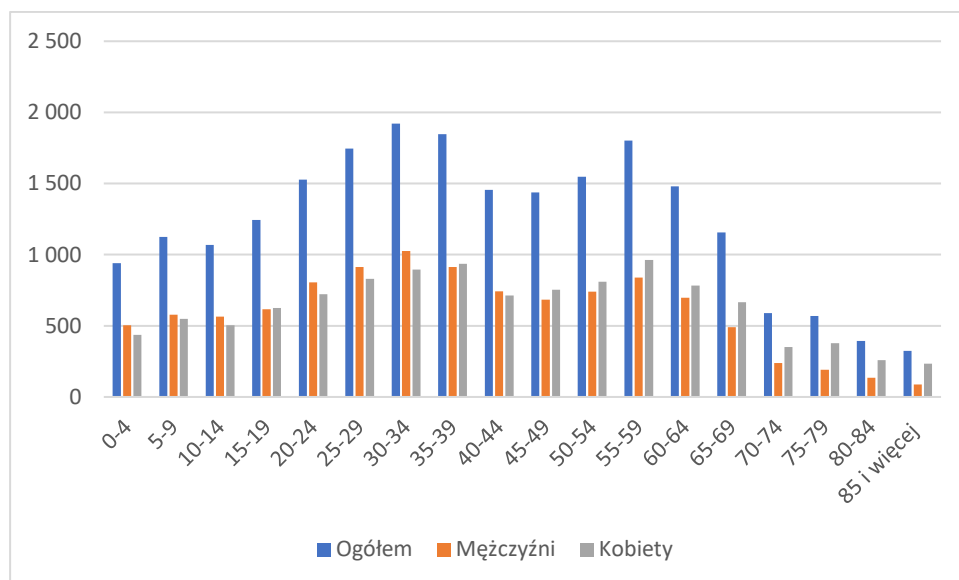
WYKRES 1. LICZBA LUDNOŚCI MIASTA GRAJEWIA W LATACH 2010 – 2015

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

W strukturze demograficznej Grajewa nieznacznie przeważają kobiety, które w 2015 roku stanowiły 51,5% całej populacji miasta. Współczynnik feminizacji, oznaczający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn od 2010 roku utrzymuje na stałym poziomie 106. Miasto Grajewe posiada względnie młodą strukturę demograficzną, o czym świadczy dominująca liczba osób w wieku 25 – 40 lat zaprezentowana na **poniższym wykresie**. Zauważalna jest również przewaga kobiet nad liczbą mężczyzn, szczególnie w przedziale wiekowym powyżej 60 roku życia.

WYKRES 2. LICZBA LUDNOŚCI MIASTA GRAJEWO WEDŁUG GRUP WIEKOWYCH W 2015 ROKU

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

W Grajewie notowany jest dodatni przyrost naturalny, co na tle polskich miast porównywalnej wielkości stanowi sytuację wyjątkową. Jak wskazują dane zawarte w Tabeli nr 3 od 2005 roku występuje przewaga urodzeń nad zgonami.

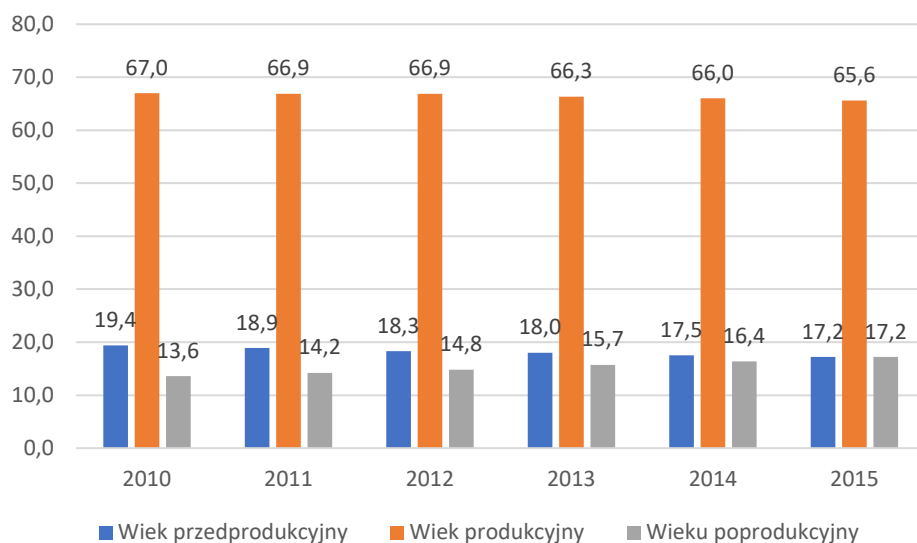
TABELA 3. RUCH NATURALNY W MIEŚCIE GRAJEWIE W LATACH 2005-2015

Kategoria	Lata										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe	216	215	215	232	228	201	188	206	185	179	184
Zgony ogółem	153	163	171	172	160	176	167	165	173	139	180
Przyrost naturalny	63	52	44	60	68	25	21	41	12	40	4

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS

Analiza struktury ludności Grajewo według ekonomicznych grup wieku w latach 2010-2015 wskazuje na postępujące negatywne tendencje w rozwoju demograficznym miasta. Dotyczą one w szczególności spadającego udziału osób w wieku produkcyjnym - stanowiących podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego miasta oraz spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, które w niedługim czasie osiągną wiek produkcyjny. Równocześnie wzrasta w sposób wyraźny udział mieszkańców miasta w wieku poprodukcyjnym. Wzrost ten w latach 2010 - 2015 wyniósł aż 3,6%. Proces starzenia się społeczeństwa następuje relatywnie wolno, jednak tendencje w tym zakresie są wyraźne, co przedstawione zostało na wykresie nr 3.

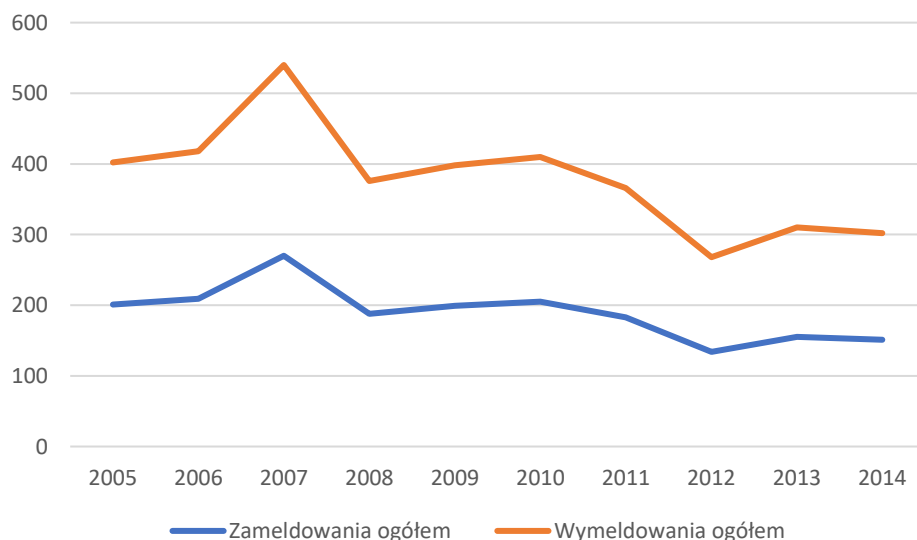
WYKRES 3. STRUKTURA MIESZKAŃCÓW MIASTA GRAJEWA WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

Szczególnie negatywnym zjawiskiem w kontekście struktury demograficznej całego miasta Grajewo jest wyraźnie spadający udział ludności w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat udział tej grupy zmniejszył o niespełna 2,4%. Bezpośredni wpływ na to zjawisko w przypadku miasta ma zjawisko migracji. W Grajewie liczba wymeldowań przewyższa liczbę nowych zameldowań, co w ostateczności jest przyczyną ujemnego salda migracji, które w 2014 roku wyniosło -140 osób.

WYKRES 4. ZAMELDOWANIA I WYMELDOWANIA W MIEŚCIE GRAJEWO W LATACH 2005-2014

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

TABELA 4. NAJWAŻNIEJSZE DANE DOTYCZĄCE ZJAWISKA MIGRACJI Z GRAJEWIE W LATACH 2005-2015

Kategoria	Lata									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	201	209	270	188	199	205	183	134	155	151
Wymeldowania ogółem	347	454	389	348	271	300	288	282	276	291
Saldo migracji	-146	-245	-119	-160	-72	-95	-105	-148	-121	-140
Saldo migracji na 1000 osób	-6,4	-10,8	-5,3	-7,2	-3,2	-4,2	-4,7	-6,6	-5,4	-6,3
Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób	-2,99	-6,49	-2,81	-2,20	-1,26	-0,75	0,18	-0,27	-0,58	-1,31

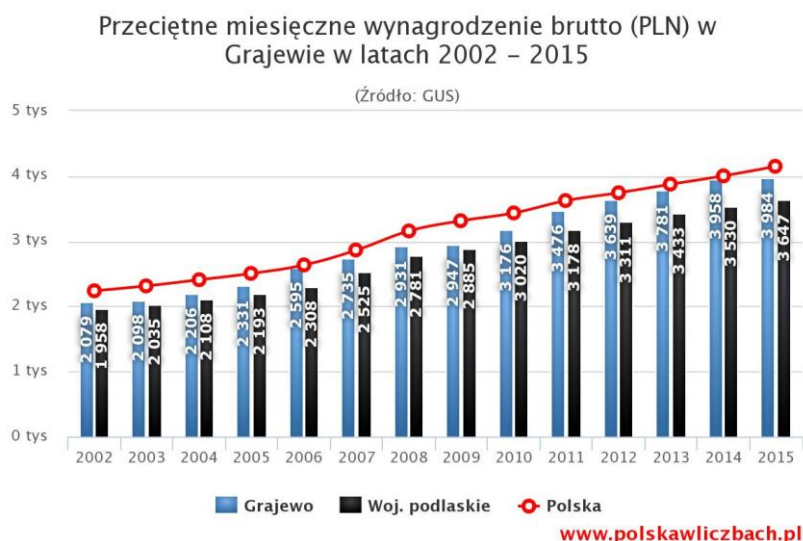
ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

Najbardziej wyraźnym negatywnym zjawiskiem demograficznym, mającym wpływ na rozwój Grajewa jest migracja mieszkańców poza obszar miasta. Jak wskazują dane w tabeli nr 4 ujemne wartości salda migracji dotyczą zarówno migracji o charakterze krajowym jak i zagranicznym.

Redystrybucja ludności w Grajewie wynika bezpośrednio ze struktury przestrzennej i funkcjonalnej miasta. Koncentracja liczby ludności występuje w obszarach miasta, gdzie dominuje zabudowa wielorodzinna. Mowa tu o osiedlach: Południe, Centrum, 1000-lecia, Broniewskiego oraz w centrum miasta w rejonie ulicy Wojska Polskiego. Gęstość zaludnienia w tych częściach miasta jest najwyższa. Rozmieszczenie ludności w strukturze przestrzennej Grajewa prezentuje mapa nr 1.

Poziom wynagrodzeń w mieście może być jedną z przyczyn migracji do większych ośrodków miejskich i aglomeracji, gdzie poziom wynagrodzeń jest wyższy. Warto jednak zauważyć, że poziom wynagrodzeń w Grajewie, w odniesieniu do średniej wojewódzkiej jest znacznie wyższy. Miasto Grajewo posiada znaczny potencjał dużych przedsiębiorstw przemysłowych, które pozytywnie wpływają na lokalny rynek pracy. W ciągu ostatnich lat w Grajewie obserwowany był stały wzrost wynagrodzeń. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Grajewie w 2015 roku wynosiło 3984 zł i było wyższe od wartości notowanej dla województwa podlaskiego (3647 zł) oraz niższe od wartości dla kraju (4151 zł).

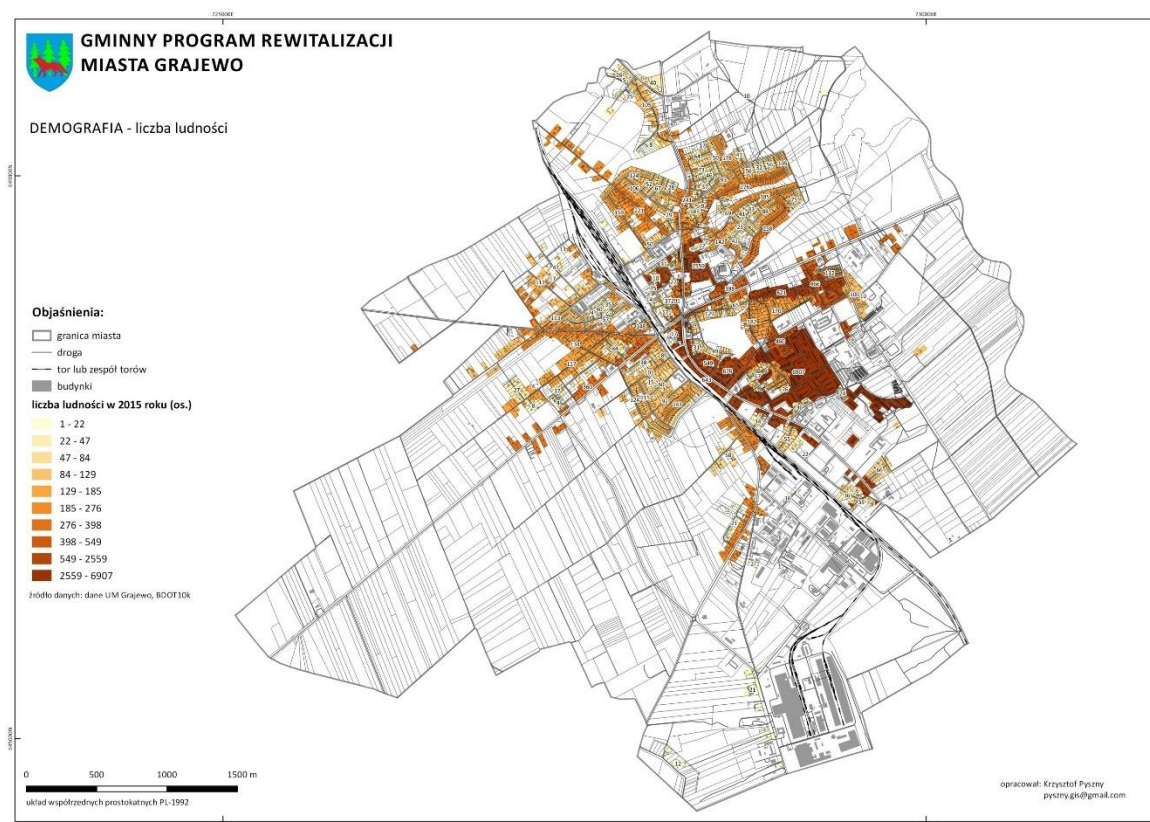
WYKRES 5. PORÓWNANIE WARTOŚCI WYNAGRODZEŃ MIESIĘCZNYCH W GRAJEWIE, WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM I KRAJU

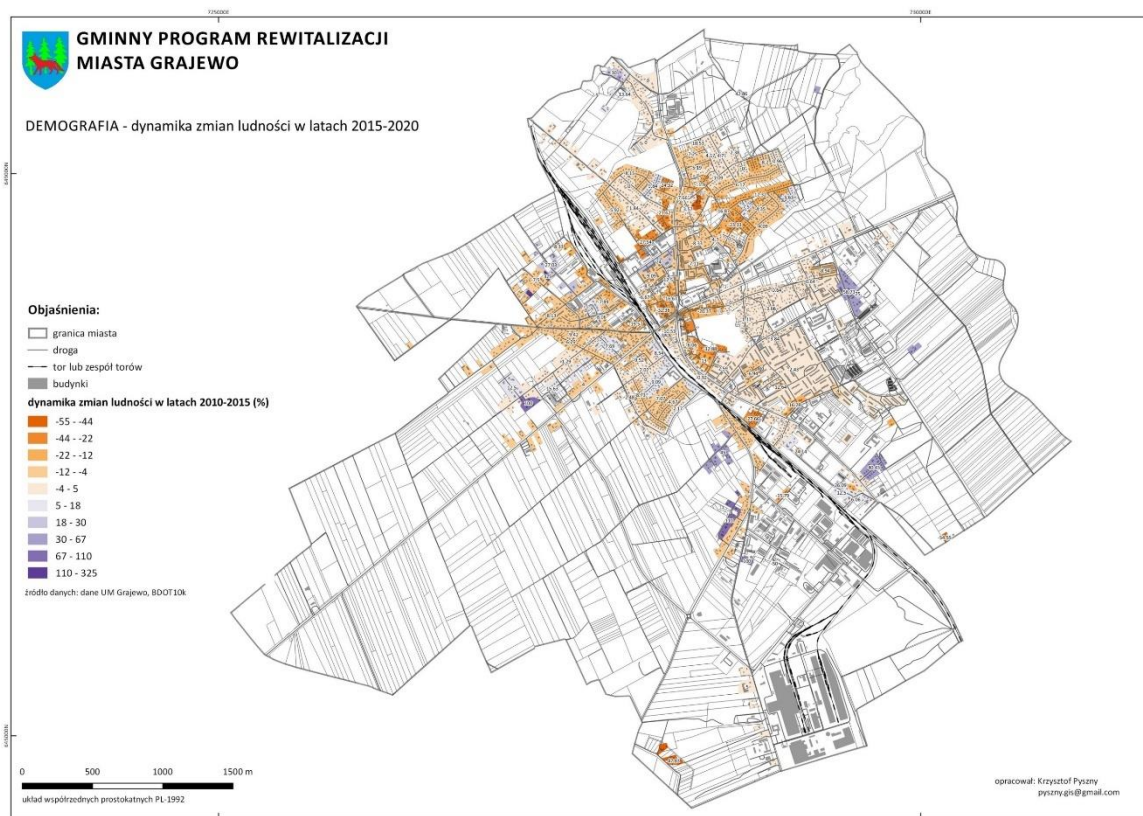
Istotnym zjawiskiem demograficznym, za pomocą którego możliwe jest dokonanie oceny potencjału demograficznego konkretnych obszarów miasta jest dynamika zmian ludności. Szczegółowe dane dotyczące dynamiki zmian ludności w latach 2010 - 2015 przedstawia **mapa nr 2**. Negatywnymi tendencjami w tym zakresie charakteryzuje się rejon głównego skrzyżowania ulic: Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Kopernika, Etckiej, a także rejon ulic: Mickiewicza, Popietuszki oraz Strażackiej. Obszary te stanowią centralną część miasta, z dominującą formą zabudowy śródmiejskiej – wielorodzinnej. Dynamika zmian ludności tych częściach miasta przybiera wartości najniższe w mieście (od -4% do -44%). Dodatni wskaźnik dynamiki zmian ludności występuje na obszarach poza ścisłym centrum. Są to podmiejskie osiedla domów jednorodzinnych, powstające na terenach niezabudowanych. W Grajewie uwidacznia się, choć w relatywnie małej skali zjawisko suburbanizacji, które wiąże się z wyprowadzaniem się mieszkańców z centrum miasta (gdzie dominuje zabudowa wielorodzinna), na obszary podmiejskie (gdzie dominuje zabudowa jednorodzinna). Zjawisko to widoczne jest w szczególności we wschodniej i południowej części miasta.

Niezmiernie ważnym miernikiem obrazującym aktualną strukturę demograficzną miasta jest wskaźnik obciążenia demograficznego, definiowany jako udział mieszkańców Grajewa w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Jak wskazane zostało na **mapie nr 3**, najwyższe wartości wskaźnika obciążenia demograficznego na terenie miasta Grajewa występują w centralnej części miasta, w szczególności w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Dolnej, Osiedla Broniewskiego oraz Kilińskiego. Jak wynika z **mapy nr 3** relatywnie wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego cechuje również rejon ulic: Kościuszki, Pułaskiego oraz Partyzantów.

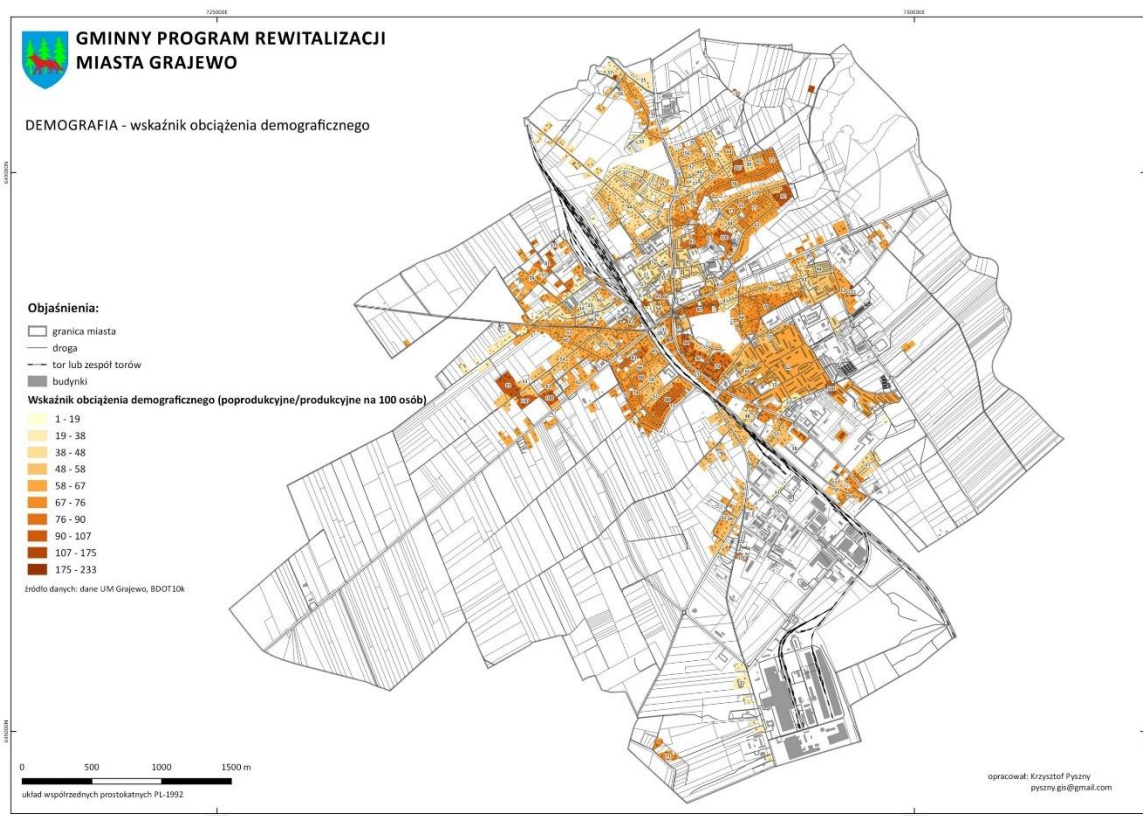
MAPA 1. LICZBA LUDNOŚCI W MIEŚCIE GRAJEWO W 2015 ROKU

MAPA 2. DYNAMIKA ZMIAN LUDNOŚCI W MIEŚCIE GRAJEWO W LATACH 2010-2015

MAPA 3. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO W MIEŚCIE GRAJEWO W 2015 ROKU

3.1.1.2 Pomoc społeczna

Łączna liczba osób korzystających z usług pomocy społecznej w Grajewie wyniosła w 2015 roku 2 225 osób, co stanowi 10 % wszystkich mieszkańców miasta. Jak wskazują dane GUS liczba beneficjentów pomocy społecznej od kilku lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie, oscylującym w granicach 2 200 - 2300 osób.

TABELA 5. OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ W GRAJEWIE W LATACH 2010-2015

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób	2 515	2 348	2 259	2 475	2 321	2 225

ŹRÓDŁO: BDL GUS

Najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej dla mieszkańców Grajewa jest ubóstwo. Z tego powodu w 2015 roku pomocą społeczną objętych zostało 1902 osób. Drugim w kolejności powodem udzielania pomocy jest bezrobocie (1 828 beneficjentów). Z powodu niepełnosprawności Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie udzielił wsparcia 563 osobom w mieście. Problemy alkoholowe oraz przemoc w rodzinie to zjawiska z założenia trudno identyfikowalne przez instytucje pomocy społecznej. Posiadają one często ukryty charakter, przez co dotarcie do osób potrzebujących jest znacznie utrudnione. Z powodów problemów alkoholowych w Grajewie wsparciem objętych zostało 48 osób. Z danych pochodzących z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie wynika, iż w 2015 roku założonych zostało 143 „Niebieskich Kart”.

Według badań „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną” opartych na Europejskim Programie Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD z 2015 r. napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Badania ogólnopolskie wykazały, że próby picia ma za sobą 83,8% gimnazjalistów z klas trzecich i 95,8% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Na tle badań ogólnopolskich uczniowie szkół w Grajewie wypadają korzystniej – inicjację alkoholową ma za sobą jedynie 33-54% uczniów gimnazjów (wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2017 rok).

Wyniki badań dotyczące przemocy w Grajewie są niepokojące, ponieważ 18% respondentów miała w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 28% podejrzewa że tak się dzieje.

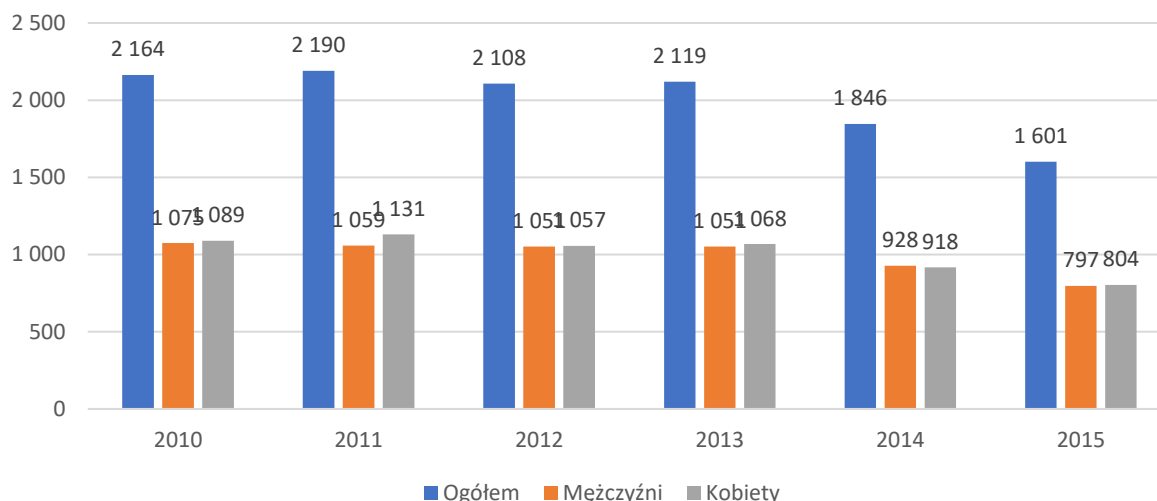
Wśród badanych mieszkańców tylko 22% deklaruje, że wie do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie. Są to informacje alarmujące. Społeczność Grajewa powinna zostać objęta kampanią informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy. Jedną z prostszych i najbardziej ekonomicznych metod dotarcia do dużej liczby osób byłyby plakaty oraz ulotki psychoedukacyjne zawierające informacje o lokalnych instytucjach, które niosą pomoc osobom doznającym przemocy.²

² Na podstawie Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2017 rok

3.1.1.3 Bezrobocie

Liczba bezrobotnych mieszkańców Grajewa w 2015 roku wyniosła 1 601 osób, z czego 50,2% stanowiły kobiety. Jak wskazują dane GUS w latach 2010 – 2015 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o 563 osoby (285 kobiet oraz 278 mężczyzn).

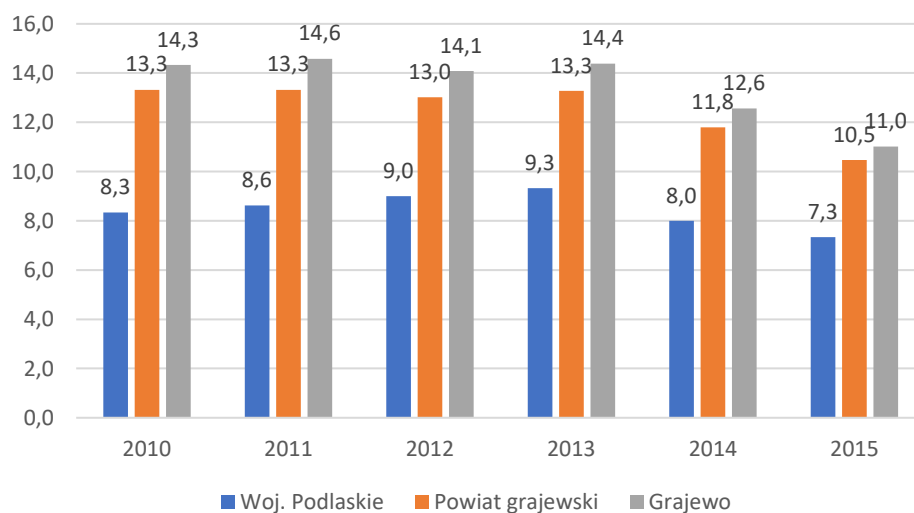
WYKRES 6. LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W GRAJEWIE W PODZIALE NA PŁEĆ W LATACH 2010-2015

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grajewie do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wyniósł 11%. Jest to wartość nieznacznie wyższa od danych dla powiatu grajewskiego (10,5%), lecz znacząco wyższa dla danych całego województwa podlaskiego (7,3%). Dane zaprezentowane na **wykresie nr 8** wskazują na systematyczny spadek udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym zarówno w Grajewie, powiecie grajewskim oraz województwie podlaskim.

WYKRES 7. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W GRAJEWIE W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM WG PŁCI (NA TLE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO I POWIATU GRAJEWSKIEGO)

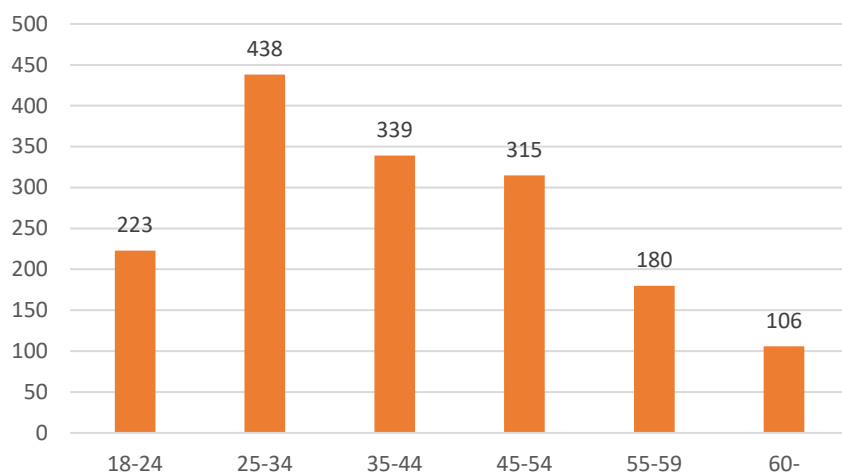

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GUS

W strukturze bezrobotnych istotną grupę stanowią osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, stanowiąc 35% wszystkich pozostających bez pracy mieście. Natomiast osoby bezrobotne bez doświadczenia zawodowego stanowią 22% ogólnej liczby bezrobotnych w mieście.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w mieście, najwyższą grupę stanowią osoby młode w wieku od 25 do 34 lat. Osoby młode stanowią one niespełna 30% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grajewie.

WYKRES 8. LICZBA BEZROBOTNYCH W MIEŚCIE GRAJEW W 2015 ROKU ZE WZGLĘDU NA WIEK

ŹRÓDŁO: BDL GUS

3.1.1.4 Przestępczość

Na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Grajewie, dostrzec można koncentrację zjawiska przestępczości na ulicach: Popiełuszki, Traugutta, Mickiewicza oraz Dwornej. Szczególna koncentracja wszystkich kategorii przestępstw w Grajewie ma miejsce w okolicach terenów kolejowych, wzdłuż ulicy Popiełuszki.

Ogółem w 2015 roku, wg danych Policji, w Grajewie odnotowano 43 przestępstwa, z czego największą liczbę stanowiły kradzieże i przywłaszczenia, a następnie prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu.

TABELA 6.

Rodzaj przestępstw	Kradzież i przywłaszczenie	Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu	Wypadek drogowy i uszkodzenie samochodu	Rozbój, pobicie	Suma przestępstw
Liczba przestępstw	27	9	3	4	43

ŹRÓDŁO: POLICJA

3.1.1.5 Aktywność społeczna

Jednym z mierników aktywności społecznej mieszkańców wspólnoty samorządowej jest aktywność wyborcza, czyli udział w wyborach i referendach oraz uczestnictwo w innych lokalnych inicjatywach wyborczych. Aktywność wyborcza, najprościej mierzona jest w samorządzie terytorialnym poprzez frekwencję wyborczą. Jej poziom odzwierciedla bezpośrednio aktywność i zaangażowane w rozwój wspólnoty, a także świadczy o poziomie szeroko rozumianej świadomości społecznej i odpowiedzialności za dobro wspólne.

Ogólna frekwencja dla całego miasta Grajewa w wyborach samorządowych w 2014 roku wyniosła 50,86%, co stanowi wartość niższą niż dane niż całym powiecie grajewskim (52,53%) oraz wyższą niż średnia dla województwa podlaskiego (48,01%). Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie była natomiast wyższa o 3,43% od frekwencji ogólnokrajowej, wynoszącej 47,43%.

Frekwencja wyborcza w Grajewie jest zróżnicowana przestrzennie. Obwodami wyborczymi o najniższej frekwencji wyborczej w mieście (poniżej średniej dla całego miasta) zaliczyć należy:

- Obwód stały nr 9 – 45,83%
- Obwód stały nr 8 – 46,26%
- Obwód stały nr 3 – 48,92%
- Obwód stały nr 2 – 50,72%

Analizując przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Grajewie, widoczne są dwie strefy niższej aktywności wyborczej mieszkańców miasta. Jedna strefa to rejon Osiedla Południe, zlokalizowanego w południowo – wschodniej części miasta, gdzie frekwencja jest najniższa w całym mieście.

TABELA 7. FREKWENCJA WYBORCZA W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH W 2014 ROKU W GRAJEWIE WEDŁUG OBWÓD WYBORCZYCH

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Frekwencja wyborcza (średnia = 50,86%)
1	OBWÓD STAŁY AKACJOWA, BRZOZOWA, GRZYBOWA, JEŻYNOWA, JODŁOWA, LEŚNA, 11-GO LISTOPADA, MALINOWA, A. MICKIEWICZA, OWOCOWA, PARKOWA, KS. J. POPIELUSZKI, POZIOMKOWA, PRZEKOPKA, SOSNOWA, STRAŻACKA, ŚWIERKOWA, WIERZBOWA, OS. CENTRUM BLOKI: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.	54.26%
2	OBWÓD STAŁY CUDRO, EŁCKA, GRUNWALDZKA, H. SIENKIEWICZA, J. KOCHANOWSKIEGO, KOLEKTOROWA, KRZYWA, PIASKOWA, POLNA, S. WYSPIAŃSKIEGO, S. ŻEROMSKIEGO, SŁOWACKIEGO, WIEJSKA, 23- GO STYCZNIA, DWORNA, KRÓTKA, KSIĘDZA ALEKSANDRA PĘZY, M. DĄBROWSKIEJ, NORWIDA, ORZESZKOWEJ, REYMONTA, WILCZEWO.	50.72%
3	OBWÓD STAŁY K. BACZYŃSKIEGO, KOPERNIKA, LIPOWA, RZEMIEŚLNICZA, SPÓŁDZIELCZA, WESOŁA, WSPÓLNA, WYZWOLENIA, OS. CENTRUM BLOKI: 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 29A, 30, 30A, 31, 32.	48.92%
4	OBWÓD STAŁY DR TADEUSZA NOWICKIEGO, KOMUNALNA, KILIŃSKIEGO, OGRODOWA, OS. CENTRUM BLOKI: 26, 27, 33, 34, 35, 35A, 36, 37, 38, 38A, 39.	52.32%
5	OBWÓD STAŁY ARCHITEKTÓW, BRACI ŚWIACKICH, BUDOWLANA, ELEWATORSKA, FABRYCZNA, GEN. BEMA, GEN. DĄBROWSKIEGO, GEODETÓW, MAGAZYNOWA, PROLETARIACKA, PRZEMYSŁOWA, PUŁASKIEGO, ROBOTNICZA, RÓŻANA, SPORTOWA, SZKOLNA, T. KOŚCIUSZKI, WIÓROWA, WĄSKA, JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO, KASZTANOWA, PARTYZANTÓW.	53.17%
6	OBWÓD STAŁY BOCZNA, CHABROWA, CICHA, JAŚMINOWA, KONWALIOWA, LAWENDOWA, MIŁA, MIODOWA, POCZTOWA, ROLNA, SADOWA, TRAUUGUTTA, WRZOSOWA, BAŚNIOWA, DZIAŁKOWA, FRANCISZKA STEFCZYKA, KOLEJOWA, KONOPSKA, KWIATOWA, LIRYCZNA,	50.91%

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Frekwencja wyborcza (średnia = 50,86%)
	ŁĄKOWA, M. KONOPNICKIEJ, PRZYGODOWA, SŁONECZNA.	
7	OBWÓD STAŁY CEMENTARNA, GROTA ROWECKIEGO, H. SAWICKIEJ, WOJSKA POLSKIEGO, DOLNA, GÓRNA, ŁAZIENNA, M. BUCZKA, OS. 1000- LECIA, PLAC NIEPODLEGŁOŚCI, ZIELONA.	55,26%
8	OBWÓD STAŁY OSIEDLE MŁODYCH, SKOŚNA, WIKTOROWO, EKOLOGICZNA, ELEKTRYCZNA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 1, 2, 5, 10, SZPITALNA, TARGOWA.	46.26%
9	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 3, 4, 6, 7, 8, 30, 30A, 31, 32, 32A, 33, KONSTYTUCJI 3-GO MAJA.	45.83%
10	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 35, 60, 60A, 60B, 61.	51.58%
11	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 50, 51, 52, 53, 54, 56, 9- GO PUŁKU STRZELCÓW KONNYCH, KOSZAROWA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 13, 16, 17, 22, 45, 46, 47.	50.86%
12	OBWÓD STAŁY NOWO- OSIEDLE, OS. BRONIEWSKIEGO, KRASICKIEGO, OS. POŁUDNIE BLOKI: 24, 25, 26, 26A, 27, 28, 28A, 28B, 29.	51.42%
13	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 62, 63, 63A, 64, 65, 66, 67, 71, 72, 73, KOŚCIELNA, LEGIONISTÓW, RTM. W. KONOPKI, SPOKOJNA, TOPOŁOWA, UŁAŃSKA, W. PERLITZA	51.35%
14	OBWÓD ODRĘBNY SZPITAL OGÓLNY W GRAJEWIE	32.84%

Frekwencja wyborcza poniżej wartości średniej dla całego miasta Grajewa

ŹRÓDŁO: PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA, URZĄD MIASTA GRAJEWA

Na terenie miasta Grajewa w 2015 roku działało 55 organizacji pozarządowych, które zlokalizowane były głównie w północnej części miasta (ulice Strażacka, Mickiewicza, Komunalna, Nowickiego).

3.1.2 Sfera gospodarcza

Miasto Grajewa należy do jednego z najbardziej uprzemysłowionych miast w województwie podlaskim. Zarówno miasto, jak również powiat grajewski specjalizuje się w rolnictwie, głównie w produkcji mleka, mięsa wieprzowego i wołowego, natomiast produkcja roślinna zdominowana jest przez zboża i ziemniaki.

Do największych przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie miasta Grajewa zaliczają się:

- PFLEIDERER Grajewa S.A. – to wiodący dostawca dla przemysłu meblarskiego w Europie, wielkość mocy produkcyjnych plasuje koncern na drugim miejscu na świecie wśród producentów płyt wiórowych kierowanych do meblarstwa i wyposażenia wnętrz. PFLEIDERER posiada obecnie w Europie 13 fabryk ściśle specjalizujących się w produkcji materiałów dla przemysłu meblarskiego. Poza istotnym zwiększeniem potencjału produkcyjnego w Europie,

- PFLEIDERER przejął 8 fabryk w Ameryce Północnej, gdzie produkowane są m.in. płyty wiórowe, MDF i panele podłogowe
- PFLEIDERER MDF Sp. z o.o. inwestycja grupy PFLEIDERER Grajewo – firma zajmująca się produkcją cienkich płyt MDF, surowych i laminowanych.
 - Spółdzielnia Mleczarska MLEKPOL - to największa polska spółdzielnia mleczarska , w której skład wchodzi siedem zakładów przetwórczych: w Grajewie, Kolnie, Mrągowie, Sejnach, Augustowie, Zambrowie i Bydgoszczy.
 - ZAKREM Sp. z o.o. - firma specjalizująca się w branży metalowej, zajmuje się obsługą maszyn i linii produkcyjnych oraz produkcją urządzeń transportowych.
 - Przedsiębiorstwo Usługowe DUROBEX - specjalizujące się w wykonawstwie posadzek przemysłowych
 - Wytwórnia Pasz WIPASZ Sp. z o.o. - wiodący polski producent mieszanek i koncentratów dla drobiu, trzody chlewnej i bydła.
 - UNIDROG Sp. z o.o. - zajmuje się budową oraz bieżącym utrzymaniem dróg i mostów, zimowym utrzymaniem dróg, produkcją kruszyw, grysów i mas bitumicznych, Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe UNIROL - specjalizuje się w pracach drogowych, wodnokanalizacyjnych, ziemnych i budowlanych.
 - Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSSE) – w skład której wchodzi 18 wydzielonych obszarów na terenie trzech województw o łącznej powierzchni 635,06 ha, na których przedsiębiorcy prowadzą działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach. Jest jedną z najdłużej istniejących i najlepiej rozwiniętych stref ekonomicznych w kraju. W trzech nowoczesnych centrach przemysłowych z powodzeniem funkcjonuje ponad 50 firm. Podstrefa Grajewo zajmuje obszar 20,24 ha.
 - **Grupa Agrocentrum Sp. z o.o.** - liczący się w kraju producent pasz i koncentratów. Poza produkcją pasz firma prowadzi szerokie doradztwo w zakresie żywienia, genetyki, profilaktyki oraz ekonomiki chowu i hodowli. Agrocentrum produkuje pełną gamę mieszanek, koncentratów i superkoncentratów dla drobiu, bydła i trzody chlewnej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku w Grajewie funkcjonowało 1 879 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W latach 2010 – 2015 liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych wzrosła zaledwie o 35 firm. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest relatywnie stała. W 2015 roku wynosiła 1 439 podmiotów, natomiast w 2010 roku 1 404 podmioty.

Obszarami szczególnej koncentracji podmiotów gospodarczych jest rejon ulic: Wojska Polskiego, Etckiej ale przede wszystkim południowa część miasta (ulice Przemysłowa, Elewatorska, Magazynowa, Robotnicza i Fabryczna).

Porównując wybrane wskaźniki dot. aktywności gospodarczej dla Grajewo, województwa podlaskiego oraz kraju można zauważyć, że w Grajewie osiągają one niższe wartości. W 2015 roku na 10 tys. mieszkańców Grajewo przypadało 848 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. W tym samym czasie w skali kraju wskaźnik ten osiągnął wartość wyraźnie wyższą, tj. 1089 podmiotów na 10 tys. mieszkańców.

TABELA 8. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
POLSKA	1 015	1 004	1 032	1 057	1 071	1 089
PODLASKIE	763	764	790	808	825	835
Grajewo	818	798	809	821	830	848

ŹRÓDŁO: BDL GUS

Podobne relacje jak powyżej posiada wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, który informuje o poziomie indywidualnej przedsiębiorczości. Wskaźnik ten dla Grajewa w 2015 roku wyniósł 9,9 i był zbliżony do wartości odnotowanej dla województwa podlaskiego oraz zauważalnie niższy od średniej odnotowanej dla kraju. Oznacza to, że poziom przedsiębiorczości w Grajewie jest wyraźnie niższy od średniej krajowej.

TABELA 9. OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
POLSKA	11,9	11,6	11,9	12,1	12,2	12,4
PODLASKIE	9,6	9,5	9,7	9,9	10,0	10,2
Grajewo	9,7	9,4	9,4	9,6	9,6	9,9

ŹRÓDŁO: BDL GUS

3.1.3 Sfera środowiskowa

3.1.3.1 Problem azbestu

Na terenie miasta Grajewa istnieje znacząca liczba budynków, posiadających azbestowe pokrycia dachowe. Największa liczba budynków z pokryciem azbestowym dotyczy ulic: Konopskiej, rejonu ulicy Dąbrowskiego, Przemysłowej, rejonu ulic Wiktorowo, Koszarowej i Konstytucji 3-go Maja oraz północnej części miasta, gdzie dominuje zabudowa jednorodzinna – wolnostojąca. Należy jednak zauważyć, iż problem szkodliwych pokryć azbestowych dotyczy całego miasta, wraz z jego centralną częścią (skrzyżowane ulic Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Kopernika i Etcka).

Miasto Grajewa realizuje wieloletni program mający na celu usuwanie azbestu (PLAN USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA GRAJEWO NA LATA 2010 – 2032). Wg aktualnych danych (dane z 2016 roku) na terenie miasta było 272 obiektów posiadających pokrycia azbestowe. Wg danych ujętych w Planie na terenie Grajewa było ponad 54 tys. metrów kwadratowych zabudowanych wyrobami azbestowymi. Na dachach i elewacjach znajdowało się przeszło 51 tys. m² płyt azbestowo-cementowych, czyli około 561 ton. Wśród nich znajdują się płyty faliste azbestowo-cementowe do pokryć dachowych, płyty prasowane płaskie elewacyjne oraz płyty karo do dachów i elewacji. Największa ilość materiałów azbestowych (76,96%) znajdowała się na posesjach osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. W dalszej kolejności wyrobami azbestowymi zabudowane były budynki komunalne (12,87%) i obiekty podmiotów gospodarczych (10,17%).

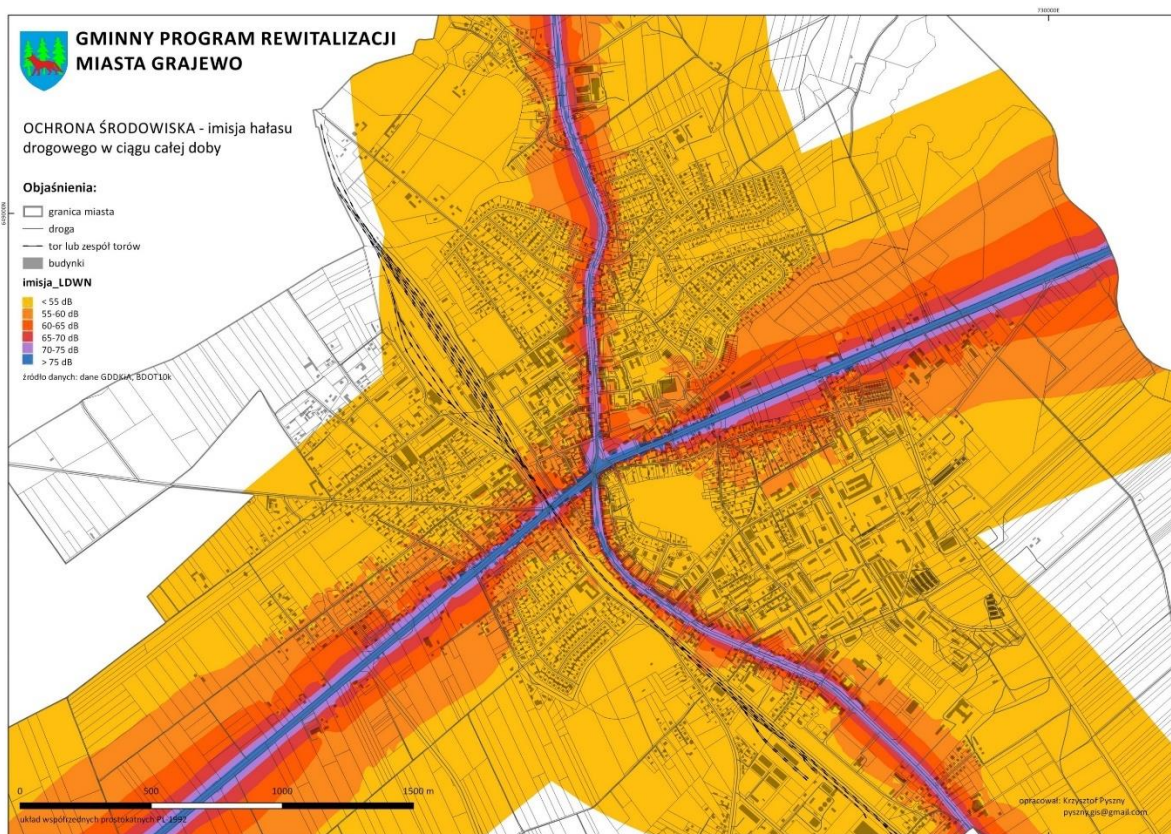
3.1.3.2 Pozostałe problemy środowiskowe

Główne źródła zanieczyszczenia powietrza w powiecie grajewskim zlokalizowane są na terenie miasta Grajewa. Miasto pełni funkcję znaczącego w regionie ośrodka przemysłowego, stąd najistotniejsze źródła zanieczyszczenia powietrza pochodzą właśnie z przemysłu. Najważniejsze instalacje technologiczne i energetycznego spalania paliw zlokalizowane są na terenie przedsiębiorstw: „Pfleiderer Grajewe” S.A, Pfleiderer MDF Sp. z o.o., PEC sp. z o.o oraz Spółdzielni Mleczarskiej „MLEKPOL”. Są to obiekty o dużym znaczeniu w skali nie tylko miasta ale także powiatu. Poza nimi na terenie miasta znajdują się mniejsze obiekty emitujące zanieczyszczenia takie jak: Wytwórnia Mas Bitumicznych należąca do PDM „UNIDROG”, „ZAKREM”.

Zlokalizowane poza miastem Grajewe obiekty emitujące zanieczyszczenia do powietrza są niewielkimi kotłowniami pracującymi na potrzeby zakładów pracy (Spółdzielnia Inwalidów „SPINS” w Szczuczynie, Masarnia „EUROPA” w Rajgrodzie), kotłowniami pracującymi na potrzeby grzewcze osiedli mieszkaniowych (kotłownia WPK w Szczuczynie) i kotłownie instytucji (np. Zespołu Szkół Rolniczych w Wojewodzinie). W części zakładów obok źródeł energetycznych (kotłów opalanych węglem kamiennym, olejem opałowym i odpadami drzewnymi) występują również źródła technologiczne. Są to poza „PFLEIDERER” S.A. i MDF Sp. z o.o. w Grajewie: lakiernie („ZAKREM” w Grajewie), komory wędzarnicze- Masarnia „ZAGŁOBA” w Grajewie i „DYMEK” S.C. w Grajewie).

Centrum miasta Grajewa jest szczególnie narażone na przekroczenia w zakresie emisji hałasu, którego głównym źródłem jest hałas drogowy. W centralnej części miasta krzyżują się dwie drogi krajowej nr 61 i nr 65 odpowiedzialne za główny tranzyt w tej części województwa podlaskiego. Jak przedstawione zostało na **mapie nr 4** emisja hałasu drogowego dotyczy głównych ulic miasta, tzn. ulic Piłsudskiego, Kopernika, Wojska Polskiego i Etckiej. Na tych ulicach i ich najbliższym otoczeniu normy hałasu drogowego są szczególnie przekroczone.

MAPA 4. IMISJA HAŁASU DROGOWEGO W MIEŚCIE GRAJEWO W CIĄGU DOBY

3.1.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że 97,4% mieszkańców miasta Grajewa korzysta z sieci wodociągowej. Zagadnienie zasilania budynków w wodę nie stanowi zatem większego problemu lub bariery w rozwoju miasta.

TABELA 10. LICZBA LUDNOŚCI MIASTA GRAJEWA KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ I KANALIZACYJNEJ

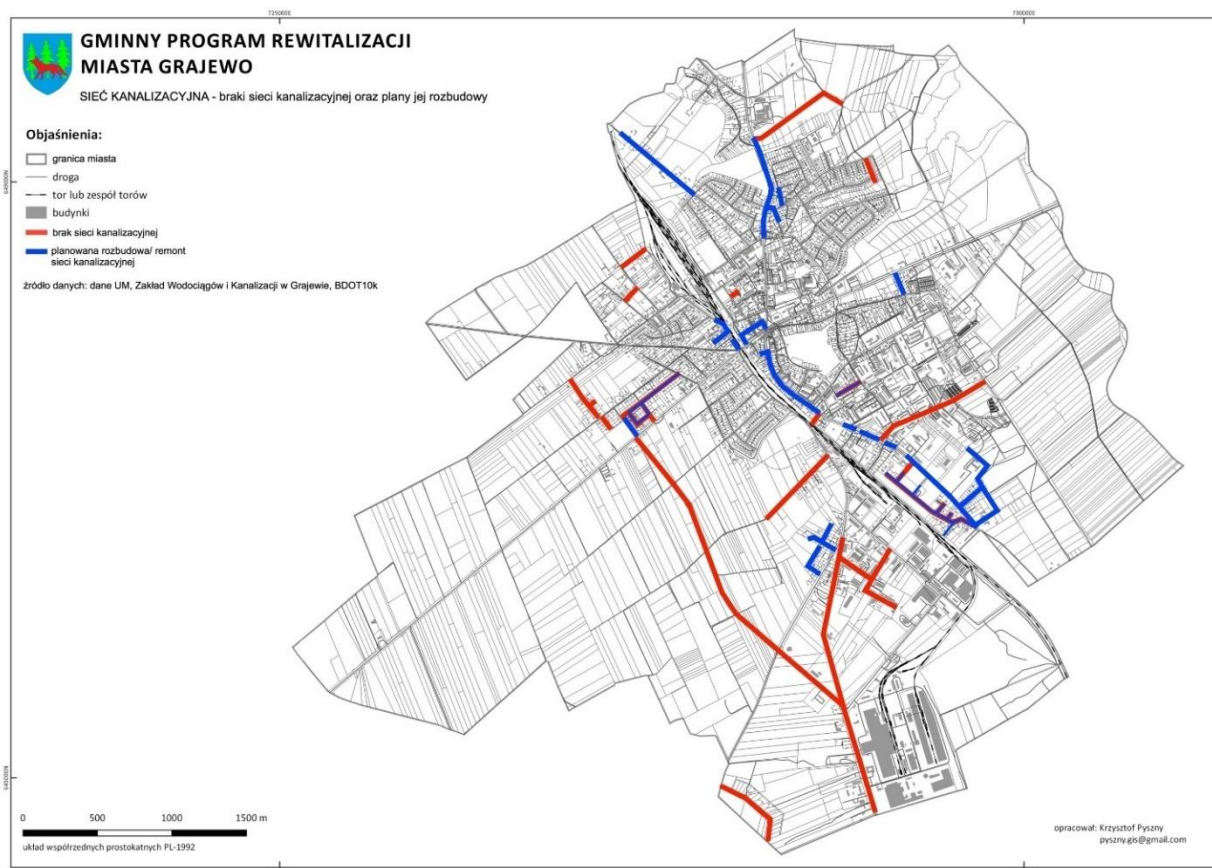
Kategoria	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	19 850	19 897	20 118	20 100	20 051	19 952	21 672
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	18 537	18 646	18 603	18 883	18 853	18 767	18 777

ŹRÓDŁO: BAND DANYCH LOKALNYCH GUS

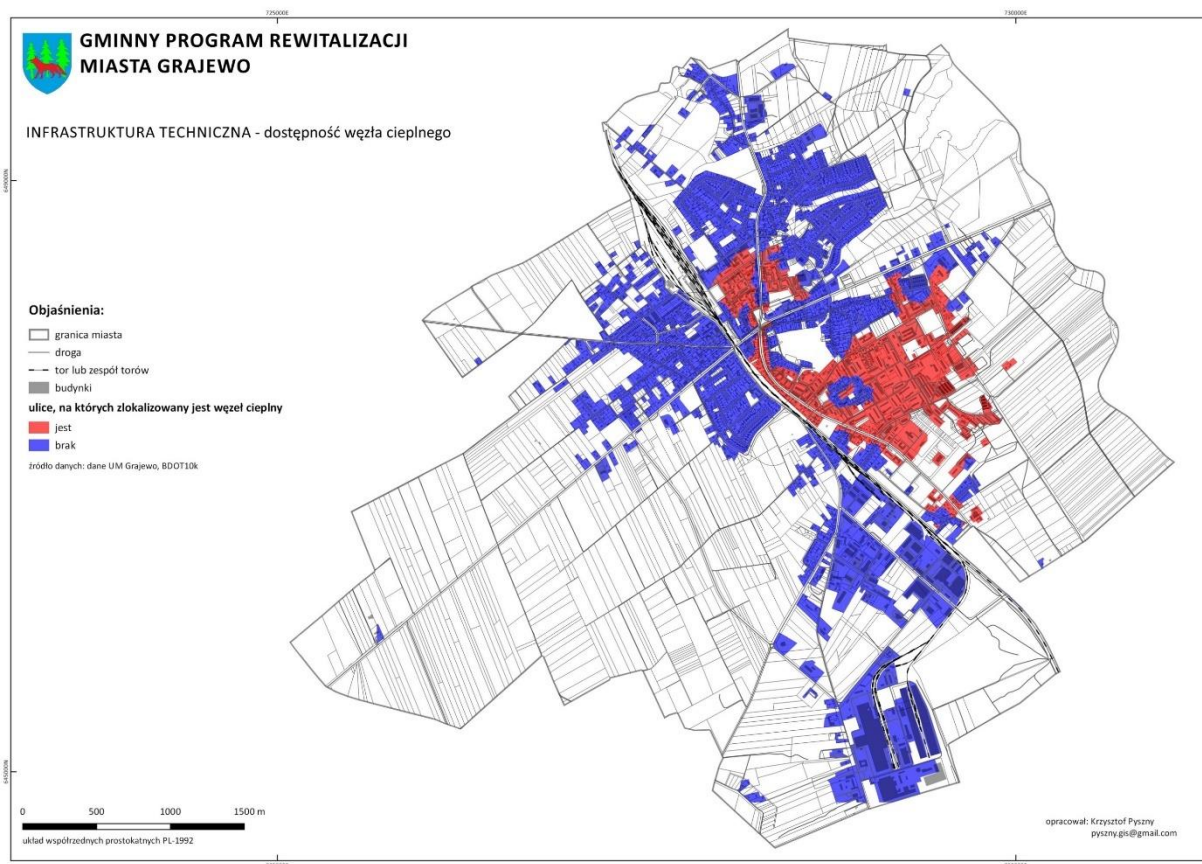
Na podstawie danych pochodzących z Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Grajewie opracowana została **mapa nr 5** prezentująca potrzeby rozbudowy sieci kanalizacyjnej w mieście. Szczególne potrzeby w tym zakresie dotyczą centrum Grajewo, a dokładnie ulicy Wojska Polskiego, rejonu ulic Kilińskiego, Traugutta i Placu Niepodległości, a także Kolejowej i Konopskiej

Na terenie miasta funkcjonuje sieć ciepłownicza, której zasięg obejmuje głównie południowo-wschodnią część miasta (osiedla wielkopłytowe oraz główną oś funkcjonalną miasta (ulica Wojska Polskiego i Ełcka). Informacje na temat lokalizacji węzłów ciepłowniczych w ramach poszczególnych ulic na terenie miasta Grajewo prezentuje **mapa nr 6**.

MAPA 5. BRAKI SIECI KANALIZACYJNEJ I KONCEPCJA JEJ ROZBUDOWY

MAPA 6. LOKALIZACJA WĘZŁÓW CIEPŁOWNICZYCH NA TERENIE MIASTA GRAJEWA

3.1.5 Sfera techniczna

Na terenie miasta Grajewo szczególna koncentracja budynków komunalnych ma miejsce w centralnej części miasta, przy ulicach:

- Plac Niepodległości,
- Traugutta,
- Piłsudskiego,
- Kopernika,
- Dolnej.

Ocena stanu technicznego budynków komunalnych dokonana została tylko i wyłącznie do nieruchomości będących w całości w gestii samorządu lokalnego. **Mapa nr 5** przedstawia Stan techniczny budynków komunalnych w Grajewie, w podziale na trzy kategorie (1/ zły, 2/ średni, 3/dobry).

Analiza stanu technicznego obiektów mieszkalnych ograniczona została do analizy do zasobu komunalnego, który znajduje się w relatywnie najgorszym stanie technicznym w mieście – na tle całej zabudowy. Istotny był również brak dostępu do informacji nt. nieruchomości prywatnych ograniczających możliwość analizy ich stanu technicznego.

Z uwagi na historyczny rodowód Grajewa istotnym potencjałem, ale również problemem w odniesieniu do konieczności utrzymania w dobrym stanie technicznym, są jego zabytki.

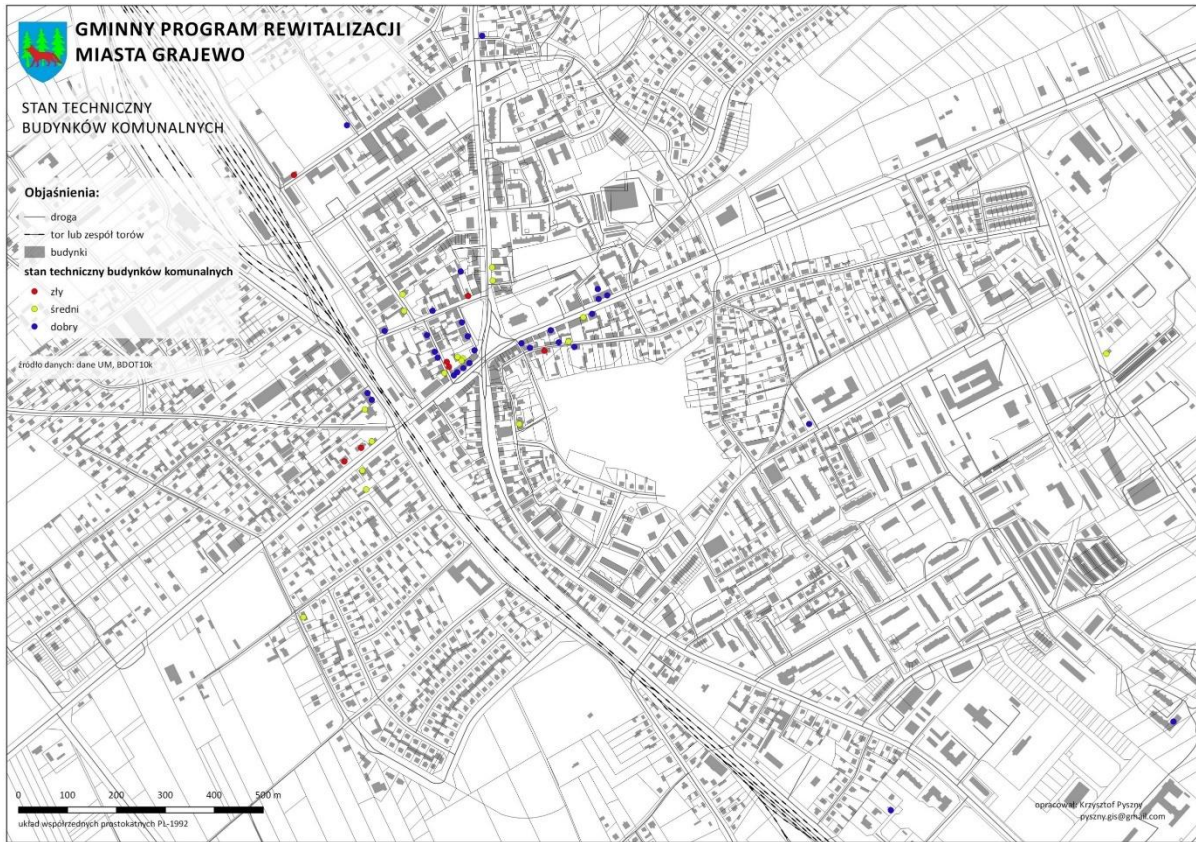
Na podstawie inwentaryzacji obiektów zabytkowych, umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Grajewa określony został ich ogólny stan techniczny. Informacje dotyczące obiektu, jego lokalizacji oraz stanu technicznego zawiera **tabela 11**.

TABELA 11. STAN TECHNICZNY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH, WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA GRAJEWA

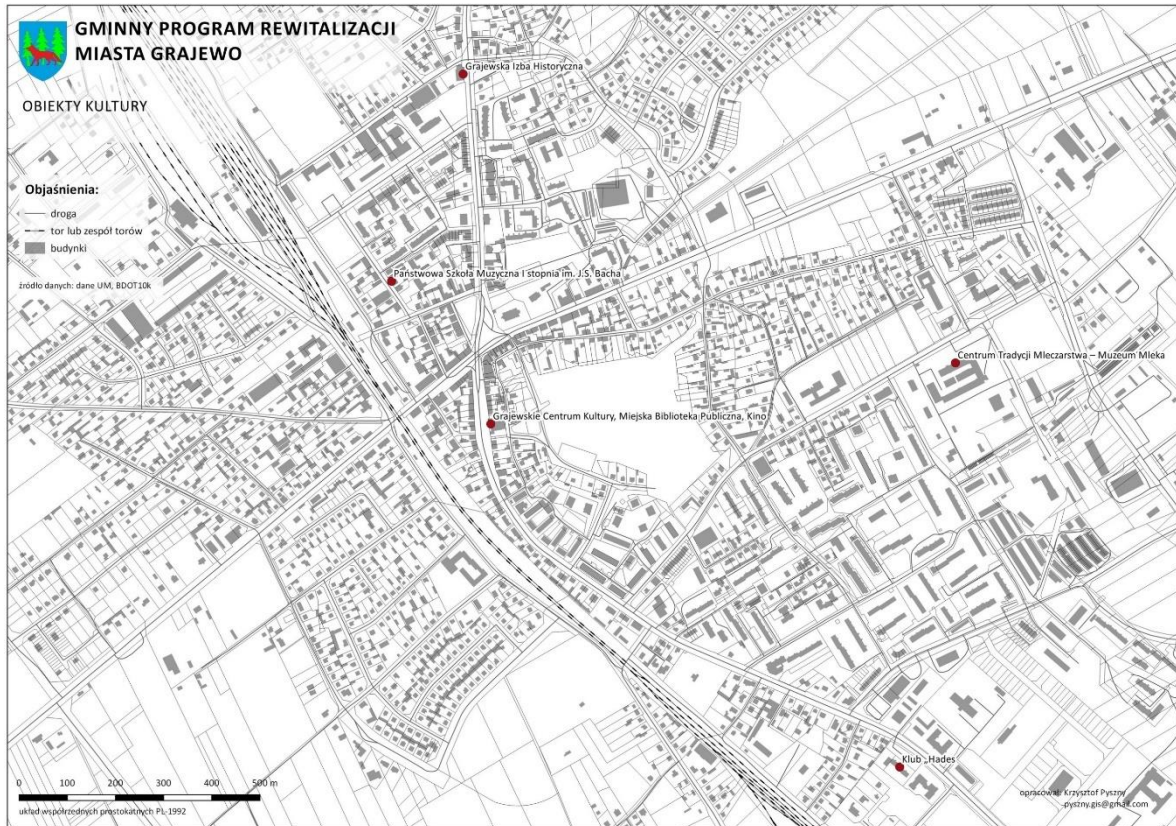
Nazwa obiektu	Ulica	Stan techniczny
Budynek szkoły	ul. Szkolna 12	bardzo dobry
Budynek szkoły	ul. Ełcka 11	bardzo dobry
Kościół rzymskokatolicki, parafialny p.w. Trójcy Przenajświętszej	Ul. Kopernika 2	dobry
Dzwonnica przy kościele rzymskokatolickim, parafialnym p.w. Trójcy Przenajświętszej		dobry
Plebania przy kościele rzymskokatolickim, parafialnym p.w. Trójcy Przenajświętszej		dobry
Budynek administracyjny w zespole urzędu celnego	ul. Strażacka 6B	dobry
Budynek dworca kolejowego	ul. Kolejowa 26	zły
Wieża ciśnień w zespole dworca kolejowego	ul. Kolejowa 26	zły
Kaplica grobowa rodziny Wilczewskich na cmentarzu parafialnym	Ul. Cmentarna	dobry
Budynek mieszkalny w zespole osiedla kolejarskiego	ul. Piłsudskiego 14	dobry
Budynek mieszkalny w zespole osiedla kolejarskiego	ul. Piłsudskiego 16	dobry
Cmentarz rzymskokatolicki	Ul. Cmentarna	dobry
Brama na cmentarzu parafialnym	ul. Szkolna	dobry
Budynek kasyna w zespole koszar obecnie „Hades”	Ul. Wojska Polskiego 75	dobry

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

MAPA 7. OBIEKTY KOMUNALNE WRAZ Z OCENĄ STANU TECHNICZNEGO BUDYNKÓW

MAPA 8. OBIEKTY KULTURY W MIEŚCIE GRAJEWO

3.2 Delimitacja obszaru zdegradowanego w Grajewie

3.2.1 Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego w Grajewie

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji za obszar zdegradowany uważany jest obszar miasta na którym, w toku prac diagnostycznych zidentyfikowany został stan kryzysowy, przejawiający się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej w jednej z sfer: gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno – przestrzennej oraz technicznej.

Procedura wytyczania obszaru zdegradowanego w Grajewie związana była z następującymi krokami:

- 1. WSKAZANIE OBSZARU KONCENTRACJI PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.**
- 2. WSKAZANIE OBSZARU WYSTĘPOWANIA PROBLEMÓW INNYCH NIŻ SPOŁECZNE.**
- 3. WYTYCZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO WRAZ Z UZASADNIENIEM.**

Wskazanie obszaru koncentracji problemów społecznych

Wybór wskaźników sfery społecznej

W pierwszym kroku przy wytyczaniu obszaru zdegradowanego w Grajewie poszukiwano obszaru koncentracji problemów społecznych. Obszar ten został wyznaczony na podstawie wartości syntetycznego wskaźnika sumy **6 wskaźników sfery społecznej**.

W celu wyboru wskaźników sfery społecznej do celów delimitacji koncentracji problemów społecznych przeanalizowano szereg problemów występujących w mieście oraz dane, za pomocą których możliwe jest ich zmierzenie. Zdecydowano się wybrać 6 przekrojowych wskaźników, które mierzą istotne w skali miasta problemy społeczne.

Pierwszym ze wskaźników jest obciążenie demograficzne, które wskazuje na problemy demograficzne związane ze starzejącym się społeczeństwem. Problem starzejącego się społeczeństwa wpływa na szereg innych problemów, m. in. dot. długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności, aktywności społecznej, dostępu do podstawowych usług publicznych, np. służby zdrowia.

Bezrobocie w Grajewie, pomimo wyraźnego spadku na przestrzeni la 2015/2010, nadal charakteryzuje się znaczną skalą. W skali miasta w 2015 roku było 1601 osób bezrobotnych (PUP).

Istotną skalę pomocy społecznej w Grajewie stanowiła pomoc z tytułu ubóstwa. W 2015 roku z tego tytułu przyznano pomoc społeczną 1903 osobom (MOPS).

Problemem współwystępującym wraz z bezrobociem i ubóstwem był alkoholizm (liczba osób, którym przyznano pomoc społeczną w 2015 roku z tego tytułu wyniosła 48, MOPS) oraz przemoc w rodzinie (w 2015 roku odnotowano 143 Niebieskie Karty, MOPS).

Uzupełniającą daną dot. problemów społecznych jest przestępczość. W 2015 roku Policja odnotowała łącznie 70 przestępstw.

TABELA 12. WSKAŹNIKI SFERY SPOŁECZNEJ WYKORZYSTANE DO OBLICZENIA SYNTETYCZNEGO WSKAŹNIKA OPISUJĄCEGO KONCENTRACJĘ PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Wskaźniki sfery społecznej wykorzystane do obliczenia syntetycznego wskaźnika opisującego koncentrację problemów społecznych	Źródło danych	Problem mierzony przez wskaźnik
1. Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	UM Grajewo	Starzejące się społeczeństwo
2. Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	PUP	Bezrobocie
3. Liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców	MOPS	Ubóstwo
4. Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców	MOPS	Alkoholizm
5. Liczba „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców	MOPS	Przemoc w rodzinie
6. Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców	Policja	Przestępczość

W celu ustalenia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych wybrane wskaźniki opisujące negatywne zjawiska w sferze społecznej poddano transformacji liniowej w przedziale 0–1. Wartość 1 przyznawano zawsze w przypadku najgorszej negatywnej oceny zjawiska (zarówno dla stymulant jak też destymulant). W kolejnym kroku wyniki standaryzacji poszczególnych zjawisk zostały zsumowane i ponownie poddane transformacji liniowej. Uzyskano w ten sposób syntetyczny wskaźnik wystandaryzowany, opisujący koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w poszczególnych jednostkach przestrzennych.

Zaletą standaryzacji, która polegała na sprowadzeniu różnych danych opisujących wybrane zjawiska do wspólnego mianownika, w tym przypadku do wartości liczbowej w przedziale od 0 do 1, była możliwość porównywania poszczególnych zjawisk ze sobą.

Normalizacja wskaźników przeprowadzona została w oparciu o wzór:

Dla stymulantów:

$$W = \frac{x - \min}{\max - \min}$$

Dla destymulantów:

$$W = \frac{\max - x}{\max - \min}$$

gdzie:

- W – wystandaryzowana wartość wskaźnika
 - X – wyjściowa wartość wskaźnika
 - Min – minimalna wartość wskaźnika
 - Max – maksymalna wartość wskaźnika
-
- **Częstkowy wskaźnik wystandaryzowany** – wynik liczbowy związany z normalizacją pierwotnej danej statystycznej za pomocą liniowej transformacji danych typu min-max. W efekcie normalizacji wartości wszystkich wskaźników początkowych sprowadzone zostają do przedziału od 0 do 1, gdzie wartość 0 została przypisana jest danej o najmniejszej wartości, a wartość 1 – danej o największej wartości.
 - **Syntetyczny wskaźnik wystandaryzowany** – wynik liczbowy stanowiący średnią arytmetyczną wskaźników cząstkowych dla poszczególnych zjawisk problemowych, ujętych w postaci wskaźników wystandaryzowanych cząstkowych.

Wybór jednostek przestrzennych.

W celu nadania wybranym danym opisującym zjawiska kryzysowe kontekstu przestrzennego konieczne było dokonanie podziału miasta na mniejsze jednostki przestrzenne. Miasto Grajewo podzielono na 13 jednostek, uwzględniając powiązania funkcjonalno-przestrzenne wewnątrz miasta. Podziału dokonano uwzględniając parametry koncentracji ustalone ustawą o rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji, tj. nie przekraczając 20% powierzchni gminy i 30% mieszkańców miasta dla poszczególnych jednostek przestrzennych.

Granice poszczególnych jednostek delimitacyjnych starano się oprzeć na granicach funkcjonalno-przestrzennych w mieście, m. in. uwzględniając charakter zabudowy, zróżnicowanie przestrzeni, czy też „naturalne” granice, np. linię kolejową biegnącą przez obszar miasta, główne ciągi komunikacyjne.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych jednostek przestrzennych.

TABELA 13. JEDNOSTKI PRZESTRZENNE W GRAJEWIE

Numer jednostki	Powierzchnia (% powierzchni miasta)	Liczba ludności (2015 rok) (% ludności miasta)	Zakres ulic	Opis
1	101,3118 ha (5,36%)	1084 osób (5,04%)	<ul style="list-style-type: none"> • 11- go Listopada • Akacyjowa • Brzozowa • Ełcka (część zachodnia) – od skrzyżowania z ulicą Strażacką do granic miasta na północy • Grzybowa • Jeżynowa • Jodłowa • Leśna • Malinowa • Owocowa • Parkowa • Poziomkowa • Przekopka • Sosnowa • Strażacka (część północna) • Świerkowa • Wierzbowa 	<p>Obejmuje północną część miasta. Granicę obszaru wyznacza na południu ulica Strażacka, na wschodzie ulica Ełcka, na północy granica miasta, na zachodzie linia kolejowa.</p> <p>Obejmuje teren zabudowy jednorodzinnej wraz funkcją gospodarczą, zlokalizowaną w szczególności w ciągu ulicy Ełckiej. Obejmuje swoim zasięgiem Osiedle Parkowa, Osiedle Przekopka.</p>
2	242,2918 ha (12,82%)	2211 osób (10,29%)	<ul style="list-style-type: none"> • 23-go Stycznia • Baczyńskiego • Cudro • Dąbrowskiej • Dworna (część wschodnia) • Ełcka (część wschodnia) od skrzyżowania z 	<p>Obejmuje północno-wschodnią część miasta wraz z osiedlami Północ i Huta. Granicę obszaru wyznacza na południu oraz wschodzie ulica Dworna, na północy i wschodzie granica miasta, na zachodzie ulica Ełcka.</p> <p>Obszar zdominowany przez zabudowę jednorodziną.</p>

			<p>ulicą Dworną do granic północnych miasta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grunwaldzka • Kochanowskiego • Kolektorowa • Kopernika (północna część) od skrzyżowania z ulicą Dworną do wschodnich granic miasta • Krzywa Wiejska • Ks. A. Pęzy • Lipowa • Norwida • Orzeszkowej • Piaskowa • Polna • Reymonta • Rzemieślnicza • Sienkiewicza • Słowackiego • Spółdzielcza • Wesola • Wilczewo • Wspólna • Wypiańskiego • Wyzwolenia • Żeromskiego 	
3	313,3509 ha (16,58%)	1268 osób (5,90%)	<ul style="list-style-type: none"> • Baśniowa • Boczna • Chabrowa • Cicha • Działkowa • F. Stefczyka 	Obejmuje zachodnią część miasta, położoną na północ od ulicy Piłsudskiego. Granicę obszaru wyznacza na południu ulica Piłsudskiego, na wschodzie ulica Kolejowa (punkty adresowe z Kolejowej należą do jednostki nr 4), na północy i zachodzie granica miasta. Główny ciągiem komunikacyjnym jednostki jest ulica Konopska.

			<ul style="list-style-type: none"> • Jaśminowa • Józefa Piłsudskiego (część północna) od skrzyżowania z ulicą Kolejową do zachodnich granic miasta • Konopnickiej • Konopska • Konwaliowa • Kwiatowa • Lawendowa • Liryczna • Łąkowa • Miła • Miodowa • Przygodowa • Rolna • Sądowa • Słoneczna • Wrzosowa 	Obszar zdominowany jest przez zabudowę jednorodzinną.
4	76,3685 ha (4,04%)	3838 osób (17,85%)	<ul style="list-style-type: none"> • Cmentarna (północna część) • Dolna • Dr T. Nowickiego • Etcka od Placu Niepodległości do skrzyżowania • Górna • Józefa Piłsudskiego (od Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Kolejową) • Kilińskiego • Kolejowa • Komunalna • Konstytucji 3 Maja (część północna) od Wojska Polskiego do skrzyżowania z ulicą Koszarową 	<p>Obejmuje centralną część miasta wraz ze skrzyżowaniem dróg krajowych nr 61 i 65 (Plac Niepodległości) i rozchodzącymi się od tego placu na północ, południe, wschód i zachód ciągami komunikacyjnymi w obrębie zabudowy wielorodzinnej. Obejmuje najstarszą część miasta (duży udział zabudowy sprzed 1945 roku).</p> <p>Granicę obszaru wyznacza na południu skrzyżowanie ulicy Wojska Polskiego z ulicą Cmentarną i Konstytucji 3 Maja, na północy ulica Strażacka, na zachodzie ulica Kolejowa, wraz z terenem dworca PKP, na wschodzie skrzyżowanie ulicy Kopernika z ulicą Zieloną.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • Koszarowa (część zachodnia) od z Konstytucji 3 Maja do skrzyżowania z ulicą Zieloną • Ks. J. Popiełuszki • M. Buczka • Mickiewicza • Mikołaja Kopernika (od Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Zieloną • Ogrodowa • Osiedle 1000-lecia • Osiedle Broniewskiego • Osiedle Centrum (po zachodniej stronie od ulicy Ełckiej) • Plac Niepodległości • Poczтова • Strażacka (część południowa) • Traugutta • Wojska Polskiego do Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Cmentarną i Konstytucji 3 Maja • Zielona (południowa część) 	<p>Obszar zdominowany jest przez zabudowę wielorodzinną, w tym najstarszą część zabudowy mieszkalnej miasta (kamienice z XIX i XX wieku), jak również nowszą zabudowę, m.in. bloki z lat 70-tych XX wieku w obrębie Osiedla Centrum, kamienice z lat 90-tych XX wieku w obrębie ulicy Ełckiej.</p> <p>Na obszarze położone są liczne obiekty publiczne, w tym obiekt dworca PKP, dworzec PKS, obiekty administracji publicznej, szkoły.</p> <p>Centrum miasta posiada funkcję handlowo-usługową.</p> <p>W tej części miasta położony jest największy teren zieleni miejskiej (Park Solidarności).</p>
5	16,2530 ha (0,86%)	1879 osób (8,74%)	<ul style="list-style-type: none"> • Dworna (zachodnia część) • Kopernika od skrzyżowania z ulicą Zieloną do skrzyżowania z ulicą Dworną • Krótka • Osiedla Centrum (na wschód od ulicy Ełckiej) • Zielona (północna część) 	Obejmuje centralną część miasta zdominowaną przez zabudowę wielorodzinną blokową. Obszar w dużej części pokrywa się z zasięgiem Osiedla Centrum, położonego po wschodniej stronie ulicy Ełckiej.
6	47,2565 ha (2,50%)	1700 osób (7,91%)	<ul style="list-style-type: none"> • Ekologiczna od skrzyżowania z ulicą Kopernika do skrzyżowania z ulicą Elektryczną • Elektryczna (północna część) 	Obejmuje wschodnią część miasta (Osiedla Wiktorowo, Młodych), położoną na południe do drogi wyprowadzającej ruch w kierunku Augustowa (ulica

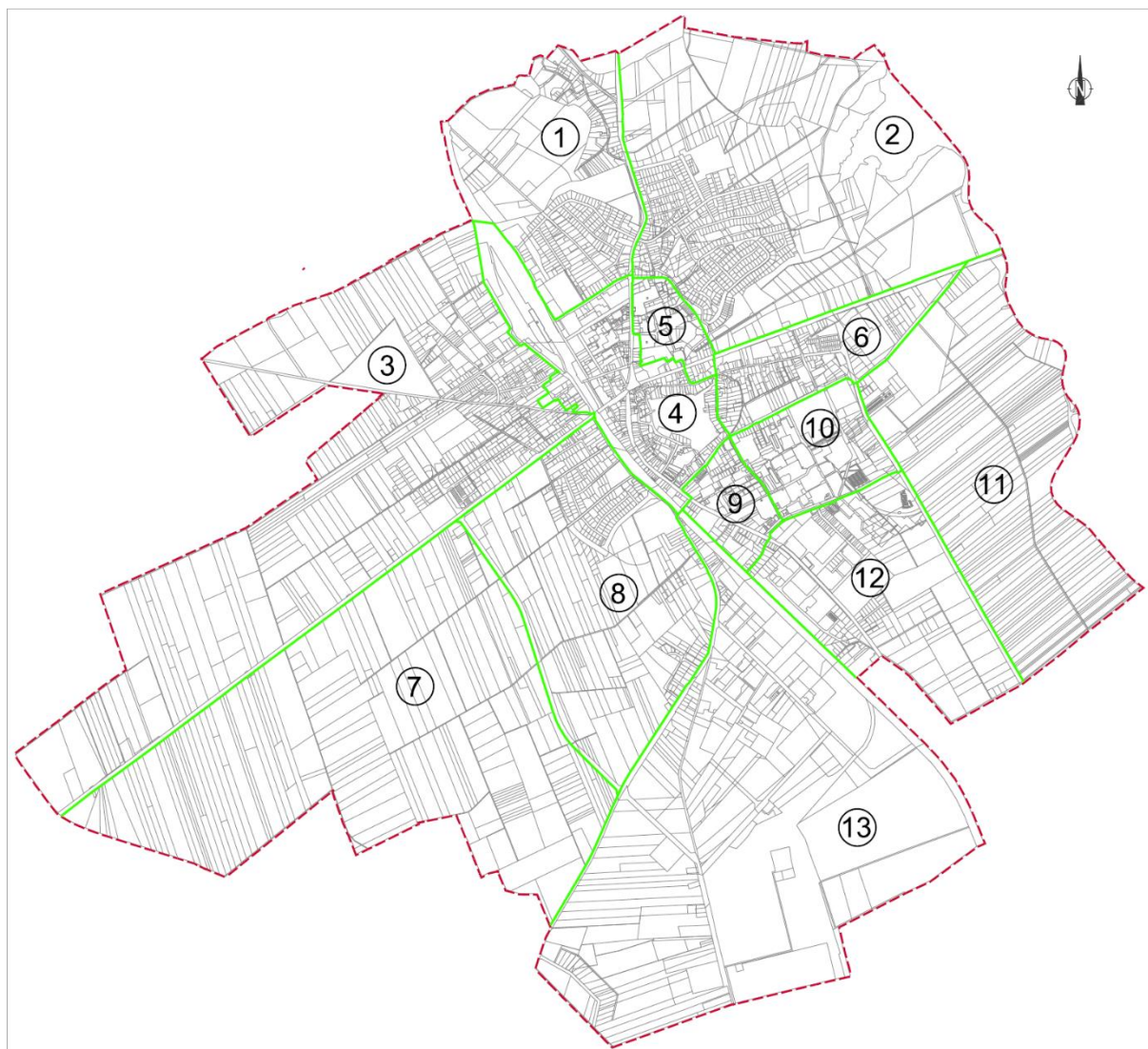
			<ul style="list-style-type: none"> • Konstytucji 3 Maja (północna część) od skrzyżowania z ulicą Koszarową do skrzyżowania z ulicą Ekologiczną • Kopernika (południowa część) do skrzyżowania z ulicą Zieloną do wschodnich granic miasta • Skośna • Targowa • Wiktorowo 	<p>Kopernika). Granicę obszaru na północy wyznacza ulica Kopernika, na południu ulica Konstytucji 3 Maja, na zachodzie ulica Skośna, na wschodzie granica miasta.</p> <p>Obszar obejmuje w przeważającej większości zabudowę jednorodzinną oraz wielorodzinną blokową (ul. Wiktorowo).</p>
7	292,4132 ha (15,48%)	29 osób (0,13%)	<ul style="list-style-type: none"> • Braci Świackich (zachodnia część) • Józefa Piłsudskiego (południowa część) od skrzyżowania z ulicą Braci Świackich do zachodniej granicy miasta • Przemysłowa (północna część) od skrzyżowania z ulicą Braci Świackich do zachodnich granic miasta 	<p>Obejmuje południowo-zachodnią część miasta, stanowiącą w dużej mierze teren niezamieszkały.</p> <p>Granicę obszaru wyznacza na północy ulica Piłsudskiego, na wschodzie ulica Braci Świackich, na zachodzie granica miasta, na południu ulica Przemysłowa.</p>
8	149,2954 ha (7,90%)	1153 osób (5,36%)	<ul style="list-style-type: none"> • Architektów • Generała Bema • Generała Dąbrowskiego • Geodetów • Józefa Piłsudskiego (południowa część) od skrzyżowania z ulicą Szkolną do skrzyżowania z ulicą Braci Świackich • Kasztanowa • Partyzantów • Przemysłowa (północna część) od skrzyżowania z ulicą Cmentarną do skrzyżowania z ulicą Braci Świackich • Pułaskiego • Różana 	<p>Obejmuje centralną część miasta (Osiedla Szkolna oraz część Osiedla Zielone), położoną na zachód od linii kolejowej oraz południe od ulicy Piłsudskiego. Ponadto granicę obszaru na południu wyznacza ulica Przemysłowa, na zachodzie ulica Braci Świackich.</p> <p>Jest to obszar w przeważającej większości zdominowany przez zabudowę jednorodzinną wraz z uzupełniającą funkcją usług publicznych (ul. Szkolna).</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • Sportowa • Szkolna • T. Kościuszki • Wąska 	
9	20,6099 ha (1,09%)	2185 osób (10,16%)	<ul style="list-style-type: none"> • Nowo - Osiedle • Grota Roweckiego • Krasickiego od skrzyżowania z ulicą Wojska Polskiego do skrzyżowania z ulicą Koszarową • Ul. Koszarowa (zachodnia część) od skrzyżowania z ulicą Konstytucji 3 Maja do skrzyżowania z ulicą 9-go Pułku Strzelców Konnych • Wojska Polskiego od skrzyżowania z ulicą Konstytucji 3 Maja/Cmentarna do skrzyżowania z ulicą Pogodną • Konstytucji 3 Maja (część południowa) od skrzyżowania z ulicą Wojska Polskiego do skrzyżowania z ulicą Koszarową • 9-go Pułku Strzelców Konnych (część północna) od skrzyżowania z ulicą Wojska Polskiego do skrzyżowania z ulicą Koszarową • Pogodna (część północna) • Osiedle Południe na zachód od ulicy Koszarowej 	<p>Obejmuje obszar południowej części centrum miasta (część Osiedla Broniewskiego), położonej w ciągu ulicy Wojska Polskiego, pomiędzy skrzyżowaniem z ulicą Konstytucji 3 Maja/Cmentarną na północny oraz z skrzyżowania z ulicą Pogodną na południu.</p> <p>Obejmuje zabudowę wielorodzinną blokową oraz usługową (głównie handel), uzupełnioną o zabudowę jednorodziną.</p>
10	39,1328 ha (2,07%)	3740 osób (17,40%)	<ul style="list-style-type: none"> • 9-go Pułku Strzelców Konnych (część północna) od skrzyżowania z ulicą Koszarową do skrzyżowania z ulicą Ekologiczną • Koszarowa (wschodnia część) od skrzyżowania z ulicą Konstytucji 3 Maja do skrzyżowania z ulicą 9-go Pułku Strzelców Konnych 	<p>Obejmuje swoim zasięgiem obszar część Osiedla Południe, zlokalizowanego w południowej części miasta, które stanowi największe skupisko ludności w mieście.</p> <p>Obejmuje zabudowę wielorodzinną blokową.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • Krasickiego od skrzyżowania z ulicą Koszarową do skrzyżowania z ulicą Szpitalną • Osiedle Południe na wschód od ulicy Koszarowej • Szpitalna • Targowa od skrzyżowania z ulicą Konstytucji 3 Maja w kierunku do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej • Ul. Ekologiczna (część zachodnia) od skrzyżowania z ulicą Konstytucji 3 Maja do skrzyżowania z ulicą 9-go Pułku Strzelców Konnych 	
11	164,0914 ha (8,68%)	36 osób (0,17%)	<ul style="list-style-type: none"> • Ekologiczna (wschodnia część) od skrzyżowania z ulicą Elektryczną do południowych granic miasta • Elektryczna (część południowa) 	Obejmuje wschodnią część miasta, stanowiącą w dużej części obszar niezamieszkały. Granicę południową i wschodnią wyznacza granica miasta, zachodnią ulica Ekologiczna, północną ulica Elektryczna.
12	101,1355 ha (5,35%)	2191 osób (10,19%)	<ul style="list-style-type: none"> • Wojska Polskiego od skrzyżowania z ulicą Hanki Sawickiego do południowych granic miasta • Rtm. W. Konopki • Legionistów • W. Perlitza • Ułańska • Spokojna • Kościelna • Osiedle Południe (na południe od ulicy 9-go Pułku Strzelców Konnych) • 9-go Pułku Strzelców Konnych (część południowa) • H. Sawickiego (część południowa) 	Obejmuje południową część miasta, na wschód od linii kolejowej, położoną w ciągu wylotu drogi krajowej nr 65 w kierunku na Białystok, zdominowaną przez zabudowę usługową i gospodarczą. Ponadto obejmuje część Osiedla Południe, zdominowanego przez zabudowę wielorodzinną blokową.

13	326,0026 ha (17,25%)	183 osób (0,83%)	<ul style="list-style-type: none"> • Budowlana • Elewatorska • Fabryczna • Magazynowa • Proletariacka • Przemysłowa (południowa część) od skrzyżowania z ulicą Cmentarną do południowych granic miasta) • Robotnicza • Wiórowa 	Obejmuje południowo-zachodnią część miasta, na zachód od linii kolejowej. Obejmuje tzw. Dzielnicą Przemysłową, w której zlokalizowane są główne zakłady przemysłowe w mieście. Granicę na północy i wschodzie wytycza ulica Przemysłowa, na wschodzie linia kolejowa, na południu granica miasta.
----	-------------------------	---------------------	--	---

RYSUNEK 2. PODZIAŁ MIASTA GRAJEWO NA JEDNOSTKI PRZESTRZENNE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Wskazanie występowania problemów innych niż społeczne

Przy wytyczeniu obszaru zdegradowanego istotne jest poszukiwanie negatywnych zjawisk pozaspołecznych, występujących na obszarach koncentracji problemów społecznych.

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (tj. negatywne tendencje demograficzne, bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, etc.) można wskazać jako obszar zdegradowany, w przypadku występowania na nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

W Grajewie, podobnie jak w przypadku problemów społecznych, przeanalizowano szereg problemów z ww. sfer. Zdecydowano się na wybór minimum jednego wskaźnika opisującego zjawiska w poszczególnych sferach. W przypadku sfery gospodarczej zdecydowano się zmierzyć potencjał indywidualnej przedsiębiorczości. Problem ten współwystępuje bowiem w mieście ze zjawiskiem bezrobocia.

W sferze środowiskowej przeanalizowano dwa negatywne zjawiska. Mieszkańcy Grajewa ze względu na przebieg przez centrum miasta dwóch dróg krajowych o dużym natężeniu ruchu, w tym pojazdów wysokotonażowych, są w szczególny sposób narażeni na ponadnormatywny poziom hałasu, co potwierdzają dane GDDKiA. Ponadto wg. danych UM Grajewo, w mieście zdiagnozowano występowanie obiektów budowlanych z pokryciem dachowym z azbestu. W 2015 roku było to 272 obiektów, co wskazuje na znaczną skalę tego zjawiska.

Problemem przestrzeni miejskiej Grajewa jest zły stan lub brak infrastruktury technicznej. Dotyczy on zarówno sieci ciepłowniczej oraz kanalizacyjnej. Brak sieci ciepłowniczej i kanalizacyjnej wpływa negatywnie na ocenę jakości życia w mieście oraz powoduje negatywne zjawiska środowiskowe, w szczególności zanieczyszczenie powietrza w sezonie grzewczym.

Problemem istotnej wagi w mieście jest również stan zasobów komunalnych oraz niedostatek mieszkań komunalnych. Trudna sytuacja materialna wielu rodzin w Grajewie powoduje, że na mieszkania komunalne jest szczególny popyt. Niestety stan obiektów budowlanych w dużej liczbie jest zły lub niedostateczny. Są to często obiekty budowane przed 1945 rokiem, niewyposażone w system kanalizacji oraz bez dostępu do sieci ciepłowniczej.

TABELA 14. WSKAŹNIKI STREFY POZASPOŁECZNEJ WYKORZYSTANE W PROCESIE WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Wskaźniki sfery społecznej wykorzystane do wskazania stanów kryzysowych w sferach poza społecznymi	Źródło danych	Problem mierzony przez wskaźnik
SFERA GOSPODARCZA		
7. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców.	CEDiG	Niska aktywność gospodarcza
SFERA ŚRODOWISKOWA		
8. Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu.	GDDKiA	Imisja hałasu drogowego.
9. Liczba obiektów z pokryciem azbestowym w 2015 roku na 100 mieszkańców.		Występowanie pokryć azbestowych
SFERA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA		
10. Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.	UM Grajewo	Niewystarczające wyposażenia w infrastrukturę techniczną lub jej zły stan techniczny – brak dostępu do sieci ciepłowniczej
11. Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.	UM Grajewo	Niewystarczające wyposażenia w infrastrukturę techniczną lub jej zły stan techniczny – brak dostępu do sieci kanalizacyjnej
SFERA TECHNICZNA		
12. Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców.	UM Grajewo	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym

Wytyczenie obszaru zdegradowanego

Wskazując obszar zdegradowany w Grajewie poszukiwano przestrzeni koncentracji problemów społecznych, na których współwystępują problemy pozaspołeczne, np. gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne.

3.2.2 Wskazanie obszaru koncentracji problemów społecznych.

3.2.2.1 Diagnoza zjawisk społecznych

1. Obciążenie demograficzne.

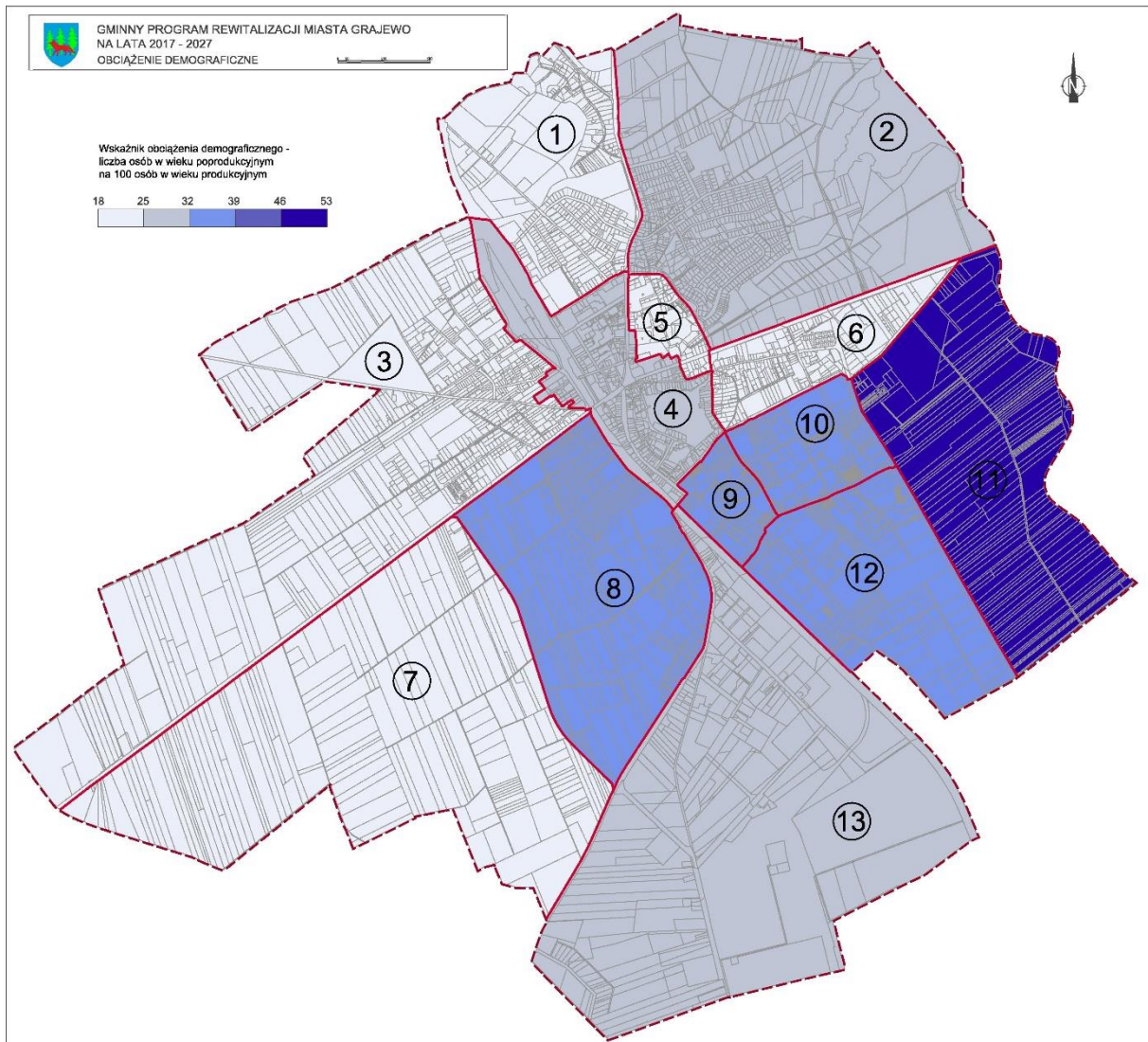
Wskaźnik obciążenia demograficznego, mierzony poprzez liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, najwyższe wartości osiągnął w jednostce nr 12 (52,63). Ponadto wartość średnią dla gminy (30,12) przekroczyły dane dla jednostki 2 (31,38), 4 (32,14), 8 (35,68), 9 (34,33), 10 (35,36), 12 (33,14). Koncentracja zjawiska obciążenia demograficznego widoczna jest w centralnej części miasta, w szczególności w przestrzeni osiedli z wielkiej płyty (jednostki 9, 10).

TABELA 15. LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Miasto Grajewo	21497	30,12
1	1084	23,85
2	2211	31,38
3	1268	23,96
4	3838	32,14
5	1879	19,67
6	1700	22,40
7	29	22,22
8	1153	35,68
9	2185	34,33
10	3740	35,36
11	36	52,63
12	2191	33,14
13	183	26,23

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYSUNEK 3. LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

2. Bezrobocie.

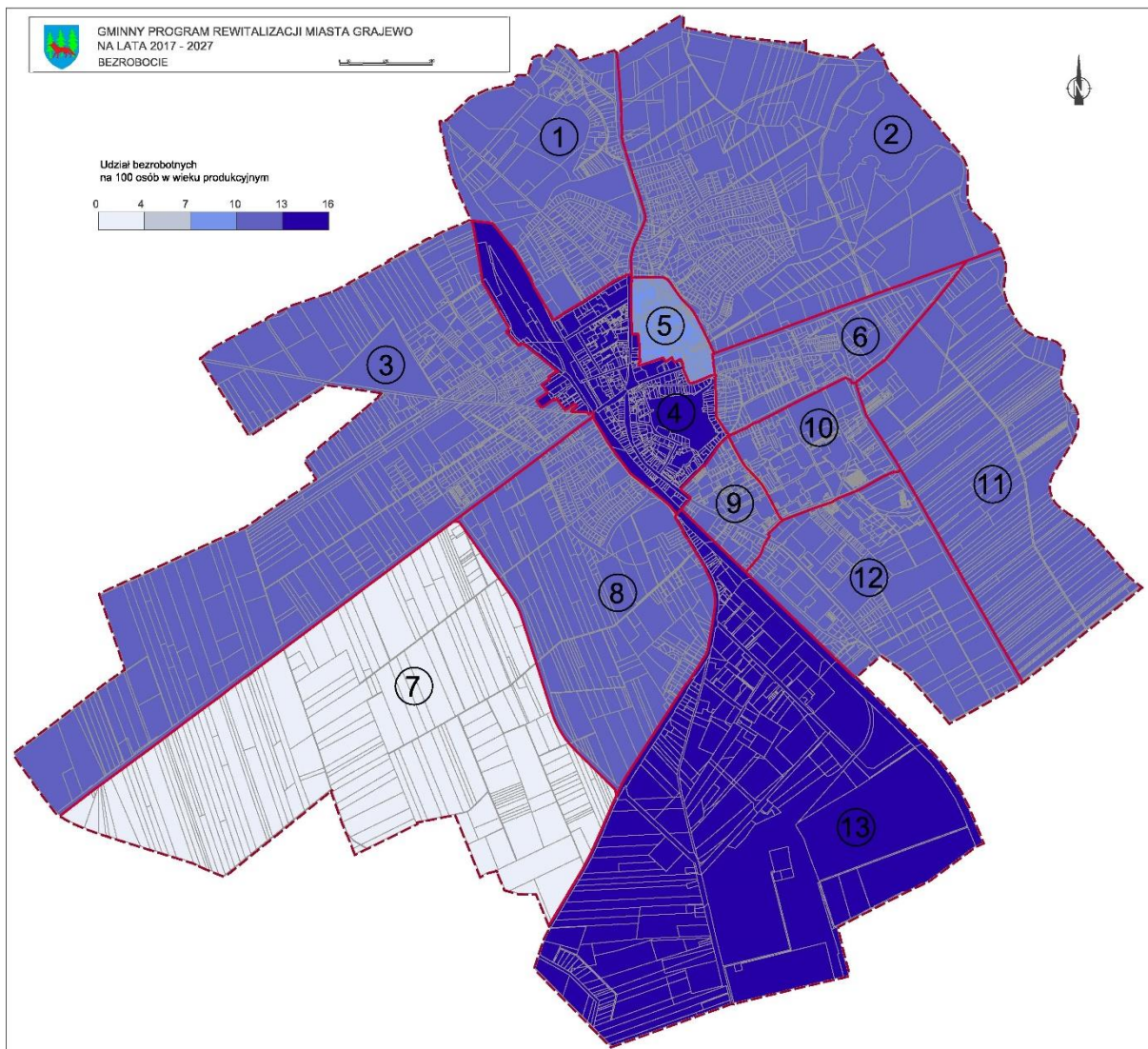
Bezrobocie, mierzone liczbą osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym najwyższe wartości osiągnęło w jednostce nr 4 (15,78). Ponadto wartość średnią dla gminy (11,74) przekroczyły dane dla jednostki 1 (11,99), 2 (12,07), 6 (12,36), 13 (15,57). W przypadku rozkładu zjawiska bezrobocia widoczna była jego wyraźna koncentracja w jednostce nr 4 ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej).

TABELA 16. LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
Miasto Grajewo	21497	11,74
1	1084	11,99
2	2211	12,07
3	1268	10,88
4	3838	15,78
5	1879	8,96
6	1700	12,36
7	29	0,00
8	1153	11,37
9	2185	10,15
10	3740	10,35
11	36	10,53
12	2191	10,87
13	183	15,57

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 4. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3. Ubóstwo.

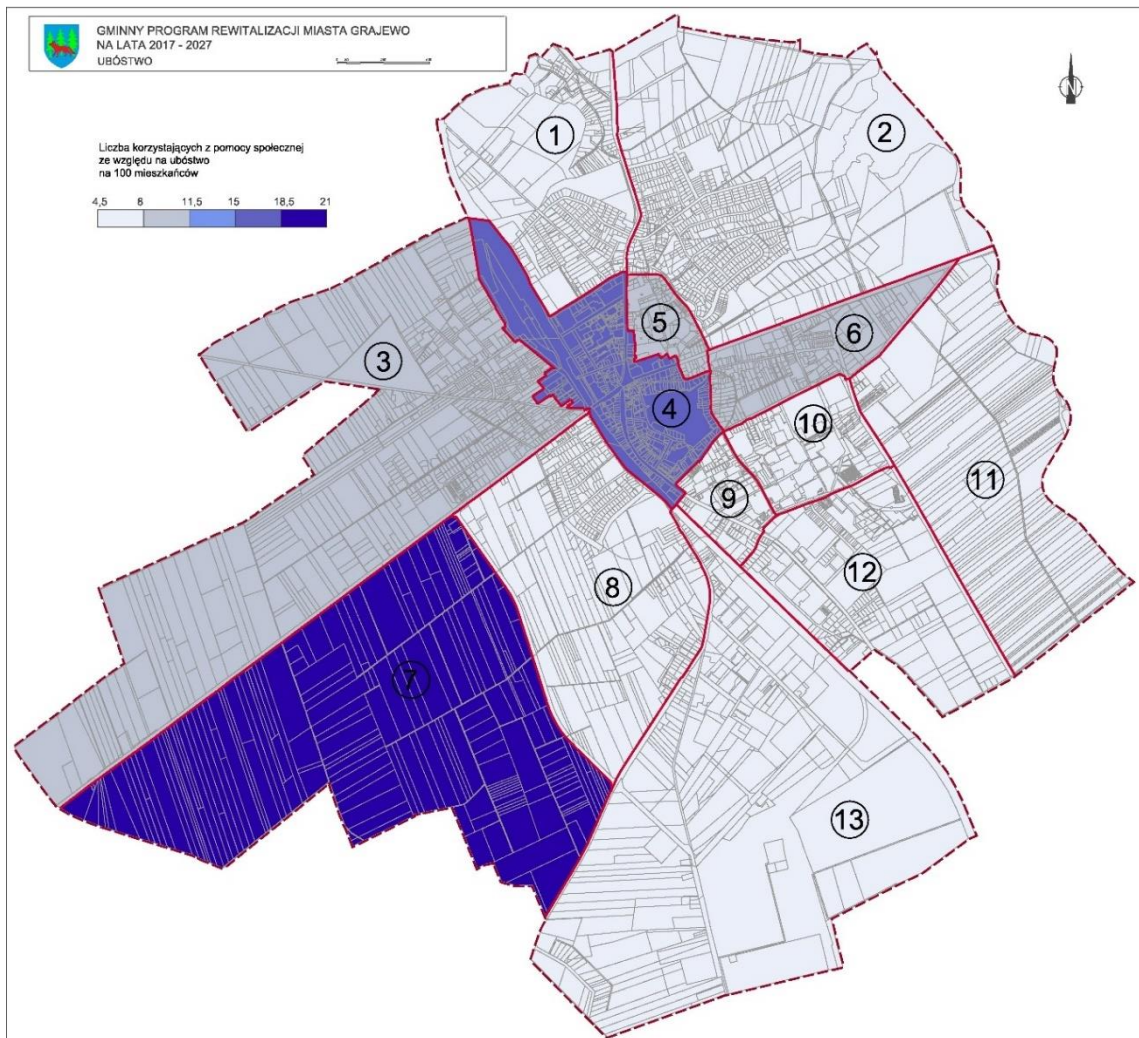
Ubóstwo, mierzone liczbą osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców, najwyższe wartości osiągnęło w jednostce nr 7 (20,69) oraz 4 (18,21). Ponadto wartość średnią dla gminy (8,85) przekroczyły dane dla jednostki 3 (10,65), 6 (10,53). W przypadku rozkładu zjawiska ubóstwa widoczna jest jego wyraźna koncentracja w jednostce nr 4 ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej), jak również natężenie.

TABELA 17. LICZBA KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA UBÓSTWO NA 100 MIESZKAŃCÓW

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	8,85
1	1084	4,89
2	2211	7,37
3	1268	10,65
4	3838	18,21
5	1879	8,25
6	1700	10,53
7	29	20,69
8	1153	5,72
9	2185	6,09
10	3740	5,35
11	36	5,56
12	2191	4,61
13	183	6,01

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 5. LICZBA KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA UBÓSTWO NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

4. Alkoholizm.

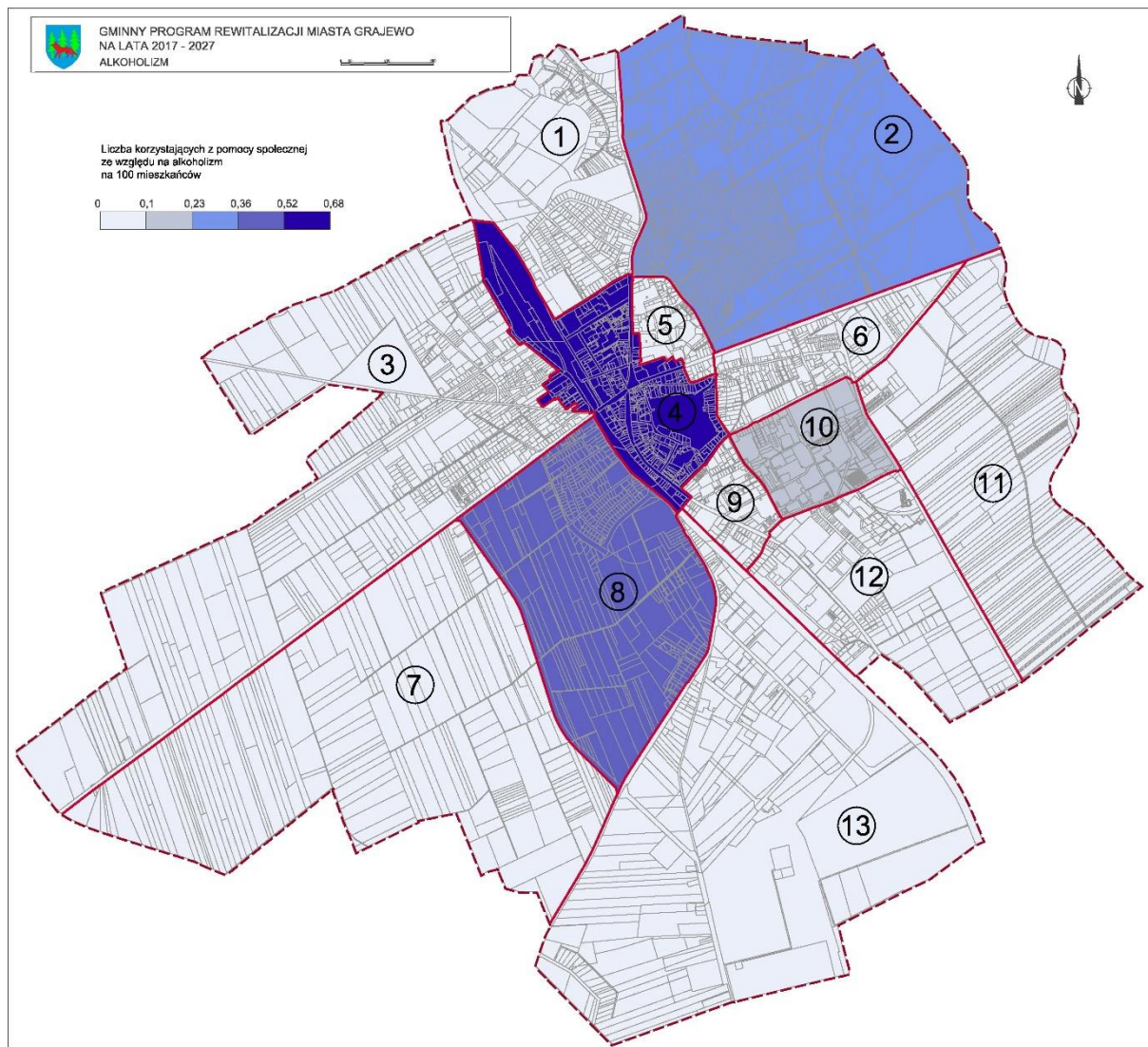
Alkoholizm, mierzony liczbą osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców, najwyższe wartości osiągnął w jednostce nr 4 (0,68). Ponadto wartość średnią dla gminy (0,22) przekroczyły dane dla jednostki 2 (0,27), 8 (0,52). W przypadku rozkładu zjawiska alkoholizmu widoczna jest jego wyraźna koncentracja w jednostce nr 4 oraz 8, m. in. ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej) oraz wysokie na tle miasta natężenie (wartość dwukrotnie przekraczająca średnią gminną).

TABELA 18. LICZBA KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA ALKOHOLIZM NA 100 MIESZKAŃCÓW

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	0,22
1	1084	0,00
2	2211	0,27
3	1268	0,00
4	3838	0,68
5	1879	0,05
6	1700	0,06
7	29	0,00
8	1153	0,52
9	2185	0,09
10	3740	0,11
11	36	0,00
12	2191	0,09
13	183	0,00

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 6. LICZBA KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA ALKOHOLOWIZM NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

5. Przemoc w rodzinie.

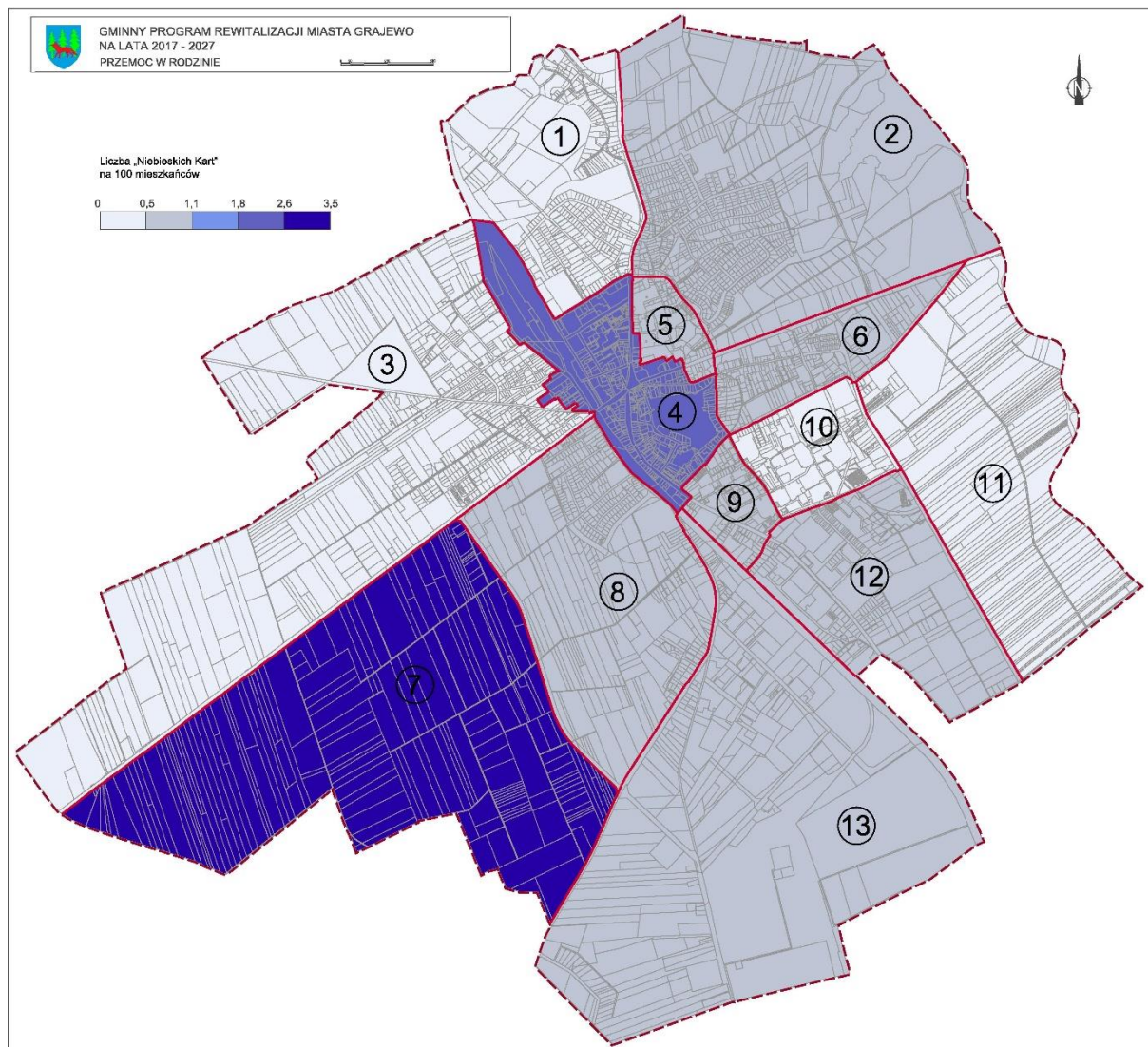
Przemoc w rodzinie, mierzona liczbą „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców, najwyższe wartości osiągnęła w jednostce nr 7 (3,45). Ponadto wartość średnią dla gminy (0,67) przekroczyły dane dla jednostki 4 (1,12), 5 (0,85), 6 (0,82). W przypadku rozkładu zjawiska przemocy w rodzinie widoczna jest jego koncentracja w jednostce nr 4 ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej) oraz wysokie na tle miasta natężenie (wartość prawie dwukrotnie przekraczająca średnią gminną).

TABELA 19. LICZBA „NIEBIESKICH KART” NA 100 MIESZKAŃCÓW

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	0,67
1	1084	0,37
2	2211	0,54
3	1268	0,47
4	3838	1,12
5	1879	0,85
6	1700	0,82
7	29	3,45
8	1153	0,52
9	2185	0,50
10	3740	0,45
11	36	0,00
12	2191	0,55
13	183	0,55

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 7. LICZBA „NIEBIESKICH KART” NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

6. Przestępczość.

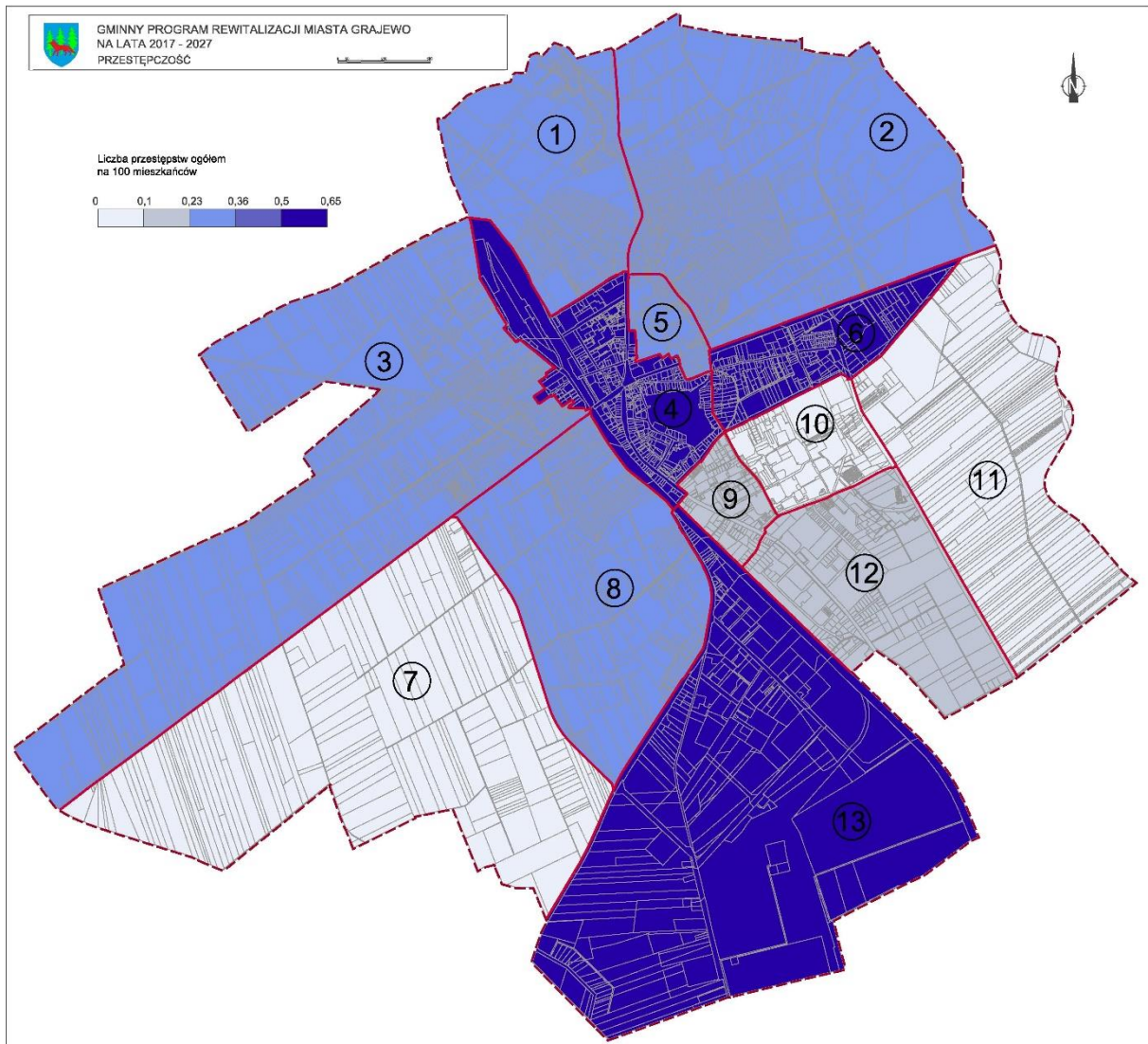
Przestępczość, mierzona liczbą przestępstw ogółem na 100 mieszkańców, najwyższe wartości osiągnęła w jednostce nr 4 (0,63). Ponadto wartość średnią dla gminy (0,33) przekroczyły dane dla jednostki 5 (0,37), 6 (0,53), 13 (0,55). W przypadku rozkładu zjawiska przestępczości widoczna jest jego koncentracja w jednostce nr 4 i 6 ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej) oraz wysokie na tle miasta natężenie (wartość prawie dwukrotnie przekraczająca średnią gminną).

TABELA 20. LICZBA PRZESTĘPSTW OGÓŁEM NA 100 MIESZKAŃCÓW

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	0,33
1	1084	0,28
2	2211	0,27
3	1268	0,32
4	3838	0,63
5	1879	0,37
6	1700	0,53
7	29	0,00
8	1153	0,35
9	2185	0,18
10	3740	0,08
11	36	0,00
12	2191	0,23
13	183	0,55

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 8. LICZBA PRZESTĘPSTW OGÓŁEM NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.2.2.2 Koncentracja problemów społecznych

Po przeanalizowaniu wybranych wskaźników opisujących problemy społeczne w Grajewie można wskazać miejsca koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

Zaletą standaryzacji, która polegała na sprowadzeniu różnych danych opisujących wybrane zjawiska do wspólnego mianownika, w tym przypadku do wartości liczbowej w przedziale od 0 do 1 – była możliwość porównywania poszczególnych zjawisk ze sobą. Istotne w przypadku wyboru metody delimitacji w przedmiotowej analizie było również zawężenie się do problemów, które charakteryzują znaczną skalą.

Te problemy to: obciążenie demograficzne, bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie oraz przestępczość.

Aby ustalić koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w Grajewie poszczególne wartości wystandaryzowane opisujące koncentrację poszczególnych problemów dodano do siebie. Otrzymano w ten sposób **syntetyczny wskaźnik wystandaryzowany**.

Najwyższą wartość syntetycznego wskaźnika wystandaryzowanego opisującego koncentrację negatywnych zjawisk społecznych uzyskano dla jednostki przestrzennej nr 4. Zdecydowały o tym najwyższe wartości wystandaryzowane dla zjawisk bezrobocia, ubóstwa, alkoholizmu, przemocy w rodzinie, przestępczości. Rozkład wartości syntetycznego wskaźnika wystandaryzowanego wskazuje na bardzo wyraźną koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w jednostce przestrzennej nr 4.

Taki obszar w Grajewie zamieszkały był wg danych UM w Grajewie w 2015 roku łącznie przez 3838 osób, co stanowiło 17,85% mieszkańców gminy.

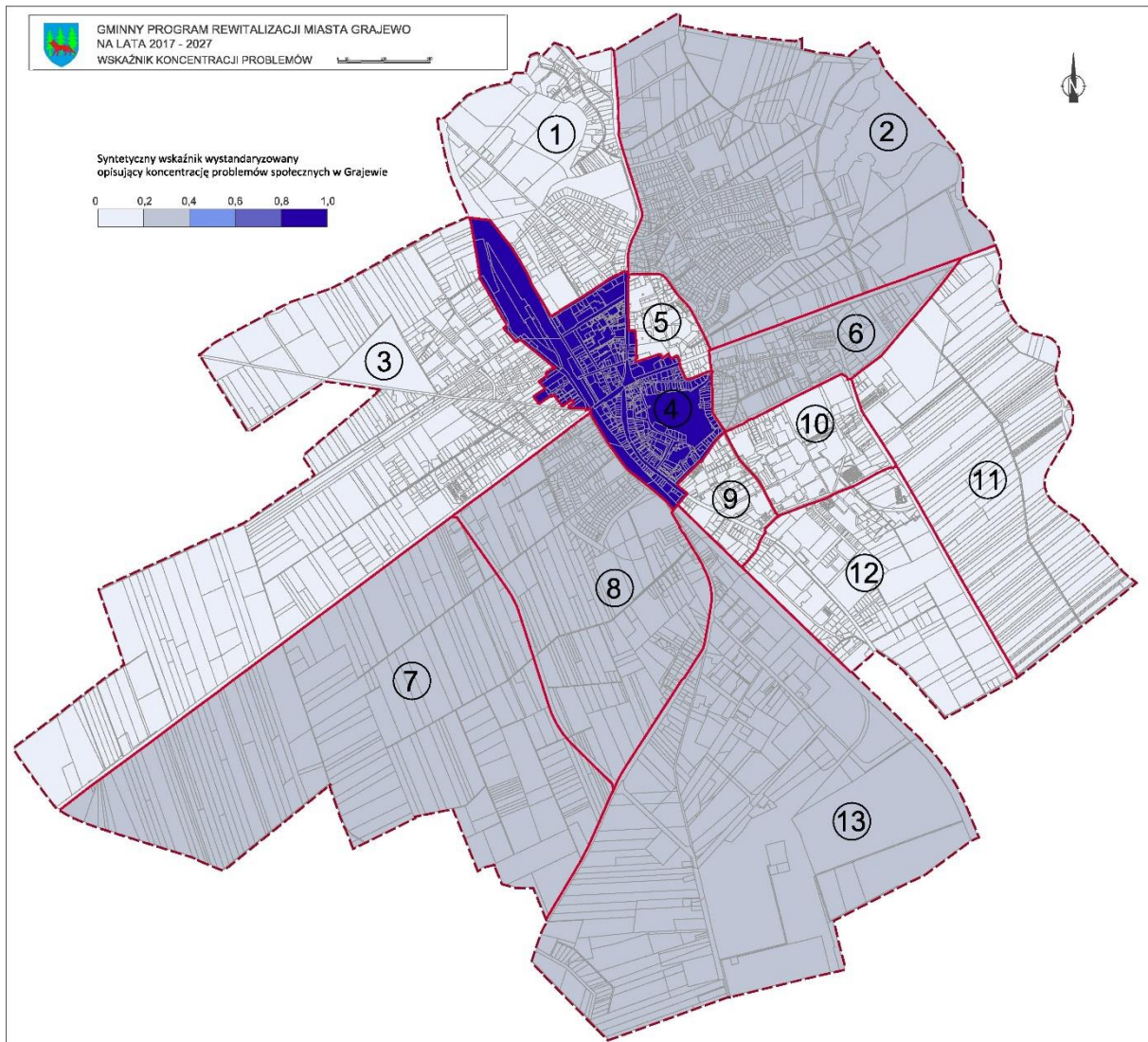
TABELA 21. WARTOŚCI WYSTANDARYZOWANE OPISUJĄCE POSZCZEGÓLNE ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE SPOŁECZNEJ ORAZ SYNTETYCZNY WSKAŹNIK WYSTANDARYZOWANY

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	1. Obciążenie demograficzne	2. Bezrobocie	3. Ubóstwo	4. Alkoholizm	5. Przemoc w rodzinie	6. Przestępczość	7. Syntetyczny wskaźnik wystandaryzowany
4	3838	0,78	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
8	1153	1,00	0,35	0,08	0,76	0,20	0,49	0,38
6	1700	0,17	0,5	0,44	0,09	0,60	0,82	0,33
13	183	0,41	0,97	0,10	0,00	0,24	0,85	0,32
2	2211	0,73	0,46	0,20	0,40	0,23	0,35	0,27
7	29	0,16	0,00	1,00	0,00	1,00	0,00	0,23
12	2191	0,84	0,28	0,00	0,13	0,24	0,27	0,14
9	2185	0,92	0,17	0,11	0,13	0,17	0,18	0,13
3	1268	0,27	0,28	0,44	0,00	0,13	0,44	0,10
5	1879	0,00	0,00	0,27	0,07	0,64	0,53	0,09
10	3740	0,98	0,2	0,05	0,16	0,11	0,00	0,09

11	36	1,00	0,23	0,07	0,00	0,00	0,00	0,05
1	1084	0,26	0,44	0,02	0,00	0,00	0,36	0,00

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYSUNEK 9. SYNTETYCZNY WSKAŹNIK WYSTANDARYZOWANY WSKAZUJĄCY NA KONCENTRACJĘ PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GRAJEWIE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.2.3 Wskazanie obszaru występowania problemów innych niż społeczne

3.2.3.1 Diagnoza zjawisk w sferze gospodarczej

7. Niska aktywność gospodarcza.

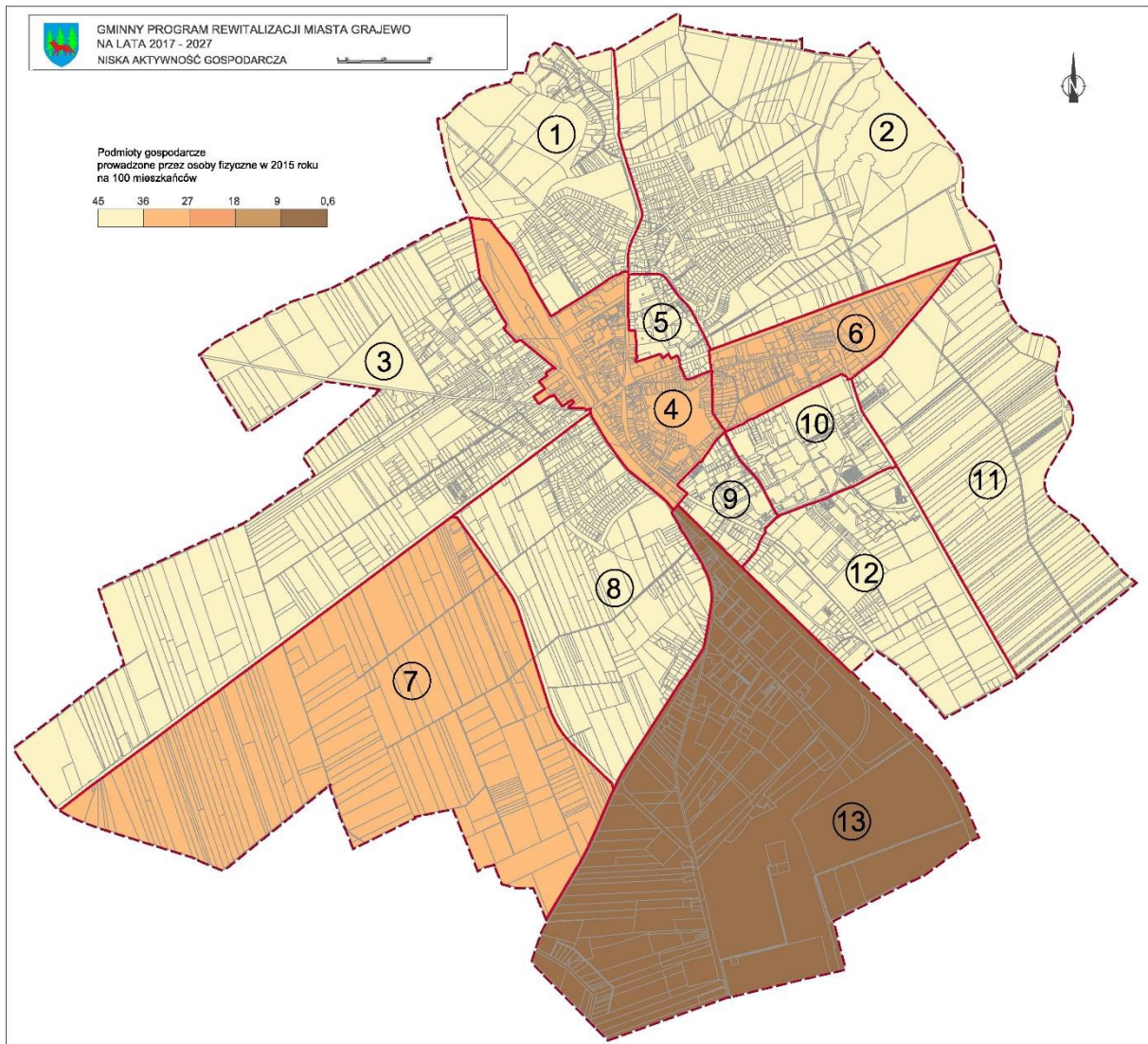
Niska aktywność gospodarcza, mierzona liczbą podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców, najniższe wartości osiągnęła w jednostce nr 5 (0,89). Ponadto wartości średniej dla gminy (5,23) nie przekroczyły dane dla jednostki 1 (4,89), 2 (3,71), 3 (4,5), 10 (2,86), 12 (4,84). W przypadku rozkładu zjawiska niskiej aktywności gospodarczej widoczna jest jego koncentracja w jednostce nr 5 i 10 ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej) oraz niskie na tle miasta natężenie (wartość ponad dwukrotnie poniżej średniej gminnej).

TABELA 22. PODMIOTY GOSPODARCZE PROWADZONE PRZEZ OSOBY FIZYCZNE W 2015 ROKU NA 100 MIESZKAŃCÓW.

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	5,23
1	1084	4,89
2	2211	3,71
3	1268	4,5
4	3838	6,12
5	1879	0,69
6	1700	11,88
7	29	13,79
8	1153	5,38
9	2185	5,49
10	3740	2,86
11	36	5,56
12	2191	4,84
13	183	44,81

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 10. PODMIOTY GOSPODARCZE PROWADZONE PRZEZ OSOBY FIZYCZNE W 2015 ROKU NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.2.3.2 Diagnoza zjawisk w sferze środowiskowej

8. Emisja hałasu drogowego.

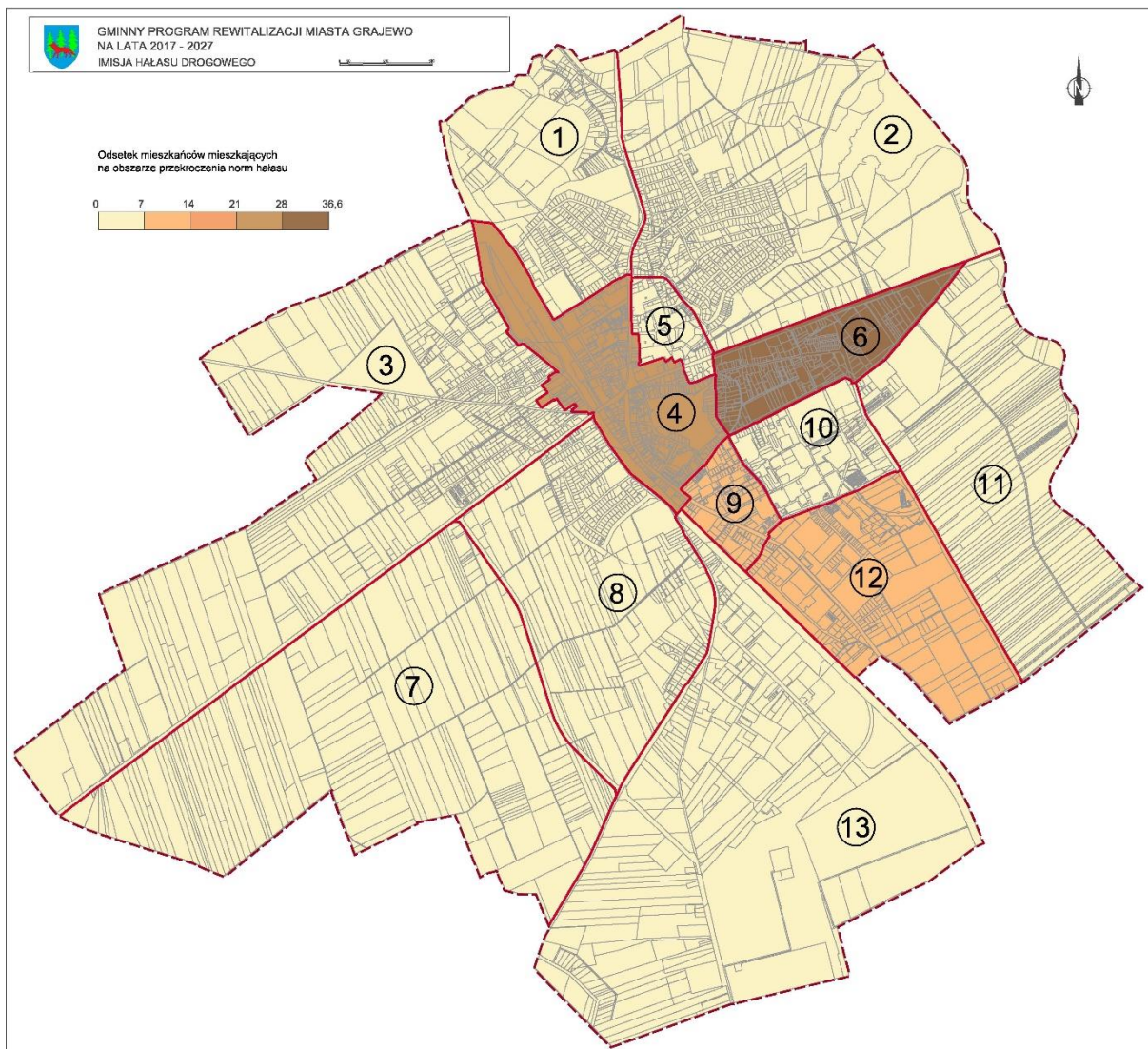
Problem emisji hałasu drogowego przedstawiony został za pomocą odsetka mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu. Centrum miasta Grajewa jest szczególnie narażone na przekroczenia w zakresie emisji hałasu, którego głównym źródłem jest hałas drogowy. W centralnej części miasta krzyżują się dwie drogi krajowe nr 61 i nr 65 odpowiedzialne za główny tranzyt w tej części województwa podlaskiego. W skali miasta odsetek mieszkańców, których dotyczy problem ponadnormatywnego poziomu hałasu (dane GDDKiA) dotyczył 10,33% mieszkańców. Najwyższe wartości wskaźnika odsetka mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu odnotowano w jednostce nr 6 (36,53%). Ponadto wartość średnią dla gminy (10,33%) przekroczone w jednostkach nr 4 (23,19%), 9 (13,27%), 12 (12,32%).

TABELA 23. ODSETEK MIESZKAŃCÓW MIESZKAJĄCYCH NA OBSZARZE PRZEKROCZENIA NORM HAŁASU

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu (%)
Miasto Grajewo	21497	10,33
1	1084	3,6
2	2211	3,08
3	1268	0
4	3838	23,19
5	1879	2,29
6	1700	36,53
7	29	0
8	1153	0
9	2185	13,27
10	3740	0
11	36	0
12	2191	12,32
13	183	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 11. ODSETEK MIESZKAŃCÓW MIESZKAJĄCYCH NA OBSZARZE PRZEKROCZENIA NORM HAŁASU

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

9. Występowanie pokryć azbestowych.

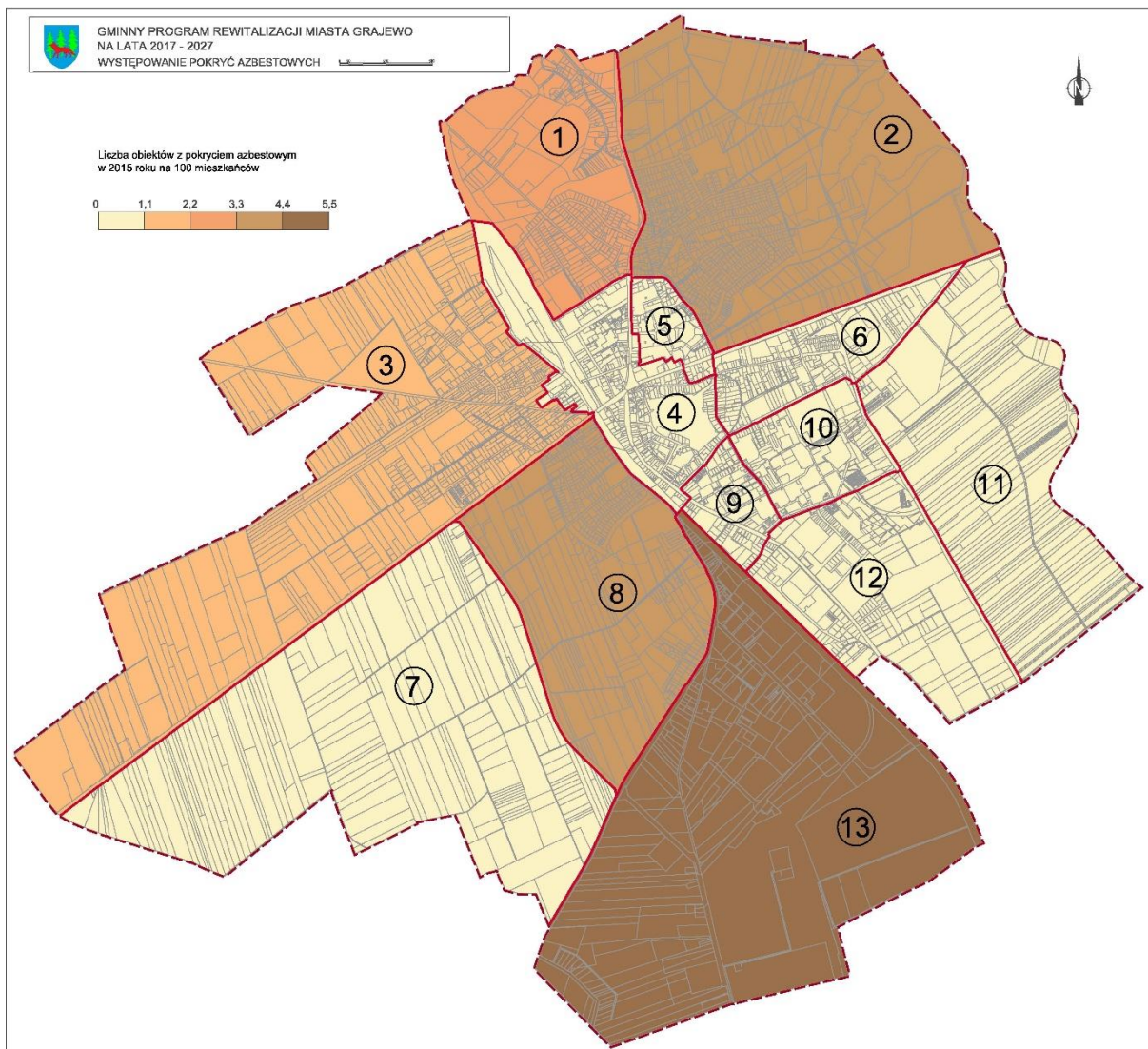
W Grajewie zdiagnozowano występowanie materiałów zawierających azbest. Wg danych UM Grajewo, wg stanu z 2015 roku, w gminie znajdowały się 272 obiekty budowlane pokryte azbestem. Obecność materiałów zawierających azbest związana jest z technologią budowy obiektów budowlanych, stosowaną powszechnie od lat 70-tych do 90-tych XX wieku. Od 1997 roku używanie azbestu jest zakazane. Problem występowania pokryć azbestowych, mierzony liczbą obiektów z pokryciem azbestowym na 100 mieszkańców, najwyższe wartości osiągnął w jednostce nr 13 (5,46). Ponadto wartość średnią dla gminy (1,27) przekroczyły dane dla jednostki nr 1 (3,04), 2 (4,34), 3 (2,13), 8 (4,08). W przypadku rozkładu zjawiska występowania pokryć azbestowych szczególną skalę problemu stwierdzono w jednostce nr 2 ze względu na skalę tego zjawiska (uwzględniając liczbę mieszkańców jednostki przestrzennej) oraz wysokie na tle miasta jego natężenie (wartość ponad trzykrotnie powyżej średniej gminnej).

TABELA 24. LICZBA OBIEKTÓW Z POKRYCIEM AZBESTOWYM W 2015 ROKU NA 100 MIESZKAŃCÓW

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba obiektów z pokryciem azbestowym w 2015 roku na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	1,27
1	1084	3,04
2	2211	4,34
3	1268	2,13
4	3838	0,63
5	1879	0,16
6	1700	0,94
7	29	0,00
8	1153	4,08
9	2185	0,55
10	3740	0,03
11	36	0,00
12	2191	0,14
13	183	5,46

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 12. LICZBA OBIEKTÓW Z POKRYCIEM AZBESTOWYM W 2015 ROKU NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.2.3.3 Diagnoza zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

10. Brak dostępu do sieci ciepłowniczej

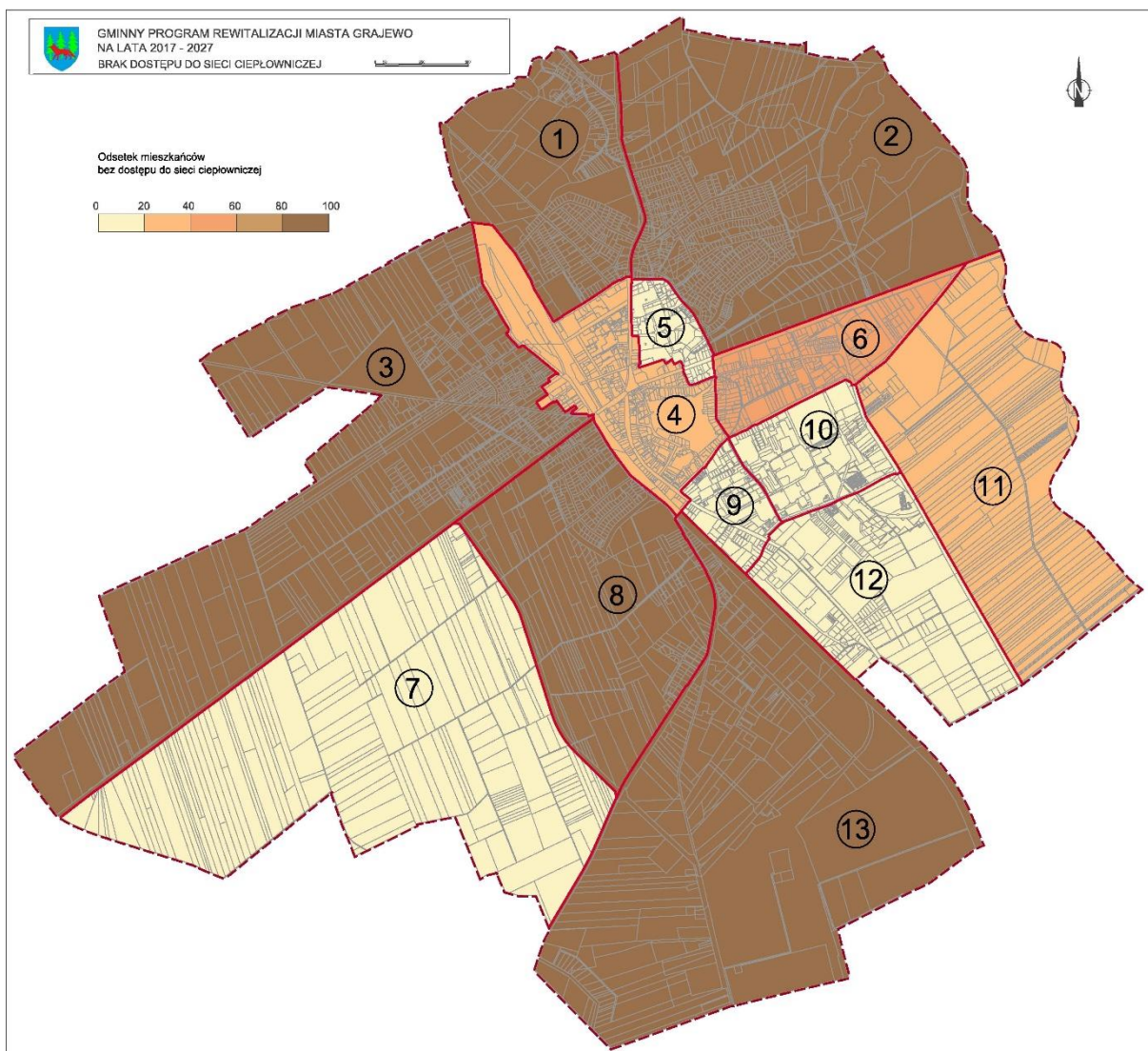
W Grajewie zdiagnozowano występowanie przestrzeni miasta, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej. Ogółem w skali miasta wg danych UM Grajewo w 2015 roku 38,31% mieszkańców pozbawionych było dostępu do sieci ciepłowniczej. Największy odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej dotyczył jednostki nr 1, 2 oraz 13 (100%). Ponadto wartość średnią dla gminy (38,31) przekroczyły dane dla jednostki nr 3 (91,48%), 6 (55,24%), 8 (90,37%).

TABELA 25. ODSETEK MIESZKAŃCÓW BEZ DOSTĘPU DO SIECI CIEPŁOWNICZEJ

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej (%)
Miasto Grajewo	21497	38,31
1	1084	100
2	2211	100
3	1268	91,48
4	3838	25,48
5	1879	7,40
6	1700	55,24
7	29	0,00
8	1153	90,37
9	2185	13,82
10	3740	0,00
11	36	27,78
12	2191	8,53
13	183	100

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 13. ODSETEK MIESZKAŃCÓW BEZ DOSTĘPU DO SIECI CIEPŁOWNICZEJ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

11. Brak dostępu do sieci kanalizacyjnej.

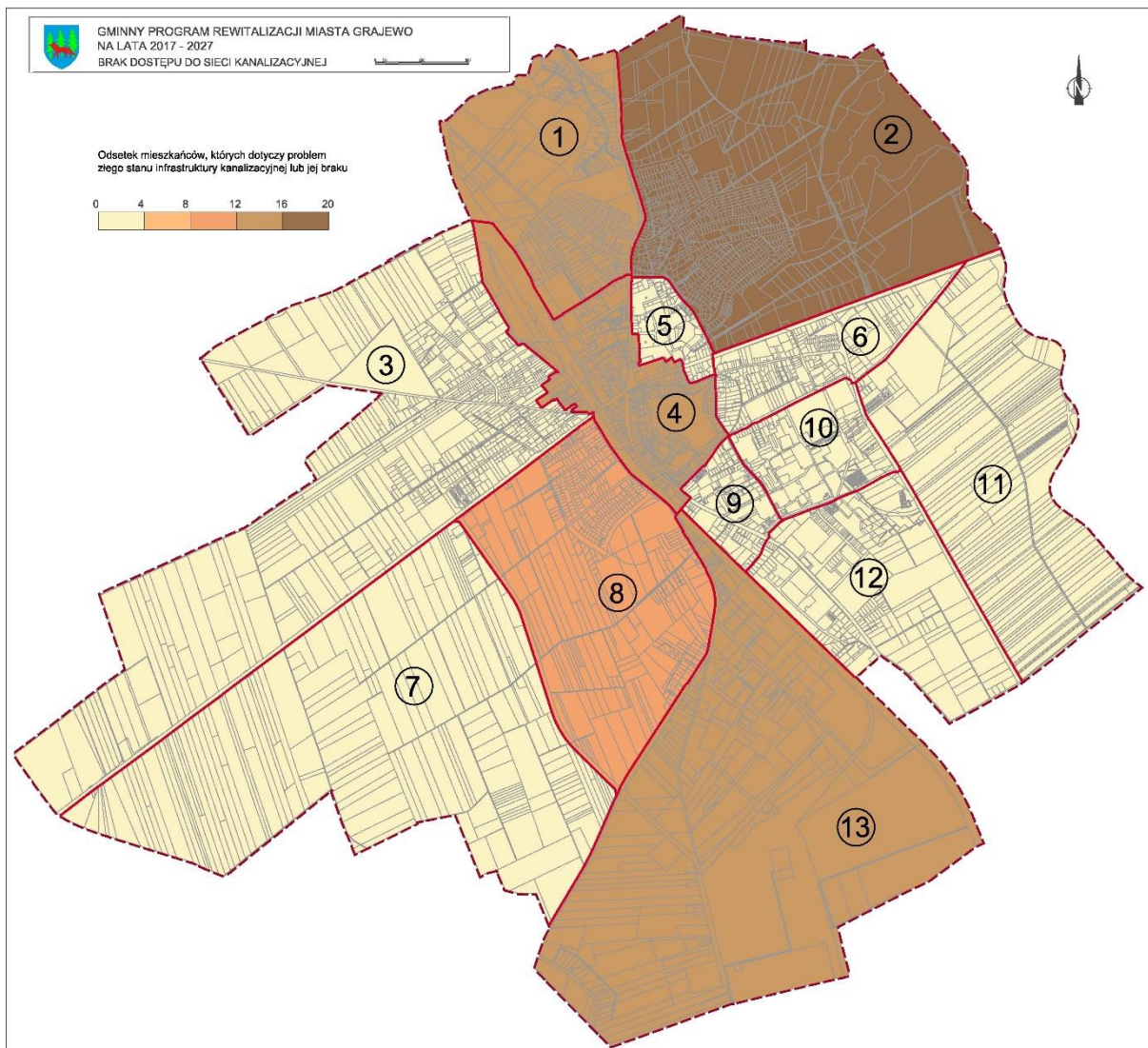
W Grajewie zdiagnozowano występowanie przestrzeni miasta, które pozbawione są dostępu do sieci kanalizacyjnej, lub przestrzeni, w których stwierdzono zły stan tej sieci. Ogółem w skali miasta wg danych UM Grajewo w 2015 roku 5,95% mieszkańców dotyczył problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku. Największy odsetek mieszkańców, których dotyczy ten problem mieszkał na obszarze jednostki nr 2 (19,22%). Ponadto wartość średnią dla gminy (5,95%) przekroczyły dane dla jednostki nr 1 (14,67%), 4 (13,81%), 8 (8,33%), 13 (14,21%).

TABELA 26. ODSETEK MIESZKAŃCÓW, KTÓRYCH DOTYCZY PROBLEM ZŁEGO STANU INFRASTRUKTURY KANALIZACYJNEJ LUB JEJ BRAKU

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku (%)
Miasto Grajewo	21497	5,95
1	1084	14,67
2	2211	19,22
3	1268	3,39
4	3838	13,81
5	1879	0
6	1700	0
7	29	0
8	1153	8,33
9	2185	0
10	3740	0
11	36	0
12	2191	0
13	183	14,21

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 14. ODSETEK MIESZKAŃCÓW, KTÓRYCH DOTYCZY PROBLEM ZŁEGO STANU INFRASTRUKTURY KANALIZACYJNEJ LUB JEJ BRAKU

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.2.3.4. Diagnoza zjawisk w sferze technicznej

12. Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.

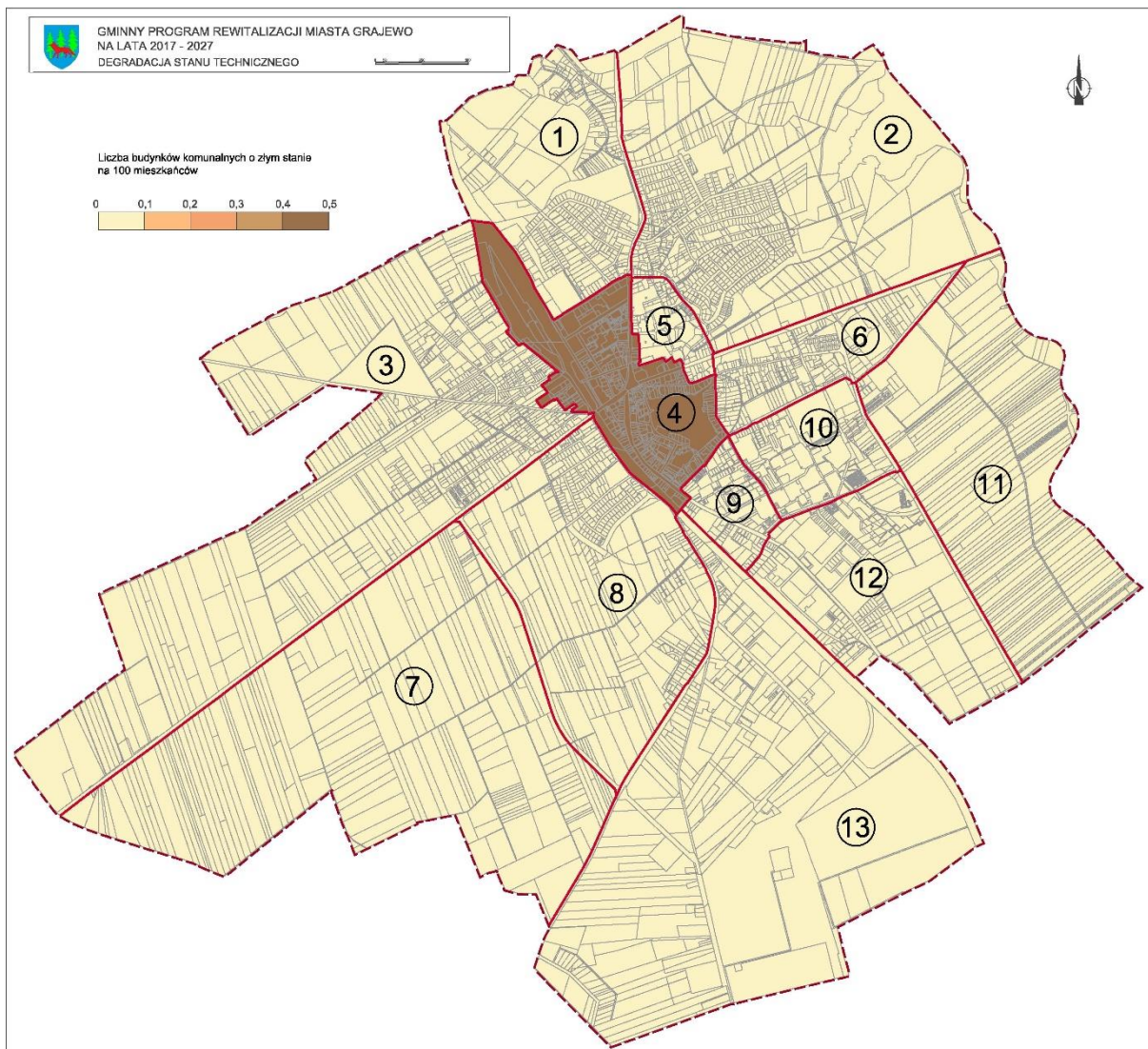
W Grajewie zdiagnozowano występowanie obiektów komunalnych o złym stanie technicznym. Łącznie w skali miasta wg danych UM Grajewo zdiagnozowano występowanie 22 takich budynków. Wskaźnik liczby budynków komunalnych o złym stanie technicznym na 100 mieszkańców najwyższe wartości osiągnął w jednostce nr 4 (0,5). W pozostałych jednostkach nie stwierdzono przekroczenia wartości średniej dla gminy dla tego wskaźnika. Oznacza to, że problem degradacji obiektów komunalnych w szczególności koncentruje się na obszarze jednostki przestrzennej nr 4.

TABELA 27. LICZBA BUDYNKÓW KOMUNALNYCH O ZŁYM STANIE NA 100 MIESZKAŃCÓW

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców
Miasto Grajewo	21497	0,1
1	1084	0,09
2	2211	0
3	1268	0
4	3838	0,5
5	1879	0
6	1700	0,06
7	29	0
8	1153	0
9	2185	0
10	3740	0
11	36	0
12	2191	0,05
13	183	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYСУNEK 15. LICZBA BUDYNKÓW KOMUNALNYCH O ZŁYM STANIE NA 100 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

3.2.4 Wytyczenie obszaru zdegradowanego wraz z uzasadnieniem

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z **powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych**, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku **występowania** na nim ponadto **co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk**:

1. gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
2. środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
3. przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych,
4. technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Jak już wcześniej stwierdzono problemy społeczne w mieście Grajewo koncentrują się na obszarze jednostki nr 4. W celu potwierdzenia degradacji konieczne jest stwierdzenie występowania na obszarze tej jednostki dalszych problemów ze sfer gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej. Stwierdzenie występowania problemu w tych sferach następowало w przypadku przekroczenia negatywnej oceny zjawiska odniesionej do średniej gminnej.

Na obszarze koncentracji problemów społecznych, tj. na obszarze jednostki przestrzennej nr 4, stwierdzono występowanie następujących problemów:

- wysoki odsetek osób mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu (23,19%),
- znaczny odsetek osób, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku (13,81%),
- największa w skali gminy liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców (0,5).

Mając na uwadze powyższe jednostka przestrzenna nr 4 spełnia kryteria uznania ją za obszar zdegradowany. Tak wyznaczony obszar zdegradowany w Gminie Miasto Grajewo zamieszkały był wg danych UM w Grajewie w 2015 roku łącznie przez 3838 osób, co stanowiło 17,85 % mieszkańców gminy.

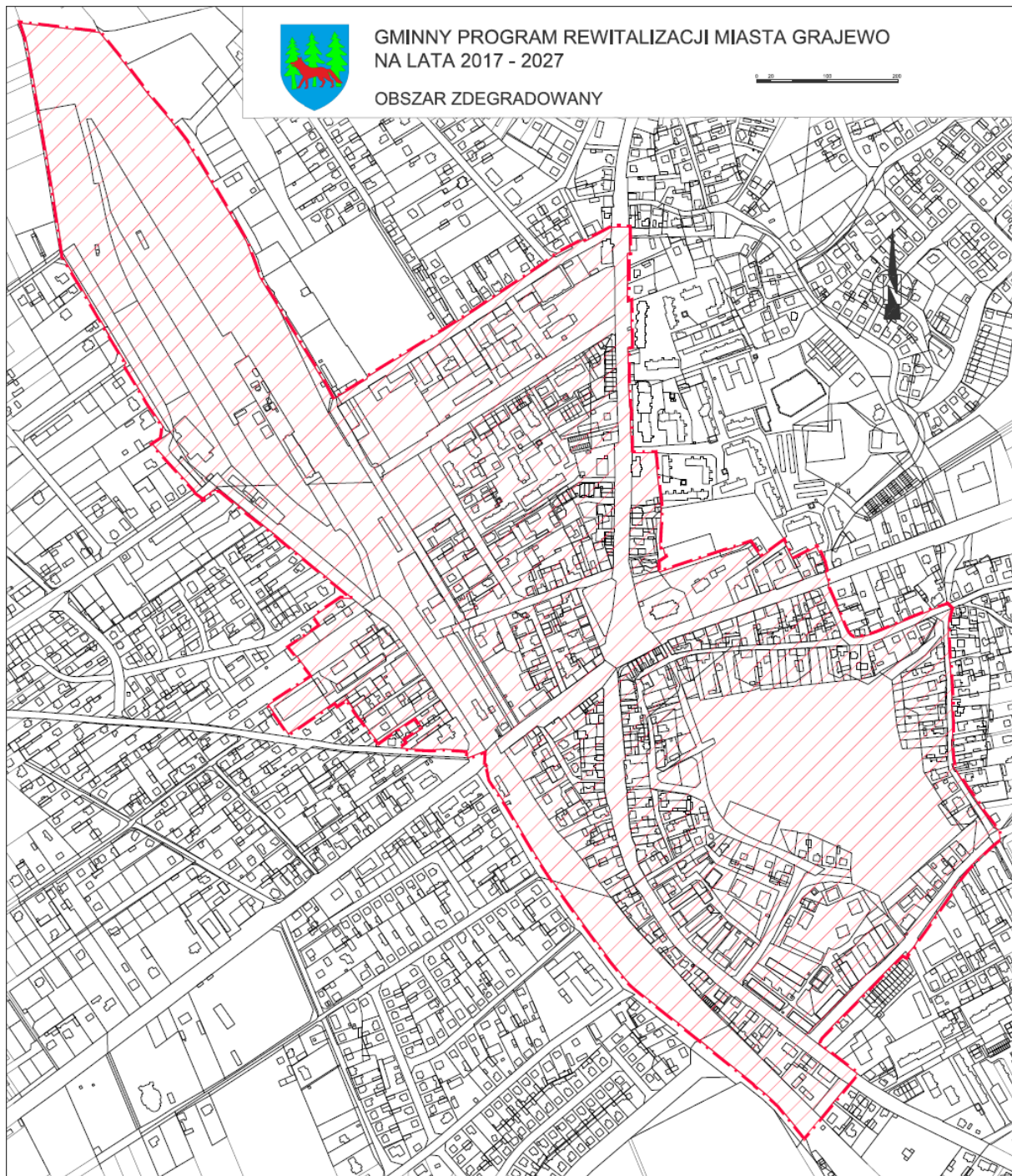
Poniżej w ujęciu tabelarycznych przedstawiono współwystępowanie pozostałych problemów w przestrzeni poszczególnych jednostek delimitacyjnych.

TABELA 28. ZESTAWIENIE KONCENTRACJI PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z WYSTĘPOWANIEM DALSZYCH PROBLEMÓW, W TYM GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH, PRZESTRZENNO-FUNKcjONALNYCH ORAZ TECHNICZNYCH

Jednostka przestrzenna	Liczba mieszkańców	Syntetyczny wskaźnik wystandaryzowany wskazujący na koncentrację problemów społecznych	7. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców	8. Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu (%)	9. Liczba obiektów z pokryciem azbestowym w 2015 roku na 100 mieszkańców	10. Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej (%)	11. Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku (%)	12. Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców
Miasto Grajewa	21497	-	5,23	10,33	1,27	38,31	5,95	0,1
4	3838	1	6,12	23,19	0,63	25,48	13,81	0,5
8	1153	0,38	5,38	0	4,08	90,37	8,33	0
6	1700	0,33	11,88	36,53	0,94	55,24	0	0,06
13	183	0,32	44,81	0	5,46	100	14,21	0
2	2211	0,27	3,71	3,08	4,34	100	19,22	0
7	29	0,23	13,79	0	0	0	0	0
12	2191	0,14	4,84	12,32	0,14	8,53	0	0,05
9	2185	0,13	5,49	13,27	0,55	13,82	0	0
3	1268	0,1	4,5	0	2,13	91,48	3,39	0
5	1879	0,09	0,69	2,29	0,16	7,4	0	0
10	3740	0,09	2,86	0	0,03	0	0	0
11	36	0,05	5,56	0	0	27,78	0	0
1	1084	0	4,89	3,6	3,04	100	14,67	0,09

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

RYSUNEK 16. OBSZAR ZDEGRADOWANY W GRAJEWIE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

4. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący **całość lub część obszaru zdegradowanego**, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na **istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego**, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji

- nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy,
- oraz zamieszkanym przez więcej niż 30% mieszkańców.

Po przeprowadzeniu analiz prowadzących do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, niezbędne jest wyznaczenie (w ramach tego obszaru) obszaru rewitalizacji. Obszar rewitalizacji jest obszarem, na którym prowadzona będzie rewitalizacja.

Określenie, która część obszaru zdegradowanego stanowić będzie obszar rewitalizacji następuje w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich jest stwierdzenie szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk. Do wniosku tego można dojść za pomocą metod badawczych służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (porównanie wartości mierników, ich koncentracji terytorialnej).

Drugą z przesłanek jest uznanie, że obszar ten ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. To bardzo szeroka przesłanka, która pozwala gminie na zachowanie marginesu uznaniowości we wskazaniu, która część obszaru zdegradowanego poddana ma zostać rewitalizacji. Znaczenie dla rozwoju gminy oceniać można na różne sposoby, przede wszystkim istotność danego obszaru powinna jednak wynikać z gminnych dokumentów strategicznych, być w nich wskazana jako obszar szczególnej troski władz publicznych, obszar na którym skupiać się będzie życie społeczno-gospodarcze w gminie. Do oceny istotności obszaru można posłużyć się przykładowo analizami urbanistycznymi, które wskażą obszar wpisujący się w zasady ogólne planowania przestrzennego, takie jak np. zasada miasta zwartej, zasada niskoemisyjności.³

Mając na uwadze, że na obszarze zdegradowanym mieszkało mniej niż 30% ludności gminy oraz zajmuje on w skali całej gminy niedużą powierzchnię (76,3685 ha, co stanowi 4,04% powierzchni miasta) – zasadne jest wskazanie całego obszaru zdegradowanego jako przestrzeni, na której Gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Uzasadnienie:

1. Na obszarze wskazanym do rewitalizacji zdiagnozowano szczególną koncentrację problemów:

- Na obszarze występuje szczególna koncentracja problemów społecznych, która widoczna jest w danych wskaźnikowych, w szczególności dot. ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu, przemocy w rodzinie oraz przestępczości.
- Na obszarze występują problemy środowiskowe, w tym hałas drogowy, powodowany przez bardzo duże natężenie ruchu komunikacyjnego. Do problemów środowiskowych należy zaliczyć występowanie azbestu.

³ Źródło: Ustawa o rewitalizacji - praktyczny komentarz, Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016

- Problemy przestrzenno-funkcjonalne obszaru związane są z niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą techniczną, w tym sieci ciepłowniczej oraz kanalizacyjnej.
- Obszar charakteryzuje się dużą liczbą obiektów komunalnych będących w złym stanie technicznych.

2. Obszar rewitalizacji ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy, co potwierdzają zapisy dokumentów strategicznych i planistycznych gminy:

Program Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016 – 2023 w ramach celu operacyjnego II.A Rewitalizacja techniczna i przestrzenna miasta wskazuje na potrzebę realizacji następujących zadań:

1. Zagospodarowanie parku „Solidarność” (park położony na obszarze jednostki przestrzennej nr 4).
2. Rewitalizację centrum miasta (centrum miasta obejmuje obszar jednostki przestrzennej nr 4).
3. Zagospodarowanie budynku dworca PKP i przyległego terenu (obiekt i teren położone są na obszarze jednostki przestrzennej nr 4).

Ponadto Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania w odniesieniu do tej części miasta wskazuje na potrzebę modernizacji istniejącej zabudowy, szczególnie na obszarze śródmieścia z porządkowaniem oraz racjonalnym zagospodarowaniem przestrzeni publicznych.

Ww. Studium uszczegóławia kierunki polityki przestrzennej w strefie śródmiejskiej, w skład której wchodzi obszar rewitalizacji.

Kierunki polityki przestrzennej w strefie śródmiejskiej:

Obszar położony w centralnej części miasta - pomiędzy linią kolejową i ulicami: Strażacka, Dworna, Kopernika, Ekologiczna, 9-go Pułku Strzelców Konnych. Jednostka, w której występuje koncentracja usług, których zasięg obsługi wykracza poza strefę i oddziaływaniem obejmuje sąsiednie strefy – są to usługi administracji, szkolnictwa, lecznictwa otwartego i zamkniętego, komunikacji.

1. Strukturę wewnętrzną jednostki tworzą:

- 1) zachowana najstarsza część z układu urbanistycznego miasta i obiektami objętymi ochroną konserwatorską (1.1), - strefa B-1 ochrony konserwatorskiej, obejmująca rynek i ulice wylotowe z zachowanym zespołem kościoła parafialnego i budynkiem Domu Kultury,
- 2) obszary historycznych krajobrazowych założeń urbanistycznych - strefa K-1 ochrony konserwatorskiej, obejmująca pozostałości ogrodów plebańskich i dworskich oraz teren dawnego cmentarza prawosławnego (1.1 i 1.3),
- 3) obszar historycznego zespołu architektonicznego i towarzyszącej zieleni urządzonej - strefa K-2 ochrony konserwatorskiej, obejmujący zespół dawnego urzędu celnego (1.1),
- 4) obszar dawnego założenia dworskiego Grajewskich - strefa OW-2 obserwacji archeologicznej (1.1),
- 5) obiekty centrotwórcze z zakresu administracji, bankowości, kultury, komunikacji,
- 6) tereny rekreacyjno – wypoczynkowe parku miejskiego (1.1),
- 7) potencjalne centrum obsługi powiatu (1.1),
- 8) zespoły mieszkaniowe – osiedla zabudowy wielorodzinnej,
- 9) zespoły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (1.1, 1.3, i częściowo 2),
- 10) szpital miejski (3.1),
- 11) kościół parafialny (1.1),
- 12) ciepłownia rejonowa (3.2),

13) obiekty usługowo-handlowe.

2. Kierunki polityki przestrzennej:

- 1) kompleksowa rewaloryzacja podporządkowana celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy (1.1),
- 2) poprawa wizerunku miasta poprzez:
 - a) dokończenie realizacji zagospodarowania terenu parku miejskiego,
 - b) lokowanie usług centrotwórczych,
 - c) eliminacje zabudowy w złym stanie technicznym w szczególności obiektów gospodarczych,
- 3) przekształcenie i włączenie do terenów centrum obsługi terenów przy ulicy Strażackiej w sąsiedztwie Urzędu Miasta,
- 4) ograniczenie rozpraszania usług centrotwórczych,
- 5) zwiększenie efektywności wykorzystania przestrzeni śródmiejskiej na funkcje usługowa poprzez:
 - a) realizacje zabudowy o intensywności 1,0 - 1,4,
 - b) zagospodarowanie terenów usługami na obszarze 1.1, 3.1 i częściowo 2,
 - c) zapewnienia zwartości i komplementarności obsługi,
 - d) eliminowanie poza obszar śródmieścia funkcji i form zabudowy uciążliwych w tym przeniesienie dworca PKS na obszar 4 w strefie II B w powiazaniu z dworcem PKP,
 - e) utrzymanie i rozwój funkcji zaplecza technicznego miasta na obszarze 3.2,
- 6) realizacja układu komunikacyjnego eliminującego ruch towarowy ze śródmieścia w tym budowa nowych ulic zbiorczych pozwalających odciążyc ulice Wojska Polskiego, Kopernika, Łtkiej,
- 7) tworzenie stref ruchu spowolnionego i stref o dominującym ruchu pieszym,
- 8) tworzenie i realizacja systemu powiazan zieleni miejskiej,
- 9) zabezpieczenie potrzeb parkingowych w obrębie centrum oraz stworzenie systemu parkingowego odciążającego centrum w tym rejon tymczasowego dworca PKS,
- 10) minimalizacja zanieczyszczeń i źródeł hałasu,
- 11) utrzymanie charakteru zabudowy mieszkaniowej, wysokość zabudowy 3-4 kondygnacje i intensywności 1,5,
- 12) funkcje dominujące - usługi centrotwórcze (administracja, handel, gastronomia, kultura i rekreacja UC, UP, U),
- 13) funkcja uzupełniająca mieszkalnictwo (M),
- 14) funkcje niepożądane: funkcje uciążliwe dla otoczenia i terenochłonne.

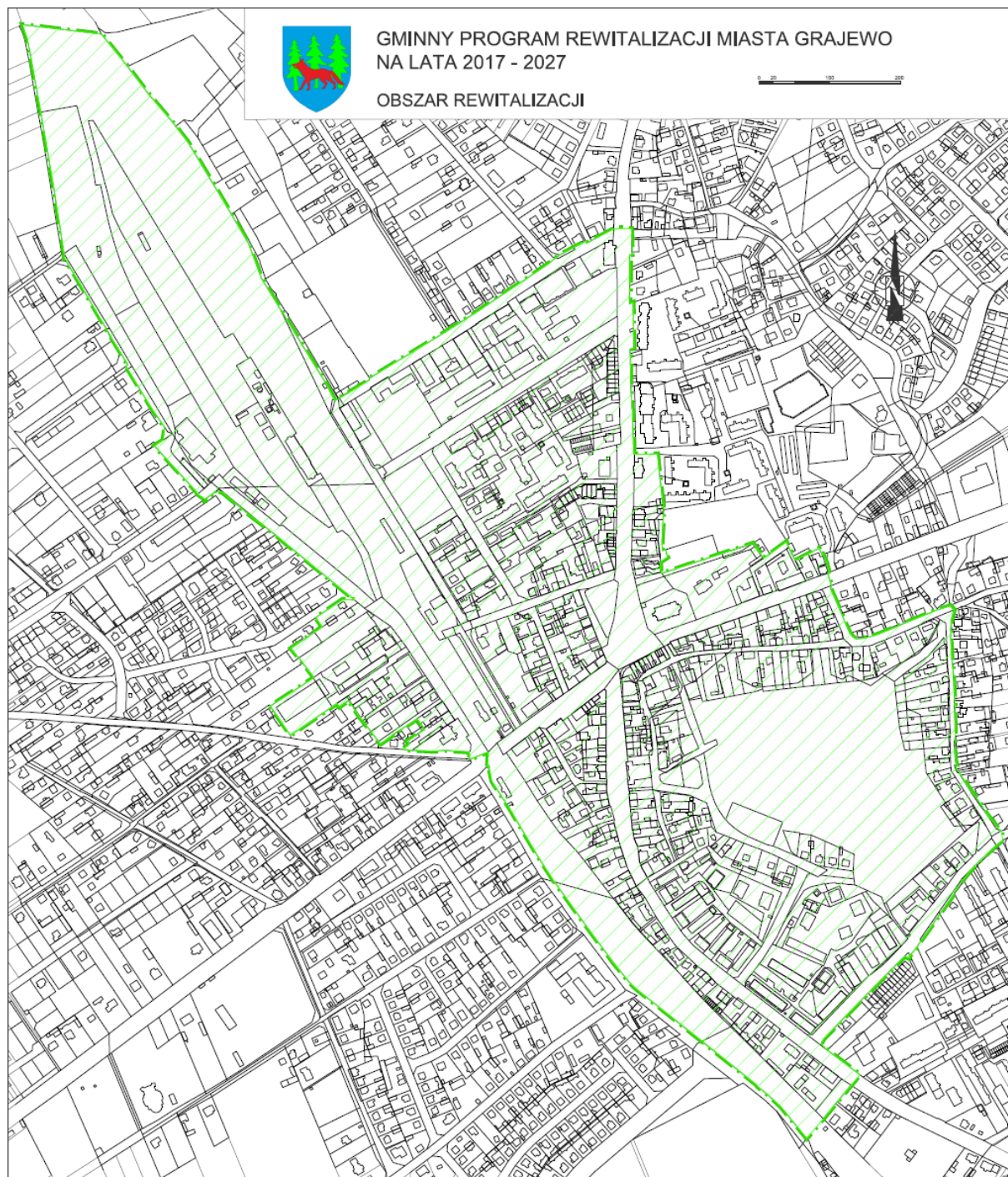
Obszar rewitalizacji charakteryzuje się następującymi wartościami wskaźników, który wykorzystane zostały przy delimitacji obszaru zdegradowanego.

TABELA 29. DANE OPISUJĄCE OBSZAR REWITALIZACJI

Wartość danych opisujących obszar rewitalizacji (dane z 2015 roku)	Źródło danych	Obszar rewitalizacji	Miasto Grajewo
1. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	UM Grajewo	32,14	30,12
2. Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	PUP	15,78	11,74
3. Liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców	MOPS	18,21	8,85
4. Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców	MOPS	0,68	0,22
5. Liczba „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców	MOPS	1,12	0,67
6. Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców	Policja	0,63	0,33
Problemy gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne			
7. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców.	CEDiG	235	1125
7.1 Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015.	CEDiG	6,12	5,23
8. Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu.	GDDKiA	23,19%	10,33%
8.1 Liczba mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu.	GDDKiA	890	2221
9. Liczba obiektów z pokryciem azbestowym w 2015 roku na 100 mieszkańców.	UM Grajewo	0,63	1,27
9.1. Liczba obiektów z pokryciem azbestowym w 2015 roku.	UM Grajewo	24	272
10. Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.	UM Grajewo	25,48%	38,31%
10.1 Liczba mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.	UM Grajewo	978	8235
11. Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.	UM Grajewo	13,81%	5,95%
11.1. Liczba mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.	UM Grajewo	530	1279
12. Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców.	UM Grajewo	0,5	0,1
12.1. Liczba budynków komunalnych o złym stanie.	UM Grajewo	19	22

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE

RYSUNEK 17. OBSZAR REWITALIZACJI W GRAJEWIE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Istotne dla dalszej części prac nad strukturą operacyjną programu rewitalizacji było pogłębienie diagnozy zjawisk i czynników kryzysowych występujących na obszarze rewitalizacji, jak również wskazanie mocnych stron obszaru, na których można oprzeć pomysły na rewitalizację (analiza lokalnych potencjałów). Istotne było również dokonanie analizy otoczenia obszaru rewitalizacji i wskazanie szans oraz zagrożeń dla potencjalnych działań rewitalizacyjnych. W tym celu przeprowadzono dalsze analizy, w tym o charakterze ilościowym i jakościowym. W tej części analiz wykorzystano również wiedzę zdobytą w trakcie wywiadów oraz pozyskaną na bazie opinii liderów społeczności lokalnych, jak również wizji lokalnych.

Obszar rewitalizacji obejmuje centralną część miasta wraz ze skrzyżowaniem dróg krajowych nr 61 i 65 (Plac Niepodległości) i rozchodzącymi się od tego placu na północ, południe, wschód i zachód ciągami komunikacyjnymi w obrębie zabudowy wielorodzinnej. Obejmuje najstarszą część miasta (duży udział zabudowy sprzed 1945 roku).

Granicę obszaru wyznacza na południu skrzyżowanie ulicy Wojska Polskiego z ulicą Cmentarną i Konstytucji 3 Maja, na północy ulica Strażacka, na zachodzie ulica Kolejowa, wraz z terenem dworca PKP, na wschodzie skrzyżowanie ulicy Kopernika z ulicą Zieloną.

Obszar zdominowany jest przez zabudowę wielorodzinną, w tym najstarszą część zabudowy mieszkalnej miasta (kamienice z XIX i XX wieku), jak również nowszą zabudowę, m.in. bloki z lat 70-tych XX wieku w obrębie Osiedla Centrum, kamienice z lat 90-tych XX wieku w obrębie ulicy Etckiej.

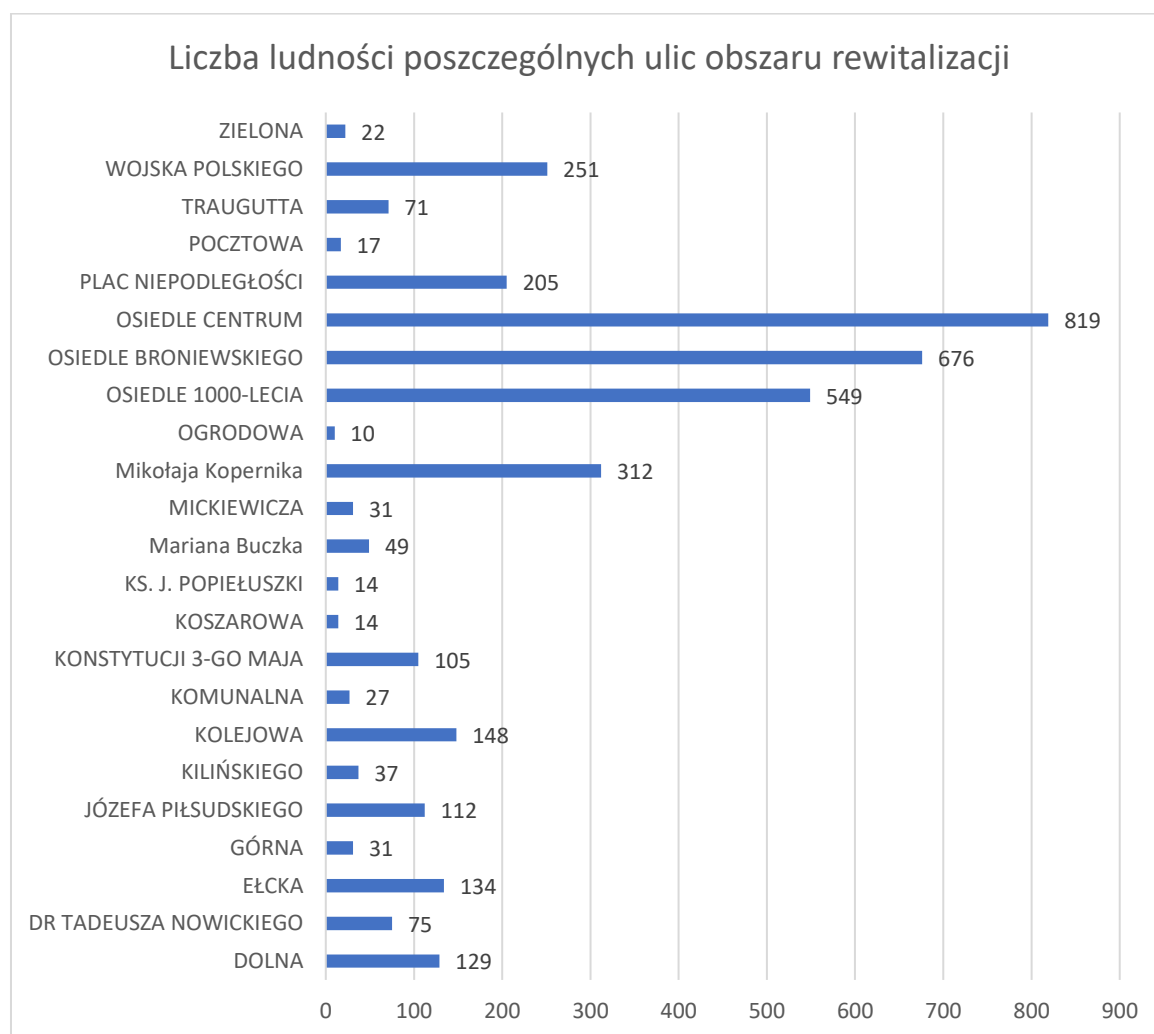
Na obszarze położone są liczne obiekty publiczne, w tym obiekt dworca PKP, dworzec PKS, obiekty administracji publicznej, szkoły. Centrum miasta posiada funkcję handlowo-usługową. W tej części miasta położony jest największy teren zieleni miejskiej (Park Solidarności).

5.1 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze społecznej

5.1.1 Demografia

W lokalizacji Osiedle Centrum, Osiedle Broniewskiego, Osiedle 1000-lecia mieszkało wg danych UM w Grajewie z 2015 53,2% mieszkańców miasta. Oznacza to, że większość mieszkańców obszaru rewitalizacji mieszka w zabudowie wielorodzinnej blokowej z drugiej połowy XX-wieku.

WYKRES 9. LICZBA LUDNOŚCI POSZCZEGÓLNYCH ULIC OBSZARU REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: DANE UM W GRAJEWIE (2015 ROK)

Na obszarze rewitalizacji obserwowany jest znaczny ubytek liczby mieszkańców. W analizowanym okresie 2015/2010 z obszaru rewitalizacji ubyło 360 mieszkańców, co stanowiło 8,58% ludności z 2010 roku. W tym samym czasie w skali miasta ubytek ten wyniósł 816 osób, co stanowiło 3,66% ludności miasta z 2010 roku. Dane te wskazują na znaczną dynamikę mając na uwadze długość analizowanego okresu oraz skalę ubytku ludności. Ubytek ludności na obszarze rewitalizacji był szczególnie widoczny w przestrzeni ulic Dolnej, Kolejowej, Mariana Buczka, Placu Niepodległości, Traugutta oraz Osiedla 1000-lecia. Oprócz ostatniej wspomnianej lokalizacji ubytek ludności miał miejsce z przestrzeni zdominowanej przez starszą zabudowę mieszkalną. Oznacza to, że mieszkańcy

opuszczają miejsca o najniższej atrakcyjności pod względem stanu technicznego obiektów budowlanych. Taki proces powoduje, że na ww. obszarach pozostają osoby, których z różnych względów nie stać na przeprowadzkę. Potwierdzają to dane dot. m. in. pomocy społecznej. Na obszarze rewitalizacji liczba przyznawanych świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest ponad dwukrotnie wyższa od wartości notowanej dla całego miasta (18,21 na obszarze rewitalizacji, 8,85 w mieście, dane MOPS, 2015 rok).

Wraz ze zmianą liczby ludności w przestrzeni obszaru rewitalizacji widoczny jest wzrost odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa dotyka w największej skali przestrzeni osiedli z wielkiej płyty, tj. Osiedla 1000-lecia i Broniewskiego, czyli jednych z najludniejszych ulic obszaru rewitalizacji. Na Osiedlu 1000-lecia duży odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym koresponduje ze znacznym ubytkiem ludności.

TABELA 30. ZMIANY DEMOGRAFICZNE NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba ludności w 2010 roku	Liczba ludności w 2015 roku	Ubytek liczby ludności w okresie 2015/2010	Odsetek ubytku ludności w okresie 2015/2010	Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w 2015 roku
1	Dolna	162	129	-33	-20,37	11,63
2	Dr Tadeusza Nowickiego	82	75	-7	-8,54	6,67
3	Ełcka	145	134	-11	-7,59	16,42
4	Górna	33	31	-2	-6,06	25,81
5	Józefa Piłsudskiego	117	112	-5	-4,27	14,29
6	Kilińskiego	44	37	-7	-15,91	29,73
7	Kolejowa	184	148	-36	-19,57	16,22
8	Komunalna	24	27	3	12,50	3,70
9	Konstytucji 3-go Maja	101	105	4	3,96	14,29
10	Koszarowa	14	14	0	0,00	21,43
11	Ks. J. Popiełuszki	15	14	-1	-6,67	0,00
12	Mariana Buczka	73	49	-24	-32,88	18,37
13	Mickiewicza	25	31	6	24,00	3,23
14	Mikołaja Kopernika	316	312	-4	-1,27	16,03
15	Ogrodowa	11	10	-1	-9,09	10,00
16	Osiedle 1000-lecia	631	549	-82	-13,00	33,88
17	Osiedle Broniewskiego	694	676	-18	-2,59	29,29
18	Osiedle Centrum	882	819	-63	-7,14	13,31
19	Plac Niepodległości	246	205	-41	-16,67	13,66
20	Pocztowa	19	17	-2	-10,53	5,88
21	Traugutta	105	71	-34	-32,38	11,27
22	Wojska Polskiego	253	251	-2	-0,79	19,92
23	Zielona	22	22	0	0,00	13,64
	Razem	4198	3828	-360	-8,58	19,91

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UM GRAJEWÓ

5.1.2 Bezrobocie i rynek pracy

Ogółem na obszarze rewitalizacji w 2015 roku wg danych PUP było 375 osób bezrobotnych. Szczególne natężenie problemu bezrobocia na obszarze rewitalizacji widoczne jest na ulicy Traugutta, Mariana Buczka oraz Placu Niepodległości, gdzie liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym przekracza 30. Ponadto wartość średnią dla obszaru rewitalizacji, wynoszącą 15,78 osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym, przekraczają wartości dla ulic: Dolna, Kilińskiego, Kolejowa, Mikołaja Kopernika, Piłsudskiego, Ogrodowa. Oznacza to, że dla ww. lokalizacji od 20 do 30% ludności w wieku produkcyjnym stanowią osoby bezrobotne. Jednocześnie analizując charakter zabudowy ww. lokalizacji można stwierdzić, że bezrobocie jest przypisane przestrzeni miasta zdominowanej przez najstarszą zabudowę mieszkalną, o złym stanie technicznym (m.in. ulica Traugutta, Plac Niepodległości, Dolna, Kopernika, Buczka).

Sytuacja na rynku pracy w Grajewie ulega systematycznej poprawie, o czym świadczą wskaźniki bezrobocia w całym mieście i powiecie grajewskim (zob. diagnoza ogólna). Niemniej miasto Grajewo charakteryzuje nadal znaczna skala bezrobocia. W przypadku obszaru rewitalizacji, wskazując na przyczyny bezrobocia, na pewno nie można mówić wyłącznie o braku miejsc pracy na obszarze miasta. Przyczyną wysokiego bezrobocia na obszarze rewitalizacji jest w dużej części bierność osób bezrobotnych na rynku pracy, niedostosowanie do potrzeb rynku pracy (brak kwalifikacji i umiejętności do podjęcia zatrudnienia). Istotną przyczyną może być również niska konkurencyjność podjęcia zatrudnienia w stosunku do innych form utrzymania, np. uzależnienia od pomocy społecznej (co potwierdzają dane nt. liczby przyznawanych świadczeń przez MOPS) oraz praca w szarej strefie.

TABELA 31. BEZROBOCIE NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba ludności w 2015 roku	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
1	Dolna	129	25,35
2	Dr Tadeusza Nowickiego	75	11,86
3	Ełcka	134	13,33
4	Górna	31	12,50
5	Józefa Piłsudskiego	112	20,29
6	Kilińskiego	37	20,00
7	Kolejowa	148	19,57
8	Komunalna	27	5,00
9	Konstytucji 3-go Maja	105	11,76
10	Koszarowa	14	11,11
11	Ks. J. Popiełuszki	14	7,69
12	Mariana Buczka	49	37,50
13	Mickiewicza	31	20,83
14	Mikołaja Kopernika	312	26,34
15	Ogrodowa	10	22,22
16	Osiedle 1000-lecia	549	14,53
17	Osiedle Broniewskiego	676	11,38

18	Osiedle centrum	819	8,64
19	Plac Niepodległości	205	33,59
20	Pocztowa	17	0,00
21	Traugutta	71	39,13
22	Wojska Polskiego	251	15,33
23	Zielona	22	12,50
	Razem obszar rewitalizacji	3828	15,78

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH PUP

Wśród osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji nieznacznie przewagę stanowiły kobiety (50,93% ogółu bezrobotnych, dane PUP, 2015 rok). W odniesieniu do grup wieku, bezrobocie jest równomiernie rozłożone, tj. trudno wskazać wyraźną przewagę jednej wybranej grupy wiekowej. Należy jednak zauważyć, że w przedziale osób w wieku od 25 do 54, czyli grupy wiekowej potencjalnie najbardziej aktywnej na rynku pracy, największy odsetek bezrobotnych dotyczy wieku od 25 do 35 roku życia, czyli osób początkujących na rynku pracy. Tłumaczyć to może znaczną skalę odpływu mieszkańców z Grajewa (brak odpowiedniej oferty pracy na miejscu).

O niskiej aktywności na rynku pracy świadczy znaczny odsetek osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (ponad 50% ogółu bezrobotnych na obszarze rewitalizacji). Istotną barierą w podjęciu zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez osoby z obszaru rewitalizacji może być również brak doświadczenia zawodowego.

TABELA 32. CHARAKTERYSTYKA BEZROBOCIA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Charakterystyka bezrobocia	Odsetek osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji (%)
1	Bezrobocie wśród kobiet	50,93
2	Bezrobocie wśród mężczyzn	49,07
3	Osoby bezrobotne w wieku 18-24 lat	15,74
4	Osoby bezrobotne w wieku 25-34 lat	27,31
5	Osoby bezrobotne w wieku 35-44 lat	22,22
6	Osoby bezrobotne w wieku 45-54 lat	22,22
7	Osoby bezrobotne w wieku 55-59 lat	7,87
8	Osoby bezrobotne w wieku powyżej 60 lat	4,63
9	Osoby bezrobotne w wieku bez kwalifikacji zawodowych	50,46
10	Osoby bezrobotne w wieku bez doświadczenia zawodowego	25,46

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH PUP

5.1.3 Pomoc społeczna

W 2015 roku, wg danych MOPS, najczęstszymi przyczynami przyznania pomocy społecznej mieszkańcom obszaru rewitalizacji było ubóstwo (669 osób) i bezrobocie (663). Obie przyczyny są ściśle ze sobą powiązane. Niedostatek środków materialnych, wynikających z braku stałego źródła dochodów, prowadzi do ubóstwa. Pomoc społeczna z tytułu ubóstwa przyznawana jest wg kryteriów dochodowych. Oznacza to, że na obszarze rewitalizacji mieszka znaczny odsetek osób o niskim statusie materialnym. Powody ubóstwa są różnorodne. Jednym z nich, jak już wcześniej wspomniano jest brak stałych źródeł dochodów, wynikający m. in. z braku zatrudnienia. Przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa wiązać się powinno z aktywizacją osób na rynku pracy. Należy zauważyć, że liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia są bardzo zbliżone, co może potwierdzać, że główną przyczyną ubóstwa jest właśnie nieaktywność na rynku pracy.

Znaczną skalę pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji stanowi niepełnosprawność. W 2015 roku pomoc z tego tytułu przyznano 220 osobom. Pomoc z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby przyznano 73 mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

Znacznie mniejsza skala świadczeń pomocy społecznej dotyczyła problemu alkoholizmu oraz przemocy w rodzinie, choć należy wskazać, że na obszarze rewitalizacji problemy te były wyraźniejsze niż w skali całego miasta.

TABELA 33. POWODY I LICZBY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Powody przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji	Liczba osób, którym przyznano pomoc społeczną na obszarze rewitalizacji w 2015 roku
1	Pomoc społeczna z tytułu ubóstwa	699
2	Pomoc społeczna z bezrobocia	663
3	Pomoc społeczna z tytułu niepełnosprawności	220
4	Pomoc społeczna z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	73
5	Pomoc społeczna z tytułu alkoholizmu	26
6	Niebieskie Karty	40

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS

Analizując rozkład terytorialny związany z powodami przyznawani pomocy społecznej mieszkańcom obszaru rewitalizacji należy zwrócić uwagę na kilka lokalizacji. Największe natężenie negatywnych zjawisk, mierzone liczbą osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu 100 mieszkańców odnotowano na ulicach: Dolnej, Mariana Buczka, Mickiewicza, Placu Niepodległości, Traugutta. W tych lokalizacjach stwierdzono najwyższe natężenie zjawisk związanych z powodami przyznania pomocy z tytułu ubóstwa i bezrobocia. Problemy te współwystępowały z szeregiem dalszych problemów społecznych. Na ulicy Dolnej oprócz wysokiego natężenia problemu ubóstwa i bezrobocia stwierdzono duże natężenie pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Na ulicy Mariana Buczka widoczny było duże natężenie pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, na Placu Niepodległości odnotowano wysokie wartości wskaźnika Niebieskich Kart, na ulicy Traugutta zarówno alkoholizmu jak też Niebieskich Kart.

Oznacza to, że problemy społeczne na obszarze rewitalizacji współwystępują ze sobą. Kumulacja ww. problemów na obszarze rewitalizacji ma swoje przyczyny w szeregu procesów, które zachodzą w przestrzeni miasta od wielu lat. Należy zwrócić uwagę, że szczególna koncentracja problemów społecznych jest przypisana przestrzeni miasta, która zdominowana jest przez najstarszą zabudowę

mieszkalną, w której znajdują się lokalizacje obiektów socjalnych i komunalnych. Taki stan rzeczy wynika z uwarunkowań historycznych, tj. zasiedlenia centrum miasta, charakteryzującego się niskim standardem mieszkań, ludnością o niskim statusie materialnym. Na proces ten nałożyły się negatywne zjawiska demograficzne, związane między innymi z odpływem ludności bardziej mobilnej lub „zaradnej życiowo”, np. na obszary podmiejskie lub poza obszar funkcjonalny miasta.

Przestrzeń centrum miasta stała się niejako pożądaną przestrzenią do zamieszkania dla osób o niskim statusie materialnym przede wszystkim ze względu na lokalizację obiektów komunalnych i socjalnych. Atrakcyjność centrum miasta dla osób o niskim statusie materialnym związana była między innymi z niskimi kosztami utrzymania mieszkań.

Z kolei niski standard techniczny obiektów i przestrzeni w centrum wpływał na odpływ mieszkańców, poszukujących lepszych warunków do zamieszkania.

Taki stan rzeczy powodował błędne koło negatywnych procesów gentryfikacji (zmiany charakteru przestrzeni centrum miasta) zarówno pod względem społecznym, jak też technicznym. Wpływało to na degradację struktury przestrzennej miasta, kryzys przestrzeni publicznych, niewykorzystanie potencjału usługowego, kulturalnego i społecznego centrum miasta.

Trochę odmienny charakter mają problemy przestrzeni zdominowanej przez zabudowę wielorodzinną blokową. Tutaj natężenie problemów związanych z ubóstwem, czy też bezrobociem (m. in. Osiedle 1000-lecia, Centrum) jest dużo niższe. Problemy tych części obszaru rewitalizacji związane są z procesami starzenia się społeczeństwa oraz ubytku ludności. Na problemy te nakładają się zjawiska niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Poszukując przyczyn tych zjawisk na obszarach zabudowy blokowej należy zwrócić uwagę na to, kiedy powstały poszczególne osiedla (tj. kiedy zostały zasiedlone). Odpływ mieszkańców z tych obszarów i starzejące się społeczeństwo to naturalne procesy zmian pokoleniowych. Osiedla, które w przeważającej mierze oddane zostały do użytku w latach 70-tych, 80-tych XX-wieku są dziś zamieszkałe przez osoby starsze. Wielkość poszczególnych mieszkań nie sprzyja wspólnemu zamieszkanianiu przez dwa pokolenia. Widoczny jest więc w tej przestrzeni znaczny ubytek mieszkańców oraz wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa na obszarze rewitalizacji nadal będzie zachodzić, w szczególności na obszarze zabudowy blokowej. Można przypuszczać, że wzrastać będzie również skala pomocy społecznej związanej z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą. Niewykluczony jest także wzrost świadczeń pomocy społecznej związanej z ubóstwem (przejście na emeryturę powoduje z reguły spadek dochodów). Oczekiwać również można wzrostu zapotrzebowania na świadczenia opiekuńcze oraz ofertę dla seniorów.

TABELA 34. POWODY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W 2015 ROKU

Lp.	Ulica	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu bezrobocia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu niepełnosprawności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z tytułu alkoholizmu	Liczba Niebieskich Kart na 100 mieszkańców
1	Dolna	129	51,94	48,06	20,16	3,10	0,78	0,00
2	Dr Tadeusza Nowickiego	75	21,33	13,33	8,00	2,67	1,33	2,67
3	Ełcka	134	24,63	22,39	2,24	2,24	0,75	0,00
4	Górna	31	25,81	25,81	0,00	0,00	0,00	0,00
5	Józefa Piłsudskiego	112	20,54	18,75	4,46	0,89	0,89	0,00
6	Kilińskiego	37	24,32	18,92	24,32	5,41	0,00	0,00
7	Kolejowa	148	29,05	25,00	16,22	0,00	1,35	2,70
8	Komunalna	27	3,70	3,70	0,00	0,00	3,70	0,00
9	Konstytucji 3-go Maja	105	12,38	10,48	0,95	0,00	0,00	0,95
10	Koszarowa	14	14,29	14,29	0,00	0,00	0,00	0,00
11	Ks. J. Popiełuszki	14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	Mariana Buczka	49	38,78	55,10	6,12	0,00	4,08	2,04
13	Mickiewicza	31	51,61	48,39	3,23	0,00	0,00	0,00
14	Mikołaja Kopernika	312	25,64	30,45	8,97	1,92	0,96	0,96
15	Ogrodowa	10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10,00
16	Osiedle 1000-lecia	549	16,94	15,66	6,19	3,64	1,82	1,46
17	Osiedle Broniewskiego	676	5,62	10,36	4,44	1,92	0,30	0,74
18	Osiedle Centrum	819	8,06	7,20	1,47	0,49	0,00	0,73
19	Plac Niepodległości	205	48,29	45,37	12,20	2,93	0,00	3,41
20	Pocztowa	17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

21	Traugutta	71	56,34	0,00	0,00	0,00	2,82	4,23
22	Wojska Polskiego	251	12,75	11,16	5,18	4,78	0,00	0,80
23	Zielona	22	4,55	4,55	0,00	0,00	0,00	0,00
	Razem obszar rewitalizacji	-	18,21	17,27	5,73	1,90	0,68	1,12
	Miasto Grajewo	-	8,85	8,50	2,62	1,00	0,22	0,67

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS

5.1.4 Przestępczość

Liczba popełnianych przestępstw na obszarze rewitalizacji wskazuje, że jest to względnie bezpieczna przestrzeń. W 2015 roku Policja odnotowała łącznie 43 przestępstwa, z czego największą liczbę stanowiły kradzieże i przewłaszczenia mienia (27 przestępstw). Na drugim miejscu znalazły się wykroczenia spowodowane prowadzeniem pojazdów po wpływie alkoholu. Na obszarze rewitalizacji odnotowano także 4 rozboje i pobicia oraz miały miejsce 3 wypadki drogowe. Porównując dane nt. liczby popełnianych przestępstw na obszarze rewitalizacji do ogółu zdarzeń w skali miasta widoczna jest, że przestępstwa popełniane są częściej na obszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji odnotowano 43 z 70 przestępstw w skali miasta. Największą liczbę przestępstw na obszarze rewitalizacji odnotowano na Osiedlu Centrum (9 przestępstw), ul. Konstytucji i ul. Wojska Polskiego (po 6 przestępstw). Przestępstwa związane z rozbojem i pobiciem miały miejsce na Placu Niepodległości, ul. Traugutta, Wojska Polskiego, czyli były mocno skoncentrowane w samym centrum obszaru rewitalizacji.

TABELA 35. PRZESTĘPCZOŚĆ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.		Kradzież i przywłaszczenie	Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu	Wypadek drogowy i uszkodzenie samochodu	Rozbój, pobicie	Suma przestępstw
1	Dolna	2				2
2	Dr Tadeusza Nowickiego					0
3	Etcka	1				1
4	Górna					0
5	Józefa Piłsudskiego	2	2			4
6	Kilińskiego					0
7	Kolejowa					0
8	Komunalna					0
9	Konstytucji 3-go Maja	2	2	2		6
10	Koszarowa		2			2
11	Ks. J. Popiełuszki	1				1
12	Mariana Buczka					0
13	Mickiewicza	1				1
14	Mikołaja Kopernika	2	1			3
15	Ogrodowa					0
16	Osiedle 1000-lecia	4				4
17	Osiedle Broniewskiego					0
18	Osiedle Centrum	9				9
19	Plac Niepodległości				2	2
20	Pocztowa					0
21	Traugutta		1		1	2
22	Wojska Polskiego	3	1	1	1	6
23	Zielona					0
	Razem obszar	27	9	3	4	43

	rewitalizacji					
	Miasto Grajewo	43	17	6	4	70

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POLICJI

5.1.5 Aktywność społeczna

Oceny poziomu aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji dokonano na podstawie szeregu dostępnych informacji, m. in. dotyczących aktywności obywatelskiej, mierzonej za pomocą frekwencji wyborczej oraz na podstawie zaangażowania mieszkańców w działalność organizacji społecznych. Wiedzę nt. poziomu aktywności społecznej pogłębiono także poprzez badania ankietowe z mieszkańcami Grajewa, w tym z mieszkańcami obszaru rewitalizacji.

Analizując frekwencję wyborczą w wyborach samorządowych w 2014 roku warto zauważyć, że w samym mieście Grajewo było ona niższa (50,86%) od frekwencji powiatowej (52,53%) i wyższa od frekwencji wojewódzkiej (48,01%). W przestrzeni miasta widoczne były różnice w frekwencji. Najniższą frekwencję, poza wynikami dla szpitala, odnotowano dla obwodu wyborczego nr 8 i 9 (odpowiednio 46,26% i 45,83). Ulice wchodzące w skład obszaru rewitalizacji ujęte były w kilku obwodach wyborczych, tj. nr 1, 4, 5, 6, 7, 11. W tych obwodach frekwencja wyborcza była z reguły wyższa od średniej dla miasta Grajewo. Dane te warto zestawić z wartością frekwencji wyborczej dla całego kraju. Dla przedmiotowych wyborów wyniosła ona 47,21%, co oznacza, że mieszkańcy Grajewa charakteryzuje się większą aktywnością w życiu politycznym na poziomie lokalnym. Dane nt. frekwencji wyborczej z poszczególnych odwodów wskazują, że aktywność ta była również wyższa na obszarze rewitalizacji.

TABELA 36. FREKWENCJA WYBORCZA W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH W 2014 ROKU W GRAJEWIE WEDŁUG OBWÓD WYBORCZYCH

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Frekwencja wyborcza (średnia = 50,86%)
1	OBWÓD STAŁY AKACJOWA, BRZOZOWA, GRZYBOWA, JEŻYNOWA, JODŁOWA, LEŚNA, 11-GO LISTOPADA, MALINOWA, A. MICKIEWICZA , OWOCOWA, PARKOWA, KS. J. POPIEŁUSZKI , POZIOMKOWA, PRZEKOPKA, SOSNOWA, STRAŻACKA, ŚWIERKOWA, WIERZBOWA, OS. CENTRUM BLOKI: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.	54.26%
2	OBWÓD STAŁY CUDRO, ĘLCKA , GRUNWALDZKA, H. SIENKIEWICZA, J. KOCHANOWSKIEGO, KOLEKTOROWA, KRZYWA, PIASKOWA, POLNA, S. WYSPIAŃSKIEGO, S. ŻEROMSKIEGO, SŁOWACKIEGO, WIEJSKA, 23-GO STYCZNIA, DWORNA, KRÓTKA, KSIĘDZA ALEKSANDRA PĘZY, M. DĄBROWSKIEJ, NORWIDA, ORZESZKOWEJ, REYMONTA, WILCZEWO.	50.72%
3	OBWÓD STAŁY K. BACZYŃSKIEGO, KOPERNIKA, LIPOWA, RZEMIEŚNICZA, SPÓŁDZIELCZA, WESOŁA, WSPÓLNA, WYZWOLENIA, OS. CENTRUM BLOKI: 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 29A, 30, 30A, 31, 32.	48.92%
4	OBWÓD STAŁY DR TADEUSZA NOWICKIEGO , KOMUNALNA, KILIŃSKIEGO, OGRODOWA , OS. CENTRUM BLOKI: 26, 27, 33, 34, 35, 35A, 36, 37, 38, 38A, 39.	52.32%
5	OBWÓD STAŁY ARCHITEKTÓW, BRACI ŚWIACKICH, BUDOWLANA, ELEWATORSKA, FABRYCZNA, GEN. BEMA, GEN. DĄBROWSKIEGO, GEODETÓW, MAGAZYNOWA, PROLETARIACKA, PRZEMYSŁOWA, PUŁASKIEGO, ROBOTNICZA, RÓŻANA, SPORTOWA, SZKOLNA, T. KOŚCIUSZKI , WIÓROWA, WĄSKA, JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO , KASZTANOWA, PARTYZANTÓW.	53.17%
6	OBWÓD STAŁY BOCZNA, CHABROWA, CICHA, JAŚMINOWA, KONWALIOWA, LAWENDOWA, MIŁA, MIODOWA, POCZTOWA , ROLNA, SADOWA, TRAUGUTTA , WRZOSOWA, BAŚNIOWA, DZIAŁKOWA, FRANCISZKA STEFCZYKA, KOLEJOWA , KONOPSKA, KWIATOWA, LIRYCZNA, ŁĄKOWA, M. KONOPNICKIEJ, PRZYGDOWA, SŁONECZNA.	50.91%
7	OBWÓD STAŁY CMENTARNA , GROTA ROWECKIEGO, H. SAWICKIEJ, WOJSKA POLSKIEGO , DOLNA, GÓRNA, ŁAZIENNA, M. BUCZKA , OS. 1000-LECIA, PLAC NIEPODLEGŁOŚCI, ZIELONA.	55.26%
8	OBWÓD STAŁY OSIEDLE MŁODYCH, SKOŚNA, WIKTOROWO, EKOLOGICZNA, ELEKTRYCZNA, OS. POŁUDNIE BLOKI: 1, 2, 5, 10, SZPITALNA, TARGOWA.	46.26%
9	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 3, 4, 6, 7, 8, 30, 30A, 31, 32, 32A, 33, KONSTYTUCJI 3-GO MAJA.	45.83%

10	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 35, 60, 60A, 60B, 61.	51.58%
11	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 50, 51, 52, 53, 54, 56, 9- GO PUŁKU STRZELCÓW KONNYCH, KOSZAROWA , OS. POŁUDNIE BLOKI: 13, 16, 17, 22, 45, 46, 47.	50.86%
12	OBWÓD STAŁY NOWO- OSIEDLE, OS. BRONIEWSKIEGO, KRASICKIEGO, OS. POŁUDNIE BLOKI: 24, 25, 26, 26A, 27, 28, 28A, 28B, 29.	51.42%
13	OBWÓD STAŁY OS. POŁUDNIE BLOKI: 62, 63, 63A, 64, 65, 66, 67, 71, 72, 73, KOŚCIELNA, LEGIONISTÓW, RTM. W. KONOPKI, SPOKOJNA, TOPOLOWA, UŁAŃSKA, W. PERLITZA	51.35%
14	OBWÓD ODRĘBNY SZPITAL OGÓLNY W GRAJEWIE	32.84%
Uwaga: na żółto zaznaczono ulice wschodzące w skład obszaru rewitalizacji.		

ŹRÓDŁO: PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA, URZĄD MIASTA GRAJEW

Na obszarze rewitalizacji wg danych UM Grajewo działało aktywnie 12 organizacji pozarządowych z 20 w całym mieście. Szczególnym miejscem lokalizacji siedzib organizacji pozarządowych jest ulica Strażacka (3 organizacje) oraz Mickiewicza (3 organizacje).

5.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej

Obszar rewitalizacji jest aktywną gospodarczo częścią miasta. W tej części przestrzeni miejskiej koncentruje się szereg usług gospodarczych, w tym obiektów handlowych. Wysoką aktywność gospodarczą obszaru rewitalizacji potwierdzają dane dot. indywidualnej działalności gospodarczej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji było 9,89 osób, które prowadziły własną działalność gospodarczą. Dla porównania wskaźnik ten dla całego miasta wyniósł 8,25. Na obszarze rewitalizacji działalność gospodarczą prowadziło w 2015 roku 235 osób, przy 1125 osobach w skali całego miasta.

Rozwijaniu aktywności usługowej sprzyja również koncentracja szeregu usług publicznych, w tym szkół, administracji, kultury, pomocy społecznej.

Mają na uwadze powyższe, aktywność gospodarczą obszaru rewitalizacji należy potraktować jako jeden z istotniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest oparcie pomysłu na rewitalizację. Aktualny potencjał aktywności gospodarczej w odniesieniu do obszaru rewitalizacji powinien być traktowany jako potencjał optymizmu rynku co do szans prowadzenia z sukcesem biznesu w obszarze rewitalizacji. Obszarami szczególnej koncentracji podmiotów gospodarczych jest rejon ulic: Etckiej, Piłsudskiego, Kolejowej, Komunalnej, Konstytucji 3-go Maja, Mickiewicza, Kopernika, Placu Niepodległości, Pocztovej, Wojska Polskiego.

TABELA 37. OSOBY FIZYCZNA PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym
1	Dolna	4	71	5,63
2	Dr Tadeusza Nowickiego	3	59	5,08
3	Etcka	11	90	12,22
4	Górna	2	16	12,50

5	Józefa Piłsudskiego	15	69	21,74
6	Kilińskiego	2	20	10,00
7	Kolejowa	15	92	16,30
8	Komunalna	10	20	50,00
9	Konstytucji 3-go Maja	13	68	19,12
10	Koszarowa	2	9	22,22
11	Ks. J. Popiełuszki	3	13	23,08
12	Mariana Buczka	4	32	12,50
13	Mickiewicza	13	24	54,17
14	Mikołaja Kopernika	28	186	15,05
15	Ogrodowa	1	9	11,11
16	Osiedle 1000-lecia	9	289	3,11
17	Osiedle Broniewskiego	21	378	5,56
18	Osiedle Centrum	2	579	0,35
19	Plac Niepodległości	30	128	23,44
20	Pocztowa	4	13	30,77
21	Traugutta	0	46	0,00
22	Wojska Polskiego	42	150	28,00
23	Zielona	1	16	6,25
	Razem obszar rewitalizacji	235	2377	9,89
	Miasto Grajewo	1125	13640	8,25

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UM GRAJEWO

Centralna część miasta (rejon ulic Wojska Polskiego i Etckiej) – znajdująca się w granicach obszaru rewitalizacji – jest miejscem o szczególnych funkcjach handlowych, stanowiących jedną z podstawowych centrotwórczych funkcji miasta. Można zatem stwierdzić, że na obszarze rewitalizacji optymizm gospodarczy nie wygasł (co obrazuje występowanie dużej liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) i można ten optymizm potraktować jako element lokalnego potencjału rozwojowego.

FOT. 1. CZĘŚĆ HANDLOWA ULICY PIŁSUDSKIEGO

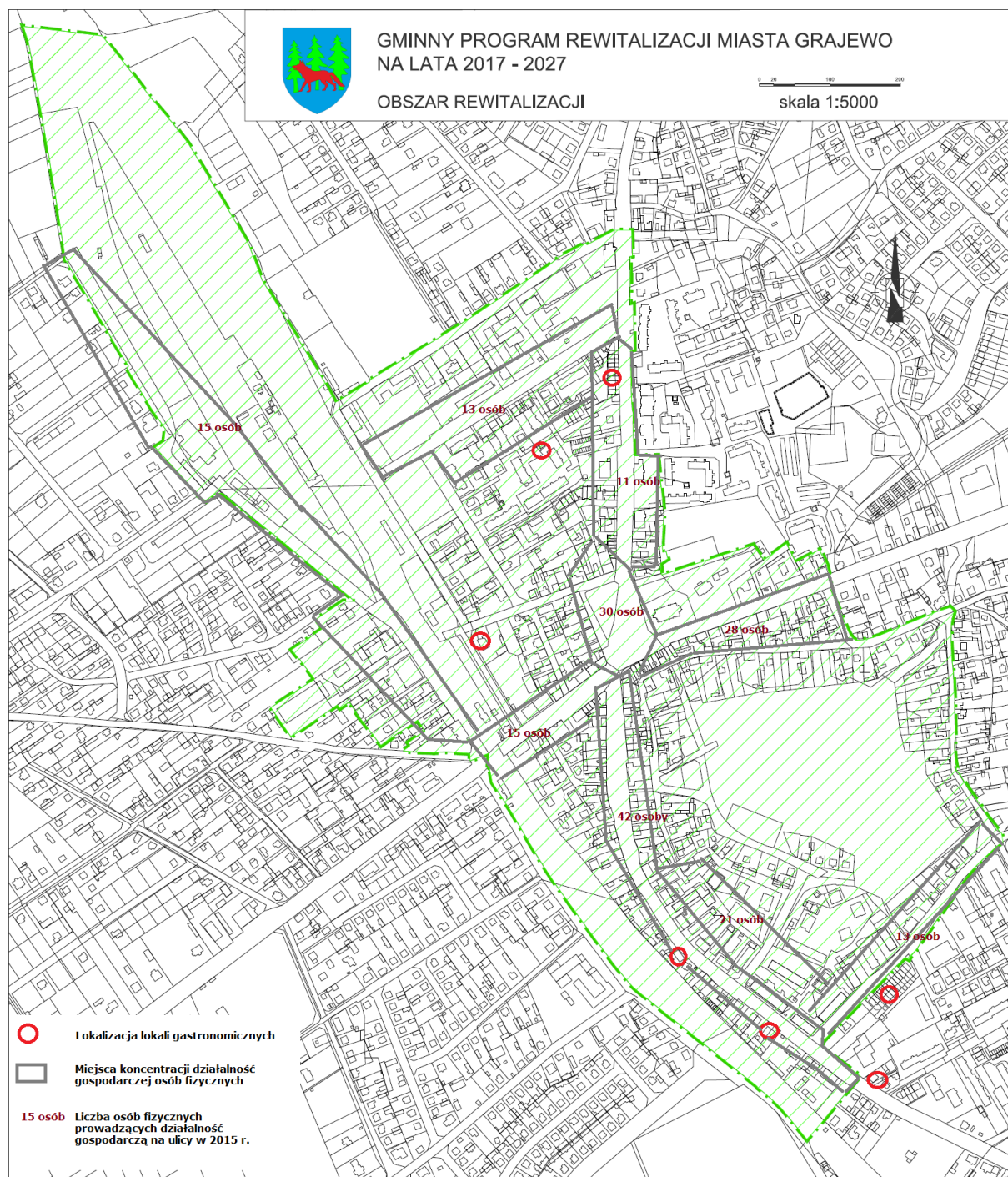

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE

Jak już wcześniej wspomniano koncentracja działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji ma miejsce w ścisłym centrum, tj. w ciągu ulic Wojska Polskiego, Kopernika, Piłsudskiego, Etckiej, Mickiewicza, Konstytucji 3 Maja, Osiedla Broniewskiego oraz Placu Niepodległości. Wybitnie handlowy charakter posiadają ulice Wojska Polskiego, Etcka oraz Plac Niepodległości. Ulice te tworzą najbardziej pożądaną przestrzeń usługową w Grajewie, o czym świadczy lokalizacja w ciągu tych ulic szeregu usług finansowych.

Istotną słabością przestrzeni śródmiejskiej Grajewa jest nieduża liczba lokali gastronomicznych. Tym samym przestrzeń obszaru rewitalizacji nie tworzy przestrzeni do rozrywki i rekreacji, jak również obsługi osób przyjezdnych, pomimo lokalizacji w sąsiedztwie obiektu dworca kolejowego oraz autobusowego, jak również szeregu usług publicznych, w tym Urzędu Miejskiego, Starostwa Powiatowego, szkół, obiektów kultury i obiektów sakralnych.

MAPA 9. LOKALIZACJA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Atrakcyjność działalności gospodarczych prowadzonych na obszarze rewitalizacji wynika również z jakości przestrzeni publicznych. Mała liczba lokali gastronomicznych świadczy o tym, że przestrzeń śródmiejska Grajewa nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Potencjalnie taką przestrzeń tworzy Plac Niepodległości, znajdujący się na skrzyżowaniu dróg krajowych prowadzących przez Grajewo. Jest to

rozległa niezabudowana przestrzeń, zdominowana przez funkcję komunikacyjną. Plac Niepodległości ograniczony jest najstarszą zabudową mieszkalną, której istotną funkcję uzupełniającą są usługi. Wschodnia pierzeja Placu Niepodległości ograniczona jest obiektem Kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej, w północno-zachodniej części zlokalizowany jest skwer zieleni. W chwili obecnej Plac Niepodległości pełni funkcję tranzytową zarówno w odniesieniu do ruchu komunikacyjnego dalekobieżnego (kierunek Ełk, Białystok, Łomża), jak również w obrębie przestrzeni miejskiej. Duży ruch komunikacyjny zniechęca do przebywania w przestrzeni Placu Niepodległości. W trakcie dużego natężenia ruchu, w tym pojazdów wysokotonażowych, pojazdy oczekują kilka cykli świetlnych przed i w obrębie Placu Niepodległości, czego efektem jest zanieczyszczenie powietrza oraz hałas.

FOT. 2. WIDOK NA PLAC NIEPODLEGŁOŚCI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Jest to stosunkowo nieduża przestrzeń, sąsiadująca bezpośrednio z Placem Niepodległości oraz ulicą Piłsudskiego. Atutem tej przestrzeni, oprócz lokalizacji w ścisłym centrum miasta, jest położenie poza głównymi ciągami komunikacyjnymi oraz sąsiedztwo istotnych dla obsługi ludności miejsc przesiadkowych, tj. dworca kolejowego oraz autobusowego, jak również obiektu sakralnego Kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m. in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi.

FOT. 3. PRZESTRZEŃ POMIĘDZY BUDYNKAMI MIESZKALNYMI PRZY UL. TRAUGUTTA, W TYLE OBIEKT KOŚCIOŁA PW. TRÓJCY PRZENAJŚWIĘTSZEJ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

W odniesieniu do funkcji gospodarczych miasta warto podkreślić istotną rolę większych przedsiębiorstw, głównie przemysłowych, zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji, w kształtowaniu oferty rynku pracy. Na obszarze rewitalizacji koncentruje się z kolei w największej skali zjawisko bezrobocia w przestrzeni miejskiej. Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszaniu zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.

5.3 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej

Przestrzeń obszaru rewitalizacji, ze względu na swój charakter śródmiejski oraz zwartość zabudowy, nie posiada szczególnych walorów środowiskowych. Tereny zieleni na obszarze rewitalizacji tworzy duża, w większości pozbawiona drzew, przestrzeń parku Solidarności, położonego w południowo-wschodniej części obszaru rewitalizacji. Poza parkiem Solidarności niewielkie enklawy zieleni tworzy skwer zieleni przy Placu Niepodległości oraz niewielki park przy kompleksie obiektów publicznych przy ul. Strażackiej i Mickiewicza.

Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Główną oś komunikacyjną miasta tworzą ulice: Ełcka, Kopernika, Piłsudskiego, Wojska Polskiego oraz Plac Niepodległości. Jak już wcześniej wskazano w części diagnozy ogólnej ten układ komunikacyjny jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Problem hałasu dotyka znaczącego odsetka mieszkańców obszaru rewitalizacji, tj. 23,19% (jest to około 890, wg danych GDDKiA, dot. rozmieszczenia strefy przekroczenia norm dla hałasu komunikacyjnego). W skali miasta problem ten dotyczy 10,33% mieszkańców miasta, co oznacza, że na obszarze rewitalizacji jest on szczególnie widoczny.

Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej, odciążając przepływ pojazdów poruszających się tranzytem. Inwestycja budowy drogi ekspresowej S61 jest planowana do realizacji w perspektywie kilkuletniej.

Przez obszar rewitalizacji przebiega linia kolejowa, a w północno-zachodniej części obszaru zlokalizowany jest dworzec kolejowy oraz bocznice kolejowe. Można założyć, że sąsiadujące przestrzenie narażone są na hałas generowany przez pociągi. Problem ten dotyczyć może w szczególności mieszkańców ulic: Kolejowej, Popiełuszki, Pocztovej oraz częściowo Wojska Polskiego. Linia kolejowa stanowi ponadto istotną barierę funkcjonalną oraz środowiskową, rozdzielającą obszar rewitalizacji oraz miasto na część wschodnią i zachodnią. Obie części obszaru rewitalizacji połączone są przez przebiegające przez linię kolejową ulice Piłsudskiego oraz Cmentarną. Łączność z przestrzenią dworca kolejowego oraz terenem po wschodniej stronie linii kolejowej zapewnia również kładka biegnąca na torami kolejowymi.

Przebieg linii kolejowej przez centrum miasta oraz obszar rewitalizacji wpływa na płynność przemieszczania. Zamknięcie przejazdu kolejowego wpływa na zatrzymanie ruchu drogowego, co z kolei powoduje powstawanie zatorów w obrębie ulic tranzytowych przebiegających przez miasto, w tym przez obszar rewitalizacji.

Problemy środowiskowe obszaru rewitalizacji związane są z występowaniem pokryć dachowych z azbestu. Wg danych UM Grajewa z 2015 na obszarze rewitalizacji były do 24 obiekty. Od 1997 roku używanie azbestu jest zakazane i konieczne jest jego usunięcie.

FOT. 4. OBIEKTY GOSPODARCZE POKRYTE AZBESTEM

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej. Oznacza to, że obiekty mieszkalne w tych przestrzeniach korzystają z indywidualnych źródeł ciepła, w których spala się najczęściej węgiel i drzewo. W okresie niekorzystnych warunków wietrznych zanieczyszczenia z indywidualnych źródeł ciepła mogą negatywnie wpływać na stan powietrza bezpośrednio w przestrzeni obszaru rewitalizacji.

Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji. Istotny problem infrastruktury kanalizacyjnej dot. także kanalizacji deszczowej. Wywiady jakościowe wskazały, że problem ten dotyczy w szczególności ulicy Popiełuszki oraz parku Solidarności. Obfite opady deszczu powodują, że przestrzeń ulicy Popiełuszki zamienia się w zbiornik wody. Należy zaznaczyć, że przy ulicy Popiełuszki zlokalizowany jest dworzec autobusowy. Ulica ta stanowi również dojazd do obiektów publicznych, m. in. Urzędu Miasta oraz Starostwa Powiatowego. W przypadku parku Solidarności opady deszczu powodują czasowe zawadnienie znacznej powierzchni terenu parku. Uniemożliwia to wykorzystywanie przestrzeni parku przez mieszkańców miasta.

Jak już wcześniej wspomniano obszar rewitalizacji nie należy do obszarów cennych przyrodniczo. Brak jest na tym obszarze form ochrony przyrody, w tym powierzchniowych oraz pomników przyrody. Nie zdiagnozowano również występowanie gatunków chronionych roślin, grzybów i zwierząt. Pomimo tego nie można wykluczyć ich występowania, w szczególności ptaków i nietoperzy, mając na uwadze lokalizację starszej zabudowy, w tym poddaszy i strychów, jak też obiektu kościoła.

5.4 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Obszar rewitalizacji pełni kilka istotnych funkcji, z których dominującą jest mieszkaniowa. Większość mieszkańców obszaru rewitalizacji mieszka w obiektach wielorodzinnych, wśród których przeważają bloki z lat 70 – tych do 90 – tych XX wieku (Osiedle Centrum, Broniewskiego, 1000-lecia). Na obszarze rewitalizacji zlokalizowana jest również starsza zabudowa. Są to kamienice z pierwszej połowy XX-wieku oraz starsze, zlokalizowane przede wszystkim przy głównych ciągach komunikacyjnych, tj. ulicy Piłsudskiego, Kościuszki, Wojska Polskiego. W tych obiektach zlokalizowane są między innymi mieszkania komunalne oraz socjalne. Przy głównych ulicach handlowych miasta partery obiektów mieszkalnych wykorzystywane są jako lokale usługowe. Pośród zabudowy wielorodzinnej zlokalizowane są enklawy zabudowy jednorodzinnej. Na obrzeżach obszaru rewitalizacji, np. przy ulicy Koszarowej występuje dość zwarta zabudowa jednorodzinna.

TABELA 38. OPIS DOMINUJĄCEJ FUNKCJI PRZESTRZENI OBSZARU REWITALIZACJI

Lp.	Ulica	Liczba mieszkańców	Dominujące zagospodarowanie
1.	Cmentarna (północna część)	0	Krótki ulica łącząca centrum miasta z południowo-zachodnią częścią miasta (m. in. strefa przemysłowa).
2	Dolna	129	Zabudowa wielorodzinna – kamienice o mniejszej kubaturze oraz zabudowa jednorodzinna.
3	Dr T. Nowickiego	75	Przeważająca zabudowa usługowa, uzupełniono o zabudowę jednorodziną.
4	Etcka od Placu Niepodległości do skrzyżowania	134	Zabudowa wielorodzinna – kamienice z drugiej połowy XX wieku.
5	Górna	31	Zabudowa wielorodzinna – kamienice o niedużej kubaturze, w dużym stopniu zdekapitalizowane.
6	Józefa Piłsudskiego (od Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Kolejową)	112	Zabudowa wielorodzinna – kamienice, liczne obiekty handlowe.
7	Kilińskiego	37	Przeważająca zabudowa mieszkalna - kamienice, w dużym stopniu zdekapitalizowana, zabudowa usługowa, w tym komórki, obiekty gospodarcze
8	Kolejowa	148	Zabudowa jednorodzinna w ciągu drogi prowadzącej do Dworca PKP, zabudowa gospodarcza (teren przyległy do Dworca) oraz Dworzec PKP
9	Komunalna	27	Zabudowa wielorodzinna – bloki oraz usługi, w tym Urząd Gminy
10	Konstytucji 3 Maja (część północna) od Wojska Polskiego do skrzyżowania z ulicą Koszarową	105	Zabudowa wielorodzinna – bloki oraz kamienica z końca XX-wieku wraz z funkcją usługową na parterze.
11	Koszarowa (część zachodnia) od z Konstytucji 3 Maja do skrzyżowania z ulicą Zieloną	14	Zwarta zabudowa jednorodzinna
12	Ks. J. Popiełuszki	14	Obiekty gospodarcze oraz funkcja usługowa związana z lokalizacją dworca autobusowego.
13	M. Buczka	49	Zabudowa usługowa oraz mieszkaniowa wielorodzinna z nielicznymi obiektami jednorodzinnymi, sąsiedztwo parku Niepodległości
14	Mickiewicza	31	Zabudowa wielorodzinna – bloki oraz usługowa, w tym obiekt Gimnazjum oraz sklepy

15	Mikołaja Kopernika (od Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Zieloną	312	Zabudowa wielorodzinna – kamienice, liczne obiekty handlowe, Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej
16	Ogrodowa	10	Enklawa zabudowy jednorodzinnej oraz usługowa w przestrzeni zdominowanej przez zabudowę wielorodzinną – bloki
17	Osiedle 1000-lecia	549	Zabudowa wielorodzinna – blokowa
18	Osiedle Broniewskiego	676	Zabudowa wielorodzinna – blokowa
19	Osiedle Centrum (po zachodniej stronie od ulicy Ełckiej)	819	Zabudowa wielorodzinna – blokowa
20	Plac Niepodległości	205	Zabudowa wielorodzinna – kamienice, główne skrzyżowanie miasta, skwer, obiekty handlowe
21	Pocztowa	17	Zabudowa jednorodzinna oraz obiekty gospodarcze
22	Strażacka (część południowa)	0	Zabudowa usługowa, w tym obiekty o walorach kulturowych, obiekty Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, Powiatowego Urzędu Pracy, Starostwa Powiatowego oraz Urzędu Miasta
23	Traugutta	71	Przeważająca zabudowa mieszkalna - kamienice, w dużym stopniu zdekapitalizowana, zabudowa usługowa, w tym komórki, obiekty gospodarcze
24	Wojska Polskiego do Placu Niepodległości do skrzyżowania z ulicą Cmentarną i Konstytucji 3 Maja	251	Zabudowa wielorodzinna – kamienice, liczne obiekty handlowe, Grajewski Ośrodek Kultury
25	Zielona (południowa część)	22	Zabudowa wielorodzinna – kamienice o niedużej kubaturze, w dużym stopniu zdekapitalizowane

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UM GRAJEWO

Na obszarze rewitalizacji występują dość liczne obiekty publiczne, które koncentrują się głównie w północnej części obszaru rewitalizacji (ul. Strażacka, Mickiewicza), gdzie swoje siedziby mają m. in. Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz szkoły. Spośród istotnych dla życia społeczno-kulturalnego miasta instytucji warto wymienić także Grajewski Ośrodek Kultury, zlokalizowany w południowej części obszaru rewitalizacji, przy ulicy Wojska Polskiego.

Na obszarze rewitalizacji zlokalizowany jest także kościół pw. Trójcy Przenajświętszej, stanowiący istotną dominantę przestrzeni centrum miasta (Plac Niepodległości).

Główną oś komunikacyjną obszaru stanowią ciągi dróg krajowych, biegnące ulicami Ełcką, Kopernika, Wojska Polskiego, Piłsudskiego, schodzące się w kierunku Placu Niepodległości. Stwarza to problemy związane z płynnością przemieszczania się w obrębie obszaru rewitalizacji i negatywnie wpływa na jakość klimatu akustycznego i powietrza atmosferycznego.

Przez obszar rewitalizacji biegnie również linia kolejowa oraz znajduje się obiekt dworca kolejowego wraz z bocznicami kolejowymi. Jest to zasadniczo obszar wyłączony w znacznej mierze z publicznego dostępu oraz stanowi jedną z barier funkcjonalnych obszaru rewitalizacji (przemieszczanie się z zachodniej do wschodniej części obszaru możliwe jest poprzez ulicę Piłsudskiego, Cmentarną oraz kładkę łączącą dworzec kolejowy z ulicą Popiełuszki).

Tereny zielone obszaru rewitalizacji tworzy sporej powierzchni park Solidarności, w obrębie którego znajduje się plac zabaw, jak również niewielkie skwery zieleni przy Placu Niepodległości oraz pomiędzy ulicą Strażacką i Mickiewicza (w sąsiedztwie Urzędu Miasta).

Na obszarze rewitalizacji brak jest ponadto przestrzeni publicznych, które można uznać za reprezentacyjne, w których możliwa jest organizacja imprez i przedsięwzięć plenerowych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Grajewa podkreśla ponadlokalną funkcję przestrzeni obszaru rewitalizacji. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej.

Jednocześnie Studium wskazuje na potrzebę kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy. Tym samym wskazuje na istotny problem obszaru rewitalizacji. Zwartość i jakość przestrzeni śródmieścia jest mocno zaburzona. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.

Istotnym problemem przestrzeni miejskiej jest także niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sieciowa, w tym sieć ciepłownicza oraz kanalizacyjna. Na obszarze rewitalizacji prawie połowa mieszkańców nie ma dostępu do sieci ciepłowniczej. 30% mieszkańców dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.

Największą skalę degradacji przestrzennej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Jak już wcześniej wspomniano przy analizie sfery gospodarczej, kwartał ten mógłby wypełnić lukę związaną z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej.

FOT. 5. ZABUDOWA MIESZKALNA PRZY UL. TRAUGUTTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

FOT. 6. PRZESTRZEŃ POMIĘDZY BUDYNKAMI MIESZKALNYMI PRZY UL. TRAUGUTTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

FOT. 7. PRZESTRZEŃ POMIĘDZY BUDYNKAMI MIESZKALNYMI PRZY UL. KOPERNIKA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

FOT. 8. DYSHARMONIA ZABUDOWY PRZY UL. M. BUCZKA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

5.5 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze technicznej

Obszar rewitalizacji charakteryzują się znaczną skalą degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Z 22 obiektów komunalnych w mieście, znajdujących się w złym stanie technicznym, aż 20 zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji. Są to obiekty zasiedlone przez mieszkańców o niskich dochodach. Zły stan techniczny tych obiektów współwystępuje z brakiem dostępu do sieci ciepłowniczej. Tym samym w otoczeniu takich obiektów powszechna jest zabudowa gospodarcza, w której mieszkańcy przechowują m. in opał. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazuje na konieczność eliminacji zabudowy w złym stanie technicznym w szczególności obiektów gospodarczych.

5.6 Obszar rewitalizacji w ocenie mieszkańców i liderów społeczności miasta Grajewo

Istotnym elementem pogłębionej diagnozy były **wywiady przeprowadzone z liderami opinii miasta Grajewo**. W badaniu wzięło udział 20 respondentów – liderów opinii reprezentujących różnego rodzaju instytucje i środowiska funkcjonujące na terenie miasta Grajewo. Poniżej przedstawiono listę instytucji/środowisk, które reprezentowali respondenci.

1. Centrum Integracji Społecznej
2. Klub Sportowy
3. Klub Zdrowie i Trzeźwość i Dom Dziennego Pobytu
4. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
5. Muzeum Mleka
6. Pływalnia Miejska
7. Przedsiębiorstwo 2
8. Przedsiębiorstwo 3
9. Przedsiębiorstwo 1
10. Przedstawiciel Mieszkańców Obszaru Rewitalizacji
11. Przedszkole Miejskie nr 4
12. Rada Miasta (radny) 3
13. Rada Miasta (radny) 1
14. Rada Miasta (radny) 2
15. Rada Miasta (radny) 4
16. Rada Miasta (radny) 5
17. Rada Miasta (radny) 6
18. Stowarzyszenie Lepsze Grajewo
19. Towarzystwo Przyjaciół Pułku Strzelców
20. Zespół Szkół Miejskich Nr 3

Badanie z mieszkańcami Grajewo zostało zrealizowane za pomocą dwóch technik badawczych – badania PAPI – ang. Paper and Pencil Interview oraz za pomocą techniki CAWI – ang. Computer-Assisted Web Interview. W badaniu wzięło udział 553 badanych. Prawie połowa badanych mieszka na obszarze wybranym do przeprowadzenia rewitalizacji. Spoza tego obszaru jest 52,6% respondentów.

Problemy społeczne

Liderzy opinii uważają, że **największym problemem społecznym** obszaru rewitalizacji jest to, że centrum miasta w dużej mierze jest zasiedlone przez osoby z marginesu społecznego. Dzieje się tak, ponieważ w centrum miasta znajduje się dużo tanich lokali mieszkaniowych w złym stanie technicznym, co sprzyja osiedlaniu się osób z tzw. „dołów społecznych” – osób uzależnionych, długotrwale bezrobotnych itp.. Z drugiej jednak strony liderzy wskazują, że na obszarze rewitalizacji mamy do czynienia z niewystarczającą liczbą mieszkań socjalnych i komunalnych (jest ich zdecydowanie za mało, a chętni muszą bardzo długo oczekiwać na przydział takiego mieszkania).

Problemy społeczne (ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm) dużej części mieszkańców obszaru rewitalizacji są dziedziczone – dzieci osób z takimi problemami nie widząc innych wzorców powielają zachowania rodziców. Dlatego też zdaniem respondentów, działania rewitalizacyjne dotyczące sfery społecznej, powinny być w pierwszej kolejności kierowane do osób młodych, po to, aby pokazać im,

że możliwy jest inny sposób funkcjonowania w społeczności, niż tylko ten, który jest im znany z domu.

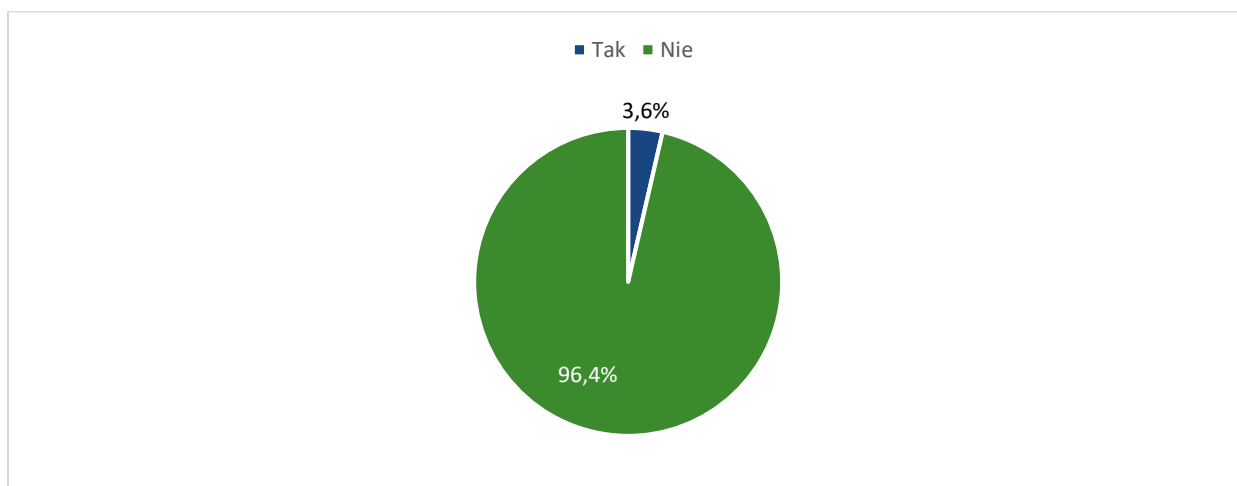
W trakcie badań jakościowych i ilościowych próbowano **ocenić poziom aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji**.

Mieszkańców Grajewa zapytano o członkostwo w jakiejś organizacji pozarządowej – w stowarzyszeniu, fundacji. Na takie uczestnictwo wskazało 3,6% badanych. Wśród organizacji znalazły się:

- Bike Travels
- Caritas
- Centrum inicjatyw społecznych
- Fundacja Pokaż Język
- Morsy Grajewo
- Motocykliści
- Nadbierzańskie Stowarzyszenie Twórców Kultury
- Ochotnicza straż pożarna
- Stowarzyszenie Czapla
- Stowarzyszenie Harmonia
- Stowarzyszenie Lepsze Grajewo
- Stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych
- Towarzystwo przyjaciół szkoły muzycznej
- Towarzystwo przyjaciół ziemi grajewskiej
- Związek zawodowy pracowników służby zdrowia

Oznacza to, że aktywnie w działalność organizacji pozarządowych angażuje się skromna grupa mieszkańców miasta. Nieduża liczba organizacji pozarządowych, które aktywnie działają na rzecz społeczności miasta może świadczyć o niskiej aktywności społecznej.

WYKRES 10. CZŁONKOSTWO W ORGANIZACJI POZARZĄDOWEJ

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

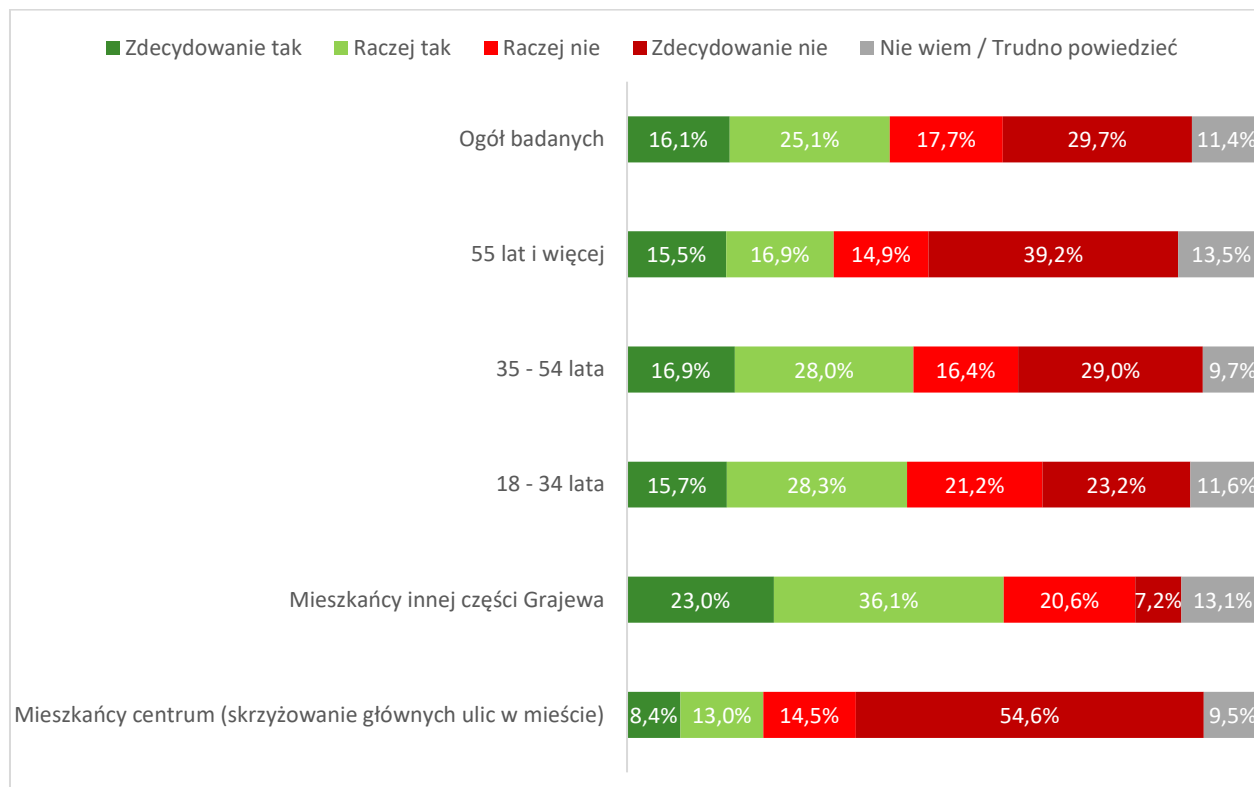
W trakcie badania ankietowego zdecydowano się ocenić również potencjalny poziom zaangażowania mieszkańców w przedsięwzięcia edukacyjne, animacyjne i kulturalne. Okazuje się, że tego typu realizacje cieszyłyby się zainteresowaniem wśród 41,2% badanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Zdecydowanie bardziej zainteresowani udziałem w tego typu przedsięwzięciach byli mieszkańcy Grajewa spoza obszaru rewitalizacji (59,1% w porównaniu do 21,4% mieszkańców

obszaru rewitalizacji). Ponad połowa mieszkańców obszaru rewitalizacji zdecydowanie nie była zainteresowana tego typu wydarzeniami, projektami. Ponadto najmniejsze zainteresowanie projektami edukacyjnymi, animacyjnymi i kulturalnymi wykazali najstarsi badani – suma pozytywnych odpowiedzi 32,4%, w porównaniu do 44,9% osób pomiędzy 35 a 54 rokiem życia i 43,9% najmłodszych respondentów.

Zestawiając ze sobą wyniki poszczególnych analiz i badań można wyciągnąć wnioski nt. aktywności społecznej. Wynika z nich, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji są biernymi uczestnikami życia publicznego. Chętnie angażują się w przedsięwzięcia, które nie wymagają dużego nakładu czasu i wysiłku (udział w wyborach), natomiast dużo trudniej przychodzi im zaangażować się czynnie w przedsięwzięcia edukacyjne, animacyjne i kulturalne. Należy w tym miejscu odróżnić aspekt biernego uczestnictwa w wybranych przedsięwzięciach. W trakcie dyskusji warsztatowej z liderami społecznymi z miasta Grajewa potwierdzono bowiem, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji chętnie uczestniczą w różnego rodzaju przedsięwzięciach i imprezach, ale przede wszystkim, jako bierni uczestnicy.

Na pytanie o chęć zaangażowania się w projekty edukacyjne, animacyjne i kulturalne, czyli do czynnego uczestnictwa w organizacji takich przedsięwzięć, zdecydowanie widać różnicę pomiędzy mieszkańcami obszaru rewitalizacji i pozostałych części Grajewa. Wyniki te potwierdzają niejako dane dot. koncentracji problemów społecznych, w tym ubóstwa, bezrobocia, które na obszarze rewitalizacji występują ze zdwojoną siłą (wskaźniki bezrobocia i ubóstwa są ponad dwukrotnie wyższe od średniej dla miasta). Warto zwrócić uwagę na bardzo duży rozdzwitek wyników badania. Na pytanie o chęć zaangażowania się w projekty edukacyjne, animacyjne i kulturalne, zdecydowanie nie odpowiedziało aż 54,6% respondentów z obszaru rewitalizacji, przy 7,2% respondentów z poza obszaru rewitalizacji. Na to samo pytanie odpowiedź: zdecydowanie tak, wybrało 16,1% badanych z poza obszaru rewitalizacji, przy zaledwie 8,4% badanych z obszaru rewitalizacji.

WYKRES 11. CHĘĆ ANGAŻOWANIA SIĘ RESPONDENTÓW W PROJEKTY EDUKACYJNE, ANIMACYJNE I KULTURALNEJ W DEKOMPOZYCJI NA WIEK I MIEJSCE ZAMIESZKANIA

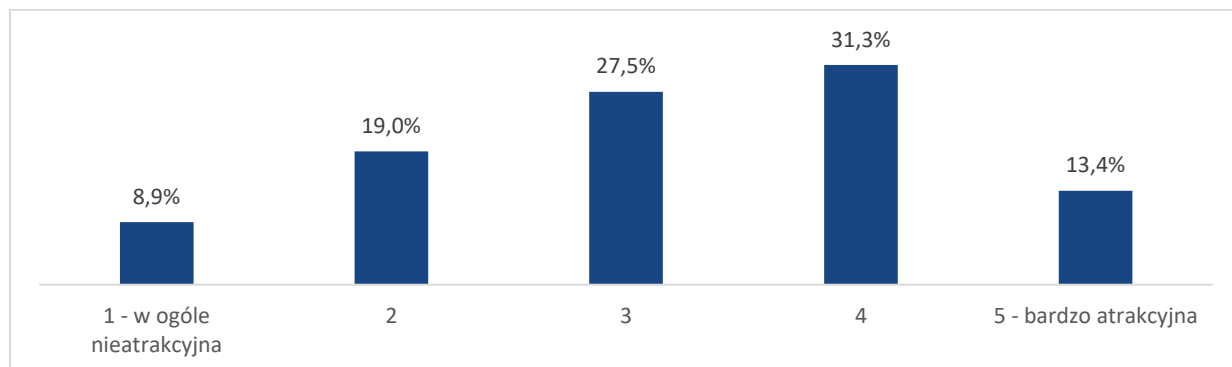
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Sfera gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Analiza wyników badań z lokalnymi liderami oraz wnioski płynące z przeprowadzonych warsztatów pozwalają stwierdzić, że w lokalnych przedsiębiorcach upatruje się potencjalnych liderów zmian na obszarze rewitalizacji, w szczególności w kwestii rozwiązywania problemów bezrobocia oraz zwiększania aktywności gospodarczej obszaru rewitalizacji.

Przestrzeń usługowa / handlowa oceniona została także pozytywnie przez mieszkańców Grajewa. W badaniu ankietowym – 44,7% respondentów przyznało jej ocenę 4 lub 5, świadczącą o dużej atrakcyjności tego obszaru Grajewa. Źle przestrzeń usługową / handlową oceniło 27,9% mieszkańców Grajewa. Ponad jedna czwarta respondentów oceniła tą sferę miasta na ocenę „dostateczną”.

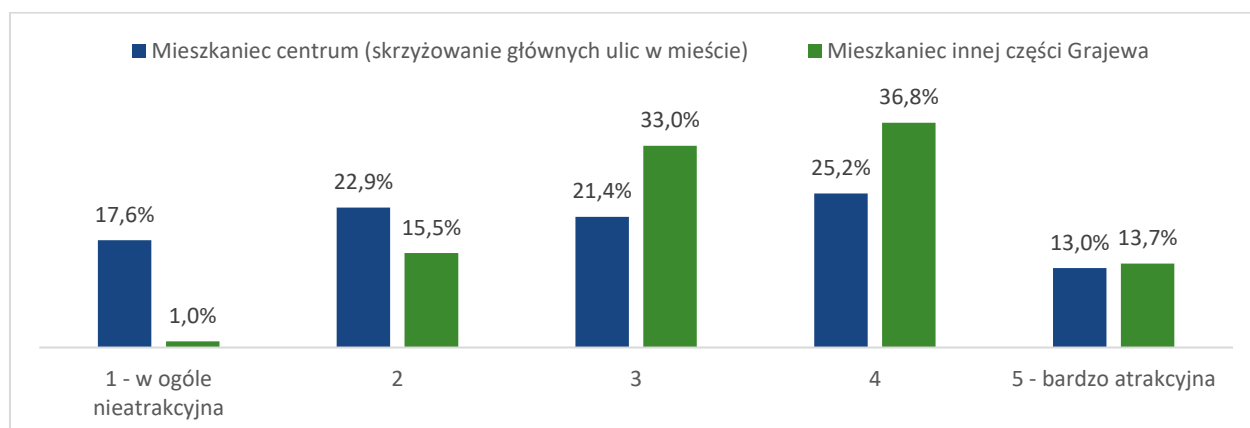
WYKRES 12. OCENA PRZESTRZENI USŁUGOWEJ/HANDLOWEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK

Dekompozycja oceny przestrzeni usługowej / handlowej na miejsce zamieszkania respondenta, pokazuje bardziej pozytywne opinie wśród mieszkańców Grajewa spoza obszaru rewitalizacji. Zdecydowanie większy odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji uznaje tą przestrzeń za nieatrakcyjną.

WYKRES 13. OCENA PRZESTRZENI USŁUGOWEJ/HANDLOWEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

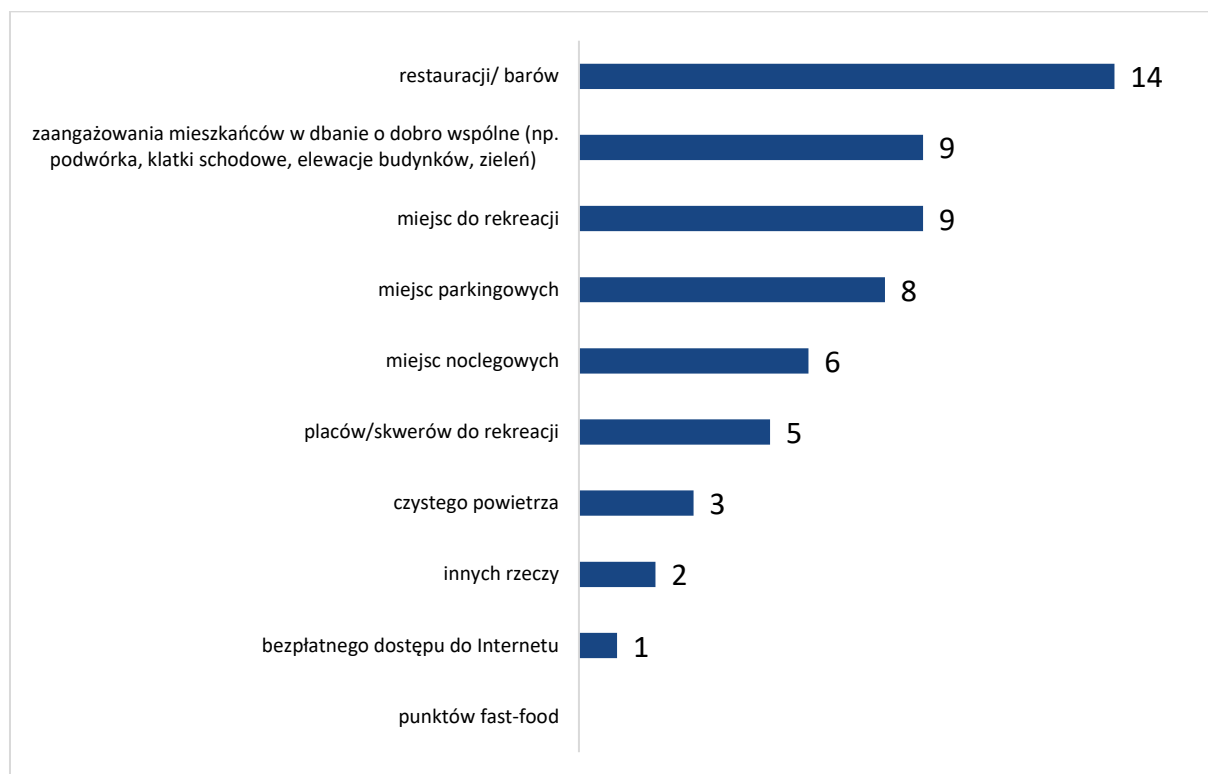
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK

Ocenę sfery funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej obszaru rewitalizacji dokonano także poprzez wywiady jakościowe. Liderzy opinii, uczestniczący w badaniu są zdania, że problemy społeczne obszaru rewitalizacji uniemożliwiają rozwój oferty kulturalnej na obszarze rewitalizacji. Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Co więcej na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca (np. sceny plenerowej, placu) umożliwiającego organizację imprez masowych – integrujących lokalną społeczność. Ponadto brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób w wieku senioralnym a także oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Zwraca się również uwagę na fakt występowania problemów edukacyjnych – problemy z nauką i brak motywacji do nauki u dzieci z rodzin z problemami.

Zdaniem liderów opinii ze względu na specyficzną grupę mieszkańców oraz stan techniczny budynków, obszar rewitalizacji nie jest odbierany w Grajewie jako atrakcyjny i bezpieczny. Budynki mieszkaniowe są w złym stanie technicznym, mają najczęściej mały metraż, często nie mają podłączenia do wszystkich mediów np. kanalizacji. Ponadto wiele do życzenia pozostawia także elewacja większości budynków, a powszechnym sposobem ogrzewania zabudowań w centrum

miasta są piece, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji (zwłaszcza w sezonie grzewczym). Centrum miasta, które powinno być wizytówką Grajewa, ma niestety negatywny wpływ na jego wizerunek. W centrum miasta brakuje bezpiecznych terenów rekreacyjnych, a gęsta zabudowa nie sprzyja aranżacji terenów zielonych. Ponadto istotną wadą tego obszaru jest uciążliwy ruch samochodowy, głównie tranzytowy – brakuje obwodnicy, a także miejsc parkingowych.

WYKRES 14. NAJWIĘKSZE BRAKI OBSZARU REWITALIZACJI – WEDŁUG LIDERÓW OPINII (N=20)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

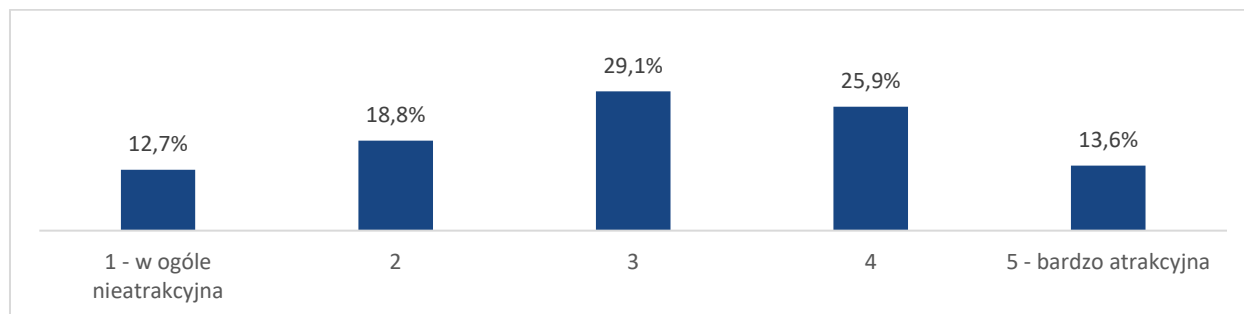
Ocenę sfery funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej obszaru rewitalizacji uzupełniono poprzez badania ilościowe z mieszkańcami miasta oraz obszaru rewitalizacji⁴. Badani oceniali wybrane aspekty funkcjonowania obszaru rewitalizacji w 5-stopniowych skalach, gdzie 1 oznaczała – zupełnie nieatrakcyjna, a 5 – bardzo atrakcyjna.

Okazuje się, że przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji jest średnio oceniana przez badanych – największy odsetek uzyskała ocena 3 (29,1%). Badani jednak nieco częściej byli skłonni przyznawać pozytywne noty przestrzeni mieszkaniowej Grajewa niż negatywne – 39,5% badanych dało ocenę 4 oraz 5, a 31,5% oceny 1 i 2. Co ciekawe opinia na temat przestrzeni mieszkaniowej Grajewa jest dość spójna wśród jego mieszkańców – nie odnotowano różnic istotnych statystycznie

⁴ Przypomnienie: Badanie z mieszkańcami Grajewa zostało zrealizowane za pomocą dwóch technik badawczych – badania PAPI – ang. Paper and Pencil Interview oraz za pomocą techniki CAWI – ang. Computer-Assisted Web Interview. W badaniu wzięło udział 553 badanych. Prawie połowa badanych mieszka na obszarze wybranym do przeprowadzenia rewitalizacji. Spoza tego obszaru jest 52,6% respondentów.

między mieszkańcami obszaru rewitalizacji, a mieszkańcami pozostałych części Grajewa czy w poszczególnych przedziałach wiekowych.

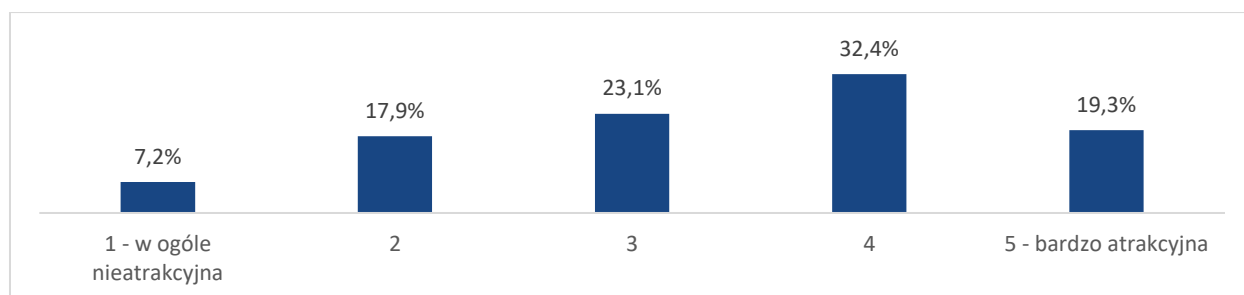
WYKRES 15. OCENA PRZESTRZENI MIESZKANIOWEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Kolejny oceniany aspekt (przestrzeń kulturalna), uzyskał pozytywne noty – prawie jedna trzecia respondentów przyznała ocenę „dobrą”, zaś suma pozytywnych odpowiedzi wyniosła 51,7% wskazań. Negatywne zdanie na temat przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji miało 25,1% badanych.

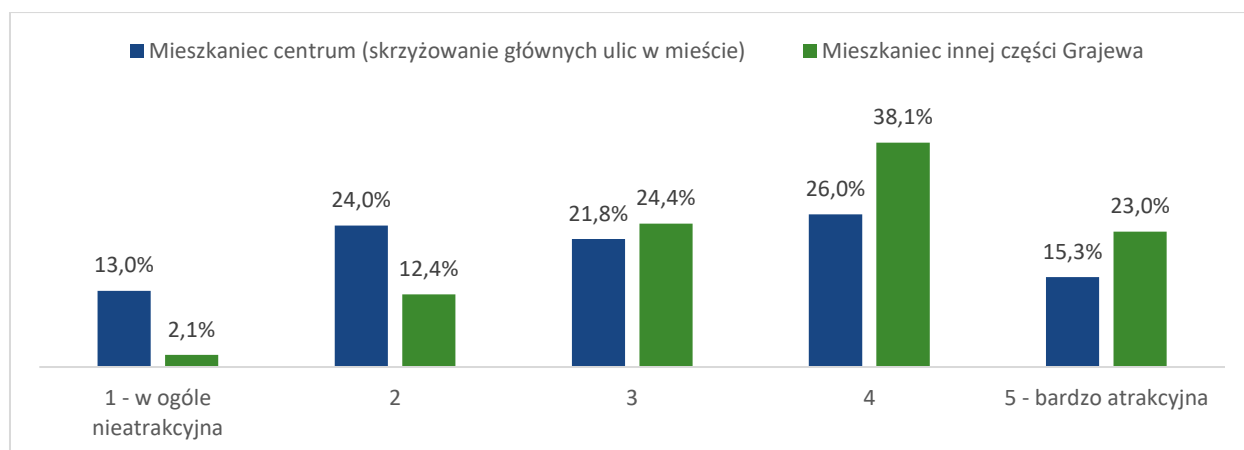
WYKRES 16. OCENA PRZESTRZENI KULTURALNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

W przypadku przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji, ocenę determinuje miejsce zamieszkania. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji są niezadowoleni z przestrzeni kulturalnej, a mieszkańcy innych obszarów Grajewa przypisują jej zdecydowanie wyższe noty.

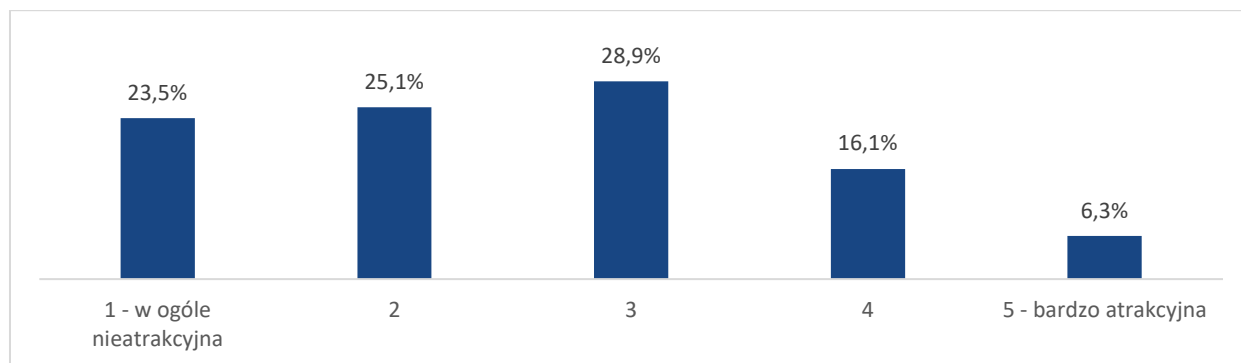
WYKRES 17. OCENA PRZESTRZENI KULTURALNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK

Ostatnia kwestia, którą poddano ocenie dotyczyła przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji – czyli dróg, ulic, placów oraz parków. Przestrzeń ta wypadła najgorzej spośród innych – aż 48,6% respondentów przyznało negatywne oceny tej przestrzeni, 28,9% badanych średnio oceniło przestrzeń publiczną na obszarze rewitalizacji. 22,4% badanych uznało przestrzeń publiczną Grajewa za atrakcyjną.

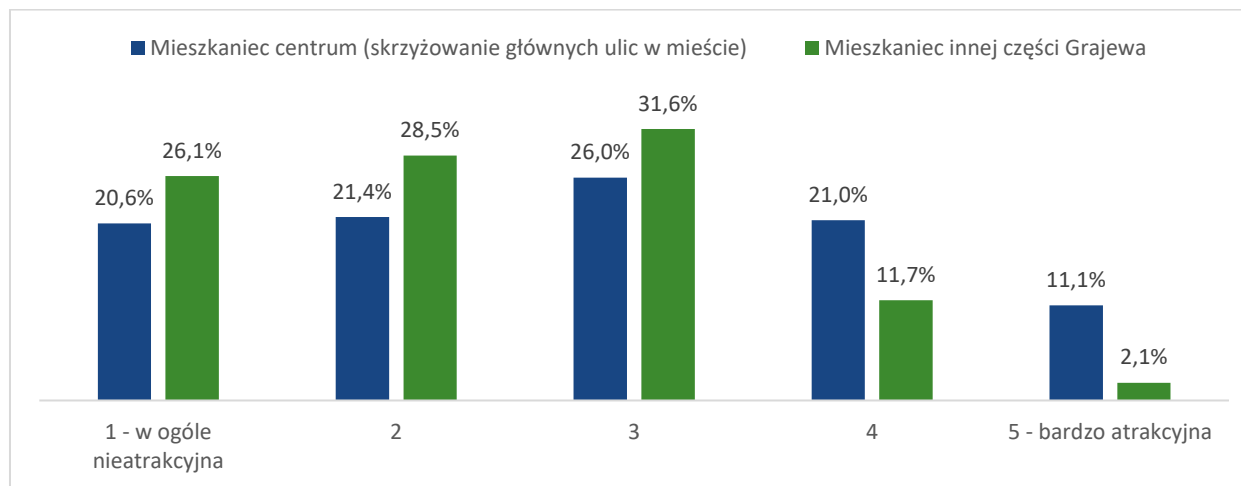
WYKRES 18. OCENA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI (DRÓG, ULIC, PLACÓW, PARKÓW)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK

Biorąc pod uwagę dekompozycję na miejsce zamieszkania, to mieszkańcy obszaru rewitalizacji lepiej oceniają przestrzeń publiczną na obszarze rewitalizacji niż osoby spoza tego obszaru.

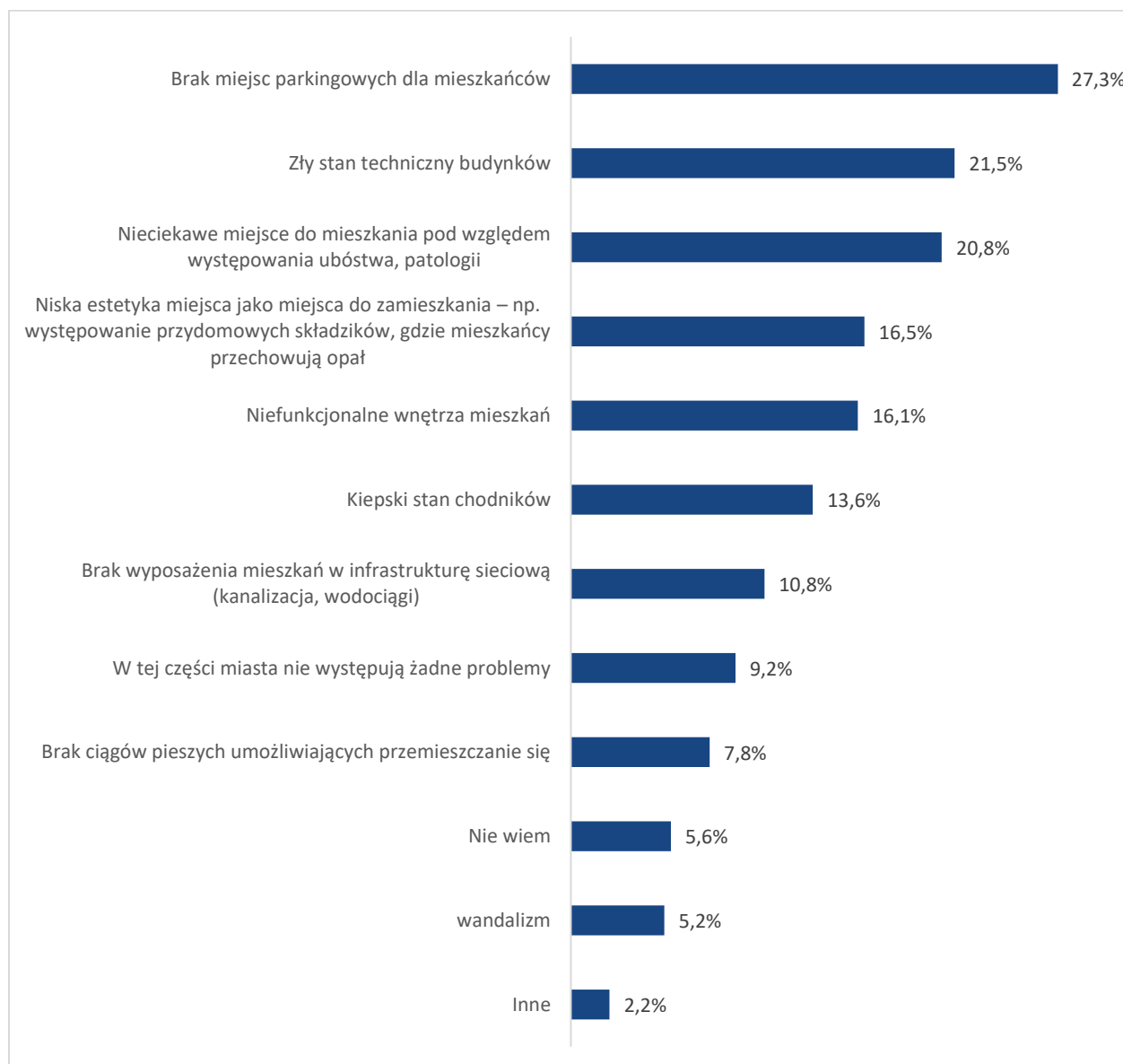
WYKRES 19. OCENA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK

Po ogólnej ocenie poszczególnych aspektów funkcjonowania obszaru rewitalizacji mieszkańców Grajewa zapytano o problemy, jakie mają miejsce w przestrzeni mieszkaniowej. Największym problemem według ogółu badanych jest brak miejsc parkingowych dla mieszkańców – 27,3%. 21,5% respondentów wskazało na zły stan techniczny budynków, a nieco mniejszy odsetek badanych – 20,8% uznał, że na obszarze rewitalizacji jest nieciekawie ze względu na występowanie problemu ubóstwa, patologii. Ponadto 16,5% respondentów twierdzi, że na obszarze rewitalizacji zmagają się z przydomowymi składzikami, gdzie mieszkańcy przechowują opał, co znacząco obniża estetykę centrum. 16,1% badanych uważa także, że mieszkania dostępne w na obszarze rewitalizacji nie są funkcjonalne. Dodatkowo 13,6% badanych odpowiedziało, że problemem z jakim zmagają się przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji to kiepski stan chodników.

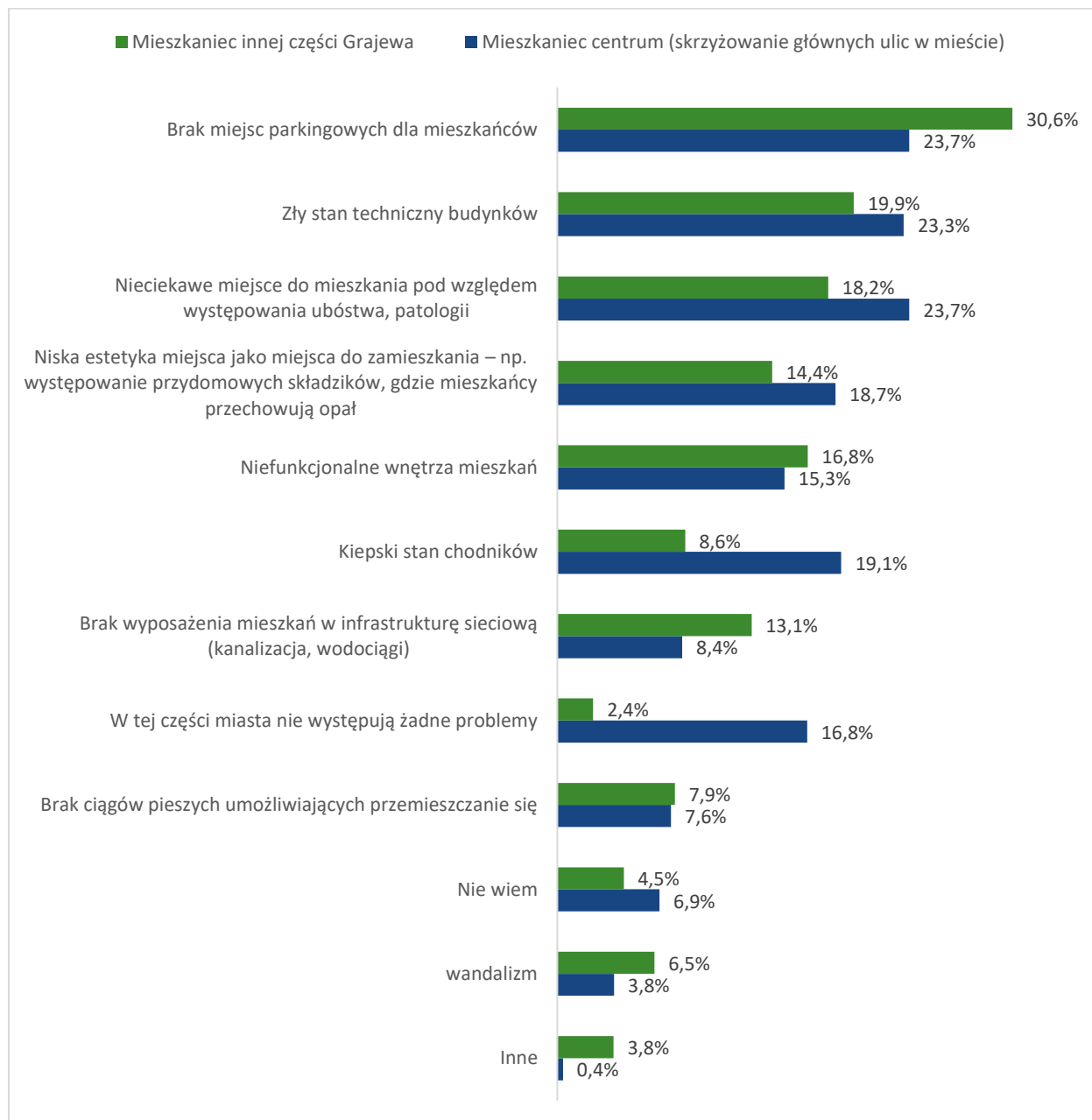
WYKRES 20. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ MIESZKANIOWĄ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Opinie co do problemów występujących w na obszarze rewitalizacji są zależne od miejsca zamieszkania. Dla mieszkańców obszaru rewitalizacji problem stanowi zarówno brak wystarczającej liczby miejsc parkingowych, jak i występowanie na tym obszarze patologii, ubóstwa – po 23,7% wskazań. Ponadto mieszkańcy na obszarze rewitalizacji widzą także problem kiepskiego stanu chodników – 19,1%. Według nich także estetykę obniżają przydomowe składziki – 18,7%. Warto także zaznaczyć, że to właśnie mieszkańcy tego terenu zdecydowanie częściej niż mieszkańcy innych części Grajewa twierdzili, że w tej części miasta nie ma żadnych problemów. Osoby mieszkające poza terenem objętym rewitalizacją w większym odsetku wskazywali na takie problemy przestrzeni mieszkaniowej jak: brak miejsc parkingowych, niefunkcjonalne wnętrza mieszkań, brak wyposażenia mieszkań w infrastrukturę sieciową (kanalizacja, wodociągi), a także częściej niż mieszkańcy centrum wskazywali na pojawiający się w tym obszarze wandalizm.

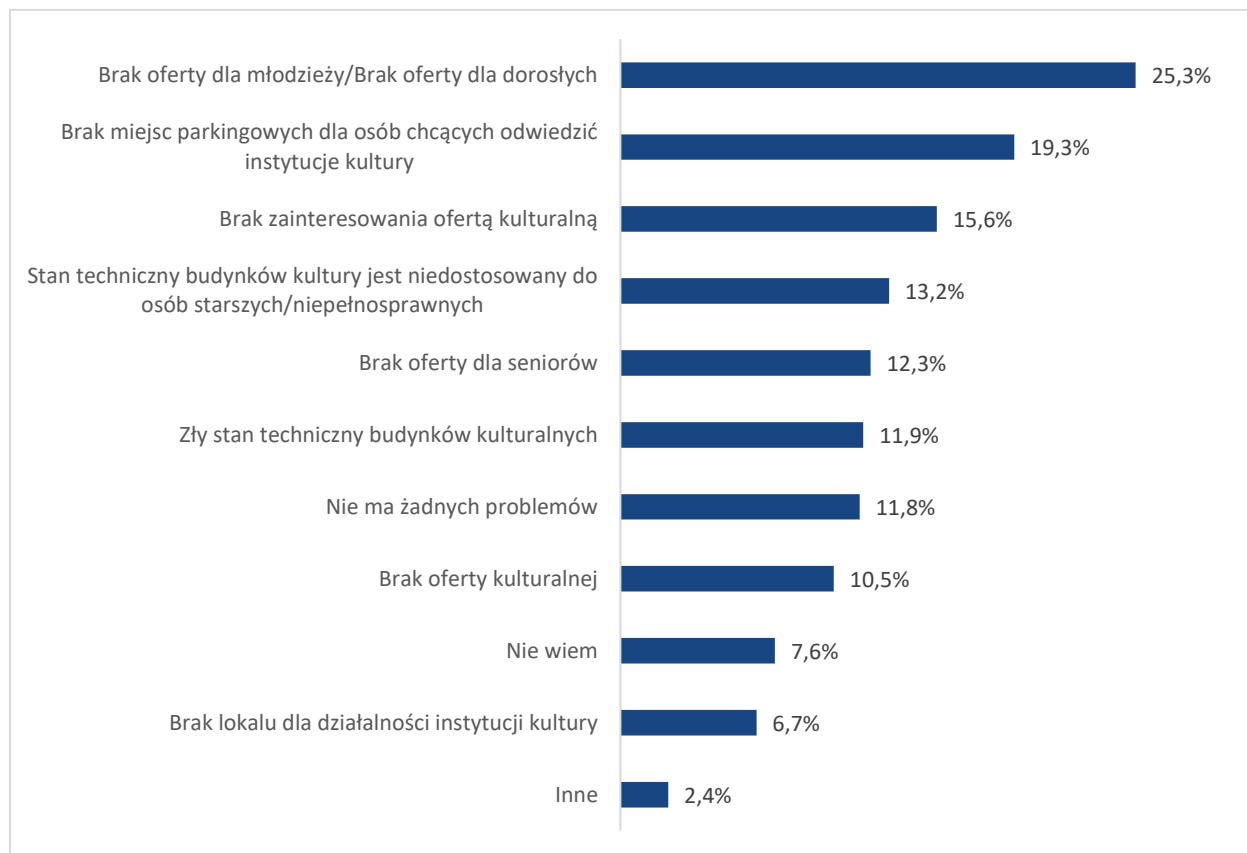
WYKRES 21. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ MIESZKANIOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Głównym problemem przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji jest brak oferty zarówno dla młodzieży jak i dla dorosłych mieszkańców – 25,3% wskazań. Problem z parkingami jest także widoczny dla osób chcących korzystać z oferty kulturalnej Grajewa – na brak miejsc dla zmotoryzowanych wskazało 19,3% badanych. Ponadto 15,6% respondentów stwierdziło, że nie ma w Grajewie zainteresowania ofertą kulturalną. Warto także popracować nad dostosowaniem stanu technicznego budynków do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych – na ten problem wskazuje 13,2% badanych. Ponadto 11,8% deklaruje, że przestrzeń kulturalna na obszarze rewitalizacji nie ma żadnych problemów, a 7,6% badanych nie potrafiło wygenerować problemów, wskazując na odpowiedź „nie wiem”.

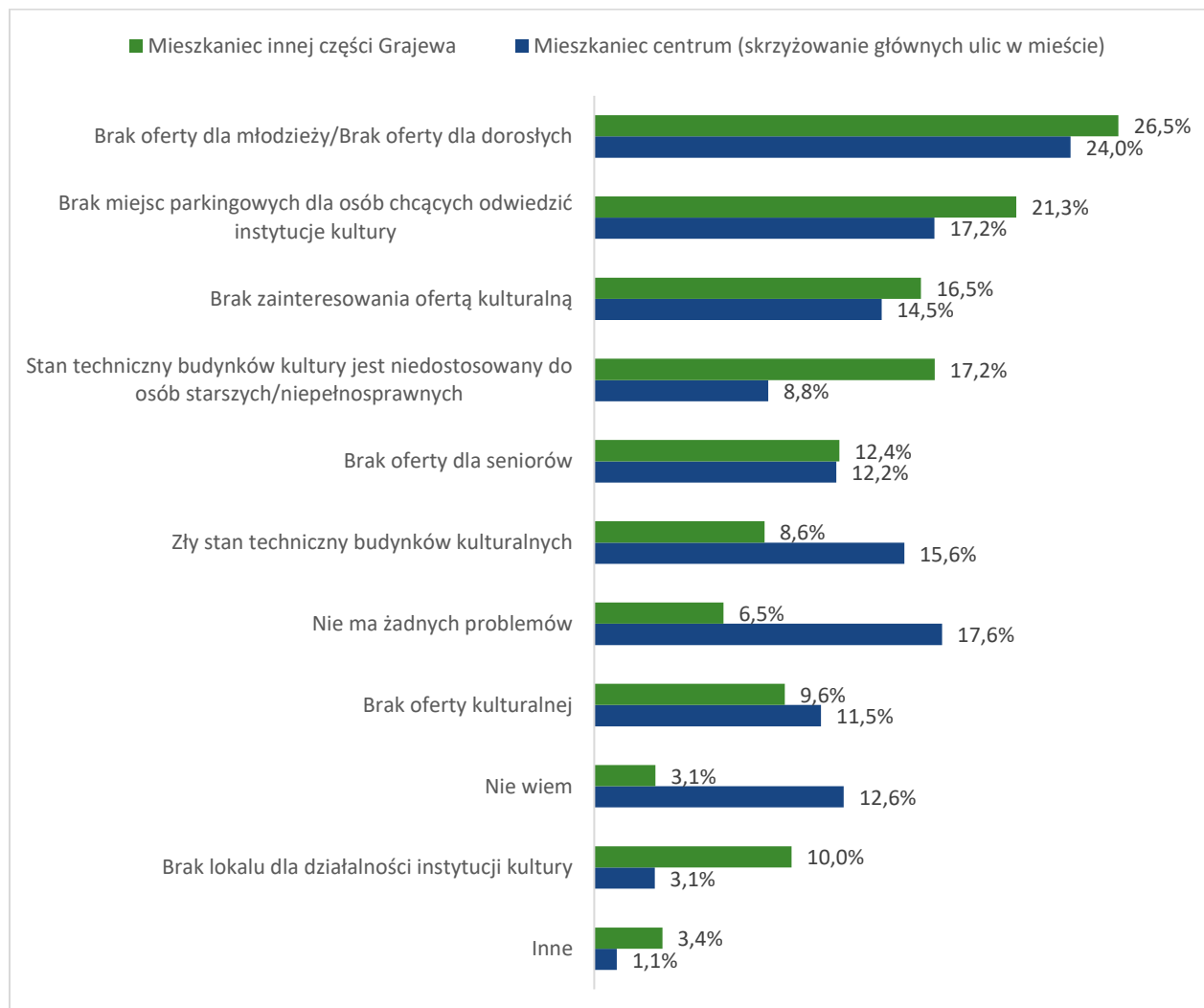
WYKRES 22. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ KULTURALNA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Według mieszkańców obszaru rewitalizacji głównym problemem przestrzeni kulturalnej jest brak oferty zarówno dla młodzieży jak i osób starszych – twierdzi tak 24% badanych. Ponadto dużo większy odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji w porównaniu do mieszkańców innych części Grajewa odpowiada, że problemem jest zły stan techniczny budynków kulturalnych – 15,6% w porównaniu do 8,6% wskazań mieszkańców innych części miasta. Ponadto mieszkańcy obszaru rewitalizacji są bardziej skłonni do obrony przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji – to właśnie oni zdecydowanie częściej podają, że nie zauważają tu żadnych problemów, a także zdecydowanie częściej wskazują na odpowiedź „nie wiem”. Mieszkańcy innych części Grajewa zdecydowanie częściej wskazywali na brak miejsc parkingowych, niedostosowanie budynków do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także na brak lokalu dla działalności instytucji kultury.

WYKRES 23. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ KULTURALNA NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Kolejne pytanie dotyczyło problemów przestrzeni usługowej / handlowej na obszarze rewitalizacji. Problem miejsc parkingowych wydaje się być dużym utrudnieniem dla mieszkańców tego miasta, pojawia się on na pierwszym miejscu w zestawieniu ogólnym – 30,7%. Ponad jedna piąta podaje, że problemem jest brak przestrzeni – ścisła zabudowa (22,2%) oraz zły stan techniczny budynków (21,3%). Podobny odsetek badanych – 20,6% uznał obszar rewitalizacji za nieciekawą przestrzeń do prowadzenia usług, handlu ze względu na występowanie problemu ubóstwa czy patologii. Dużym problemem wydaje się również organizowanie przez mieszkańców tego obszaru przydomowych składzików, gdzie np. przechowuje się opał. Na ten problem, który także dotyczy przestrzeni handlowej, usługowej wskazało 17% badanych.

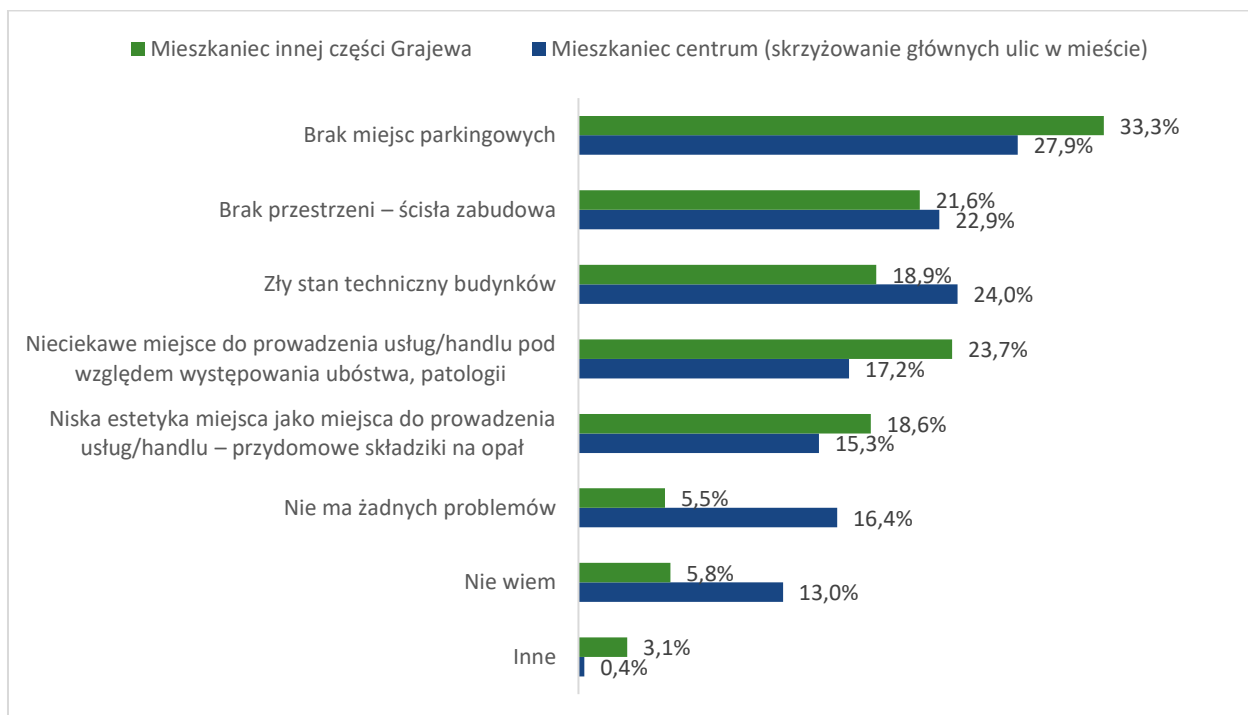
WYKRES 24. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ USŁUGOWA/HANDLOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

W dekompozycji pytania na miejsce zamieszkania respondenta ponownie mieszkańcy obszaru rewitalizacji częściej wskazują, że nie dostrzegają żadnych problemów związanych z przestrzenią handlową czy usługową, częściej też nie potrafią wskazać tych problemów. To na co mieszkańcy z obszaru rewitalizacji zwracają uwagę częściej niż mieszkańcy innych części miasta to zły stan techniczny budynków.

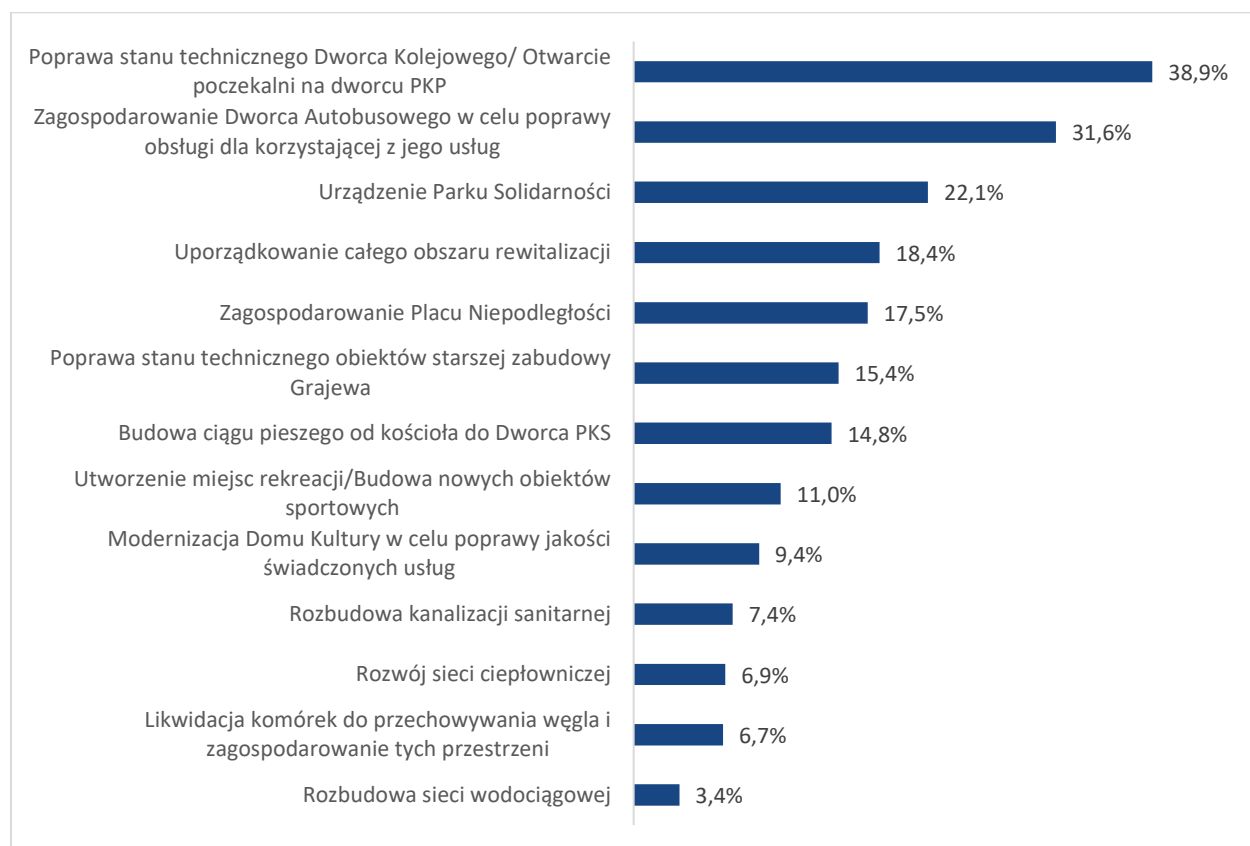
WYKRES 25. PROBLEMY Z JAKIMI ZMAGA SIĘ PRZESTRZEŃ USŁUGOWA/HANDLOWA NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCA ZAMIESZKANIA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Wśród pytań skierowanych do mieszkańców Grajewa było również to, jakie inwestycje respondenci widzieliby w pierwszej kolejności na obszarze rewitalizacji. Okazuje się, że 38,9% badanych wskazało na poprawę stanu technicznego dworca kolejowego / otwarcie poczekalni na dworcu PKP. Nieco mniej popularną inwestycją, wskazywaną przez prawie jedną trzecią badanych było zagospodarowanie dworca autobusowego w celu poprawy jego obsługi. Wydaje się więc, że sfera infrastruktury związanej z komunikacją publiczną stanowi w Grajewie duży problem. Ponadto ponad jedna piąta badanych chciałaby, aby w wyniku rewitalizacji urządzono Park Solidarności, a 18,4% deklaruje, że dobrze by było uporządkować cały obszar rewitalizacji. 17,5% respondentów uznało za najważniejsze zagospodarowanie Placu Niepodległości, 15,4% chciałoby poprawy stany technicznego starszych budynków, a 14,8% chciałoby budowy ciągu pieszego od kościoła do dworca PKS.

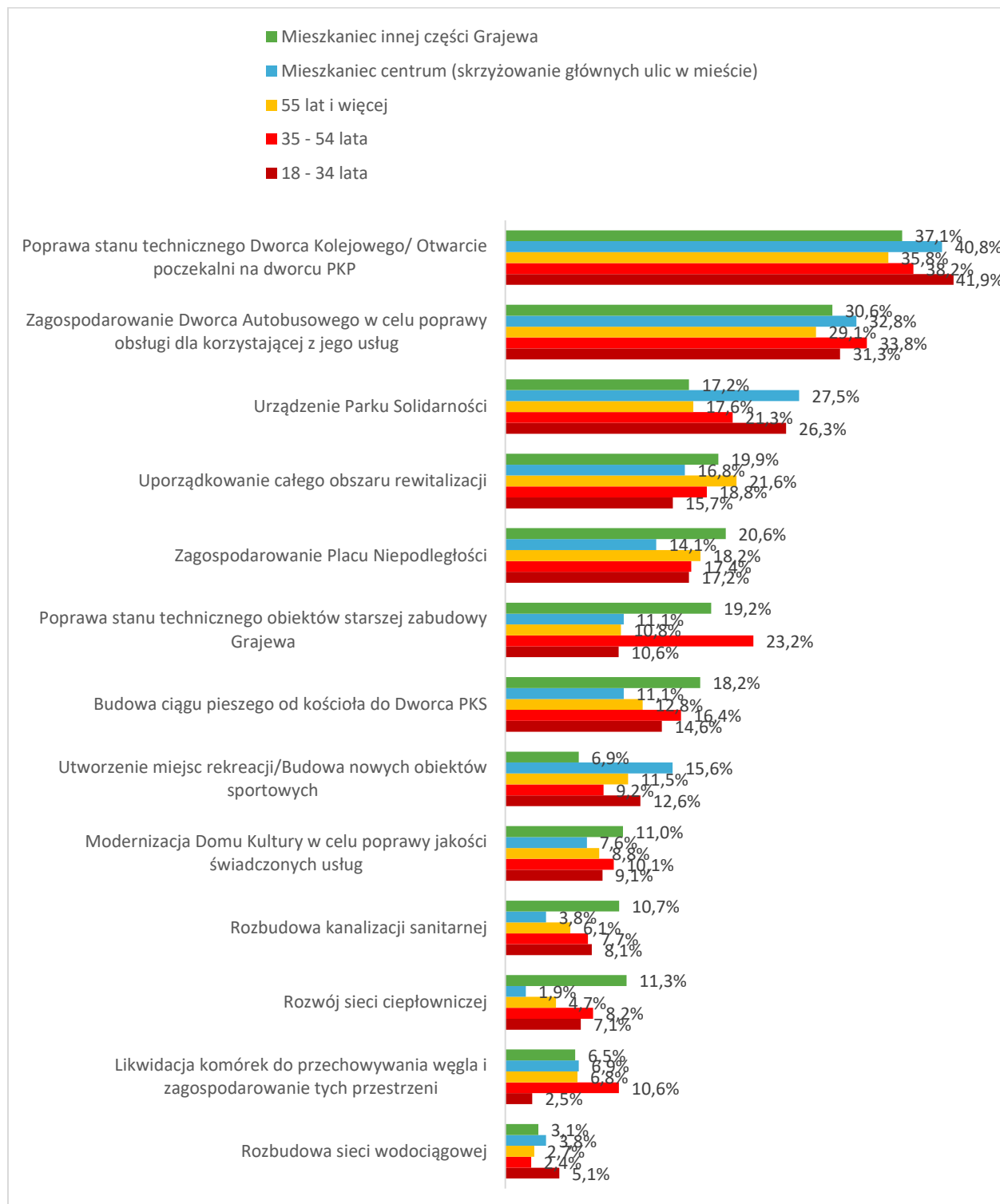
WYKRES 26. NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Potrzeby inwestycyjne, związane z procesem rewitalizacji różnią się pod względem miejsca zamieszkania i wieku mieszkańców Grajewa. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, częściej niż mieszkańcy innych części Grajewa spodziewają się po rewitalizacji poprawy strefy komunikacyjnej (dworzec PKP oraz dworzec autobusowy). Częściej także wskazywali na utworzenie Parku Solidarności oraz na budowę miejsc rekreacji, nowych obiektów sportowych. Zaś mieszkańcy innych części Grajewa częściej wskazują na poprawę stanu technicznego budynków, budowę ciągu pieszego od kościoła do dworca PKS, budowę kanalizacji sanitarnej czy sieci ciepłowniczej. Ponadto młodszym respondentom bardziej zależy na poprawie stanu Dworca Kolejowego, otwarciu poczekalni na dworcu, na urządzeniu Parku Solidarności, czy na budowie obiektów sportowych, oraz sieci wodociągowej. Natomiast starsi mieszkańcy Grajewa wskazywali częściej niż pozostałe grupy, że zależałoby im na uporządkowaniu całego obszaru rewitalizacji.

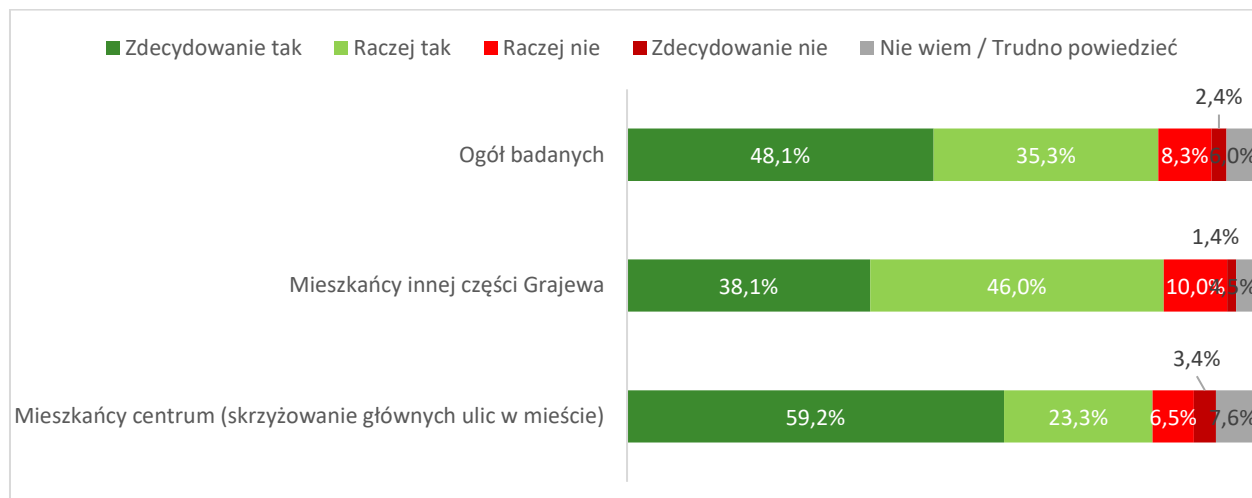
WYKRES 27. NAJWAŻNIEJSZE OCZEKIWANE INWESTYCJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA I WIEK RESPONDENTÓW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Mieszkańcy Grajewa deklarują, że czują się bezpiecznie w centrum miasta – 83,4% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Mieszkańcy z obszaru rewitalizacji częściej wskazywali na odpowiedź „zdecydowanie tak” niż mieszkańcy pozostałych obszarów Grajewa: 59,2% : 38,1%.

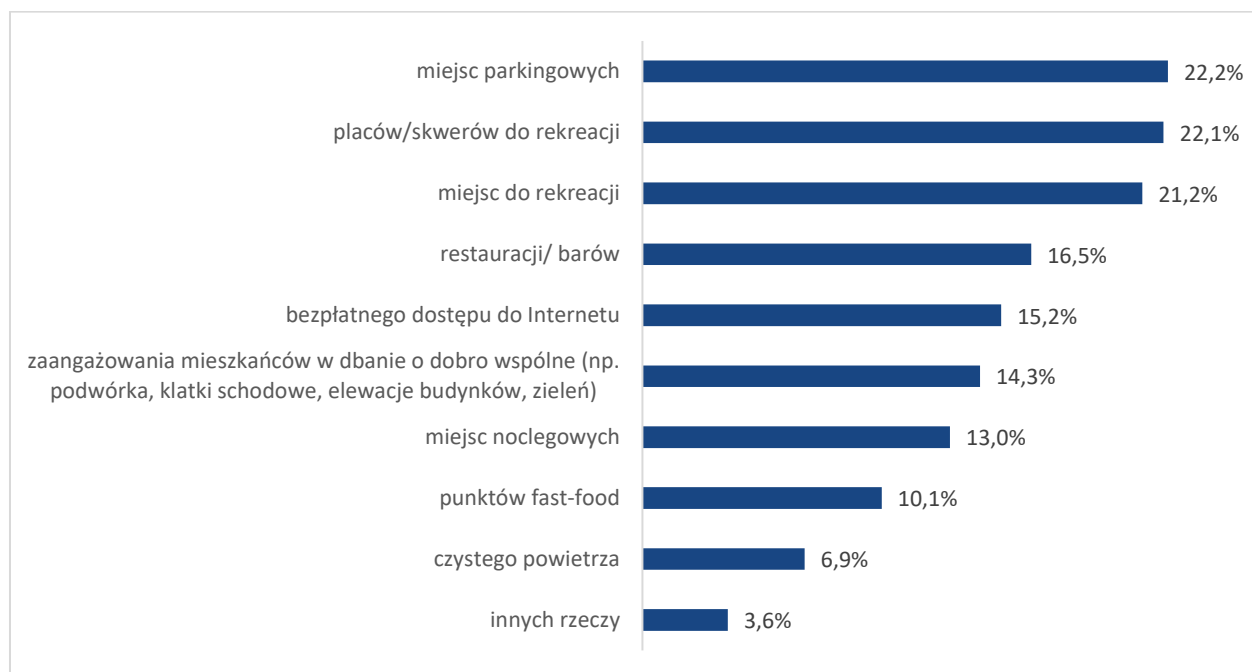
WYKRES 28. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA W CENTRUM MIASTA – ZESTAWIENIE OGÓLNE ORAZ W PODZIALE NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

To czego brakuje w Grajwie koresponduje z poprzednimi wynikami – w centrum brakuje przede wszystkim miejsc parkingowych – 22,2%, ale również placów, skwerów do rekreacji – 22,1% i samych miejsc do rekreacji – 21,2%. To trzy główne potrzeby zdefiniowane w centrum miasta. Ponadto 16,5% badanych wskazało na brak restauracji, barów, a 15,2% na brak dostępu do bezpłatnego Internetu.

WYKRES 29. TO, CZEGO RESPONDENTOM NAJBARDZIEJ BRAKUJE W NA OBSZARZE REWITALIZACJI

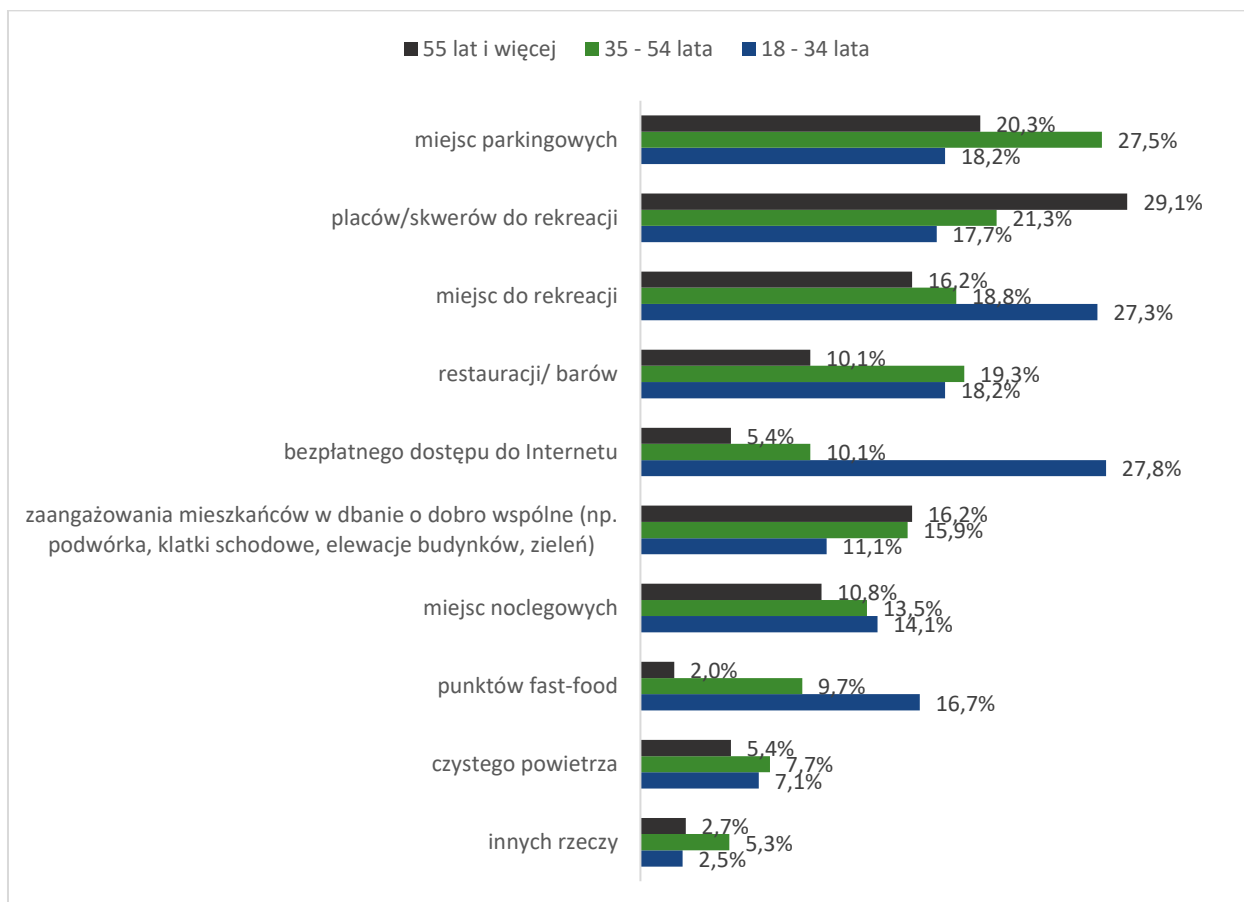

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA ILOŚCIOWE, 2017 ROK.

Potrzeby zagospodarowania na obszarze rewitalizacji kształtowały się różnie w poszczególnych przedziałach wiekowych. Młodszy mieszkańcy zdecydowanie częściej niż pozostałe grupy chcieliby w centrum miejsca do rekreacji, bezpłatnego dostępu do Internetu, a także punktów fast-food. Najstarsi mieszkańcy Grajewa częściej wskazywali na place, skwery służące do rekreacji, a osoby pomiędzy 35 a 54 rokiem życia potrzebują w centrum miejsc parkingowych. Respondenci ze starszych kategorii wiekowych – 35 – 54 lata oraz 55+ częściej niż najmłodsza grupa badanych wskazywali na

potrzebę zaangażowania mieszkańców w dbanie o dobro wspólne – o podwórka, klatki schodowe itp. Z restauracji, barów, które powstałyby na obszarze rewitalizacji korzystałaby zarówno najmłodsza grupa respondentów (18 – 34 lata), jak i osoby starsze (35 – 54 lata).

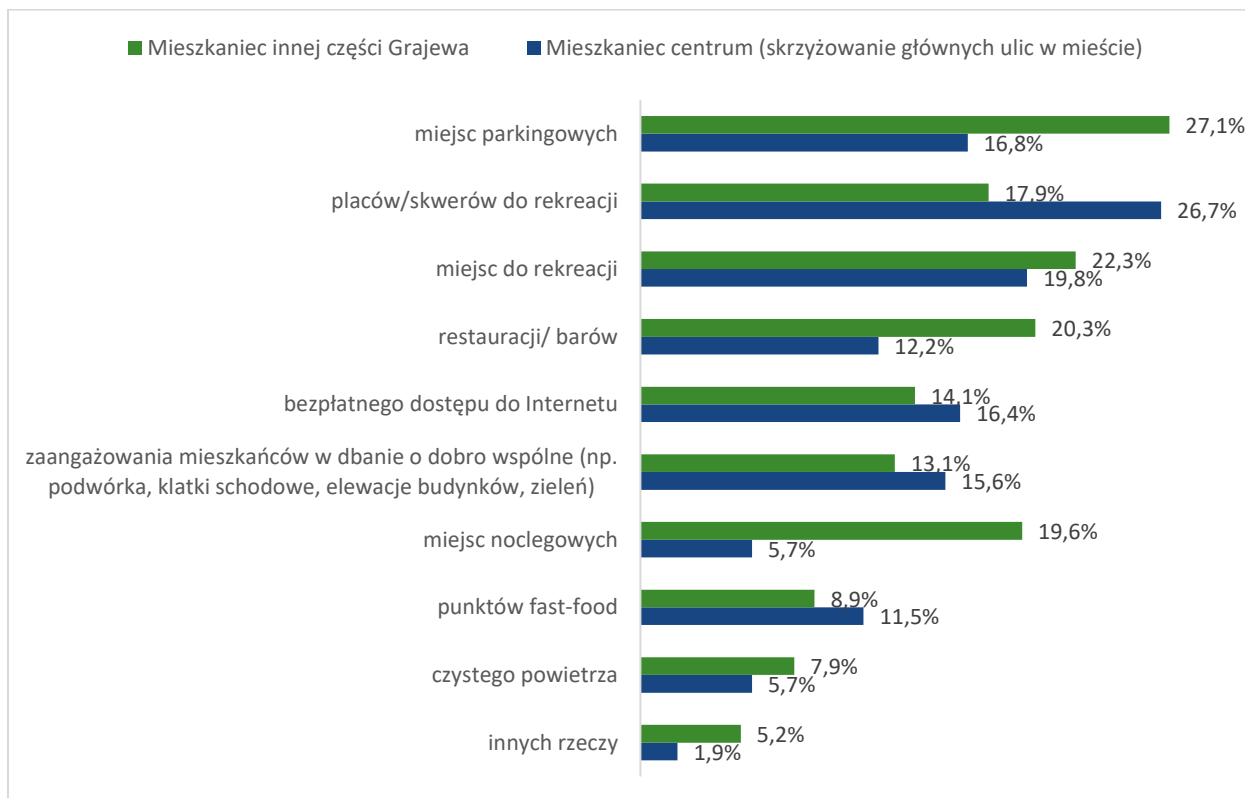
WYKRES 30. TO, CZEGO RESPONDENTOM NAJBARDZIEJ BRAKUJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI W DEKOMPOZYCJI NA WIEK

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

Biorąc pod uwagę podział na miejsce zamieszkania, mieszkańcy obszaru zdegradowanego częściej widzą w centrum place, skwery do rekreacji, bezpłatny dostęp do Internetu, częściej także potrzebują punktów fast-food oraz wskazują, że w centrum potrzebne byłoby zaangażowanie mieszkańców w dbanie o dobro wspólne. Mieszkańcy pozostałych miejsc Grajewa zdecydowanie częściej niż mieszkańcy centrum potrzebują miejsc parkingowych, restauracji, barów, miejsc do rekreacji, ale również miejsc noclegowych. Zdecydowanie częściej wiąże oni obszar rewitalizacji z rozrywką, rekreacją.

WYKRES 31. TO, CZEGO RESPONDENTOM NAJBARDZIEJ BRAKUJE NA OBSZARZE REWITALIZACJI W DEKOMPOZYCJI NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁAŚNIE, IB IPC SP. Z O.O., BADANIA IŁOŚCIOWE, 2017 ROK.

5.8 Podsumowanie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, potencjały obszaru rewitalizacji

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery społecznej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Przyczyny kumulacji tych zjawisk na obszarze rewitalizacji związane są z dominującą funkcją mieszkaniową, w której duży odsetek stanowi zabudowa komunalna i społeczna o niskim standardzie technicznym. Przyczyną pogłębiania się koncentracji ww. zjawisk społecznych są negatywne zmiany demograficzne, w tym znaczny ubytek mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przyczyną bezrobocia nie jest tylko brak miejsc pracy, lecz przede wszystkim niska aktywność na rynku pracy (ponad 50% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji to osoby bez kwalifikacji zawodowych).
- Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa pogłębiają się zjawiska związane z niepełnosprawnością oraz długotrwałą i ciężką chorobą. Znaczna skala odpływu ludności dotyczy przestrzeni zabudowy wielorodzinnej, blokowej, co należy uznać w dużym stopniu za naturalny proces. Niemniej jednak zjawisko to wpływa na zmniejszenie potencjału kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji.
- Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery gospodarczej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest zbudowanie pomysłu na rewitalizacji. Przestrzeń obszaru rewitalizacji to najbardziej pożądane miejsce prowadzenia działalności gospodarczej związanej z handlem i usługami na rzecz ludności. Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji może przyczynić się do zmniejszenia skali ubóstwa i bezrobocia.
- Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć, jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni. Obecnie przestrzeń śródmiejska Grajewo nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m. in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi.
- Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszaniu zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery środowiskowej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonazowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej.
- Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej.
- Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Na obszarze rewitalizacji konieczna jest przeprowadzenie kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy. Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.
- Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca (np. sceny plenerowej, placu) umożliwiającego organizację imprez masowych – integrujących lokalną społeczność. Ponadto brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób w wieku senioralnym a także oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Zwraca się również uwagę na fakt występowania problemów edukacyjnych – problemy z nauką i brak motywacji do nauki u dzieci z rodzin z problemami.
- Obszar rewitalizacji pełni ponadlokalną funkcję. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej.
- Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców.

Podsumowując wyniki analiz i diagnoz na obszarze rewitalizacji odnoszące się do sfery technicznej można wyciągnąć następujące kluczowe wnioski:

- Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Kwartał ten mógłby wypełnić lukę związaną z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej.
- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Z 22 obiektów komunalnych w mieście, znajdujących się w złym stanie technicznym, aż 20 zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji. Budynki mieszkaniowe są w złym stanie technicznym, mają najczęściej mały metraż, często nie mają podłączenia do wszystkich mediów np. kanalizacji. Ponadto wiele do zyczenia pozostawia także elewacja większości budynków, a powszechnym sposobem ogrzewania zabudowań w centrum miasta są piece, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji.

Poszukując potencjałów sfery przestrzenno-funkcjonalnej na obszarze rewitalizacji warto zwrócić na kapitał kulturowy, który należy postrzegać przez pryzmat lokalizacji instytucji kultury na obszarze rewitalizacji. Instytucje poprzez swoją działalność mogą przyczynić się do rozwoju społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Do instytucji kultury zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji możemy zaliczyć:

- Grajewską Izbę Historyczną
- Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia im. J.S. Bacha
- Grajewskie Centrum Kultury
- Miejską Bibliotekę Publiczną
- Kino
- Centrum Tradycji Mleczarstwa – Muzeum Mleka
- Klub Hades

Partnerami rewitalizacji powinny stać się nie tylko instytucje kultury wymienione powyżej, ale również ludzie kultury: artyści, animatorzy, edukatorzy, zorganizowane środowiska pasjonatów i miłośników poszczególnych obszarów kultury.

Inwestowanie w działalność kulturalną wymienionych instytucji kultury oraz osób związanych z kulturą, należy potraktować jako istotny mechanizm osiągnięcia celów rewitalizacji. W ramach procesu rewitalizacji należy prowadzić działania, które pozwolą mieszkańcom obszaru rewitalizacji otworzyć się na kulturę poprzez uczestnictwo w edukacji kulturalnej i udział w wydarzeniach kulturalnych ale także poprzez możliwość animowania i organizowania wydarzeń kulturalnych.

Instytucje kultury oraz osoby związane z kulturą mogą być nośnikami działań animacyjnych w zakresie edukacji kulturalnej na obszarze rewitalizacji, mogą także działać na rzecz ożywienia społecznego. Aby w pełni wykorzystać ich potencjał konieczne jest podjęcie działań i inwestycji (w tym modernizacyjnych), które przyczynią się do rozszerzenia oferty tych instytucji.

Atutem obszaru rewitalizacji może być również potencjał przestrzenno-funkcjonalny rozumiemy tu jako samo położenie obszaru rewitalizacji, a także wynikający z lokalizacji obiektów użyteczności publicznej oraz występowania terenów mogące pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe,

Obszar rewitalizacji położony jest w centralnej części miasta, w której m.in. koncentruje się szereg usług gospodarczych, w tym obiektów handlowych. Ponadto analiza Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazuje na ponadlokalną funkcję przestrzeni obszaru rewitalizacji. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg obiektów użyteczności publicznej, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy.

Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców. Wśród tych obiektów i terenów należy wymienić w szczególności:

- Park Solidarności – jest to duży teren zielony, który można przekształcić w miejsce integracji społecznej/miejsce spotkań, ale wymaga zagospodarowania i uporządkowania. Park Solidarności ma potencjał stania się głównym w mieście terenem pełniącym funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz kulturalne.
- Plac Niepodległości – jego potencjał tkwi w położeniu – centralna część obszaru rewitalizacji u zbiegu dróg krajowych nr 61 i 65, w pobliżu zabytkowego kościoła. Teren ten po modernizacji i zagospodarowaniu może stać się miejscem lokowania małej działalności gospodarczej (głównie o charakterze gastronomicznym) oraz miejscem spacerów i spotkań dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- Kwartal zabudowy przy ul. Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, jako potencjalna przestrzeń wizerunkowa centrum miasta.
- Obiekt Dworca PKP – potencjał dworca może zostać uwolniony po przywróceniu funkcji dworca kolejowego (głównie poprzez działania mające na celu podniesienie jakości obsługi pasażerów) oraz po realizacji projektów zakładających rozwój działalności handlowej na terenie dworca. Ponadto można wykorzystać potencjał turystyczny dworca PKP – jest to bowiem obiekt zabytkowy
- Obiekt Wieży ciśnień – potencjał Wieży ciśnień tkwi w jej walorach turystyczno-wypoczynkowych. Po przeprowadzeniu niezbędnych działań rewitalizacyjnych i modernizacyjnych Wieża ciśnień może pełnić funkcję punktu widokowego.
- Niezagospodarowane przestrzenie, mogące służyć budowie ścieżek rowerowych i innych ciągów komunikacyjnych pomiędzy obszarami rewitalizacji i innymi częściami miasta.
- Niezagospodarowane podwórza miejskie lub podwórza, które poprzez obecną zabudowę (tzw. „chlewiki”), ograniczają możliwość realizacji projektów polegających na tworzeniu miejsc spotkań i wypoczynku mieszkańców okolicznych budynków.

6. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele oraz kierunki rewitalizacji

Ustawa w art. 15 ust 1 p. 3 i 4 stanowi, że Gminny Program Rewitalizacji zawiera w szczególności opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, a także cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzennie – funkcjonalnych i technicznych.

Wizja obszaru rewitalizacji jest więc wyobrażanym stanem tego obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych. Wizja wskazuje na istotne dążenia i aspiracje, związane z chęcią dokonania zasadniczej zmiany obrazu obszaru, na którym koncentruje się szereg problemów, w tym społecznych. Kompleksowe podejście do rewitalizacji oznacza, że działania podejmowane na rzecz wychodzenia ze stanu kryzysowego powinny wpisywać się w szerszy nurt realizacji polityki rozwoju całej gminy i jej otoczenia, w szczególności otoczenia powiązanego funkcjonalnie z gminą. Proces rewitalizacji powinien być prowadzony w sferach społecznej, przestrzennej i gospodarczej, tj. być ukierunkowany na wieloaspektowe podejście oraz rezultaty.

Pomysł na kluczowe, oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji powiązano z wnioskami wynikającymi z przeprowadzonej diagnozy, co zaprezentowano na poniższym schemacie.

TABELA 39. KLUCZOWE OCZEKIWANE PRZEMIANY OBSZARU REWITALIZACJI

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
Sfera społeczna	
Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Przyczyny kumulacji tych zjawisk na obszarze rewitalizacji związane są z dominującą funkcją mieszkaniową, w której duży odsetek stanowi zabudowa komunalna i społeczna o niskim standardzie technicznym. Przyczyną pogłębiania się koncentracji ww. zjawisk społecznych są negatywne zmiany demograficzne, w tym znaczny ubytek mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przyczyną bezrobocia nie jest tylko brak miejsc pracy, lecz przede wszystkim niska aktywność na rynku pracy (ponad 50% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji to osoby bez kwalifikacji zawodowych).	Oczekiwane jest zmniejszanie skali negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności ubóstwa oraz bezrobocia. Istotną znaczenie dla realizacji tej części przemian będzie zwiększenie aktywności zawodowej, rozwój oferty rynku pracy, zarówno z udziałem przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, jak również spoza tego obszaru.
Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa pogłębiają się zjawiska związane z niepełnosprawnością oraz długotrwałą i ciężką chorobą. Znaczna skala odpływu ludności dotyczy	Zakłada się zmniejszenie skali odpływu ludności z obszaru rewitalizacji. Związane to będzie z poprawą standardu mieszkań oraz zwiększeniem atrakcyjności przestrzeni publicznych. Oczekuje się realizacji skutecznej pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym, starszym, samotnym, ciężko chorym.

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
<p>przestrzeni zabudowy wielorodzinnej, blokowej, co należy uznać w dużym stopniu za naturalny proces. Niemniej jednak zjawisko to wpływa na zmniejszenie potencjału kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji.</p>	
<p>Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.</p>	<p>Podnoszenie kapitału społecznego realizowane będzie poprzez szereg działań o różnym charakterze. Zakłada się budowanie tożsamości mieszkańców obszaru rewitalizacji m. in. poprzez poprawę jakości przestrzeni mieszkaniowych i publicznych obszaru rewitalizacji.</p> <p>Zakłada się również włączenie mieszkańców do współuczestnictwa w realizacji szeregu przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Aktywne uczestnictwo mieszkańców związane będzie z docieraniem z informacją o działaniach rewitalizacyjnych bezpośrednio do mieszkańców i przekazanie im kompetencji dot. współdecydowania o ich ostatecznym kształcie.</p> <p>Istotna dla podnoszenia kapitału społecznego będzie integracja społeczna, budowana m. in. poprzez udział w szeregu imprez oraz aktywności kulturalnych.</p> <p>Zwiększenie kapitału społecznego następować będzie również dzięki napływowi na obszar rewitalizacji nowych mieszkańców, w wyniku poprawy standardu mieszkań i przestrzeni publicznych.</p>
Sfera gospodarcza	
<p>Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest zbudowanie pomysłu na rewitalizacji. Przestrzeń obszaru rewitalizacji to najbardziej pożądane miejsce prowadzenia działalności gospodarczej związanej z handlem i usługami na rzecz ludności. Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji może przyczynić się do zmniejszenia skali ubóstwa i bezrobocia.</p>	<p>Nastąpi wzrost aktywności gospodarczej przedsiębiorstw oraz osób mieszkających na obszarze rewitalizacji. Oczekiwane jest również przyciągnięcie nowych inwestycji na obszar rewitalizacji, w szczególności takich, które wspierać będą rewitalizację przestrzenną.</p>
<p>Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć, jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni. Obecnie przestrzeń śródmiejska Grajewa nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m. in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi.</p>	<p>Oczekiwane jest podnoszenie atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji poprzez poprawę atrakcyjności przestrzeni obszaru rewitalizacji, m. in. poprzez rewitalizację zdegradowanego kwartału centrum miasta w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki.</p>

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszaniu zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.	Realizowana będzie współpraca podmiotów publicznych z przedsiębiorstwami z Grajewa, ukierunkowana na aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe bezrobotnych mieszkańców z obszaru rewitalizacji.
Sfera środowiskowa	
Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonazowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej.	Istotną pozytywną zmianą dla mieszkańców obszaru rewitalizacji będzie powstanie drogi ekspresowej S61, która wyprowadzi ruch tranzytowy poza przestrzeń miasta. Oczekuje się, że realizacja tej inwestycji nastąpi w perspektywie kilkuletniej, czyli w perspektywie realizacji programu rewitalizacji. Spowoduje to znaczną poprawę warunków akustycznych oraz jakości powietrza atmosferycznego. Wpłynie na poprawę jakości życia i podniesie atrakcyjność przestrzeni mieszkaniowej oraz publicznej na obszarze rewitalizacji.
Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej.	Oczekuje się realizacji inwestycji związanych z rozwojem sieci ciepłowniczej na obszarze rewitalizacji, co wpłynie na poprawę jakości powietrza atmosferycznego w sezonie grzewczym. Rozwój sieci ciepłowniczej poprawi jakość życia i podniesie standard mieszkań na obszarze rewitalizacji.
Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji.	Oczekuje się inwestycji poprawiających stan sieci kanalizacyjnej. Wpłynie to pozytywnie na jakość życia, w tym podniesie standard mieszkań oraz jakość przestrzeni publicznych (m.in. ul. Popiełuszki i parku Solidarności).
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	
Na obszarze rewitalizacji konieczna jest przeprowadzenie kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy. Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym. Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Kwartał ten	Kompleksowość rewitalizacji oznacza potrzebę zaangażowania szeregu partnerów publicznych oraz prywatnych w realizację przemian na obszarze rewitalizacji. Oczekiwane jest przywracanie harmonii zabudowy śródmiejskiej, inwestowanie w przestrzenie publiczne oraz kształtowanie terenów zielonych. Przywracanie harmonii zabudowy śródmiejskiej związane będzie z remontami i modernizacjami obiektów mieszkalnych, przeciąganiem nowych inwestycji na obszar rewitalizacji, wyburzaniem obiektów o złym stanie technicznym. W odniesieniu do przestrzeni publicznych nastąpi poprawa stanu zagospodarowania m. in. obiektu dworca kolejowego, dworca autobusowego, przestrzeni podwórek, natomiast w odniesieniu do terenów zieleni, przestrzeni parku Solidarności, skwerów zieleni przy Placu Niepodległości oraz przy ul. Mickiewicza.

Kluczowe wnioski wynikające z diagnozy	Oczekiwane przemiany na obszarze rewitalizacji
<p>mógłby wypełnić lukę związaną z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej. Obszar rewitalizacji pełni ponadlokalną funkcję. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Dom Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej. Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców.</p>	<p>Ww. przemiany realizowane będą w perspektywie wieloletniej. Istotnym krokiem milowym pozytywnych przemian będzie rewitalizacja kwartału centrum miasta przy ul. Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. W tej części miasta możliwe jest powstanie nowej przestrzeni wizerunkowej miasta.</p>
<p>Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca (np. sceny plenerowej, placu) umożliwiającego organizację imprez masowych – integrujących lokalną społeczność. Ponadto brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób w wieku senioralnym a także oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Zwraca się również uwagę na fakt występowania problemów edukacyjnych – problemy z nauką i brak motywacji do nauki u dzieci z rodzin z problemami.</p>	<p>Na obszarze rewitalizacji kształtowana będzie atrakcyjna oferta kulturalna. Oferta w szczególności sposobu kierowana będzie do coraz liczniejszej grupy osób w wieku senioralnym. Zakłada się zaadaptowanie przestrzeni parku Solidarności do możliwości organizacji imprez plenerowych. Na obszarze rewitalizacji realizowanych będzie szereg przedsięwzięć wspierających edukację i kształcenie.</p>
<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Z 22 obiektów komunalnych w mieście, znajdujących się w złym stanie technicznym, aż 20 zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji. Budynki mieszkaniowe są w złym stanie technicznym, mają najczęściej mały metraż, często nie mają podłączenia do wszystkich mediów np. kanalizacji. Ponadto wiele do życzenia pozostawia także elewacja większości budynków, a powszechnym sposobem ogrzewania zabudowań w centrum miasta są piece, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji.</p>	<p>Oczekiwana jest systematyczna poprawa stanu technicznego obiektów mieszkalnych oraz wyburzenie obiektów mieszkalnych i gospodarczych, będących w złym stanie technicznym. Nastąpi również rozwój sieci ciepłowniczej oraz modernizacja sieci kanalizacyjnej.</p>

Wizja przemian na **obszarze rewitalizacji** (czyli wizja tego obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych) **POWINNA BYĆ SPÓJNA** z wizją rozwoju całego obszaru, w skład którego wchodzi obszar rewitalizacji.

Spójność wizji obszarów wskazanych do rewitalizacji, analizowana była w odniesieniu do **Programu Rozwoju Miasta Grajewo na lata 2016-2023**, w której sformułowano misję rozwoju miasta.

Misja Miasta Grajewo zdefiniowana w wyżej wymienionej strategii brzmi:

„GRAJEWO DYNAMICZNIE ROZWIJAJĄCYM SIĘ MIASTEM ZAPEWNIAJĄCYM WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCOM I DOGODNE WARUNKI DO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI POPRZECZ EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU WEWNĘTRZENGÓ, ATRAKCYJNEGO POŁOŻENIA I NAPŁYWU INWESTYCJI ZEWNĘTRZNYCH”

Wizja obszaru rewitalizacji powinna nawiązywać do celów rozwoju zdefiniowanych dla miasta. W ten sposób działania rewitalizacyjne wpisując się będą w cele polityki rozwoju, co umożliwi komplementarne rozwiązywanie problemów obszaru rewitalizacji oraz wykorzystanie jego atutów.

Misja rozwoju miasta podkreśla szczególne znaczenie potencjału wewnętrznego, atrakcyjnego położenia i napływu inwestycji zewnętrznych dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Obszar rewitalizacji, który w głównej mierze koncentruje się w centralnej części miasta, powinien zatem wykorzystywać swoje atuty, po to, aby stać się miejscem atrakcyjnym nie tylko dla mieszkańców, ale także dla turystów. Obszar rewitalizacji powinien także być zamieszkały przez kreatywnych i aktywnych mieszkańców, a aktywność i kreatywność powinna być wzmacniana przez działalność instytucji publicznych oraz inicjatywy oddolne. Ponadto przestrzeń centrum miasta powinna stać się atrakcyjnym miejscem do życia, z rozwiniętą funkcją mieszkaniową, rekreacyjną, kulturalną i usługową.

Wizja obszaru rewitalizacji powinna również odnieść się do głównych problemów obszaru rewitalizacji:

- Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.
- Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.
- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.
- Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.
- Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego.
- Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań.
- Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.

- Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.
- Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.
- Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym.
- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.

Przystępując do formułowania wizji przemian określono również misję rewitalizacji w Grajewie, rozumianą jako nadrzędny cel prowadzonych działań rewitalizacyjnych, który prowadzić będzie do osiągnięcia obrazu przyszłości opisanego przez wizję.

Misją rewitalizacji w Grajewie jest: „Ożywić Centrum Grajewa”

„Ożywienie Centrum Grajewa” rozumiane będzie następująco:

- Zbudować społeczeństwo obywatelskie, w którym mieszkańcy aktywnie działają na rzecz lokalnej społeczności, integrują się w stworzonych do tego przestrzeniach.
- Zapewnić spójność społeczną.
- Wspierać rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, którzy w nowych przestrzeniach rozwijają własny biznes.
- Stworzyć atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne, które są przedmiotem dumy mieszkańców.
- Zlikwidować bariery architektoniczne i funkcjonalne i sprawić, że będzie to estetyczny, funkcjonalny i inspirujący obszar miasta.
- Zaktywizować do współdziałania instytucje i ludzi.
- Zapewnić dobre warunki do mieszkania i życia.

Logika definiowania poszczególnych elementów misji rewitalizacji, które docelowo tworzą elementy struktury operacyjnej dokumentu (celów), zaprezentowana została poniżej:

TABELA 40. ELEMENTY MISJI ORAZ CELE I KIERUNKI REWITALIZACJI

Misja	Cel	Główny problem	Kierunki działań
1. Zbudować społeczeństwo obywatelskie, w którym mieszkańcy aktywnie działają na rzecz lokalnej społeczności, integrują się w stworzonych do tego przestrzeniach.	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.	Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.	- aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, - wspieranie działalności organizacji pozarządowych, jako istotnego partnera przemian społecznych, - tworzenie przestrzeni do integracji społecznej,

		<p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.</p>	
2. Zapewnić spójność społeczną.	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, - realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie, - zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
3. Wspierać rozwój przedsiębiorczości mieszkańców, którzy w nowych przestrzeniach rozwijają własny biznes.	Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa. Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów. Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć, jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni.	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, - tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji.
4. Stworzyć atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne, które są przedmiotem dumy mieszkańców.	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym. Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu przestrzeni publicznych oraz wspólnych, w tym: podwórek, parków, skwerów, chodników, dróg - porządkowanie terenów zieleni miejskiej - tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych - tworzenie miejsc gdzie mogą być realizowane przedsięwzięcia plenerowe integrujące mieszkańców.

		Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.	
5. Zlikwidować bariery architektoniczne i funkcjonalne i sprawić, że będzie to estetyczny, funkcjonalny i inspirujący obszar miasta.	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	<p>Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonazowych.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań.</p> <p>Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lobbowanie na rzecz realizacji inwestycji drogowych leżących poza kompetencjami Miasta, mającymi na celu poprawę układu komunikacyjnego miasta i regionu (drogi krajowe oraz drogi ekspresowe) - poprawa drożności komunikacyjnej w przestrzeni obszaru rewitalizacji, m. in. poprzez tworzenie ciągów pieszych, dróg rowerowych, miejsc parkingowych, stref wydzielonych z ruchu, - poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych, - modernizacja sieci kanalizacyjnej, - rozwój sieci ciepłowniczej.
6. Zaktywizować do współdziałania instytucje i ludzie.	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.	<p>Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej, - tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży - kształtowanie i rozwój oferty kulturalnej oraz rozrywkowej, - pozyskanie do współpracy i kształcenie liderów społeczności lokalnych.
7. Zapewnić dobre warunki do mieszkania i życia.	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.	<p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych, - likwidacja zdegradowanych obiektów mieszkalnych i gospodarczych, - przyciąganie nowych inwestycji mieszkaniowych na obszar rewitalizacji, - poprawa standardu mieszkań poprzez przyłączenie do sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, remonty części wspólnych, termomodernizacje.

Mając na uwadze powyżej sformułowane oczekiwane dążenia przemian na obszarze rewitalizacji, cel nadrzędny oraz cele rewitalizacji, sformułowano oczekiwany obraz przyszłości obszaru rewitalizacji, tj. wizję po zrealizowaniu szeregu przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI:

W 2027 roku obszar rewitalizacji Grajewa rozwija się w sposób zrównoważony, stanowiąc dobry przykład dla innych miast w regionie w prowadzeniu rewitalizacji.

Każdy grajewianin wie, na czym polega rewitalizacja. Dzięki prowadzonej rewitalizacji miasto jest im bliskie, chcą tu zostać i aktywnie uczestniczą w jego rozwoju.

Ożywiony Plac Niepodległości wraz z nowo powstałym deptakiem (ul. Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki) oraz przyległymi ulicami stanowią oś życia miejskiego, są miejscem w którym mieszkańcy chcą spotykać się, spędzać wolny czas, robić zakupy. Każdy mieszkaniec ma tu teraz swoje ulubione miejsce, w którym chętnie przebywa. Poprawiony układ komunikacyjny wyzwolił obszar zrewitalizowany spod dominacji ruchu kołowego. Centrum Grajewa stało się przyjazne dla pieszych i rowerzystów.

Centrum Grajewa ma nowy wizerunek. Wypiękniło zarówno w obszarze tkanki mieszkaniowej, jak i atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym kwaterów ulic i podwórek, z dużą ilością zieleni. W efekcie prowadzonych działań obszar rewitalizacji jest miejscem atrakcyjnym pod względem zamieszkania jak i inwestowania.

Udaje się znacząco ograniczyć zjawisko wykluczenia społecznego. Zadbano o najważniejsze potrzeby mieszkańców.

Zrewitalizowane centrum Grajewa stało się miejscem przyjaznym dla mieszkańców. Mieszkańcy aktywnie uczestniczą w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, integrują się w nowo stworzonych

przestrzeniach, włączają się w procesy decyzyjne i wspólnie z władzami angażują w tworzenie bliskiego im Grajewa.

Na potrzeby identyfikacji i spójności przekazu, obszar rewitalizacji będzie określany jako „**Centrum Grajewa**”. Jest to nazwa, którą powszechnie używają mieszkańcy tego terenu i symbolicznie odnosi się do całego kompleksowego planu zmian.

Proces rewitalizacji to jednocześnie nowa identyfikacja obszaru zdegradowanego. Na potrzeby identyfikacji procesu rewitalizacji w Grajewie stworzono logo, które ma symbolizować zmianę na tym obszarze. W związku z tym, że rewitalizacji to skoordynowany proces i złożony jest z wielu obszarów działań, opracowano logo składające się z czterech obszarów o funkcjonalnych powiązaniach:

- Społecznym,
- infrastrukturalnym (przestrzennym i technicznym),
- środowiskowym,
- gospodarczym.

Działania rewitalizacyjne planowane są w taki sposób by były komplementarne „zazębiały się” oraz aby były skoncentrowane. Całość działań składa się na program, czyli plan działań rewitalizacyjnych, którego wykonanie ma zahamować proces degradacji i przywrócić żywotność w obszarze Centrum Grajewa, który został zdiagnozowany jako zdegradowany.

REWITALIZACJA
CENTRUM GRAJEWA

7. Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią ostatnie ogniwo struktury operacyjnej programu rewitalizacji. Poszczególne projekty i przedsięwzięcia przypisane zostały do celów rewitalizacji, nawiązując bezpośrednio do oczekiwanych kierunków działań rewitalizacyjnych.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje na konieczność dość precyzyjnego określenia poszczególnych zamierzeń rewitalizacyjnych. Zdecydowano się te zamierzenia zaprezentować w jednolity sposób, za pomocą kart projektów.

Program rewitalizacji przygotowany jest przed Gminę, jednak w celu zwiększenia skuteczności prowadzonych działań zakłada się również udział innych podmiotów, także prywatnych (np. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, etc.).

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że program rewitalizacji powinien zawierać informacje o planowanych działaniach rewitalizacyjnych, w tym:

- identyfikację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. takich, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Na tej liście każdy projekt/przedsięwzięcie rewitalizacyjne powinno zawierać co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce przeprowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji;
- charakterystykę (zbiorczy opis) innych, uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tj. takich, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji.

Mając na uwadze powyższe, poszczególne projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne przypisane zostały do dwóch list:

- Listy podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych – obejmujących najważniejsze projekty, wynikające z diagnozy obszaru oraz jego potrzeb, jak również wpisujące się w cele i kierunki działań zdefiniowane dla obszaru rewitalizacji, które zostały dość precyzyjnie zdefiniowane, zawierające m. in. takie elementy jak: opis przedmiotu projektu, szacunkowa wartości, oczekiwane rezultaty, sposób ich pomiaru, podmiot realizujący, oczekiwane źródła finansowania, jak też terminy realizacji,
- Listy pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych – obejmującej pozostałe pomysły, których nie udało się dość szczegółowo rozplanować na etapie tworzenia programu rewitalizacji, choćby ze względu na odległy termin realizacji, brak dostatecznej wiedzy nt. sposobu realizacji, etc., a także projekty o mniejszej skali oddziaływania.

Poszczególne projekty przypisane zostały do celów rewitalizacji. Za wyzwanie postawiono sobie wypracowanie projektów, które bezpośrednio realizowane będą na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji, próbując bezpośrednio dokonać zmiany negatywnych zjawisk (tzw. projekty kluczowe – które mogą być finansowane np. ze środków EFS). Do tych projektów dołączono przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym (twarde), które uzupełniają działania miękkie.

Nabór na projekty rewitalizacyjne miał charakter otwarty. Informacje były zamieszczone na stronach Internetowych:

- www.grajewo.pl
- www.rewitalizacja.grajewo.pl
- www.bip.um.grajewo.pl

Nabór na projekty rewitalizacyjne trwał w terminie od 16.05.2017 r. do 29.05.2017 r. W tym czasie wpłynęło w formie elektronicznej 12 propozycji projektów, które ujęto w programie rewitalizacji.

Poniżej w formie kart projektów umieszczono opisy poszczególnych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Układ projektów nawiązuje do układ celów, tj. w pierwszej kolejności ujęto projekty przypisane do celu 1, itd.

PROJEKT NR 1.1	
WSPARCIE OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych, jako istotnego partnera przemian społecznych, poprzez wspieranie i rozwój wolontariatu.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt polegać będzie na aktywizacji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, m. in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • promowanie wśród społeczności lokalnej i samych osób starszych i niepełnosprawnych aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej. • poprawę dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem. • stałe diagnozowanie potrzeb ludzi osób starszych i niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokojenia. • propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia. • pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się objęcie pomocą społeczną 50 osób starszych i niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji oraz utworzeniem wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym (10 wolontariuszy).	
Sposób oceny i miary	Lista osób objętych wsparciem oraz lista wolontariuszy.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu – 50 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019-2021	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 1.2 UTWORZENIE CENTRUM EDUKACJI SPECJALNEJ W GRAJEWIE POPRZEC PRZEKSZTAŁCENIE ZESPOŁU SZKÓŁ SPECJALNYCH IM. JANA PAWŁA II W GRAJEWIE W SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY W GRAJEWIE ORAZ ROZBUDOWĘ JEGO BAZY SZKOLNEJ.	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. Tworzenie przestrzeni do integracji społecznej.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt będzie polegał na wybudowaniu na posesji szkolnej skrzydła dydaktyczno-rehabilitacyjnego oraz zaadaptowaniu istniejącego budynku szkolnego na potrzeby internatu specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego. Odbiorcą przedsięwzięcia będą przede wszystkim niepełnosprawni mieszkańcy powiatu grajewskiego i ich środowiska oraz osoby niepełnosprawne zamieszkujące w powiatach sąsiednich. Nowy budynek zaprojektowany jest z myślą o usprawnieniu nauczania, rewalidacji i rehabilitacji niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, jak również po to, aby stworzyć tym osobom i ich środowiskom, odpowiednie warunki, służące zmniejszeniu występujących u nich skutków niepełnosprawności oraz izolacji społecznej. Przewiduje się, że ze specjalistycznych usług oferowanych przez Centrum Edukacji Specjalnej będą korzystali uczniowie w wieku od 3 do 25 roku życia z różnymi deficytami rozwojowymi i niepełnosprawnościami sprzężonymi, jak na przykład z niepełnosprawnościami odnoszonymi się do dyspozycji intelektualnej, narządu ruchu, wzroku, słuchu, a także z autyzmem i zaburzeniami zachowania.</p>

Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Ełcka 11 w Grajewie, nr działki 1042/3	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Powiat Grajewski	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zrealizowanie powyższego przedsięwzięcia umożliwi Miastu Grajewo rozwiązanie wielu problemów społecznych środowisk osób niepełnosprawnych. Zapewni dostęp osobom niepełnosprawnym do specjalistycznego poradnictwa, edukacji, terapii, rehabilitacji itp. w miejscu nieodległym od miejsca ich zamieszkania. Stworzone zostaną nowe miejsca pracy związane z zapewnieniem całodobowej opieki, świadczeniem nowych usług rewalidacyjnych i pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Poprawie ulegnie ponadto wygląd pierzei ul. Ełckiej, która bardzo zyska na tej inwestycji, ponieważ nowy budynek nawiązywać będzie architektonicznie do jej stylu i charakteru urbanistycznego. Zasłonięte zostaną też w ten sposób wielorodzinne budynki mieszkaniowe na osiedlu Centrum w Grajewie, które charakteryzują się niskimi walorami estetycznymi i nieciekawą zabudową.	
Sposób oceny i miary	Wskaźnikiem rezultatu będzie liczba, co najmniej stu niepełnosprawnych osób korzystających codziennie z zajęć specjalistycznych prowadzonych przez Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie. Stworzonych zostanie co najmniej pięć nowych stanowisk pracy.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021-2023	3,5 mln zł	100% Budżet państwa i powiatu grajewskiego oraz PFRON

**PROJEKT NR 1.3
CENTRUM „NOWA DROGA”**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji. Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych, jako istotnego partnera przemian społecznych, poprzez wspieranie i rozwój wolontariatu.

	3. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Utworzenie Centrum Społecznościowego w lokalu na terenie obszaru rewitalizacji – narzędzia komunikacji z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, sektorem gospodarczym oraz miejsca działań integrujących i aktywizujących wszystkie grupy mieszkańców zamieszkujących obszar rewitalizacji.</p> <p>Stworzenie w ramach Centrum przestrzeni w której będą mogły spędzać czas zarówno dzieci, rodzice, jak i osoby starsze oraz realizacja działań mających na celu aktywizację społeczną grup zagrożonych wykluczeniem mieszkających na terenie obszaru rewitalizacji, wdrażane będą programy edukacyjne i animacyjne.</p> <p>Centrum będzie miejscem, w którym mieszkańcy będą otrzymywać informacje na temat sieci wsparcia działającej na terenie Grajewa. Informacje będą dotyczyły poradnictwa specjalistycznego, terapii uzależnień, możliwości aktywizacji społecznej oraz zawodowej.</p> <p>Centrum będzie też miejscem informowania mieszkańców w przystępnej formie o celach rewitalizacji i jej planowanym przebiegu w ich bezpośrednim otoczeniu oraz kreowanie postaw obywatelskich, nastawionych na odpowiedzialność i dbałość o wspólne dobro.</p> <p>W ramach Centrum organizowanych będzie szereg działań edukacyjnych i animacyjnych. Będą to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dyżury w Centrum, - praca streetworkerów w terenie, - spotkania z książką, - warsztaty kulinarne – międzypokoleniowe, - warsztaty plastyczne dla dzieci, - ściana marzeń dla całych rodzin, - warsztaty wokalne dla dzieci i seniorów, - kino „pod chmurką”, - integracyjne pikniki podwórkowe, itp. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Grajewskie Centrum Kultury przy ul. Wojska Polskiego 22 – lokalizacja biura Centrum, przedsięwzięcie realizowane na całym obszarze rewitalizacji	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Organizacje pozarządowe / Miasto Grajewo.	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego	
Sposób oceny i miary	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i pracy Centrum.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie,.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2017-2027	900 tys. zł (realizacja ciągła)	<ul style="list-style-type: none"> • PO Pomoc Techniczna nalata 2014-2020 • RPO WP 2014-2020 • Miasto Grajewo • Inne źródła
-----------	---------------------------------	---

PROJEKT NR 2.1 GRAJEWSKIE CENTRUM AKTYWNEJ INTEGRACJI		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala zjawisk związanych z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą. Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Wsparcie uczestników projektu obejmuje pracę socjalną z wykorzystaniem kontraktu socjalnego, udział w działaniach z zakresu aktywnej integracji społecznej, takich jak: trening umiejętności społecznych, pomoc psychologiczna oraz działania z zakresu aktywnej integracji zawodowej w postaci wsparcia doradcy zawodowego, szkoleń zawodowych oraz indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego – 50 osób.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się objęcie pomocą społeczną 50 osób.	
Sposób oceny i miary	Lista uczestników projektu.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu – 50 osób.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2017	227 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII.

		<p>POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15% Miasto Grajewo
--	--	--

PROJEKT NR 2.2 PRZECIWDZIAŁANIE WYSTĘPOWANIU NEGATYWNYCH ZJAWISK NA OBSZARZE REWITALIZACJI		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt polegać będzie na realizacji kilku działań, które przyczynić się będą do zmniejszenia negatywnych zjawisk społecznych związanych z uzależnieniami, przede wszystkim poprzez zapobieganiu ich powstawania.</p> <p>Projekt zakłada prowadzenie działań szkoleniowych na rzecz kadry specjalistów i terapeutów, w celu zwiększenia ich wiedzy oraz umiejętności.</p> <p>W ramach projektu zakłada się opracowanie, upowszechnianie i dystrybucję materiałów edukacyjnych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz osób i podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.</p> <p>W ramach projektu przeprowadzona zostanie kampania informacyjna na obszarze rewitalizacji związana z przeciwdziałaniem uzależnieniom.</p>	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się zahamowanie trendu wzrostowego liczby osób uzależnionych, w tym od alkoholu oraz zmniejszenie skali problemu dot. uzależnień od narkotyków i dopalaczy.	
Sposób oceny i miary	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu (zmniejszenie o 25% w ciągu 3 lat od zakończenia realizacji projektu w stosunku do danych sprzed rozpoczęcia realizacji projektu).	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	
Przewidywany termin realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło

przedsięwzięcia		finansowania
2019 - 2021	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji 15% Miasto Grajewo

<p style="text-align: center;">PROJEKT NR 2.3 WSPARCIE RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM NA OBSZARZE REWITALIZACJI</p>	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt przewiduje realizację pomocy społecznej dla rodzin poprzez wspieranie materialne rodzin z obszaru rewitalizacji z systemu pomocy społecznej, funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych oraz prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>Projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizację i finansowanie dożywianie w szkołach dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich z obszaru rewitalizacji, • Zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich. • Organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich. • Organizacja akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich. • Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW	

PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Zakłada się objęcie pomocy 50 rodzin z obszaru rewitalizacji.	
Sposób oceny i miary	Rezultatem projektu będzie zmniejszenie skali ubóstwa na obszarze rewitalizacji. Pomoc społeczna ukierunkowana będzie na wychodzenie z ubóstwa, co przyczyni się do spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2021	160 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 2.4 SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW NA OBSZARZE REWITALIZACJI	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt polegać będzie na dostosowaniu warunków pracy oraz struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie do potrzeb wynikających z diagnozy społecznej obszaru rewitalizacji.</p> <p>Projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • systematyczną diagnozą i monitoring istniejących problemów społecznych przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, • zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych, • realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów w jak najszerszym zakresie, • rozdzielenie pracy pracowników socjalnych od świadczeń rodzinnych, • wyposażenie pracowników socjalnych w mobilne terminale.
Lokalizacja	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo

przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia		
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Rezultatem projektu będzie skuteczniejsza realizacja pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji. Docelowo praca socjalna przyczyniać się będzie do zmniejszania skali wybranych negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności ubóstwa.	
Sposób oceny i miary	Rezultatem projektu będzie zmniejszenie skali ubóstwa na obszarze rewitalizacji. Pomoc społeczna ukierunkowana będzie na wychodzenie z ubóstwa, co przyczyni się do spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2021	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VII. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 3.1 UTWORZENIE REPREZENTACYJNEGO DEPTAKU W KWARTALE ULIC TRAUGUTTA, POPIEŁUSZKI, KILIŃSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO I PLACU NIEPODLEGŁOŚCI – ETAP I	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	<p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p>
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.</p> <p>Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.</p> <p>Jednocześnie centrum Grajewo pozbawione jest przestrzeni reprezentacyjnej, która pozytywnie wpływa na integrację społeczną, wizerunek miasta oraz na rozwój usług na rzecz ludności.</p>

	<p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likwidacja zdegradowanych obiektów mieszkalnych i gospodarczych. 2. Przyciąganie nowych inwestycji mieszkaniowych na obszar rewitalizacji, co oznacza zmniejszanie odpływu mieszkańców. 3. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 4. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 5. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 6. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Etap I projektu pod nazwą utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości polega na uwolnieniu przestrzeni śródmiejskiej, w której możliwe będzie wykonanie dalszych prac.</p> <p>Projekt polegać na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przesiedleniu mieszkańców zdegradowanych budynków do nowych lokalizacji, tj. budynków komunalnych zapewniających wyższy standard życia. W pierwszej kolejności poszukiwane będą lokalizacje znajdujące się na obszarze rewitalizacji 2. Rozbiórce komunalnych budynków o złym stanie technicznym oraz uprzątnięcie terenu pod budowę deptaka oraz terenu pod nową zabudowę. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>Budynki typowane do rozbiórki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ul. Traugutta 6, nr działki – 963/2, • ul. Traugutta 1 i 3 - nr działki 942, • ul. Piłsudskiego 5A - nr działki 942, • Pl. Niepodległości 14,15, - nr działki 939/1, 	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Uwolnienie przestrzeni śródmiejskiej. Uprzątnięcie terenu pod budowę deptaka oraz terenu pod nową zabudowę. Przesiedlenie rodzin z budynków o złym stanie technicznym. Rozbiórka przynależnych budynków gospodarczych. Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Znikną budynki o złym stanie technicznym. Uwolniona zostanie przestrzeń w obrębie kwartałów ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Placu Niepodległości, która umożliwi realizację pomysłu na stworzenie atrakcyjnej śródmiejskiej przestrzeni (projekt związany z utworzeniem deptaku).</p>	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	<p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich.</p>	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018-2019	160 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ,

		<p>Działanie 8.5 Rewitalizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> 15% Miasto Grajewo
--	--	---

<p style="text-align: center;">PROJEKT NR 3.2 UTWORZENIE REPREZENTACYJNEGO DEPTAKU W KWARTALE ULIC TRAUGUTTA, POPIEŁUSZKI, KILIŃSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO I PLACU NIEPODLEGŁOŚCI – ETAP II</p>	
<p style="text-align: center;">OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA</p>	
Cele projektu	<p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p>
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.</p> <p>Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki.</p> <p>Jednocześnie centrum Grajewa pozbawione jest przestrzeni reprezentacyjnej, która pozytywnie wpływa na integrację społeczną, wizerunek miasta oraz na rozwój usług na rzecz ludności.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likwidacja zdegradowanych obiektów mieszkalnych i gospodarczych. 2. Przyciąganie nowych inwestycji mieszkaniowych na obszar rewitalizacji, co oznacza zmniejszanie odpływu mieszkańców. 3. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 4. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 5. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 6. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Etap II projektu pod nazwą utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości polega na budowie reprezentacyjnej uliczki/deptaku, który ma stanowić centrum życia miejskiego handlowo-rekreacyjnego, którego oś będzie zamykać wieża kościelna od strony Placu Niepodległości oraz skwer zieleni od strony ul. Popiełuszki. Wzdłuż powstałego deptaku otworzą się atrakcyjne tereny umożliwiające tworzenie zabudowy usługowo-mieszkaniowej. Realizacja projektu poprawi wizerunek centrum Grajewa, uatrakcyjni przestrzeń w oczach przedsiębiorców, będzie stymulacją do rozwoju działalności gospodarczej.</p> <p>W ramach projektu powstanie utwardzony reprezentacyjny ciąg pieszo-jezdny, wraz z oświetleniem ulicznym, kanalizacją deszczową oraz małą architekturą.</p>

Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Przestrzeń pomiędzy Placem Niepodległości, ul. Traugutta i ul. Popiełuszki Dz. Nr 937/1, 937/2, 942, 964/2	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).	
Sposób oceny i miary	Zostanie utworzona nowa przestrzeń miejska.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekułtywowana na obszarach miejskich.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019-2021	400 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 4.1 ZAGOSPODAROWANIE PARKU SOLIDARNOŚCI ORAZ TWORZENIE TERENÓW ZIELONYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Dotyczy to również terenów zielonych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną, widoczne m. in. w obrębie parku Solidarności.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 2. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt polegać będzie na zagospodarowaniu przestrzeni parku Solidarności poprzez urządzenie zieleni, nowe nasadzenia oraz pielęgnację i regulację istniejącej zieleni, remont istniejących i budowę nowych ścieżek parkowych, montaż małej architektury: ławek, koszy na śmieci, stołów biesiadnych, fontann itp., przebudowę wejścia do parku, schodów terenowych i rampy oraz ogrodzenia, montaż samoczyszczących toalet parkowych podłączonych do istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej i energetycznej, montaż urządzeń sportowych, budowę placu zabaw,

	budowę przepustów parkowych, remont linii brzegowej istniejących stawów, remont dojazdów, budowę wiat i pergoli parkowych, rozbudowę systemu kanalizacji deszczowej, rozbudowę instalacji: elektroenergetycznej, wodno-kanalizacyjnej.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji - działki o nr ewid. 1361/3, 1361/5, 1361/6, 1361/7, 1361/10, 1361/20, 1361/23, 1361/27 (powstała po podziale działki nr 1361/26), 1416, 1435/3, 1730/1, 2935/2, 2940/1, 2940/2, 2942, 1415, 2907/1, 1737 – łączna powierzchnia ok. 8,6 ha.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Realizacja inwestycji ma na celu zwiększenie powierzchni zagospodarowanych terenów zieleni dostępnych dla mieszkańców na obszarze rewitalizacji oraz edukację ekologiczną mieszkańców. Wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych lub zmodernizowanych terenów zieleni (1).	
Sposób oceny i miary	Ogólnodostępna powierzchnia terenów zielonych na obszarze rewitalizacji. Przeprowadzenie wśród mieszkańców miasta Grajewo ankiety „przed” i „po” realizacji przedsięwzięcia.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2017 - 2021	6,5 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 25% Miasto Grajewo, • 75% PO Infrastruktura i Środowisko

PROJEKT NR 4.2 POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W OBRĘBIE PLACU NIEPODLEGŁOŚCI I UDOSTĘPNIENIE JEJ NA CELE SPOŁECZNE	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Dotyczy to również terenów zielonych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 2. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 4. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/	Projekt zakłada: 1. Uporządkowanie zagospodarowania Placu Niepodległości poprzez wykonanie

realizowanych zadań	<p>nowych nawierzchni placu miejskiego wraz z nawierzchnią ulic, chodników i alejek, urządzenie skwerów zieleni na placu (wykonanie kompozycji kwiatowych oraz nasadzeń drzew i krzewów), budowę obiektów małej architektury (np. wodotrysk lub kurtyna wodna wkomponowana w plac, miejsce dla matek z dziećmi, miejsca odpoczynku – ławki, pergole, strefa Wi-Fi z możliwością ładowania telefonów, zestawy koszy na śmieci do selektywnego gromadzenia odpadów .</p> <p>2 Przesunięcie istniejącego Pomnika Niepodległości w bardziej reprezentacyjną część placu, nie kolidującą z ruchem pieszym.</p> <p>3. Montaż stojaków do parkowania rowerów. Zadanie przyczyniać się będzie do rozwoju alternatywnych w stosunku do komunikacji samochodowej środków transportu. Projekt polegać będzie na montażu na terenie obszaru rewitalizacji stojaków służących parkowaniu rowerów 20 szt. Obecnie w centrum Grajewa brakuje stanowisk, w których można bezpiecznie zaparkować rower. Odbiorcami projektu będą mieszkańcy Grajewa, którzy będą chcieli dotrzeć do lokalizacji znajdujących się na terenie rewitalizowanym rowerem, pozostawiając samochód w garażu.</p>	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Plac Niepodległości, dz. Nr 1163/2, 922/2, 923/3 wybrane lokalizacje obszaru rewitalizacji (dotyczy stojaków na rowery).	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewa	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).	
Sposób oceny i miary	Ogólnodostępna powierzchnia terenów zielonych na obszarze rewitalizacji. Ocena poprzez ankietowanie zadowolenia społecznego – miarą powinien być stopień wykorzystania obiektów, np. ilość osób korzystających średnio w ciągu dnia lub miesiąca.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 - opracowaniu projektu 2019 – 2021 zagospodarowania terenu	740 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja • 15% Miasto Grajewa

**PROJEKT NR 4.3
POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W OBRĘBIE ULICY POPIEŁUSZKI**
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie
----------------------	---

	publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Dotyczy to również terenów zielonych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 2. Tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 4. Zwiększanie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt zakłada zagospodarowanie i urządzenie terenu pomiędzy ul. Popiełuszki a torami kolejowymi (wcześniej użytkowanego jako dworzec PKS).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na części terenu zostanie urządzony zielony skwer zamykający od strony zachodniej reprezentacyjny deptak. Zostaną wykonane nowe nawierzchnie chodników i alejek, urządzenie skwerów zieleni na placu (wykonanie kompozycji kwiatowych oraz nasadzeń drzew i krzewów), budowę obiektów małej architektury (np. wodotrysk lub kurtyna wodna, miejsce dla matek z dziećmi, miejsca odpoczynku – ławki, pergole, strefa Wi-Fi z możliwością ładowania telefonów, zestawy koszy na śmieci do selektywnego gromadzenia odpadów . 2. Na części terenu zakłada się urządzenie utwardzonego parkingu obsługującego centrum Grajewa. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Popiełuszki , dz. nr 2527/15, 2527/17	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewa	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Docelowy wskaźnik rezultatu: liczba nowoutworzonych przestrzeni publicznych (1).	
Sposób oceny i miary	Ogólnodostępna powierzchnia terenów zielonych na obszarze rewitalizacji. Ocena poprzez ankietowanie zadowolenia społecznego – miarą powinien być stopień wykorzystania obiektów, np. ilość osób korzystających średnio w ciągu dnia lub miesiąca.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 - opracowaniu projektu 2019 – 2021 zagospodarowania terenu	550 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja • 15% Miasto Grajewa

PROJEKT NR 4.4		
BUDOWA NAWIERZCHNI JEZDNI ORAZ KANALIZACJI DESZCZOWEJ W UL. POPIEŁUSZKI W GRAJEWIE		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.</p> <p>Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów, w tym wysokotonażowych, co wpływa na jego degradację.</p> <p>Mieszkańcy miasta oraz obszaru rewitalizacji wskazują na niedostatek miejsc parkingowych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa drożności komunikacyjnej w przestrzeni obszaru rewitalizacji. 2. Modernizacja sieci kanalizacyjnej. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Realizacja inwestycji obejmuje swym zakresem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowę kanalizacji deszczowej • budowa nawierzchni jezdni z betonu asfaltowego o pow. • budowa wjazdów oraz parkingów z kostki brukowej betonowej • budowa nawierzchni chodników z kostki brukowej betonowej • założenie zieleni 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji - działki o nr ewid. 2527/17, 2527/15, 969/2, 961/1, 923/4, 946/1, 2527/13, 957/2, 955/6, 954/2, 952/2, 949/2, 870/10, 947/4, 870/8, 3159/10, 3159/18, 945/2	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: poprawiony stan techniczny drogi wraz infrastrukturą siecią przy ul. Popiełuszki.</p> <p>Docelowo inwestycja wspierać będzie poprawę wizerunku obszaru rewitalizacji oraz poprawa życia mieszkańców poprzez budowę nowej nawierzchni drogi, nawierzchni chodników oraz wjazdów na posesje mieszkańców. Ponadto założenie terenów zielonych doda uroku przestrzeni miejskiej. Przewidziana inwestycja podniesie walory estetyczne terenu oraz funkcjonalne.</p>	
Sposób oceny i miary	Poprawiony stan techniczny drogi wraz infrastrukturą siecią przy ul. Popiełuszki.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2017	1,24 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.5 Rewitalizacja 15% Miasto Grajewo
------	-------------	--

PROJEKT NR 4.5 BUDOWA BRAKUJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – SIĘĆ KANALIZACJI SANITARNEJ		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań.</p> <p>Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja sieci kanalizacyjnej. 2. Poprawa standardu mieszkań i przyciąganie nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji. 3. Tworzenie przestrzeni publicznych wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt zakłada zaprojektowanie i budowę sieci kanalizacji sanitarnej do budynków zlokalizowanych na Placu Niepodległości, przy ul. Traugutta i ul. Piłsudskiego.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Sieć kanalizacji sanitarnej powinna zostać doprowadzona do budynków położonych na Placu Niepodległości 17, przy ul. Piłsudskiego 1, 3, 5, 7, 9, 11, przy ul. Traugutta – wszystkie budynki.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki rezultatu: zwiększenie dostępu do sieci ciepłowniczej. Zwiększenie dostępu do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Ponadto Likwidacja osadników (szamb) spowoduje poprawę stanu środowiska, poprawi warunki życia mieszkańców.</p>	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane podłączone do sieci ciepłowniczej i kanalizacyjnej.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2018 – projektowanie, 2019 – 2020 – budowa sieci kanalizacyjnej	150 tys. zł	100% Miasto Grajewo, POLIŚ (NFOŚiGW)
---	-------------	---

PROJEKT NR 4.6 BUDOWA OSIEDLWEJ SIECI CIEPLNEJ WRAZ Z PRZYŁĄCZAMI Z RUR PREIZOLOWANYCH DO BUDYNKÓW W GRAJEWIE W OBSZARZE REWITALIZACJI NA TERENIE MIASTA GRAJEWÓ		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Rozwój sieci ciepłowniczej. 2. Poprawa standardu mieszkań i przyciąganie nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Projekt dotyczy budowy osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie. Odbiorca: właściciel/administrator obiektu, lokalu położonego na obszarze rewitalizacji na terenie Miasta Grajewo.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji na terenie Miasta Grajewo.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie 19-203 Grajewo, ul. Targowa 2	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: zwiększenie dostępu do sieci ciepłowniczej. Przedsięwzięcie wpłynie na poprawę jakości środowiska, m.in. przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczeń powietrza.	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane podłączone do sieci ciepłowniczej.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – 2025	10 mln zł	100% PEC Sp. z o.o., inne zewnętrzne środki

PROJEKT NR 4.7
BUDOWA BRAKUJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – SIĘĆ CIEPŁOWNICZA

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Rozwój sieci ciepłowniczej. 2. Poprawa standardu mieszkań i przyciąganie nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Zaprojektowanie i budowa sieci ciepłowniczej do budynków zlokalizowanych na Placu Niepodległości, przy ul. Traugutta i ul. Piłsudskiego.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Sieć ciepłownicza powinna zostać doprowadzona do budynków położonych na Placu Niepodległości 17, przy ul. Piłsudskiego 1, 3, 5, 7, 9, 11, przy ul. Traugutta – wszystkie budynki.	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Grajewie, Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: zwiększenie dostępu do sieci ciepłowniczej. Likwidacja lokalnych kotłowni i pieców węglowych (w których spalane są również odpady) spowoduje ograniczenie niskiej emisji CO ₂ i pyłów do środowiska, poprawi warunki życia mieszkańców	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane podłączone do sieci ciepłowniczej.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – projektowanie, 2019 - 2020 – budowa sieci	200 tys. zł	100% PEC Sp. z o.o., Budżet miasta, Inwestorzy prywatni-właściciele przyłączanych do sieci budynków

PROJEKT NR 5.1
POPRAWA WYPOSAŻENIA W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ UŁATWIAJĄCĄ DOSTĘP DO USŁUG DLA OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM ORAZ ZWIĘKSZENIE KOMFORTU PRACY

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości.

	<p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej. 2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, 3. Realizacja przedsięwzięć pomocy społecznej na rzecz osób dotkniętych lub zagrożonych alkoholizmem, przemocą w rodzinie. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Poprawa stanu infrastruktury służącej pomocy społecznej pozwoli na efektywniejsze prowadzenia działań pomocy społecznej na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ponadto obiekt położony jest bezpośrednio na obszarze rewitalizacji, co pozytywnie wpłynie na jakość przestrzeni publicznej.</p> <p>Projekt polegać będzie na modernizacji budynku przy ul. Strażackiej 6, w którym mieści się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, Zakład Administracji Domów Mieszkalnych w Grajewie (zarządca budynków komunalnych w mieście) i Urząd Miasta Grajewo oraz modernizacja budynku przy ul. Strażackiej 6a, w którym mieści się Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie i Urząd Miasta Grajewo. W zakresie realizowanych zadań wchodzić będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja budynku mająca na celu dostosowanie go dla potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych oraz innych korzystających mieszkańców, • zlikwidowanie barier architektonicznych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich i dziecięcych, • wykonanie modernizacji instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego, • wykonanie niezbędnych remontów instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • montaż klimatyzacji, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>ul. Strażacka 6, 19-200 Grajewo, dz. Nr 870/2 ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo, dz. Nr 870/6</p>	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	<p>Miasto Grajewo</p>	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Rezultatem projektu będzie poprawiony stan obiektu infrastruktury społecznej (2 obiekty), co umożliwi prowadzenie skuteczniejszej pomocy społecznej na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji. Poprawi się również jakość przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Poprawiony stan obiektu infrastruktury społecznej (2 obiekty).</p>	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	<p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich.</p>	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2022	1,8 mln. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA VIII. INFRASTRUKTURA DLA

		<p>USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, Działanie 8.4 Infrastruktura społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> 15% Miasto Grajewo
--	--	---

PROJEKT NR 5.2		
ŚWIETLICA BIBLIOTECZNA – MIEJSCE SPOTKAŃ CZYTELNIKÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej. 2. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 3. Tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4. Kształtowanie i rozwój oferty kulturalnej oraz rozrywkowej. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Projekt będzie polegać na wynajęciu dodatkowego pomieszczenia, jego przebudowie, wyremontowaniu i przystosowaniu go do potrzeb świetlicy bibliotecznej poprzez wyposażenie sali w nowe meble, gabloty oraz niezbędny sprzęt. W pomieszczeniu będą odbywać się m.in. spotkania autorskie, warsztaty dla dzieci, imprezy cykliczne, wystawy. Odbiorcą przedsięwzięcia są mieszkańcy Grajewo. Pozyskanie nowej sali stworzy warunki, umożliwiające rozszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej, co wpłynie na aktywne uczestnictwo społeczności lokalnej w życiu kulturalnym biblioteki.</p>	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>Pomieszczenie znajduje się na Os. Broniewskiego 3, 19-200 Grajewo, obok Oddziału dla Dzieci MBP, w tym samym budynku.</p>	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	<p>Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie ul. Wojska Polskiego 20 19-200 Grajewo</p>	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Powstanie świetlicy bibliotecznej podniesie atrakcyjność jednostki. MBP będzie mogła w pełni zaspokajać potrzeby i oczekiwania społeczności z zakresu edukacji, informacji, a także poszerzyć ofertę kulturalną biblioteki i realizować nowe pomysły (np. konferencje, konkursy, spotkania tematyczne dla dorosłych). Powiększenie przestrzeni bibliotecznej m.in. zaktywizuje społeczność lokalną wokół książki oraz promocji kultury literackiej, a także przyczyni się do ograniczenia spadku czytelnictwa.</p> <p>Wskaźniki rezultatu: utworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej (1).</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Powstanie nowej infrastruktury społecznej.</p> <p>Ponadto sposobem weryfikacji będą opinie mieszkańców, a także informacje zamieszczane w mediach lokalnych na temat zajęć, warsztatów i spotkań prowadzonych w świetlicy bibliotecznej.</p>	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2018 - 2025 roku	160 tys. zł	100% Miasto Grajewo
------------------	-------------	---------------------

PROJEKT NR 5.3 REWITALIZACJA HALI SPORTOWEJ MOSIR JAKO DOBRA ZMIANA NA NOWE WYZWANIA		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja aktywności mieszkańców. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej. 2. Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji. 3. Tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4. Kształtowanie i rozwój oferty kulturalnej oraz rozrywkowej.	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Funkcjonująca od kilkunastu lat hala sportowa Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Grajewie wymaga zabiegów kosmetycznych pozwalających na wykorzystywanie jej w bardzo szerokim zakresie. W pierwszej kolejności zostanie wymieniona posadzka hali na podłogę systemową spełniającą wymagania nowoczesnych standardów technologicznych. Następnie nastąpi wyposażenie w konstrukcje oraz sprzęt pozwalający na rozgrywanie meczów koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej oraz tenisa ziemnego. Odbiorcą projektu w pierwszej kolejności mają być osoby uprawiające różne sporty zarówno na poziomie zawodowym jak i amatorskim z obszaru rewitalizacji, bo głównie to oni są uczestnikami zajęć organizowanych na hali sportowej.	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Hala sportowa MOSiR w Grajewie ul. Strażacka 2	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	MOSiR Grajewo oraz UM Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: utworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej (1). Projekt przyczyni się do poprawy warunków do rozwoju aktywności sportowo – kulturalnej w mieście Grajewo. Zmodernizowana hala sportowa zdywersyfikuje możliwość uprawiania większej ilości dyscyplin sportowych, przyczyni się do rozwoju klubów sportowych, pobudzi mieszkańców do chętniejszego udziału w imprezach kulturalno – sportowych.	
Sposób oceny i miary	Zmodernizowana infrastruktura społeczna. Prowadzenie ewidencji osób korzystających z hali przed i po modernizacji.	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018 – 2019	267 tys. zł	100% Miasto Grajewo, programy ministerialne

PROJEKT NR 6.1 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 10A		
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 10A.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 10A - działka o nr ewid. 1058	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewa, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewa	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania

2019 - 2020	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo
-------------	-------------	---

PROJEKT NR 6.2 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW KOMUNALNYCH PRZY PL. NIEPODLEGŁOŚCI, UL. PIŁSUDSKIEGO	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa. Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji: 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Zakres projektu związane jest z termomodernizacją ciągu budynków komunalnych mieszkalno-usługowych o złym stanie technicznym tworzących zwartą pierzeję: ul. Piłsudskiego 3, 5, 7-9, Pl. Niepodległości 17. Zakres projektu obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła ciepłego, • wykonanie instalacji wodno-kanalizacyjnej, ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • wymiana pokrycia dachu, • rozbiórka przynależnych budynków gospodarczych • remont klatek schodowych, ewentualnie niezbędne przebudowy/rozbudowy poprawiające komunikację wewnątrz budynku • przebudowa śmietnika, • uprzątnięcie terenu pod nową zabudowę.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Doprowadzenie co i ccw oraz wykonanie termomodernizacji w pozostałych budynkach komunalnych: - przy ul. Piłsudskiego 3, 5, 7-9, nr działki – 941, 942, - przy Pl. Niepodległości 17, nr działki – 940,

Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (4). Ponadto przewiduje się ograniczenie emisji CO2.	
Sposób oceny i miary	Obiekty budowlane o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2019 - 2022	2,0 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

**PROJEKT NR 6.3
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KILIŃSKIEGO 5**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kilińskiego 5.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych,

	<ul style="list-style-type: none"> wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kilińskiego 5 - działka o nr ewid. 920	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2023 - 2024	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej 15% Miasto Grajewo

**PROJEKT NR 6.4
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. EŁCKA 5**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.

Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Ełckiej 5. Zakres projektu obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kęłcka 5 - działka o nr ewid. 1045	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2023 - 2024	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA		
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 13.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 13 - działka o nr ewid. 1372	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	<ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej 	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2025 - 2026	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze

		<p>mieszaniowym i budynkach użyteczności publicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15% Miasto Grajewa
--	--	--

PROJEKT NR 6.6 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 19	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 19.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 19 - działka o nr ewid. 1377
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewa, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewa
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.

Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2025 - 2026	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.7 TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. KOPERNIKA 21	
OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Kopernika 21.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci cieplnej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu.
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Kopernika 21 - działka o nr ewid. 1377

Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2025 - 2026	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

**PROJEKT NR 6.8
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. TRAUGUTTA 6A**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych.
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Traugutta 6A.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci cieplnej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i wężła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych

	<ul style="list-style-type: none"> wymianę stolarki okiennej i drzwiowej wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, wykonanie elewacji budynku, remont klatek schodowych, wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Traugutta 6A - działka o nr ewid. 963/2	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajowo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajowo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje: <ul style="list-style-type: none"> zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021 - 2022	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej 15% Miasto Grajowo

**PROJEKT NR 6.9
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. TRAUGUTTA 10**

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.

	<p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Traugutta 10. Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła ciepłego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Traugutta 10 - działka o nr ewid. 959	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Strażacka 6a, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1). Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawionym stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	<ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej 	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021 - 2022	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej • 15% Miasto Grajewo

PROJEKT NR 6.10
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU KOMUNALNEGO UL. ŁAZIENNA 9

OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cele projektu	Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.	
Powiązanie z problemami obszaru rewitalizacji	<p>Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców (gentryfikacja obszaru rewitalizacji pod względem społecznym) oraz starzeniem się społeczeństwa.</p> <p>Wpływ na ograniczanie zjawisk problemowych obszaru rewitalizacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie stanu technicznego obiektów mieszkalnych. 2. Poprawa estetyki miejsc i przestrzeni publicznych. 	
Zakres realizowanego przedsięwzięcia/ realizowanych zadań	<p>Zakres projektu związany jest z termomodernizacją budynku komunalnego mieszkalnego wielorodzinnego o złym stanie technicznym przy ul. Traugutta 6A. Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza budynku do sieci ciepłej, • wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i węzła cieplnego, • wykonanie instalacji ciepłej wody użytkowej, • wykonanie niezbędnych instalacji elektrycznych • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej • wykonanie docieplenia przegród zewnętrznych, • wykonanie elewacji budynku, • remont klatek schodowych, ewentualnie niezbędne przebudowy/rozbudowy poprawiające komunikację wewnątrz budynku, • wymiana pokrycia dachu. 	
Lokalizacja przedsięwzięcia/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji – ul. Łazienna 9 - działka o nr ewid. 1341/1	
Podmiot(y) realizujące przedsięwzięcie	Miasto Grajewo, ul. Łazienna 9, 19-200 Grajewo	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik rezultatu: liczba obiektów budowlanych o poprawionym stanie technicznym (1).</p> <p>Realizacja projektu spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmodernizowanie energetyczne budynku mieszkalnego wielorodzinnego • spadek emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na rok • zaoszczędzona energia elektryczna w stosunku rocznym • zaoszczędzona energia cieplna w stosunku rocznym 	
Sposób oceny i miary	Obiekt budowlany o poprawiony stanie technicznym.	
Wskaźniki specyficzne dla RPO	1) Liczba dodatkowych użytkowników energii podłączonych do inteligentnych sieci 2) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 3) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
Przewidywany termin realizacji przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2021 - 2022	800 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% RPO WP 2014-2020 OŚ PRIORYTETOWA V. GOSPODARKA

		<p>NISKOEMISYJNA, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej</p> <ul style="list-style-type: none">• 15% Miasto Grajewo
--	--	--

8. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W tym rozdziale ujęte zostały pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, tj. takie, których na etapie tworzenia programu rewitalizacji nie udało się szczegółowo zdefiniować, natomiast ich przyszła realizacja wykazuje zbieżność z celami rewitalizacji lub może wnieść wkład w rozwiązywanie problemów społecznych, koncentrujących się na obszarze rewitalizacji.

TABELA 41. POZOSTAŁE PROJEKTY I PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

CELE REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH I ZADANIA REWITALIZACYJNE, SZACUNKOWA WARTOŚĆ
<p>Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Zwiększanie aktywności społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO, 350 tys. zł • Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł • Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji, 100 tys. zł • Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych, 300 tys. zł • Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych, 350 tys. zł <p>Efekt: zwiększanie społecznego zaangażowania w sprawy publiczne</p>
<p>Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.</p>	<p>Przeciwdziałanie ubóstwu oraz bezrobociu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji, 500 tys. zł • Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji, 300 tys. zł • Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe, 300 tys. zł • Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł <p>Efekt: zmniejszanie skali ubóstwa oraz bezrobocia, przeciwdziałanie dziedziczeniu problemów</p>
<p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Przeciwdziałanie ubóstwu oraz bezrobociu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.), 500 tys. zł • Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji, 2 mln zł <p>Efekt: zmniejszanie skali ubóstwa oraz bezrobocia</p>
<p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna</p>	<p>Poprawa stanu przestrzeni publicznych oraz wspólnych, w tym: podwórek, parków, skwerów, chodników, dróg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP, 200 tys. zł • Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu

<p>i estetyczna przestrzeń miejska.</p>	<p>rowerowego i pieszego oraz oznakowanie, 2 mln zł</p> <ul style="list-style-type: none"> • Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP, 4 mln zł • Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną, 1 mln zł • Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych, 400 tys. zł <p>Efekt: Poprawa estetyki oraz funkcjonalności przestrzeni obszaru rewitalizacji</p> <p>Rozwój sieci ciepłowniczej i kanalizacyjnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel), 1 mln zł • Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ciepłej, 2 mln zł <p>Efekt: tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do inwestycji oraz zamieszkania.</p>
<p>Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Tworzenie lub modernizacja infrastruktury społecznej na rzecz integracji społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej, 350 tys. zł • Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej, 2 mln zł • Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych, 2 mln zł <p>Efekt: zwiększenie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej, rekreacyjnej miasta</p>
<p>Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.</p>	<p>Poprawa stanu technicznego obiektów mieszkalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych, 1 mln zł • Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru rewitalizacji, 300 tys. zł <p>Efekt: Poprawa stanu technicznego budynków, zmniejszenie strat ciepła</p>

Szacunkowa wartość realizacji pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych to 17,2 mln zł.

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Komplementarność to jedna z najistotniejszych cech programów rewitalizacji. Rewitalizacja jest procesem całościowej przemiany przestrzeni gminy, która charakteryzuje się szczególną koncentracją problemów.

W Grajewie główne problemy obszaru rewitalizacji związane są z koncentracją problemów społecznych oraz przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Wokół tych problemów zbudowany został pomysł na rewitalizację. Wyrazem tego są projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte w główne cele rewitalizacji.

Program rewitalizacji, będący bardzo precyzyjnie zdefiniowanym planem operacyjnym na rzecz wychodzenia ze stanów kryzysowych przestrzeni zdegradowanej, powinien być tak skonstruowany, aby zapewnić równowagę w eliminowaniu problemów, które z reguły wzajemnie się przenikają i są od siebie zależne (**komplementarność problemowa**).

Schemat komplementarności problemowej rewitalizacji w Grajewie przedstawia się następująco:

- Poszczególne cele programu rewitalizacji wykazują się silną spójnością i wzajemnym oddziaływaniem. Poszczególne cele zdefiniowane zostały w odpowiedzi na główne problemy obszaru rewitalizacji, bazując na jego atutach (więcej w rozdziałach: wizja, cele rewitalizacji). Pozwoliło to stworzyć logicznie powiązany plan operacyjny, opierający się ostatecznie na wybranych projektach rewitalizacyjnych. Projekty ujęte w niniejszym programie wypełniają wszystkie zdefiniowane cele. Efektywność podejmowanych działań związanych z wychodzeniem ze stanów kryzysowych (projekty miękkie) wzmacniania jest działaniami o charakterze infrastrukturalnym i organizacyjnym.
- Istotą programu jest ponadto oparcie się na potencjale instytucjonalnym oraz społecznym miasta, który tworzy szereg wyspecjalizowanych jednostek, świadczących usługi społeczne. Program rewitalizacji zakłada wzmocnienie tego potencjału, m. in. poprzez rozwój infrastruktury kultury, sportu, pomocy społecznej, jak również wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmocnienie kapitału społecznego.
- Komplementarność problemową uzupełnia związek programu rewitalizacji z celami i założeniami najważniejszych dokumentów planistycznych i strategicznych Miasta (zobacz rozdział: Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy).

Schemat komplementarności problemowej ukazano poprzez przypisanie poszczególnym celom projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

TABELA 42. SCHEMAT KOMPLEMENTARNOŚCI PROBLEMOWEJ PROGRAMU REWITALIZACJI

Cele rewitalizacji	Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne
<p>Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym. • Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej. • Projekt nr 1.3. Centrum „Nowa Droga”

	<p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO • Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji • Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji • Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych • Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych
<p>Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.</p>	<p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Integracji • Projekt nr 2.2. Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji • Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na obszarze rewitalizacji • Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji • Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe • Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji
<p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap I • Projekt nr 3.2. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap II <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.) • Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji, w tym m. in. utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości
<p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych</p>	<p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p>

<p>grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji • Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie Placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne • Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie ul. Popiełuszki • Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popiełuszki w Grajewie • Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej • Projekt nr 4.6.. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo • Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP • Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszo oraz oznakowanie • Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP • Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną • Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych • Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel) • Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ciepłej
<p>Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 5.1. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz zwiększenie komfortu pracy • Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji • Projekt nr 5.3. Rewitalizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej • Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej • Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych
<p>Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.</p>	<p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a • Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków komunalnych przy Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego • Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5

	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Ełcka 5 • Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13 • Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19 • Projekt nr 6.7. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21 • Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A • Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10 • Projekt nr 6.10. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łazienna 9 <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych • Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru rewitalizacji
--	--

Samo pojęcie komplementarności nie ogranicza się jednak tylko i wyłącznie do całościowego spojrzenia na problemy trawiące przestrzeń rewitalizacji. Przestrzeń miasta, na której gmina zamierza prowadzić rewitalizację jest częścią tkanki całego miasta – powiązaną z nią funkcjonalnie. Szereg procesów zachodzących w tej przestrzeni wynika z uwarunkowań i czynników występujących poza granicami obszaru rewitalizacji (**komplementarność przestrzenna**).

Do najważniejszych cech komplementarności przestrzennej rewitalizacji w Grajewie należy:

- Wszystkie projekty i przedsięwzięcia zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji,
- Obszar rewitalizacji to nieduża przestrzeń miasta, realizacja poszczególnych projektów, w tym związanych z przemianą przestrzenno-funkcjonalną – oddziaływać będzie pozytywnie na cały obszar rewitalizacji. Dotyczy to w szczególności przestrzeni Parku Solidarności, Placu Niepodległości oraz Dworca PKP.
- Projekty miękkie, społeczne oraz związane z rozwijaniem infrastruktury społecznej – co do zasady kierowane będą do mieszkańców obszaru rewitalizacji, bez defaworyzowania żadnej z grup społecznych.
- Z uwagi na swoją ponadlokalną funkcję przemiana obszaru rewitalizacji pozytywnie wpłynie na wiele aspektów funkcjonowania miasta Grajewa, wzmacniając jego rozwój oraz potencjały.
- Działania rewitalizacyjne w odniesieniu do sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej realizowane będą w przestrzeniach najbardziej zdegradowanych, a jednocześnie posiadających potencjał do kształtowania atrakcyjnej śródmiejskiej przestrzeni miejskiej.

TABELA 43. SCHEMAT KOMPLEMENTARNOŚCI PRZESTRZENNEJ PROGRAMU REWITALIZACJI

Część obszaru rewitalizacji	Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne
1. Kwartał ograniczony ulicami Traugutta, Popiełuszki, Placu Niepodległości oraz Wojska Polskiego.	<p>Stan docelowy: atrakcyjna przestrzeń śródmiejskiej, która wpłynie na aktywizację gospodarczą obszaru rewitalizacji (deptak śródmiejski, łączący Plac Niepodległości z ulicą Popiełuszki, w obrębie którego lokować się będą nowe działalności handlowe i usługowe).</p> <p>Cele: Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz</p>

	<p>przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p> <p>Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Krok 1. Uwolnienie przestrzeni.</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap I <p>Krok 2. Infrastruktura techniczna.</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popiełuszki w Grajewie Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza <p>Krok 3. Atrakcyjność funkcji mieszkaniowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków komunalnych przy Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5 Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10 <p>Krok 4. Atrakcyjność przestrzeni publicznej.</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie Placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w obrębie ul. Popiełuszki <p>Krok 5. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Piłsudskiego i Placu Niepodległości, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt nr 3.2. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap II Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel)
<p>2. Park Solidarności.</p>	<p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p> <p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji

<p>3. Ulica Strażacka.</p>	<p>Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 5.1. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz zwiększenie komfortu pracy • Projekt nr 5.3. Rewitalizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania
<p>3. Pozostałe lokalizacje, w tym projekty na rzecz całości obszaru rewitalizacji</p>	<p>Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji. Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym. • Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej. • Projekt nr 1.3. Centrum „Nowa Droga” <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO • Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji • Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji • Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych • Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych <p>Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna. Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Aktywnej Integracji • Projekt nr 2.2. Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji • Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na obszarze rewitalizacji • Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji • Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty

	<p>rozwojowe</p> <ul style="list-style-type: none">• Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji <p>Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none">• Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.) <p>Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.</p> <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie• Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP• Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych <p>Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.</p> <p>Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none">• Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji <p>Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none">• Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej• Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej• Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych <p>Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji</p> <ul style="list-style-type: none">• Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a• Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Ełcka 5• Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13• Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19• Projekt nr 6.7. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21• Projekt nr 6.10. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łazienna 9
--	--

Rewitalizacja jest procesem wieloletnim, a zdefiniowany na konkretny okres czasu program rewitalizacji, to dość precyzyjny plan operacyjny. Oznacza to, że w programie rewitalizacji należy także uwzględnić wymiar czasu – w szczególności poprzez nawiązanie do prowadzonych już

wcześniej działań. W ten sposób możliwe jest wykorzystanie oraz wzmacnianie rezultatów już wcześniej prowadzonych działań (**komplementarność międzyokresowa**).

Komplementarność międzyokresowa polegać będzie na:

- Kontynuowania działań modernizacyjnych oraz przemiany przestrzeni centrum miasta w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć zrealizowanych w okresie poprzedzającym przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji. W szczególności warto wspomnieć o działaniach modernizacyjnych zrealizowanych już w obrębie parku Solidarności gdzie powstał m. in. plac zabaw. Ponadto na obszarze rewitalizacji w obrębie ulicy Piłsudskiego realizowana była inwestycji modernizacji nawierzchni drogi.

Sukces rewitalizacji jest w dużym stopniu uzależniony od tego, czy uda się zrealizować szereg zaplanowanych, bardzo konkretnych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Projektowe podejście do realizacji programu rewitalizacji, oznacza, że jest to dość skomplikowany plan, który wymaga partnerstwa oraz zorganizowania procedur realizacji. Niepowodzenie realizacji jednego z istotnych projektów rewitalizacyjnych może bowiem wpłynąć na niepowodzenie lub skuteczność całego programu rewitalizacji (**komplementarność proceduralno-instytucjonalna**).

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna polegać będzie na:

- Program rewitalizacji realizowany jest przez Gminę, ale charakteryzuje się również włączeniem w proces tworzenia i realizacji różnych interesariuszy, w tym mieszkańców. Gmina pełnić będzie rolę lidera inicjującego współpracę interesariuszy oraz odpowiedzialna będzie za zorganizowanie procesu uspołecznienia, jak też monitoringu i ewaluacji.
- Komplementarność proceduralno – instytucjonalną opisano szerzej w rozdziale 11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji oraz rozdziale 12. Opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.

Podejście projektowe realizacji programu rewitalizacji oznacza także konieczność poszukiwania dla każdego z przedsięwzięć źródeł finansowania. Różnorodność pomysłów rewitalizacyjnych skutkuje różnorodnością potencjalnych źródeł finansowania. Projekty edukacyjne, szkoleniowe, etc. mogą uzyskać wsparcie ze środków EFS, projekty infrastrukturalne ze środków EFRR. Program rewitalizacji może być realizowany zarówno przez podmioty publiczne jak też prywatne (**komplementarność źródeł finansowania**).

Komplementarność źródeł finansowania polegać będzie na:

- Realizacja programu rewitalizacji w Grajewie zakłada wykorzystanie szeregu dostępnych funduszy zewnętrznych. Uzupełnieniem środków zewnętrznych będą fundusze własne.

10. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji

Zabezpieczenie finansowe działań związanych z realizacją Programu Rewitalizacji stanowią przede wszystkim środki budżetowe gminy. Jednakże środki własne gminy wspomagane będą środkami zewnętrznymi pochodzącymi m. in. ze środków Unii Europejskiej.

Podstawowe źródła pozabudżetowe wykorzystywane do realizacji strategii obejmują:

- środki Unii Europejskiej – m. in. fundusze strukturalne i inwestycyjne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Instrument Łącząc Europę,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów, jak i jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetów samorządów – wojewódzkich, powiatowych – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne – np. fundusze celowe,
- środki prywatne – np. środki organizacji pozarządowych,
- kredyty, pożyczki, obligacje komunalne i inne narzędzia i instrumenty finansowe kierowane do JST.

Program rewitalizacji zakłada realizację kilkunastu projektów wpisujących się w cele rewitalizacji, które realizowane będą w dużej mierze dzięki wsparciu środków Unii Europejskiej, przy współudziale środków własnych instytucji i organizacji zaangażowanych w rewitalizację w Gminie.

łącznie przewiduje się, że koszt realizacji podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyniesie 35,0 mln zł.

TABELA 44. RAMY FINANSOWE ZWIĄZANE Z PODSTAWOWYMI PROJEKTAMI I PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.					
1.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFS • 15% Krajowe środki publiczne
2.	Powiat Grajewski	Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej.	Powiat Grajewski	3,5 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 100% Krajowe środki publiczne
3	Miasto Grajewo	Projekt nr 1.3. Centrum „Nowa Droga”	Organizacje pozarządowe / Miasto Grajewo	900 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • PO Pomoc Techniczna 2014-2020 • RPO WP 2014-2020 • Miasto Grajewo
Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.					
4.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Aktywnej Integracji	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	227 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFS • 15% Krajowe środki publiczne
5.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 2.2. Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFS • 15% Krajowe środki publiczne
6.	Miejski Ośrodek Pomocy	Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na	Miejski Ośrodek Pomocy	160 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFS • 15% Krajowe środki publiczne

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
	Społecznej w Grajewie	obszarze rewitalizacji	Społecznej w Grajewie		
7.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie	150 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFS • 15% Krajowe środki publiczne
					•
Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.					
8	Miasto Grajewo	Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap I	Miasto Grajewo	160 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
9	Miasto Grajewo	Projekt nr 3.2. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap II	Miasto Grajewo	400 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
					•
Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.					
10.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji	Miasto Grajewo	6,5 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 75% EFRR • 25% Krajowe środki publiczne
11.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie placu Niepodległości i udostępnienie	Miasto Grajewo	740 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
		ich na cele społeczne			
12.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie ul. Popiełuszki	Miasto Grajewo	550 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
13.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popiełuszki w Grajewie	Miasto Grajewo	1,24 mln	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
14.	Miasto Grajewo	Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej	Miasto Grajewo	150 tys.	<ul style="list-style-type: none"> • 100% Krajowe środki publiczne
15.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	10 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 100% Krajowe środki publiczne
16.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	200 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 100% Krajowe środki publiczne / środki prywatne
Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.					
17.	Miasto Grajewo	Projekt nr 5.1 Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do świadczeń pomocy społecznej dla osób korzystających oraz zwiększenie komfortu pracy	Miasto Grajewo	1,8 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
18.	Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie	Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji	Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie	160 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 100% Krajowe środki publiczne
19.	MOSiR Grajewo	Projekt nr 5.3. Rewitalizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana	MOSiR Grajewo oraz Miasto	267 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 100% Krajowe środki publiczne

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
		na nowe wyzwania	Grajewo		
Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.					
20.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
21.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków komunalnych przy Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego	Miasto Grajewo	2,0 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
22.	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
23	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łtcka 5	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
24	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
25	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
26	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.7. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
27	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
28	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10	Miasto Grajewo	600 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR • 15% Krajowe środki publiczne
29	Miasto Grajewo	Projekt nr 6.10. Termomodernizacja	Miasto Grajewo	800 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> • 85% EFRR

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
		budynku komunalnego ul. Łazienna 9			<ul style="list-style-type: none"> 15% Krajowe środki publiczne

Szacunkowy koszt realizacji pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynosi 21,65 mln zł.

TABELA 45. RAMY FINANSOWE ZWIĄZANE Z POZOSTAŁYMI PROJEKTAMI I PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
Cel 1. Aktywne zintegrowane społeczeństwo, działające na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.					
1.	Miasto Grajewo	Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO.	Miasto Grajewo	350 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne
2.	Miasto Grajewo	Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł	Miasto Grajewo	350 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne
3.	Miasto Grajewo	Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji.	Miasto Grajewo	100 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
4.	Miasto Grajewo	Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych.	Miasto Grajewo, organizacje pozarządowe	300 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki prywatne
5.	Miasto Grajewo	Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych	Miejski Ośrodek Pomocy	350 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
		wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych.	Społecznej w Grajewie, organizacje pozarządowe		prywatne
Cel 2. Zmniejszona skala negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji oraz zwiększona spójność społeczna.					
6.	Miasto Grajewo	Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji.	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	500 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki prywatne
7.	Miasto Grajewo	Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji.	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	300 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki prywatne
8.	Miasto Grajewo	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe.	Szkoły, organizacje pozarządowe	300 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki prywatne
9.	Miasto Grajewo	Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji, 350 tys. zł	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie, organizacje pozarządowe	350 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki prywatne
Cel 3. Zwiększona aktywność gospodarcza obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji.					
10.	Miasto Grajewo	Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne,	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie,	500 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFS 15% Krajowe środki publiczne, środki prywatne

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
		starsze, długotrwanie bezrobotne itp.).	organizacje pozarządowe		
11.	Miasto Grajewo	Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji, w tym m. in. utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości.	Miasto Grajewo	2 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
Cel 4. Atrakcyjne i dopasowane do różnych grup użytkowników przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji oraz funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń miejska.					
12.	Miasto Grajewo	Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP.	Miasto Grajewo	200 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFRR 15% Krajowe środki publiczne
13.	Miasto Grajewo	Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie.	Miasto Grajewo	2 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFRR 15% Krajowe środki publiczne
14.	Miasto Grajewo	Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP.	Miasto Grajewo	4 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
15.	Miasto Grajewo	Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną.	Miasto Grajewo	1 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Tytuł projektu	Podmiot/y realizujący/e	Wartość projektu	Źródła finansowania
16.	Miasto Grajewo	Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych.	Miasto Grajewo	400 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
17.	Miasto Grajewo	Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel).	Miasto Grajewo	1 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
18.	Miasto Grajewo	Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ciepłej.	Miasto Grajewo	2 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
Cel 5. Aktywne instytucje i mieszkańcy obszaru rewitalizacji.					
19.	Miasto Grajewo	Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej.	Miasto Grajewo, Grajewskie Centrum Kultury	350 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 85% EFRR 15% Krajowe środki publiczne
20.	Miasto Grajewo	Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej.	Miasto Grajewo	2 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
21.	Miasto Grajewo	Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych.	Miasto Grajewo	2 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne
Cel 6. Poprawiona jakość przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji.					
22.	Miasto Grajewo	Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych, 5 mln zł	Podmioty prywatne, właściciele obiektów mieszkalnych, wspólnoty mieszkaniowe	1 mln zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Środki prywatne
23.	Miasto Grajewo	Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru rewitalizacji.	Miasto Grajewo	300 tys. zł	<ul style="list-style-type: none"> 100% Krajowe środki publiczne

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji podkreśla znaczenie zasady partnerstwa i partycypacji w procesie tworzenia i realizacji/wdrażania programu rewitalizacji.

Program rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji polega w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększenia udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest ważnym warunkiem sukcesu.⁵

Jednym z elementów uspołecznienia przygotowania programu rewitalizacji jest powołanie zespołu ds. Gminnego Programu Rewitalizacji, którego zadaniem jest wsparcie merytoryczne Burmistrza w opracowaniu dokumentu programu rewitalizacji.

⁵ Na podstawie: Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

11.1 Procedura uspołecznienia na etapie przygotowania programu rewitalizacji.

W dniu 18.04.2017 r. roku Burmistrz Miasta Grajewo za pośrednictwem obwieszczenia poinformował o planowanych formach konsultacji społecznych związanych z opracowaniem projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo. Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie Urzędu Miasta, a także w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Grajewo oraz na tablicach ogłoszeń. Konsultacje społeczne trwały od dnia 28.04.2017 r. do 29.05.2017 r.

Szczegółowe informacje o formach uspołecznienia procesu rewitalizacji zawiera poniższa tabela.

TABELA 46. INFORMACJE NT. TERMINÓW, FORM ORAZ WYNIKÓW KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZWIĄZANYCH W TWORZENIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Data	Forma	Opis
28.04.2017 r. - 4.05.2017 r.	Badanie ilościowe mieszkańców obszarów rewitalizacji	Badanie z mieszkańcami Grajewo zostało zrealizowane za pomocą dwóch technik badawczych – badania PAPI – ang. <i>Paper and Pencil Interview</i> oraz za pomocą techniki CAWI – ang. <i>Computer-Assisted Web Interview</i> . W badaniu wzięło udział 553 badanych. Raport z badania ilościowego przedstawia Załącznik.
28.04.2017r. – 10.05.2017r.	Badania jakościowe - wywiady pogłębione z lokalnymi liderami opinii	Badanie z liderami opinii miasta Grajewo zostało przeprowadzone za pomocą telefonicznych wywiadów pogłębionych (TDI). Jest to metoda badań jakościowych, polegająca na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z respondentem. Celem badania było dotarcie do precyzyjnych informacji, poszerzenie wiedzy związanej z tematem. Metoda stosowana jest jako uzupełnienie innych metod badawczych, w celu pogłębienia wiedzy o badanym zjawisku – w przypadku badań dla miasta Grajewo oprócz TDI IB IPC zrealizował również badania ilościowe z mieszkańcami miasta (PAPI i CAWI). W badaniu TDI wzięło udział 20 respondentów – liderów opinii reprezentujących różnego rodzaju instytucje, środowiska funkcjonujące na terenie miasta Grajewo. Raport z badania jakościowego przedstawia Załącznik.
23.05.2017 r. godz. 9.00, czas trwania: 2 godziny	Spacer studyjny na obszarze rewitalizacji	Celem spaceru było zebranie opinii uczestników, w tym przede wszystkim mieszkańcami Obszaru Rewitalizacji, na temat problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych obszaru. Ponadto zbierano uwagi uczestników spaceru odnośnie potrzeb obszaru rewitalizacji oraz propozycje możliwych kierunków działań i projektów rewitalizacyjnych. Uczestnicy spaceru wyruszyli spod budynku Urzędu Miasta Grajewo udając się w kierunku centrum miasta. Trasa spaceru wiodła m.in. ulicami: Nowickiego, Kilińskiego, Traugutta, Piłsudskiego, Plac Niepodległości, Dolna, Buczka, Wojska Polskiego, Popiełuszki do terenów dworca PKP. Podczas spaceru dyskutowano z uczestnikami, w tym z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, o problemach społecznych, gospodarczych i przestrzennych tej części miasta. Ponadto zbierano uwagi i propozycje dotyczące możliwych kierunków działań rewitalizacyjnych.

		<p>W trakcie spaceru okazało się, że dużym wyzwaniem dla prawidłowego przebiegu procesu rewitalizacji będzie miała kwestia uregulowania stanu prawnego niektórych terenów i obiektów znajdujących się na Obszarze Rewitalizacji. Jak zaznaczył burmistrz, wielu mieszkańców myśli, że właścicielem kamienic w centrum Grajewa (centrum miasta znajduje się w obszarze rewitalizacji) jest Miasto Grajewo. W rzeczywistości duża część budynków i działek należy do osób prywatnych, co może utrudniać przeprowadzenie planowanych działań rewitalizacyjnych.</p> <p>Innym ważnym zagadnieniem, podnoszonym w trakcie spaceru, był fakt, że większości kamienic, znajdujących się na terenie objętym rewitalizacją, nie jest podłączona do miejskiego systemu ciepłowniczego. Taki stan rzeczy powoduje, że mieszkańcy tych kamienic często palą w piecach „czym popadnie”, co negatywnie wpływa na zjawisko niskiej emisji – zwłaszcza w sezonie grzewczym. Ponadto opalenie w piecu wymaga posiadania pomieszczenia na magazynowanie opału. Stąd bierze się problem tzw. „chlewików” – obiektów, w których mieszkańcy składują m.in. opał, a które to obiekty często są w złym stanie technicznym, co przyczynia się negatywnie do estetyki i wizerunku obszaru rewitalizacji. Ponadto „chlewiki” blokują teren, który mógłby zostać uwolniony pod realizację potrzeb społecznych związanych tworzeniem miejsc spotkań, miejsc zabaw dzieci i młodzieży czy też instalowania małej architektury. W trakcie dyskusji z uczestnikami spaceru dało się słyszeć opinie, że wyburzenie „chlewików” powinno zostać poprzedzone przyłączeniem kamienic do miejskiego systemu ciepłowniczego.</p> <p>Uczestnicy spaceru wskazywali także na duży potencjał Parku Solidarności, jako tego miejsca, które powinno służyć integracji mieszkańców poprzez pełnienie funkcji rekreacyjnej, wypoczynkowej, kulturalnej oraz rozrywkowej.</p> <p>W spacerze wzięły udział następujące osoby:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Burmistrz Miasta.2. Zastępca Burmistrza Miasta.3. Radni Rady Miasta.4. Naczelnicy i pracownicy wydziałów Urzędu Miasta.5. Dyrektorzy grajewskich przedszkoli i szkół podstawowych.6. Mieszkańcy miasta.7. Dr Przemysław Wołczek – Instytut Badawczy IPC (ekspert)8. Mgr inż. Marek Karłowski – Instytut Badawczy IPC (ekspert)
--	--	---

		
<p>23.05.2017 r. godz. 12.00, czas trwania: 3 godziny</p>	<p>Spotkanie z Zespołem ds. Rewitalizacji</p>	<p>Spotkanie warsztatowo-konsultacyjne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówienia wyników badań (wywiadów pogłębionych i badań ankietowych) przeprowadzonych na Obszarze Rewitalizacji, • opracowania wizji obszaru rewitalizacji, • opracowanie celów rewitalizacji, • wypracowania mechanizmów zarządzania procesem

wdrażania Programu Rewitalizacji,

- wypracowania mechanizmów uspołecznienia procesu wdrażania Programu Rewitalizacji.

W trakcie spotkania warsztatowcy z firmy Instytut Badawczy IPC moderowali dyskusję z udziałem członków Zespołu ds. Rewitalizacji. Uczestnicy spotkania uzgodnili ostateczną treść wizji obszaru rewitalizacji oraz celów rewitalizacji. Ponadto omówiono zasady wypełniania Karty Projektu. Następnie szczegółowo omówiono zagadnienia dotyczące mechanizmów zarządzania procesem wdrażania Programu Rewitalizacji oraz mechanizmów uspołecznienia procesu wdrażania Programu Rewitalizacji.

Program spotkania:

- Prezentacja i omówienie wyników badań (wywiadów pogłębionych i badań ankietowych) przeprowadzonych na Obszarze Rewitalizacji.
- Wypracowanie ostatecznej treści wizji obszaru rewitalizacji.
- Wypracowanie ostatecznej treści celów rewitalizacji.
- Omówienie zasad wypełniania Karty Projektu.
- Opracowanie mechanizmów zarządzania procesem wdrażania Programu Rewitalizacji.
- Opracowania mechanizmów uspołecznienia procesu wdrażania Programu Rewitalizacji.

W spotkaniu wzięły udział następujące osoby:

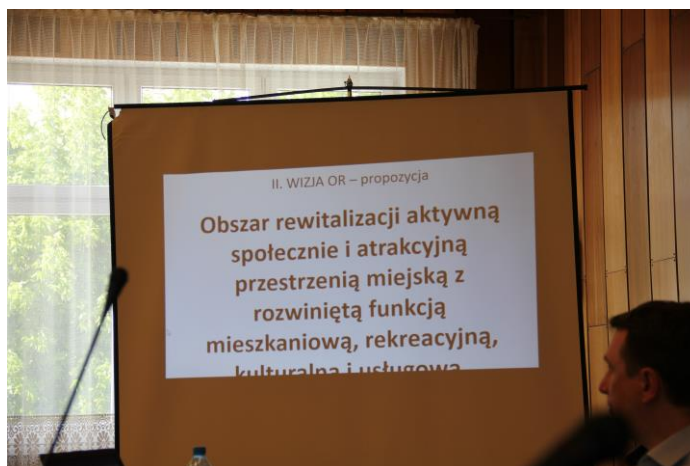
1. Burmistrz Miasta
2. Pracownicy UM
3. Zespół ds. Rewitalizacji
4. Dr Przemysław Wołczek – Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania)
5. Mgr inż. Marek Karłowski–Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania)

<p>23.05.2017 godz. 15.30, czas trwania: 2 godziny</p>	<p>Spotkanie z mieszkańcami</p>	<p>Spotkanie warsztatowo-konsultacyjne dotyczące przedstawienia ostatecznego zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, omówienia wyników badań ankietowych przeprowadzonych na obszarze rewitalizacji, dopracowania wizji obszaru rewitalizacji oraz celów rewitalizacji a także omówienia zasad wypełniania Karty Projektu.</p> <p>Spotkanie miało charakter warsztatowo-konsultacyjny. W części warsztatowej wykorzystano metodę dyskusji w celu wypracowania treści niezbędnych do dalszych prac nad Programem Rewitalizacji, m.in. zapisów wizji Obszaru Rewitalizacji oraz celów rewitalizacji czy propozycji działań rewitalizacyjnych. W części konsultacyjnej wykorzystano metodę prezentacji w celu przedstawienia oraz skonsultowania z uczestnikami spotkania wyników badań ankietowych przeprowadzonych na Obszarze Rewitalizacji.</p> <p>Program spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja i omówienie ostatecznego zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. • Prezentacja i omówienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych na obszarze rewitalizacji. • Wypracowanie ostatecznej treści wizji obszaru rewitalizacji. • Wypracowanie ostatecznej treści celów rewitalizacji. • Omówienie zasad wypełniania Karty Projektu. • Dyskusja nad pomysłami działań rewitalizacyjnych. <p>W trakcie spotkania warsztatowcy z firmy Instytut Badawczy IPC moderowali dyskusję z udziałem mieszkańców Grajewa. Uczestnicy spotkania uzgodnili ostateczną treść wizji obszaru rewitalizacji oraz celów rewitalizacji. Ponadto omówiono zasady wypełniania Karty Projektu.</p> <p>W spotkaniu wzięły udział następujące osoby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mieszkańcy Grajewa 2. Pracownicy UM

3. Dr Przemysław Wołczek – Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania)
4. Mgr inż. Marek Karłowski – Instytut Badawczy IPC (moderator spotkania)

Moderatorem spotkania byli dr Przemysław Wołczek i mgr inż. Marek Karłowski – przedstawiciel Instytutu Badawczego IPC.

Do 29.05.2017 r.

Nabór projektów rewitalizacyjnych

Przeprowadzone zostało korespondencyjne zbieranie pomysłów i projektów rewitalizacyjnych w oparciu o przygotowany i formularz projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tzw. karta / fiszka projektowa) - dostępny na stronie internetowej miasta Grajewo pod adresem www.grajewo.pl i rewitalizacji miasta Grajewo pod adresem www.rewitalizacja.grajewo.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem <http://bip.um.grajewo.pl>

Jedno zgłoszenie mogło dotyczyć tylko jednego konkretnego, proponowanego przedsięwzięcia – np. miejsca, które wymaga zagospodarowania albo nieruchomości, która wymaga remontu, lub też powszechnego problemu społecznego do rozwiązania, itp. W razie potrzeby ta sama osoba mogła złożyć więcej niż jedną kartę. Zgłaszać można było zarówno projekty dotyczące przestrzeni publicznych czy remontowo-budowlane, jak i projekty o charakterze społecznym, środowiskowym czy gospodarczym –

		<p>pomysły na zagospodarowanie czy poprawę wizerunku przestrzeni, przeprowadzenie akcji sąsiedzkich itp. Przedmiotem propozycji mogły być zarówno gotowe projekty, które zgłaszający chcieliby zaproponować do ujęcia w Programie Rewitalizacji, jak i wstępne propozycje lub postulaty co do konkretnych przedsięwzięć, które powinny zostać podjęte na wybranym obszarze gminy.</p> <p>Zgłaszającymi mogły być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, zarówno podmioty publiczne, jak i prywatne – począwszy od mieszkańców gminy poprzez przedsiębiorców, właścicieli i zarządców nieruchomości czy też lokalnych liderów.</p> <p>Wszystkie zgłaszane projekty zostały zgromadzone i ocenione pod kątem możliwości ujęcia ich w dokumencie. Zgłoszone projekty i pomysły, które spełniły wymogi formalne zostały ujęte w programie rewitalizacji.</p>
--	--	---

11.2 Procedura uspołecznienia na etapie realizacji programu rewitalizacji.

Efektywność partycypacji społecznej zależy od skuteczności dwustronnego przepływu informacji, co oznacza, że nie tylko Gmina, jako podmiot zarządzający procesem rewitalizacji powinien informować stronę społeczną o planowanych działaniach i zamierzeniach, ale także strona społeczna powinna mieć szansę wyrażenia swojej opinii na temat realizowanych działań.

Poniżej prezentowane są zasady, którymi kierowała się Gmina w realizacji procesu konsultacji społecznych.

Zasady partycypacji w projekcie:

- Dwustronny przepływ informacji.
- Rzetelne diagnozowanie i prezentowanie informacji.
- Angażowanie społeczności na możliwie wielu etapach działań rewitalizacyjnych.
- Wieloetapowość konsultacji społecznych.
- Wieloaspektowość konsultacji społecznych.

W procesie rewitalizacji wykorzystywane zostały bierne i czynne formy konsultacji społecznych:

- Formy bierne, a więc takie, w których prowadzona komunikacja była jednokierunkowa to m.in. artykuły w informatorach samorządowych oraz krótkie informacje na stronach internetowych Gminy, bądź też w lokalnych mediach. Komunikacja jednokierunkowa miała głównie charakter informacyjny.
- Formy czynne tzn. komunikacja dwukierunkowa miała charakter informacyjno-konsultacyjny i prowadzona będzie w sposób dedykowany.

Ogólny schemat uspołecznienia realizacji programu rewitalizacji opierać się będzie na następujących założeniach:

1) Kompleksowość realizacji całego programu – w tym przypadku nadrzędnymi działaniami będzie:

- **Działalność Komitetu ds. rewitalizacji** (spotkania z członkami zespołu, ponadto członkowie zespołu będą multiplikatorami informacji nt. programu rewitalizacji).

Uzasadnienie: program rewitalizacji skupia szereg działań i projektów, w tym przedsięwzięcia o charakterze społecznym, organizacyjnym oraz infrastrukturalnym. Istotne dla właściwego wdrażania programu jest pozyskanie opinii eksperckiej, w tym liderów społecznych, przedstawicieli ważnych z punktu widzenia rewitalizacji instytucji, np. instytucji kultury, przedstawicieli biznesu, etc. Opinie te będą wspierać procesy decyzyjne, w szczególności Gminy (program przyjmowany i realizowany jest przez Gminę), w szczególności w kwestii aktualizacji oraz oceny rezultatów programu. Istotne jest „czuwanie” nad realizacją programu pod kątem jego komplementarności. Brak realizacji jednego istotnego projektu może skutkować niższą skutecznością efektów całego programu. Gmina powinna zapewnić funkcjonowanie zespołu ds. rewitalizacji, m. in. poprzez wsparcie organizacyjne.

- **Konsultowanie i opiniowanie z mieszkańcami założeń i oczekiwań odnośnie przemian rewitalizacyjnych, jak też ewaluacji programu rewitalizacji** (w tym w odniesieniu do sposobów komunikacji i informacji).

Uzasadnienie: transparentność realizacji programu rewitalizacji polegać będzie na ciągłym informowaniu mieszkańców o prowadzonych działaniach rewitalizacyjnych oraz jego efektach. Podstawowym narzędziem informowania będzie dedykowana programowi zakłada na stronie internetowej. Istotne jest jednak docieranie do mieszkańców poprzez media lokalne oraz tzw. multiplikatorów (radnych, przedstawicieli organizacji społecznych, członków zespołu ds. rewitalizacji, pracowników Urzędu Miejskiego). W celu wzmocnienia przekazu oraz stworzenia możliwości bezpośredniej interakcji z mieszkańcami oraz innymi interesariuszami zakłada się organizację cyklicznych spotkań, najlepiej na obszarze rewitalizacji, w trakcie których omawiane będą efekty i rezultaty oraz oczekiwania interesariuszy odnośnie dalszych działań na obszarach rewitalizacji. Warto rozważyć także możliwość utworzenia na obszarze rewitalizacji punktu informacyjnego, który służyłby mieszkańcom obszaru rewitalizacji (był ciągłym łącznikiem pomiędzy interesariuszami oraz Miastem w kwestii prowadzenia działań rewitalizacyjnych).

2) Realizacja konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – w tym przypadku nadrzędnymi działaniami będzie:

- **Konsultowanie, opiniowanie założeń poszczególnych projektów.** Istotne jest docieranie do mieszkańców, na rzecz których realizowane będą przedsięwzięcia (spotkania bezpośrednie na obszarach rewitalizacji, festyny np. podwórkowe, otwarte punkty konsultacyjne i doradcze np. w trakcie imprez plenerowych, badania i wywiady z mieszkańcami). Istotne jest tworzenie narzędzi dopasowanych do lokalnej specyfiki (np. formularze badawcze w formie elektronicznej, papierowej, bezpośrednie spotkania z mieszkańcami). Oprócz standardowych działań, takich jak upublicznienia planów realizacji poszczególnych przedsięwzięć – istotne będzie bezpośrednie dotarcie z założeniami poszczególnych projektów do mieszkańców, w szczególności takich, w których w prosty sposób można uwzględnić opinie mieszkańców, np. dot. zagospodarowania przestrzeni.

Uzasadnienie: o ile to możliwe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny być poddawane opiniowaniu przez mieszkańców. Proces partycypacji w projekcie rewitalizacyjnym powinien rozpoczynać się na etapie planowania projektu. Oznacza to, że

założenia danego projektu, np. w formie planu lub koncepcji powinny być udostępniane mieszkańcom. Proponuje się stworzenie narzędzi elektronicznych opiniowania przedsięwzięcia, wraz z możliwością składania uwag i propozycji. Ponadto sugeruje się w przypadku istotniejszych projektów, np. mających wpływ na zagospodarowanie przestrzeni publicznych, organizowanie spotkań z mieszkańcami, w trakcie których prezentuje się wstępne założenia projektu oraz zbiera się opinie interesariuszy. Partycypacja społeczna powinna dotyczyć także dalszych faz realizacji projektu, jak również etapu końcowego, w tym ewaluacji.

Przewiduje się następujące działania upowszechniające założenia programu, budujące świadomość mieszkańców o prowadzonym procesie rewitalizacji oraz włączające mieszkańców w procesy realizacyjne i decyzyjne związane z rewitalizacją:

- informowanie mieszkańców przez różne kanały przekazu: praca lokalna / Internet (dedykowana strona rewitalizacji miasta, oficjalna strona i portal społecznościowy Miasta Grajewo) o planowanych działaniach, konsultowanych przedsięwzięciach,
- organizacja mikrofestynów podwórkowych integrujących mieszkańców wokół danej przestrzeni, tworzących więzi sąsiedzkie,
- wspieranie wspólnych inicjatyw mieszkańców na rzecz poprawy warunków zamieszkania: promocja instrumentu „Inicjatywy lokalnej”, organizacja konkursów na najładniejsze podwórko,
- organizacja warsztatów, szkoleń dla mieszkańców motywujących do zagospodarowania przestrzeni sąsiedzkich w zieleń,
- udział mieszkańców w tworzeniu koncepcji lub dokumentacji technicznej,
- akcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez szkoły, przedszkola, świetlice środowiskową – o konieczności współpracy sąsiedzkiej,
- akcje informacyjne dla poszczególnych grup interesariuszy np. dla wspólnot mieszkaniowych/ zarządców promujące dostępne źródła finansowania przedsięwzięć remontowych, termomodernizacyjnych,
- poszerzanie grup interesariuszy o nowe podmioty mogące zintensyfikować założone efekty programu rewitalizacji.

12. Opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

System realizacji

Opracowanie i przyjęcie programu rewitalizacji rozpoczyna pierwszy i najistotniejszy etap procesu wdrażania. Proces wdrażania zależy od podejmowanych działań, a proces realizacji programu – od procedur gwarantujących jej realizację oraz od organizacji prac nad programem, czyli podziału obszarów odpowiedzialności za realizację pomiędzy struktury/jednostki organizacyjne Gminy.

Dla powodzenia wdrożenia programu rewitalizacji należy przyjąć tzw. zasadę partnerstwa, czyli współpracę poszczególnych aktorów rozwoju (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców) oraz zasadę partycypacji społecznej, czyli prowadzenie dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami na terenie gminy, w zakresie wdrażania programu rewitalizacji.

Budowa i realizacja programu rewitalizacji jest zabiegiem złożonym. Wymaga bowiem przeprowadzenia wielu działań o charakterze diagnostycznym, konsultacyjnym, negocjacyjnym, planistycznym, prawnym, wdrożeniowym i monitoringowym – korygowania projektów i działań w trakcie ich realizacji oraz kompleksowej oceny po zakończeniu. Skuteczne, terminowe i efektywne wdrażanie programu rewitalizacji wymaga utworzenia lub wyznaczenia przez podmiot rewitalizacji organu, któremu czynność ta zostanie powierzona.

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji – wskazuje, że jednym z najważniejszych narzędzi realizacji programu rewitalizacji – zapewniających jego uspołecznienie oraz komplementarność jest Komitet Rewitalizacji:

- Komitet rewitalizacji stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełnić będzie funkcję opiniodawczo-doradczą burmistrza.
- Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu rewitalizacji ustala się uwzględniając jego funkcję oraz zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli. Zasady określi, w drodze uchwały, rada gminy przed uchwaleniem programu rewitalizacji albo w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia jego uchwalenia. Podjęcie uchwały powinno być poprzedzone konsultacjami społecznymi.
- Burmistrz niezwłocznie po podjęciu przez Radę Miasta uchwały powołuje Komitet rewitalizacji.
- Obsługę organizacyjną Komitetu rewitalizacji zapewnia urząd obsługujący Burmistrza.
- W przypadku gdy Komitet rewitalizacji zajmuje stanowisko w drodze głosowania, przedstawiciele gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie biorą udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy ono projektów dokumentów, których opracowanie jest zadaniem Burmistrza.

Ustawa o rewitalizacji, jak również analiza zakresu projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wskazuje, że największy ciężar organizacyjny, zarządczy i finansowy związany z realizacją GPR – będzie udziałem samorządu lokalnego i jego jednostek podległych. Dla zapewnienia „dobrego zarządzania” procesem rewitalizacji, a tym samym „czuwania” nad komplementarnością realizowanych działań – istotne będzie stworzenie lub dostosowanie istniejących struktur administracyjno-zarządczych do specyfiki i potrzeb realizacji programu rewitalizacji – także w kontekście właściwego funkcjonowania Komitetu rewitalizacji (obsługę organizacyjną Komitetu rewitalizacji zapewnia urząd obsługujący Burmistrza).

TABELA 47. PROPONOWANE PODSTAWOWE ZASADY ZWIĄZANE Z POWOŁANIEM I DZIAŁALNOŚCIĄ KOMITETU REWITALIZACJI

POWOŁANIE KOMITETU DO SPRAW REWITALIZACJI PRZY BURMISTRZU GRAJEWIA	
Sposób powołania	Skład osobowy i tryb pracy zostanie określony uchwałą Rady Miasta w Grajewie
Skład	<p>Przynajmniej jeden przedstawiciel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Referatu Pozyskiwania Środków • Wydziału Nieruchomości i Planowania Przestrzennego • Wydziału Gospodarki Komunalnej • Wydziału Organizacyjnego • Referatu Inwestycji • Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej • Grajewskiego Centrum Kultury • Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji • Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie • Powiatowego Urzędu Pracy • Rady Miasta • Mieszkańców obszaru rewitalizacji • Organizacji pozarządowej • Przedsiębiorców • Zakładu Administracji Domów Mieszkalnych • Centrum Integracji Społecznej • Placówek edukacyjnych <p>Skład zespołu może zostać poszerzony w zależności od potrzeb, co zostanie określone w odpowiednim Zarządzeniu.</p>
Funkcje	<ul style="list-style-type: none"> • bieżąca koordynacja prac rewitalizacyjnych, • konsultowanie i optymalizacja działań rewitalizacyjnych, • poszukiwanie możliwości finansowania zaplanowanych działań w tym aplikowanie o środki, • potwierdzanie zgodności przedsięwzięć z wyznaczonymi celami Programu Rewitalizacji, • współpraca oraz prowadzenie dialogu z interesariuszami programu, • poszukiwanie nowych partnerów dla przedsięwzięć i umożliwianie współpracy między nimi, • ocena stopnia osiągnięcia wskaźników wyznaczonych w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych, • przygotowanie i przeprowadzanie procesu aktualizacji Programu Rewitalizacji • proponowanie i opiniowanie wprowadzonych zmian w Programie Rewitalizacji, • weryfikacja zgodności realizowanych projektów z wyznaczonymi celami – bieżący monitoring i ewaluacja. • informowanie o zaistniałych problemach, proponowanie rozwiązań, • opiniowanie propozycji działań rewitalizacyjnych w tym nowych, przedłożonych w procesie aktualizacji Programu Rewitalizacji,, • zbieranie oraz udostępnianie informacji służących celom Programu Rewitalizacji,

	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie założeń Programu Rewitalizacji w swoich środowiskach.
Częstotliwość spotkań	Przynajmniej 1 raz w roku

Proces tworzenia oraz realizacji programu rewitalizacji można podzielić na kilka istotnych etapów:

1. Przygotowanie do sporządzania programu rewitalizacji.
2. Sporządzenie projektu programu rewitalizacji.
3. Konsultacje społecznego programu rewitalizacji.
4. Opiniowanie projektu programu rewitalizacji.
5. Wprowadzenie zmian wynikających z przeprowadzonych konsultacji społecznych i uzyskanych opinii oraz uchwalenie programu rewitalizacji.
6. Realizacja programu rewitalizacji.

Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji ujęte zostały w poniżej tabeli.

TABELA 48. KLUCZOWE DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI.

L.p.	Działanie	Odpowiedzialność	Rok
1.	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miasta wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska, Burmistrz	2017
2	Powołanie i działalność Komitetu rewitalizacji. Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą. Zakłada się cykliczność spotkań Komitetu rewitalizacji, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji. Komitet rewitalizacji pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z interesariuszami, których reprezentuje.	Komitet rewitalizacji, Burmistrz	2017

3.	<p>Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.</p>	<p>Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji.</p>	<p>2018-2027</p>
4.	<p>Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji co najmniej raz na trzy lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie.</p> <p>Ocena sporządzona przez Burmistrza podlega zaopiniowaniu przez Komitet oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej gminy.</p> <p>W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Burmistrz występuje do Rady Miasta z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię.</p> <p>Zmiana programu rewitalizacji nie wymaga uzyskania opinii, ani przeprowadzenia konsultacji społecznych, jeżeli:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nie dotyczy przedsięwzięć rewitalizacyjnych, 2) nie wymaga zmiany uchwały. 	<p>Burmistrz, Komitet rewitalizacji</p>	<p>2021, 2025</p>
5.	<p>Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania miasta i gminy. Warunkiem przyjęcie dodatkowych projektów do programu rewitalizacji jest uzasadnienie ich realizacji w kontekście osiągnięcia celów programu rewitalizacji i przeciwdziałania istotnym problemem obszaru rewitalizacji. Uzasadnienie powinno być załączone do zgłaszanej karty projektów i powoływać się na zapisy diagnozy oraz celów programu rewitalizacji, względnie zawierać aktualne dane potwierdzające istnienie problemu lub negatywne zmiany obserwowane na obszarze rewitalizacji (np. dane MOPS).</p>	<p>Burmistrz, Komitet rewitalizacji, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji</p>	<p>Lata 1 – n (okres realizacji programu)</p>
6.	<p>Działania Public Relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami miasta nt. założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów.</p> <p>Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność miasta uwag, opinii, wniosków.</p> <p>Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych miasta, lokalnych mediów, Komitetu rewitalizacji oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia</p>	<p>Burmistrz, Komitet rewitalizacji, podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne.</p>	<p>Lata 1 – n (okres realizacji programu)</p>

	rewitalizacyjne.		
7.	Uchylenie uchwały w sprawie programu rewitalizacji w całości albo w części, w przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji programu rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.	Rada Miejska	Lata 1 – n (okres realizacji programu)

Poniżej w formie tabelarycznej ujęto harmonogram realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do poszczególnych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Proces zarządzania rewitalizacją oparty będzie o istniejący efektywny system zarządzania gminą Grajewo, w związku z czym nie będzie on generował dodatkowych kosztów.

TABELA 49. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
I. Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne – 30,817 mln zł													
1.	Projekt nr 1.1. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.	150 tys. zł											
2.	Projekt nr 1.2. Utworzenie Centrum Edukacji Specjalnej w Grajewie poprzez przekształcenie Zespołu Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Grajewie oraz rozbudowę jego bazy szkolnej.	3,5 mln zł											
	Projekt nr 1.3 Centrum „Nowa Droga”	900 tys. zł											
3.	Projekt nr 2.1 Grajewskie Centrum Aktywnej Integracji	227 tys. zł											
3.	Projekt nr 2.2 Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji	150 tys. zł											
4.	Projekt nr 2.3. Wsparcie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym na obszarze rewitalizacji	160 tys. zł											
5.	Projekt nr 2.4. Skuteczna i kompleksowa pomoc w istniejących problemach społecznych i dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmieniających się warunków na obszarze rewitalizacji	150 tys. zł											
	Projekt nr 3.1. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap I	160 tys.											
	Projekt nr 3.2. Utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości – etap II	400 tys.											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
6.	Projekt nr 4.1. Zagospodarowanie parku Solidarności oraz tworzenie terenów zielonych na obszarze rewitalizacji	6,5 mln zł											
7.	Projekt nr 4.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w obrębie Placu Niepodległości i udostępnienie ich na cele społeczne	740 tys. zł											
8.	Projekt nr 4.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w obrębie ul. Popiełuszki	550 tys. zł											
15.	Projekt nr 4.4. Budowa nawierzchni jezdni oraz kanalizacji deszczowej w ul. Popiełuszki w Grajewie	1,24 mln											
16.	Projekt nr 4.5. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć kanalizacji sanitarnej	150 tys.											
17.	Projekt nr 4.6. Budowa osiedlowej sieci ciepłej wraz z przyłączami z rur preizolowanych do budynków w Grajewie w obszarze rewitalizacji na terenie miasta Grajewo	10 mln zł											
18.	Projekt nr 4.7. Budowa brakującej infrastruktury technicznej – sieć ciepłownicza	200 tys. zł											
19.	Projekt nr 5.1. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną ułatwiającą dostęp do usług dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz zwiększenie komfortu pracy	1,8 mln zł											
20.	Projekt nr 5.2. Świetlica biblioteczna – miejsce spotkań czytelników z obszaru rewitalizacji	160 tys. zł											
21.	Projekt nr 5.3. Rewitalizacja hali sportowej MOSiR jako dobra zmiana na nowe wyzwania	267 tys. zł											
23.	Projekt nr 6.1. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 10a	600 tys. zł											
24.	Projekt nr 6.2. Termomodernizacja budynków Pl. Niepodległości, ul. Piłsudskiego	2,0 mln zł											
25.	Projekt nr 6.3. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kilińskiego 5	600 tys. zł											
	Projekt nr 6.4. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Ełcka 5	600 tys. zł											
	Projekt nr 6.5. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 13	600 tys. zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	Projekt nr 6.6. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 19	600 tys. zł											
	Projekt nr 6.7. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Kopernika 21	600 tys. zł											
	Projekt nr 6.8. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 6A	600 tys. zł											
	Projekt nr 6.9. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Traugutta 10	600 tys. zł											
	Projekt nr 6.10. Termomodernizacja budynku komunalnego ul. Łazienna 9	800 tys. zł											
II. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne – 38 mln zł													
1.	Wsparcie rozwoju i integracja organizacji pozarządowych, m.in. poprzez utworzenie i działalność inkubatora NGO	350 tys. zł											
2.	Wykorzystanie potencjału społecznego seniorów - centrum integracji dla seniorów z obszaru rewitalizacji	350 tys. zł											
3.	Rozwijanie koncepcji partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym w zakresie redystrybucji części środków budżetowych na rzecz obszaru rewitalizacji	100 tys. zł											
4.	Poszukiwanie i kształcenie liderów lokalnych	300 tys. zł											
5.	Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych i starszych	350 tys. zł											
6.	Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji	500 tys. zł											
7.	Prowadzenie doradztwa zawodowego na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji	300 tys. zł											
8.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożeniem wykluczeniem społecznym i dotkniętych ubóstwem na obszarze rewitalizacji poprzez programy stypendialne i projekty rozwojowe	300 tys. zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
9.	Specjalistyczna diagnostyka psychologiczno-pedagogiczna i wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z obszaru rewitalizacji	350 tys. zł											
10.	Wsparcie wchodzenia na rynek pracy osób z obszaru rewitalizacji, w tym osób mających utrudniony do niego dostęp (np. osoby niepełnosprawne, starsze, długotrwale bezrobotne itp.)	500 tys. zł											
11.	Tworzenie przestrzeni miejskich pozytywnie podnoszących konkurencyjność działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji, w tym m. in. utworzenie reprezentacyjnego deptaku w kwartale ulic Traugutta, Popiełuszki, Kilińskiego, Wojska Polskiego i Placu Niepodległości	2 mln zł											
12.	Sporządzenie koncepcji zagospodarowania poszczególnych kwartałów na terenie objętym MPZP	200 tys. zł											
13.	Tworzenie spójnego systemu sieci ścieżek rowerowych i pieszych, w tym poprzez budowę, przebudowę, remont infrastruktury dla ruchu rowerowego i pieszego oraz oznakowanie	2 mln zł											
14.	Renowacja zabytków i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym renowacja obiektu Dworca PKP	4 mln zł											
15.	Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, parków, placów zabaw, siłowni zewnętrznych – we współpracy ze społecznością lokalną	1 mln zł											
16.	Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych	400 tys. zł											
17.	Przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne, w tym o charakterze gospodarczym (głównie usługi i handel)	1 mln zł											
18.	Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ciepłej	2 mln zł											
19.	Promocja i informacja kulturalna (np. aplikacja mobilna) – wpływająca na zwiększenia udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji w ofercie kulturalnej	350 tys. zł											

Lp.	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
20.	Modernizacja infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej	2 mln zł											
21.	Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii w obiektach użyteczności publicznych	2 mln zł											
22.	Działania na rzecz poprawy energooszczędności poprzez termomodernizację obiektów budowlanych	1 mln zł											
23.	Realizacja Planu usuwania wyrobów azbestowych z przestrzeni obszaru rewitalizacji.	300 tys. zł											
Zarządzanie programem rewitalizacji													
1.	Zarządzanie realizacją programu rewitalizacji, w tym jego promocja	-											

Monitoring

Monitoring procesu wdrażania programu rewitalizacji i jego efektów jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem, warunkującym skuteczne zarządzanie procesem wdrażania programu.

Proces realizacji będzie monitorowany i oceniany przez Komitet rewitalizacji.

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji programu rewitalizacji są:

- Cele główne i szczegółowe wytyczone w programie,
- Kierunki działań i poszczególne przedsięwzięcia oraz projekty rewitalizacyjne.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w programie. Zaleca się, aby monitoring prowadzony był jednocześnie na kilku płaszczyznach. Powinien dostarczać informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów oraz umożliwić kwantyfikację efektów zrealizowanych projektów (zarówno efektów ekonomicznych jak i społecznych).

Monitoring programu będzie odbywał się w dwóch etapach:

- Trzyletnie sprawozdania z realizacji celów, zawierające podstawowe informacje na temat podejmowanych działań, stopnia realizacji projektów, ewentualnych efektów końcowych tych projektów.
- Analiza wskaźnikowa, służąca odpowiedzi na pytanie o zbieżność podejmowanych działań z osiąganymi wynikami społeczno-gospodarczymi gminy wg wskaźników zaproponowanych dla poszczególnych celów.

Ewaluacja

W szerokim aspekcie ewaluacja dotyczy realizacji programu rewitalizacji oraz jego wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Ewaluacja musi także odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu program rozwiązuje realne problemy gminy i jej społeczności.

W wąskim aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji poszczególnych elementów programu, przy czym kryteriami oceny zapisów są:

- wskaźniki realizacji celów,
- rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w programie),
- realizacja wizji rozwoju (wg przyjętych składników wizji).

Ewaluacja będzie opierać się na trzech rodzajach ocen:

- ocena przed realizacją działań - czy i w jaki sposób program, a w szczególności poszczególne działania i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpłyną na grupy docelowe, przyczynią się do poprawy sytuacji na terenie gminy,
- ocena w trakcie realizacji działań - odpowiada na pytanie, czy przyjęte cele i podjęte w następstwie działania zmierzają w dobrym kierunku,
- ocena po realizacji działań - ocena długoterminowego wpływu programu rewitalizacji na grupy docelowe, czy efekty wynikłe z zastosowania strategii są trwałe.

KLUCZOWE WSKAŹNIKI REZULTATU (w odniesieniu do obszaru rewitalizacji)

W poniżej tabeli zestawiono najistotniejsze wskaźniki rezultatu, odnoszące się do przestrzeni obszaru rewitalizacji. Wskazują one, jakie zmiany oczekiwane są w związku z realizacją poszczególnych celów rewitalizacji.

TABELA 50. KLUCZOWE WSKAŹNIKI REZULTATU

Wskaźniki rezultatu	Obszar rewitalizacji (dane za 2015 rok)	Oczekiwana zmiana w 2027 roku
Problemy społeczne		
Udział bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	21,27	Spadek o 15%
Liczba osób bezrobotnych ogółem	321	Spadek o 15%
Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców	8,64	Spadek o 10%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo	214	Spadek o 10%
Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców	1,07	Spadek o 10%
Liczba korzystających z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm	23	Spadek o 10%
Liczba „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców	1,73	Spadek o 10%
Liczba „Niebieskich Kart”	37	Spadek o 10%
Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców	0,83	Spadek o 10%
Liczba przestępstw	18	Spadek o 10%
Problemy gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne		
Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców.	8,77	Wzrost o 10%
Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu.	41,73%	Spadek o 100% (przy założeniu budowy dróg ekspresowych)
Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu.	1033	Spadek o 100% (przy założeniu budowy dróg ekspresowych)
Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.	47,87%	Spadek o 50%
Liczba mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.	1185	Spadek o 50%
Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.	30,59%	Spadek o 100%
Liczba mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku.	757	Spadek o 100%
Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców.	0,81	Spadek o 50%
Liczba budynków komunalnych o złym stanie.	20	Spadek o 50%

13. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322)

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie wpływają na konieczność zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322).

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 przyjęty został UCHWAŁĄ NR XV/126/15 RADY MIASTA GRAJEWÓ z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia "Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Grajewo na lata 2016 - 2020".

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Grajewo na lata 2016-2020 wskazuje na dążenie do poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych. Większość planowanych inwestycji będzie miała miejsce w ścisłym centrum miasta, tj. na obszarze rewitalizacji. Istotne oprócz poprawy stanu technicznego obiektów mieszkalnych jest wyburzenie obiektów (zaplanowane również w ramach projektu pod nazwą UTWORZENIE REPREZENTACYJNEGO DEPTAKU W KWARTALE ULIC TRAUUGUTTA, POPIEŁUSZKI, KILIŃSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO I PLACU NIEPODLEGŁOŚCI – ETAP I). Pozwoli to „uwolnić” przestrzeń w ścisłym centrum miasta i uporządkować strukturę przestrzenną oraz jakość terenów publicznych. Ww. założenia Planu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta spójne są z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji i nie wymagają wprowadzania zmian w uchwale, którą przyjęto Plan.

14. Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji – wskazuje, że jednym z najważniejszych narzędzi realizacji programu rewitalizacji – zapewniających jego uspołecznienie oraz komplementarność jest Komitet Rewitalizacji:

- Komitet rewitalizacji stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełnić będzie funkcję opiniodawczo-doradczą burmistrza.
- Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu rewitalizacji ustala się uwzględniając jego funkcję oraz zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli. Zasady określi, w drodze uchwały, rada gminy przed uchwaleniem programu rewitalizacji albo w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia jego uchwalenia. Podjęcie uchwały powinno być poprzedzone konsultacjami społecznymi.
- Burmistrz niezwłocznie po podjęciu przez Radę Miasta uchwały powołuje Komitet rewitalizacji.
- Obsługę organizacyjną Komitetu rewitalizacji zapewnia urząd obsługujący Burmistrza.
- W przypadku gdy Komitet rewitalizacji zajmuje stanowisko w drodze głosowania, przedstawiciele gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie biorą udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy ono projektów dokumentów, których opracowanie jest zadaniem Burmistrza.

Ustawa o rewitalizacji, jak również analiza zakresu projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wskazuje, że największy ciężar organizacyjny, zarządczy i finansowy związany z realizacją GPR – będzie udziałem samorządu lokalnego i jego jednostek podległych. Dla zapewnienia „dobrego zarządzania” procesem rewitalizacji, a tym samym „czuwania” nad komplementarnością realizowanych działań – istotne będzie stworzenie lub dostosowanie istniejących struktur administracyjno-zarządczych do specyfiki i potrzeb realizacji programu rewitalizacji – także w kontekście właściwego funkcjonowania Komitetu rewitalizacji (obsługę organizacyjną Komitetu rewitalizacji zapewnia urząd obsługujący Burmistrza).

TABELA 51. PROPONOWANE PODSTAWOWE ZASADY ZWIĄZANE Z POWOŁANIEM I DZIAŁALNOŚCIĄ KOMITETU REWITALIZACJI

POWOŁANIE KOMITETU DO SPRAW REWITALIZACJI PRZY BURMISTRZU GRAJEWA	
Sposób powołania	Skład osobowy i tryb pracy zostanie określony uchwałą Rady Miasta w Grajewie
Skład	Przynajmniej jeden przedstawiciel: <ul style="list-style-type: none"> • Referatu Pozyskiwania Środków • Wydziału Nieruchomości i Planowania Przestrzennego • Wydziału Gospodarki Komunalnej • Wydziału Organizacyjnego • Referatu Inwestycji • Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej • Grajewskiego Centrum Kultury • Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji • Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

	<ul style="list-style-type: none"> • Powiatowego Urzędu Pracy • Rady Miasta • Mieszkańców obszaru rewitalizacji • Organizacji pozarządowej • Przedsiębiorców • Zakładu Administracji Domów Mieszkalnych • Centrum Integracji Społecznej • Placówek edukacyjnych <p>Skład zespołu może zostać poszerzony w zależności od potrzeb, co zostanie określone w odpowiednim Zarządzeniu.</p>
<p>Funkcje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bieżąca koordynacja prac rewitalizacyjnych, • konsultowanie i optymalizacja działań rewitalizacyjnych, • poszukiwanie możliwości finansowania zaplanowanych działań w tym aplikowanie o środki, • potwierdzanie zgodności przedsięwzięć z wyznaczonymi celami Programu Rewitalizacji, • współpraca oraz prowadzenie dialogu z interesariuszami programu, • poszukiwanie nowych partnerów dla przedsięwzięć i umożliwianie współpracy między nimi, • ocena stopnia osiągnięcia wskaźników wyznaczonych w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych, • przygotowanie i przeprowadzanie procesu aktualizacji Programu Rewitalizacji • proponowanie i opiniowanie wprowadzonych zmian w Programie Rewitalizacji, • weryfikacja zgodności realizowanych projektów z wyznaczonymi celami – bieżący monitoring i ewaluacja. • informowanie o zaistniałych problemach, proponowanie rozwiązań, • opiniowanie propozycji działań rewitalizacyjnych w tym nowych, przedłożonych w procesie aktualizacji Programu Rewitalizacji,, • zbieranie oraz udostępnianie informacji służących celom Programu Rewitalizacji, • promowanie założeń Programu Rewitalizacji w swoich środowiskach.
<p>Częstotliwość spotkań</p>	<p>Przynajmniej 1 raz w roku</p>

Na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie podjęto uchwały Rady Miejskiej dot. Zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

15. Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania

Miasto Graiewo nie planuje ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

16. Sposób realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

16.1. Zakres niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszają ustaleń obowiązujących studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zapisy ww. Studium wskazują na konieczność kompleksowej rewitalizacji centrum miasta i są spójne z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji.

16.2. Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszają ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tj. MPZP przyjętego:

- Uchwałą Rady Nr XIII/105/15 z dnia 2015-09-29 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Grajewa w rejonie ulic: Kilińskiego, Ks. J. Popiełuszki, Józefa Piłsudskiego i Pl. Niepodległości

Uzasadnienie:

Ustalenia ww. planu odnoszą się do części obszaru rewitalizacji, w której planowana jest największa liczba projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W wyniku realizacji planu rewitalizacji uwolniona zostanie m. in. przestrzeń pod nową zabudowę i funkcję. Zapisy MPZP regulują warunki zagospodarowania tej części obszaru rewitalizacji, traktowanej przez GPR jako miejsca kluczowego dla rewitalizacji centrum Grajewa.

17. Spis tabel, rycin, map, fotografii, wykresów

Tabela 1. Spójność rewitalizacji z założeniami Programu Rozwoju Gminy Miasta Grajewo na lata 2016 - 2023 ...	5
Tabela 2. Spójność rewitalizacji z założeniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miasta Grajewo	11
Tabela 3. Ruch naturalny w mieście Grajewie w latach 2005-2015.....	22
Tabela 4. Najważniejsze dane dotyczące zjawiska migracji z Grajewie w latach 2005-2015.....	24
Tabela 5. Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej w Grajewie w latach 2010-2015	27
Tabela 6. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie według obwodów wyborczych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 7. Podmioty gospodarcze w Grajewie w latach 2012-2015 – wybrane wskaźniki	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 8. Stan techniczny obiektów zabytkowych, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Grajewo	38
Tabela 9. Liczba ludności miasta Grajewo korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 10. Wskaźniki sfery społecznej wykorzystane do obliczenia syntetycznego wskaźnika opisującego koncentrację problemów społecznych	42
Tabela 11. Jednostki przestrzenne w Grajewie	44
Tabela 12. Wskaźniki strefy pozaspółecznej wykorzystane w procesie wyznaczenia obszaru zdegradowanego.	54
Tabela 13. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55
Tabela 14. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	57
Tabela 15. Liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców.....	59
Tabela 16. Liczba korzystający z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców	61
Tabela 17. Liczba „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców.....	63
Tabela 18. Liczba przestępstw ogółem na 100 mieszkańców	65
Tabela 19. Wartości wystandaryzowane opisujące poszczególne zjawiska kryzysowe w sferze społecznej oraz syntetyczny wskaźnik wystandaryzowany	67
Tabela 20. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2015 roku na 100 mieszkańców.	69
Tabela 21. Odsetek mieszkańców mieszkających na obszarze przekroczenia norm hałasu	71
Tabela 22. Liczba obiektów z pokryciem azbestowym w 2015 roku na 100 mieszkańców	73
Tabela 23. Odsetek mieszkańców bez dostępu do sieci ciepłowniczej.....	75

Tabela 24. Odsetek mieszkańców, których dotyczy problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej lub jej braku	77
Tabela 25. Liczba budynków komunalnych o złym stanie na 100 mieszkańców	79
Tabela 26. Zestawienie koncentracji problemów społecznych z występowaniem dalszych problemów, w tym gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.....	82
Tabela 27. Dane opisujące obszar rewitalizacji	87
Tabela 28. Opis dominującej funkcji przestrzeni obszaru rewitalizacji	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 29. Zmiany demograficzne na obszarze rewitalizacji	91
Tabela 30. bezrobocie na obszarze rewitalizacji	92
Tabela 31. Charakterystyka bezrobocia na obszarze rewitalizacji	93
Tabela 32. Powody i liczby przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji.....	94
Tabela 33. Powody przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w 2015 roku	96
Tabela 34. Przestępczość na obszarze rewitalizacji	98
Tabela 35. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku w Grajewie według obwodów wyborczych	99
Tabela 36. Osoby fizyczna prowadzące działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji	100
Tabela 37. Kluczowe oczekiwane przemiany obszaru rewitalizacji.....	135
Tabela 38. elementy misji oraz cele i kierunki rewitalizacji	140
Tabela 39. Pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne	181
Tabela 40. Schemat komplementarności problemowej programu rewitalizacji	183
Tabela 41. Schemat komplementarności przestrzennej programu rewitalizacji	186
Tabela 42. Ramy finansowe związane z podstawowymi projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	192
Tabela 43. Informacje nt. terminów, form oraz wyników konsultacji społecznych związanych w tworzeniem gminnego programu rewitalizacji	201
Tabela 44. Proponowane podstawowe zasady związane z powołaniem i działalnością Komitetu rewitalizacji.	211
Tabela 45. Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji.....	212
Tabela 46. Harmonogram realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	215
Tabela 47. Kluczowe wskaźniki rezultatu	221
Mapa 1. Liczba ludności w mieście Grajewo w 2015 roku	25
Mapa 2. Dynamika zmian ludności w mieście Grajewo w latach 2010-2015.....	26
Mapa 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w mieście Grajewo w 2015 roku	26

Mapa 4. Imisja hałasu drogowego w mieście Grajewo w ciągu doby	35
Mapa 5. Obiekty komunalne wraz z oceną stanu technicznego budynków	39
Mapa 6. Obiekty kultury w mieście Grajewo	40
Mapa 7. Braki sieci kanalizacyjnej i koncepcja jej rozbudowy	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 8. Lokalizacja węzłów ciepłowniczych na terenie miasta Grajewo	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 9. Lokalizacja działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji	103
Fot. 1. Część handlowa ulicy Piłsudskiego	102
Fot. 2. Widok na plac niepodległości.....	104
Fot. 3. Przestrzeń pomiędzy budynkami mieszkalnymi przy ul. Traugutta, w tyle obiekt kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej	105
Fot. 4. Obiekty gospodarcze pokryte azbestem	107
Fot. 5. Zabudowa mieszkalna przy ul. Traugutta.....	110
Fot. 6. Przestrzeń pomiędzy budynkami mieszkalnymi przy ul. Traugutta	111
Fot. 7. Przestrzeń pomiędzy budynkami mieszkalnymi przy ul. Kopernika	111
Fot. 8. Dysharmonia zabudowy przy ul. m. Buczka	112
wykres 1. Liczba ludności miasta Grajewo w latach 2010 – 2015	21
wykres 2. Liczba ludności miasta Grajewo według grup wiekowych w 2015 roku	22
wykres 3. Struktura mieszkańców miasta Grajewo według ekonomicznych grup wieku	23
wykres 4. Zameldowania i wymeldowania w mieście Grajewo w latach 2005-2014	23
wykres 5. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Grajewie w podziale na płeć w latach 2010-2015.....	28
wykres 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w Grajewie w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (na tle województwa podlaskiego i powiatu grajewskiego)	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
wykres 7. Liczba bezrobotnych w mieście Grajewo w 2015 roku ze względu na wiekBłąd! Nie zdefiniowano zakładki.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
wykres 8. Liczba ludności poszczególnych ulic obszaru rewitalizacji	90
wykres 9. Porównanie wartości wynagrodzeń miesięcznych w Grajewie, województwie podlaskim i kraju...Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Wykres 10. Członkostwo w organizacji pozarządowej	114
Wykres 11. Chęć angażowania się respondentów w projekty edukacyjne, animacyjne i kulturalnej w dekompozycji na wiek i miejsce zamieszkania	116
Wykres 12. Ocena przestrzeni usługowej/handlowej na obszarze rewitalizacji	117

Wykres 13. Ocena przestrzeni usługowej/handlowej na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania respondenta.....	117
Wykres 14. Największe braki obszaru rewitalizacji – według liderów opinii (N=20)	118
Wykres 15. Ocena przestrzeni mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji	119
Wykres 16. Ocena przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji	119
Wykres 17. Ocena przestrzeni kulturalnej na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania respondenta.....	119
Wykres 18. Ocena przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji (dróg, ulic, placów, parków).....	120
Wykres 19. Ocena przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania respondenta.....	120
Wykres 20. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji	121
Wykres 21. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń mieszkaniowa na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania	122
Wykres 22. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń kulturalna na obszarze rewitalizacji	123
Wykres 23. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń kulturalna na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania	124
Wykres 24. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń usługowa/handlowa na obszarze rewitalizacji	125
Wykres 25. Problemy z jakimi zmagają się przestrzeń usługowa/handlowa na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania	125
Wykres 26. Najważniejsze inwestycje na obszarze rewitalizacji.....	126
Wykres 27. Najważniejsze oczekiwane inwestycje na obszarze rewitalizacji w podziale na miejsce zamieszkania i wiek respondentów	127
Wykres 28. Poczucie bezpieczeństwa w centrum miasta – zestawienie ogólne oraz w podziale na miejsce zamieszkania respondenta.....	128
Wykres 29. To, czego respondentom najbardziej brakuje w na obszarze rewitalizacji	128
Wykres 30. To, czego respondentom najbardziej brakuje na obszarze rewitalizacji w dekompozycji na wiek ..	129
Wykres 31. To, czego respondentom najbardziej brakuje na obszarze rewitalizacji w dekompozycji na miejsce zamieszkania respondenta.....	130

Zespół autorski

Dr Michał Wójcicki

Dr Krzysztof Pyszny

Dr Przemysław Wołczek

Żaneta Rosiak

Bożena Tylikowska

Artur Kotliński

Jarosław Sawicki

Marek Karłowski – kierownik zespołu